CU
RADU-ROSETTI.
PALOȘUL. POVESTE
VITEJEASCA
DIN
VREMEA
DESCĂLE
CATULUI
MOLDOVEI
VOLUMUL III

RADU ROSETTI

CU PALOȘUL

POVESTE VITEJASCĂ

DIN

VREMEA DESCĂLECATULUI MOLDOVEI

— A DOUA EDIȚIE —

VOLUMUL III

BUCUREȘTI

EDITURA „VIAȚA ROMÂNEASCĂ", S. A.

RADU ROSETTI
1853-1926

XLIV.

In care vedem că Ileana are prieteni care se mişcă pentru ca s'o scape.

Acuma ne vom întoarce la cele ce se petreceau în Cetatea Neamţului în a doua zi după sosirea lui Balc.

Cavalerul Ulrich, ramas singur în sală după ieşirea lui Balc şi a cavalerului Albrecht, chiemă servitorii şi li poronci să iee pe Somossy ca să-l ducă în odae, să-l desbrace şi să-l pue în pat. Apoi fiindu-i cald şi simţind că capul îi este cam greu, se scoborî în curte unde se primblă, încredinţându-se totodată că cei cinci străjări, doi Nemţi şi trei Români din satele închinate, erau la locurile lor. Apoi negăsind destul aer în curte, se îndreptă spre o portiţă care da în livadă şi, spre marea lui mierare, o găsi deschisă. Clătinând din cap la vederea acestei neorândueli, o închise cu îngrijire, luă cheia la dânsul şi intră în livadă, propunându-şi să facă lui Conrad Müller, în a cărui

samă era încredințată paza Cetății în acea noapte, o mustrare din cele mai aspre.

Nu făcuse zece pași când, părându-i-se că aude șoapte, se opri pe loc și, ascultând cu bagare de samă, se încredință că ele veneau din dosul unui nuc. Se îndreptă într'acolo, având grijă să nu facă zgomot și, când ajunse lângă copac, văzu, la lumina stelelor, două umbre. Deși luna încă nu răsărise, noaptea fiind senină Ulrich recunoscu pe Hertha, camerista Mariei, lângă Conrad Müller care era îmbracat în zale, cu coiful pe cap și cu spada la cingătoare. Erau atât de adânciți în convorbirea lor încât nici nu văzură nici nu auziră pe cavaler venind: amândoi tresăriră când auziră glasul cavalerului lângă ei.

— Frumos îți cauți de datorie, vachtmaistre, zise acel glas. Iți părăsești straja în puterea nopții, lăsând poarta deschisă într'o vreme ca asta, pentru a face dragoste unei ființi deșerte ca Hertha, adăugi el, făcând haz de zăpăceala care cuprinsese pe îndrăgostiți.

— Frumos îți șede ție, Hertho, mai zise cavalerul, să dai uitării vechile tale legături de iubire către mine și să părăsești mustețile mele bălăi pentru mustețile negre ale lui Conrad.

Hertha, fiica unui oștean neamț mort în Cetate, se născuse și crescuse aici. Ulrich de Lindenburg o cunoștea de când era copilă și de

atunci făcea frumoasei fetițe o curte din cele mai nevinovate căci, fiind un tânăr cu suflet curat, nici nu-i trecea macar prin minte să se folosască de împrejurări pentru scopuri necinstite. Glasul cu care vorbea acuma fetei era pe jumatate mustrător, pe jumatate glumeț și Hertha, deprinsă a șugui cu dânsul, după o închinăciune mai adâncă decât se cuvenea, răspunse:

— Să am iertare, domnule Cavaler, dar musteţile dumitale cele bălăi și frumoase, fiind prea sus puse pentru mine, m'am văzut silită să-mi aleg altele, la care să pot atinge cu înlesnire.

— Vedeți nerușinata, zise cavalerul, ea nu numai că nu-și tăgăduește necredința, dar încă mărturisește că nu poate trăi fără a avea la îndămână vr'o pereche de musteți. Ia dă-mi mânile tale.

Hertha îi întinse mânile.

— Ce mâni mici și gingașe, urmă Ulrich, luându-le în mânile lui și netezându-le, ce dulci de desmierdat sunt ele, nu sunt mâni de slujnică dar mâni de doamnă nobilă. Ce păcat că au un cusur!

— Și ce cusur au ele oare, domnule Cavaler? întrebă Hertha retrăgându-și mânile.

— Un cusur mare, fetița mea, răspunse Ulrich cu un glas mai serios; se primblă în întunericul nopții prin livada Cetății, strânse de mânile unui oștean tânăr, fără a avea inel la

vr'un deget. Şi şugubăţ lucru mai este dragostea! Adesa s'amestecă dracul în trebile ei pentru a le încurca, nenorocind fetele. Apoi ştii că nu numai oamenii au astăzi ochi şi urechi, dar şi zidiurile şi copacii şi, ceia ce este şi mai primejdios, se întâmplă să aibă şi limbă veninoasă. Frumos ţi-ar şădea dacă v'ar fi văzut altul decât mine şi dacă mâni s'ar întâmpla ca Conrad să se întâlnească cu moartea care vecinic ni stă nouă, oştenilor, în cale?

— Ferească Dumnezeu! strigă Hertha spărietă.

— Da, ferească Dumnezeu, urmă cavalerul, nădăjduesc din inimă că Conrad va trăi ani mulţi şi că veţi fi fericiţi amândoi, dar omul cuminte trebuie să fie pregătit la toate.

— Domnule Cavaler, zise Conrad, de mult iubesc pe Hertha şi de mult o rog să primească să-mi fie soţie...

— Şi astăzi, întrerupse Hertha, l'am chemat aici pentru a-i spune că sânt încredinţată, atât de iubirea lui pentru mine cât şi de a mea pentru dânsul şi că primesc bucuros să-i fiu soţie.

— Da, zise Conrad, dar cu ce tocmală?

— Cum, întrebă cavalerul mierat, tu ai cap să te gândeşti la tocmală când este vorba să fii a acelui pe care zici că-l iubeşti. Şi, cu voia ta, putea-voiu eu să aflu la cât anume preţueşti iubirea ta?

— Să spun cavalerului? întrebă Conrad pe Hertha.

— Ba nu, zise aceasta, mai bine îi spun eu, căci știu bine că din vorbele tale cavalerul nu ar putea să înțăleagă nimica. Domnule cavaler, adăugi ea, am spus lui Conrad că mă voiu cununa cu dânsul îndată după ce fata, adusă aici de voevodul Balc, va fi scapat din mânile lui.

— Bine, zise cavalerul mierat, dar acesta este un lucru care nu stă în putința lui. Ea este închisă sub pază strașnică și cheia chiliei se află în mânile lui Balc. Și chiar dacă ar izbuti s'o facă scapată, ar fi cel mai bun mijloc ca să nu-ți fie soț niciodată. Faptul s'ar descoperi ușor și Cavalerul Albrecht l'ar spânzura numai decât pe vârful turnului, deasupra porții celei mari.

Hertha dădu din umeri.

— Cavalerul nu l'ar mai spânzura, zise ea cu un glas foarte hotărît.

— De unde știi? întrebă Ulrich.

— Domnule Cavaler, zise Hertha, stăpâna mea mi-a zis în astă sară, pe când o desbracam, că ar fi pe veci recunoscătoare dacă vr'unul din oștenii noștri ar avea îndrăzneala să scoată pe sarmana fată din ghiarele acelui neom și a mai adăugit că este încredințată că nu numai Cavalerul nostru ar fi foarte fericit și el dacă s'ar

întâmpla una ca asta, dar și că mântuitorul acelei biete ființi ar fi ocrotit de ea. Cunoști pe stăpâna mea și știi că ea nu este în stare să împingă pe cineva, oricare ar fi, la pieire și mai ales pe un om de ai noștri.

— Nu mă îndoesc de stăpână-ta, răspunse Ulrich după ce ramase câtva gânditor, ea pe lângă că-i bună ca un înger, mai este cuminte și cumpănită în vorbe. Dar tare mă îndoesc de capul tău cel frumușel și zăpăcit, mă tem că vei fi înțăles-o rău.

— Urechile mele sunt foarte bune, răspunse Hertha suparată de îndoiala aratată de cavaler, stăpâna a avut grijă să-mi spue acelaș lucru cel puțin de zece ori.

— Ascultă Hertha, zise Cavalerul, fapta ce-ai propus-o lui Conrad este prea grea și prea primejdioasă pentru ca să fie înfăptuită numai decât, numai pe spusa ta. Crede-mă că încât mă privește ași fi prea fericit dacă acea biată fată ar putea să fie mântuită de batjocura care o amerință. Sângele fierbe în mine când mă gândesc că se petrece o asămene neomenie sub ochii mei și că eu, cavaler purtând pinteni de aur, jurat să ieu pururea apararea celui slab și nevinovat, sânt împiedecat de alt jurământ să ridic brațul în apararea ei. Astăzi, când mișălul de Balc a pus mâna pe paloș, fiindcă cavalerul Albrecht n'o vrut să-l lese să intre

sângur la față, așteptam cu nerabdare să-l tragă ca să-i pot vârî spada mea până la mâner în pântece. Dar mișălul zărindu-ne, n'a cutezat să scoată fierul din teacă. Insă, dacă într'adevăr stăpână-ta a zis cuvintele ce ni le-ai spus, nu poate încăpea îndoială că Cavalerul Albrecht cunoaște dorința ei și o încuviințează. Precum ți-am zis, nici un om cuminte nu se va potrivi spuselor tale. Dar dacă stăpână-ta ar spune vorbele ce spui că ți le-a zis, nu către mine dar în auzul meu, nu numai că nu aș împiedeca fuga fetei, dar încă aș ajuta-o pe cât mi-ar fi cu putință.

— O, ce mulțămită sânt, strigă Hertha, și ce mulțămită va fi stăpâna când îi voiu spune vorbele dumitale. Vei vedea că ea nu va întârzia să vă zică din gura ei ceiace v'am spus și că nu sânt o ființă atât de lipsită de crieri cum crezi dumneta.

— Vom vedea, zise Cavalerul, iar acuma să mergem să ne culcăm. Dar crede-mă, nu te mai primbla noaptea cu Conrad până ce nu vei purta inelul lui la deget, și cu toții se întoarseră în Cetate.

A doua zi fiind duminică, un preut român veni de dimineață ca să slujască liturghia în sala cea mare a Cetății pentru Maria și pentru Balc, fiind de față cavalerii amândoi și străjării români de rând în acea zi. După săvâr-

şirea ei, Părintele Anselm sluji în capela Cetăţii liturghia pentru cavaleri, pentru oştenii nemţi şi slujitorii unguri veniţi cu Balc. Precum cavalerul Albrecht asculta totdeauna slujba provoslavnică, Maria nu lipsea niciodată dela acea catolică. La sfârşitul slujbei oştenii ieşiră din capelă, iar Maria şi ambii cavaleri mai ramaseră într'însa, vorbind cu Părintele Anselm. La ieşirea lor, găsiră dinaintea uşii pe Hans Biedermann cu Conrad Müller şi cu alţi şapte sau opt Nemţi. Ei se dădură în lături pentru a face loc capelanului care trecu înainte spre locuinţa lui, dar Maria se opri în faţa unui ostean pentru a-l întreba dacă soţiei lui îi este mai bine. După ce ascultă răspunsul osteanului şi-i mai dădu câteva sfaturi asupra chipului cum trebuia s'o caute, întrebă pe Hans dacă are grijă ca fata închisă în temniţă să aibă cele de trebuinţă. Hans răspunzându-i că poroncile ei sunt urmate cu îngrijire, ea zise tare, privind mai ales spre Hans şi spre Conrad care stătea alături:

— Ce fericită aş fi dacă s'ar găsi un barbat îndrăzneţ care să scăpe pe această fiinţă nevinovată din mânile nemiloase ale voevodului. Ar fi o faptă vrednică de un om de inimă şi ştiu bine că soţul meu, departe de a-l pedepsi, i-ar fi recunoscător şi ar căuta prilej să-i arăte mulţămirea lui.

Oștenii nu răspunseră nimică și Maria trecu înainte, dar Ulrich, care venea după dânsa și-i auzise cuvintele, îi zise:

— Suntem cu toții oameni de inimă, milostivă doamnă, dorințele dumitale sunt totdeauna poronci pentru noi, fii încredințată că acea de azi va fi îndeplinită cu sfințenie și fără întârziere.

Maria mulțămindu-i din ochi, îi întinse mâna pe care cavalerul o sărută, închinându-se asupra ei, apoi o părăsi spre a se întoarce spre grupul alcătuit de oșteni și, după ce strigă pe Hans Biedermann și pe Conrad Müller, se duse cu ei în odaia lui. Ramaseră sfătuindu-se cu ușile închise mai bine de două ceasuri. Apoi amândoi oștenii ieșiră și se îndreptară spre odăile unde locuiau Nemții și în care fusese adăpostiți și slujitorii veniți cu Balc. Ii adunară pe toți și-i înștiințară că cavalerul Ulrich, pentru a sărbători sosirea în Cetate a voevodului, li-o poroncit să aducă lăutari și să desfunde, la capra podului mișcător, un vas de vin pentru a cinsti pe slujitori. Adăugeau că vor da de știre în oraș pentru ca să vie fete și neveste în număr mare. Vestea fu primită cu bucurie de toți oștenii și un Neamț fu trimes calare după lăutari.

Tot atunci începură să sosască șoltuzul cu pârgarii târgului, cneji, juzi și preuți din sa-

tele învecinate, care ceruse din ajun să fie învoiţi să aducă feciorului domnesc închinăciunile lor.

Balc, însoţit de Somossy şi de amândoi cavalerii, îi primi în sala cea mare, se întreţinu cu fiecare din ei în parte şi-i prezentă lui Somossy care şădea în dreapta lui, mai pintenat, mai cusut cu fir, mai mustecios şi mai fudul decât oricând.

Şoltuzul şi pârgarii erau toţi Saşi, iar acei din cneji şi din juzi care venise, numai oameni plăcuţi stăpânirii. Balc se arătă binevoitor către dânşii, li vorbea cu blândeţă şi întreba pe fiecare, în chip amăruntit, despre familia şi despre mersul trebilor lui. Iar Somossy, la închinăciunile lor, de abie răspundea cu o neînsamnată plecare a capului, cinstindu-i pe ici şi colea numai cu câte un cuvânt pentru a-i întreba dacă ştiu ungureşte, căci deşi ştia destul de bine atât nemţeşte cât şi româneşte, se făcea că nu înţălege decât limba maghiară.

Când sosi ceasul prânzului, cei mai însamnaţi din oaspeţi fură reţinuţi la masă, iar ceilalţi se retraseră pe la casele lor şi la gazdele lor în oraş. Deşi cei ramaşi erau oameni cu totul plecaţi stăpânirii, totuşi Balc nu se bucură de nici o clipă de linişte în toată vremea prânzului, temându-se ca Somossy, sub stăpânirea beţiei, să nu scape de iznoavă cuvinte

compromiţătoare. Dar de astă dată el se mulţămi să-şi sature pofta cu mâncările alese de pe masă şi să deşerte în tăcere cât mai multe pahare de Nicoreşti şi de Odobeşti, ajungând în curând în starea ce-i era obicinuită la sfârşitul mesei.

Când se sculară, ziua fiind deosebit de frumoasă, ieşiră cu toţii la poarta Cetăţii pentru a privi jocurile lumii adunate în urma înştiinţării trimese de cavalerul Ulrich. Petrecerea aceasta era foarte zgomotoasă. Vasul de vin adus din poronca cavalerului se deşerta văzând cu ochii, slujitorii domneşti, prin înfăţoşarea lor, aratau că li se făcuse partea leului, căci toţi începeau să fie peste samă de veseli. Veselia lor începuse chiar să dee sămne de viaţă supărăcioase. Din toate părţile se vedeau fete fugind de ei, lăsându-li în mâni vr'un tulpan sau vr'o bucată de mânecă de la cămeşă. Nemţii dela Cetate care, dimpotrivă, fusese neobicinuit de cumpataţi, se încercau pre cât li era cu putinţă, să păzască buna rânduială şi să mai domolească sburdălnicia slujitorilor.

După ce privi câtva la jocuri, Balc se întoarse în Cetate cu cavalerul Albrecht şi cu oaspeţii, dar cavalerul Ulrich ramase şi făcând semn lui Conrad Müller, se retrase la o parte cu el.

— După cât mi se pare treaba merge bine,

zise el oşteanului. Dacă vinul nu va ajunge, pune să mai scoată încă un vas.

— Cred, răspunse Conrad, că aceasta va ajunge, căci cei mulţi de abie se mai ţin pe picioare. Uite, adause el, unul a şi căzut jos şi în zadar se încearcă ai noştri să-l rîdice, iată-l că-l duc pe braţe în întru. In curând şi ceilalţi vor fi în aceiaşi stare.

— Aflat-aţi care din ei va fi de strajă, la uşa fetei desară, după ce va înopta?

— Da, răspunse Conrad, după socoteala ce am făcut, va veni rândul celui roşcovan care se luptă cu fata cea de lângă capra podului. El este mai puţin beat decât tovarăşii lui, dar am dat înadins mai puţin de băut celor patru ce au să fie de strajă până în sară, pentru ca nu cumva să bage voevodul de samă cât sunt de beţi şi să nu privegheze mai pe urmă sângur chipul cum străjuesc. Dar nu-i slăbim cu băutura până în sară, aşa că, dacă îi va veni rândul lui, îl vom putea sfârşi lesne cu un ulcior de vin în care vom pune pe jumatate horilcă.

— Cine din voi merge să scoată pe fată din chilie, tu sau Hans?

— Cheia care se potriveşte la uşa ei este la Hans, dar am hotărît să mergem amândoi. El va intra în chilie şi va da fetei hainele bărbăteşti pregătite de Hertha, iar eu voiu sta de pază lângă slujitor. Am rânduit la uşa de din

afară pe Fritz Vinkelmann, el este om de toată nădejdea. Dar, mai adause Conrad, domnule Cavaler, după părerea mea ar fi bine să punem capăt petrecerii, căci ticăloşii aceştia de Unguri încep a se apuca de gâlceavă. Ia priveşte!

Intr'adevăr, se auzeau ţipete însoţite de sudălmi româneşti, nemţeşti şi ungureşti. Lăutarii încetase să mai cânte şi se vedea un ghem mare de oameni, strigând şi amerinţând, iar în mijlocul ghemului, peste capetele celelalte, se zărea capul lui Hans. Cavalerul şi cu Conrad, ducându-se numai decât să vadă ce s'întâmplase, găsiră pe un slujitor ungur întins la pământ, fără cunoştinţă, dar cu paloşul în mână şi, lângă dânsul, un flăcău nalt cât un brad, plin de sânge la faţă, ţinut de doi Nemţi, pe când alţi trei oşteni de ai Cetăţii, cu Hans, se pusese între flăcău şi mai mulţi slujitori care ţineau în mână paloşele goale. La vederea cavalerului, ei îi făcură loc şi Nemţii dădură drumul flăcăului.

— Ce este? întrebă Ulrich pe Hans.

— Slujitorul care zace la pământ a vrut să ducă pe o fată cu deasila în pădure cu dânsul şi acest flăcău venind în ajutorul fetei, slujitorul a tras paloşul şi a lovit pe tânăr în faţă, tăindu-l precum se vede. Dar el fiind voinic, i-a tras un pumn zdravăn între ochi şi l'a

culcat la pământ. Ceilalți slujitori au sărit cu paloșele la flăcău și l'ar fi făcut bucăți dacă n'am fi prins de veste și nu ne-am fi pus între ei

— Petrecerea a ținut destul. Toți oștenii, atât ai noștri cât și acei ai voevodului să intre în Cetate, zise cavalerul lui Hans.

Apoi adăugi, întorcându-se către slujitori:

— Intoarceți-vă în Cetate; cât a mai rămas din vin vi se va aduce în întru și-l veți bea acolo în tihnă.

Ungurii, deși cu o rea voință vădită, se supuseră, neîndrăznind să se pue de pricină cu Ulrich, a cărui înfățoșare hotărîtă și glas poroncitor li impunea. Tovarășul lor fu luat pe brațe de cei doi Nemți și dus în Cetate. Vasul cu vin, pe trei șferturi deșert, fu împins de-a rostogolul în curte, iar lumea adunată și lăutarii, se îndreptară spre oraș. Ungurii, văzând că vasul de vin îi urmează în curte, nu întârzieră să se mângâie de ocara suferită, punându-se din nou pe băut. Iar Nemții stăteau împrejurul lor, îndemnându-i mereu să bee, pe când ei duceau numai din când în când ulcelile lor la gură.

Hans și cu Conrad se sfătuiau între dânșii la oareșicare departare de ceilalți, când unul din străjării dela poartă veni să spue celui dintâiu că un om din Humulești voește să-i vorbească numai decât. Hans se duse îndată

cu el la poartă, unde găsi pe un țaran cunoscut lui care, luându-l de-oparte, îi zise:

— O venit jupâneasa Vidra în sat la noi, și m'o trimes să-ți spun ca să vii numai decât la dânsa, căci are să-ți împărtășască lucruri vajnice. O tras la casa cumetrei mele, Ana.

La auzul acestei vești neașteptate, tot sângele pieri din obrazul lui Hans, el se făcu galbăn ca ceara, inima îi stătu pe loc, ramase câtva fără să poată vorbi. In sfârșit, venindu-și în fire, răspunse omului:

— Intoarce-te înapoi și spune jupânesei că vin numai decât, apoi se grăbi să meargă la cavalerul Ulrich pentru a-i cere voie să părasască Cetatea pe un ceas.

Căpătă această învoire dela cavaler cu cea mai mare greutate, numai după ce îl încredință pe cinstea lui de oștean că se va întoarce înainte de aprinsul lumânărilor și după ce Conrad luă asupra lui orice răspundere pentru urmările ce ar fi putut să aibă neființa tovarășului.

XLV.

In care Hans face pe șiretul.

Hans se duse pe la grajdiu, puse șaua pe cal, și porni în fuga mare spre Humulești. Când ajunse la poarta văduvei, văzu pe iubita lui, atrasă de tropotul calului, stând pe prispă. Sări

jos de pe cal și, în două sărituri, se află lângă dânsa.

— Ah! Vidro, ce surprindere, ce fericire, zise Hans mâncându-i mânile cu sărutări. Dar oare ce întâmplare te aduce aici?

— Nu gâcești, răspunse Vidra privindu-l dulce, iar Neamțului i se păru că din ochii ei iesă niște raze aurite care pătrund până în fundul inimii lui, făcând-o să resimtă o căldură îmbătătoare.

— Nu gâcești pentru ce am venit? mai zise ea odată, și lui Hans i se păru că glasul ei sună mai dulce decât oricând.

— Nu, răspunse el nedumerit.

— Am venit... fiindcă-mi era dor de tine, zise ea încet.

Nebun de bucurie, Hans voi s'o cuprindă, și s'o strângă în brațe, dar Vidra, dându-se răpede înapoi, scăpă de îmbrățoșarea lui.

— Așa te porți, zise ea amenințându-l cu degetul, drept mulțămire că ți-am vorbit din inimă; vrei să mă faci de râs înaintea satului?

— Iartă-mă, Vidro, zise bietul Hans, bucuria m'a înebunit, nu știam ce fac, te rog iartă-mă.

— Te iert, răspunse Vidra, dar să nu mă mai faci să mă căesc de încrederea mea în tine, căci altfeliu te las și plec înapoi, fără a mă mai uita la tine.

Hans jură pe toți sfinții, atât pe cei nemțești cât și pe cei românești, că va privi la dânsa ca la o icoană și Vidra, de tot îmblânzită, îi propuse să intre în casă.

— Hans, zise ea după ce se așazară pe o laviță, de când nu te-am mai văzut, necontenit am gândit la cele ce am vorbit noi astă-primăvară dar, înainte de toate, aș dori să știu dacă nu ți-ai schimbat gândul.

— Cum să-mi schimb gândul? întrebă Hans. Eu sânt mai nebun după tine decât oricând, zi și noapte te văd înaintea ochilor mei și mă usuc de dorul tău.

— Atunci de ce n'ai mai dat pe la mine de atâta amar de vreme?

— Dar, răspunse el, nu știi că, după ce m'am întors dela tine s'o întâmplat o nenorocire mare. Din cincisprezece oșteni de ai noștri care se întorceau de peste munți cu soția cavalerului celui bătrân și au fost loviți fără veste de Ianoș, hoțul cel vestit, trei-spre-zece au ramas morți și s'au întors numai doi, din care unul greu rănit. Rămăsesem atât de puțini în Cetate încât n'a fost cu putință să lipsesc, mai ales că cel rănit era Conrad Müller, ajutorul meu. De abie a trecut luna și s'o întors cavalerul care, fiind vestit din întâmplare, a zăbăvit peste munți până ce a adunat alți oșteni în locul celor uciși. Și, dela întoarcerea lui, am a-

vut multă treabă cu atâția oameni noui până când i-am deprins cu slujba lor. Mă gândeam acuma să cer o învoire pentru a veni la tine. Dar, adause el, toate câte ți le spun trebuie să le știi printr'un oștean străin, plecat de aici acum câteva zile, la Târgul-Trotușului, cu cărți pentru părinții de acolo. Oare nu s'a abătut el pe la tine?

— Da, răspunse Vidra, o fost la noi un asămene om, el însă mi-o părut cam smintit și n'am putut înțălege nimică din vorbele lui. Dar să le lăsăm pe aceste: tu zici că nu ți-ai schimbat gândul?

— Să mă feteasc Dumnezeu, zise Hans cu aprindere, mai degrabă m'aș lepada de viață.

— Atunci, zise Vidra, pot să-ți zic că și eu m'am gândit necontenit la tine și că, văzând cât mă iubești, mi-am luat de samă că greu aș putea găsi un barbat mai frumos, mai viteaz, mai înțălept și mai vrednic de iubirea mea. O început să-mi fie dor de tine, întâiu puțin, apoi mai mult, la urmă mult de tot. N'am mai putut rabda și am venit întins aici ca să te văd și să-ți spun că, de acum înainte, nu mă vei mai găsi nesimțitoare pentru tine!

Lui Hans nu-i venea să s'încreadă în urechile lui.

— Atunci, zise el, tu primești în sfârșit să fii a mea!

— Da, zise Vidra, m'am hotărît să-ţi îndeplinesc dorinţa.

Şi de astă dată, când Hans aruncă braţele prejurul ei, îl îngădui s'o sărute de mai multe ori.

— O draga mea, comoara mea, strigă el, ce fericiţi avem să fim împreună, apoi, după ce o sărută din nou, adause:

— Nunta o facem îndată.

Iar Vidra, desfăcându-se încetişor din braţele lui, răspunse hotărît:

— Indată nu, dar în curând,, dacă vei face ceiace am de gând să-ţi cer.

— O spune-mi, zise el, pentru a grăbi sosirea ceasului care te va da mie cu desăvârşire, sânt hotărît să fac orişice.

— Chiar dacă ţi-aşi cere un lucru foarte greu? mai întrebă Vidra.

— Voiu face orice lucru ce-mi va sta prin putinţă şi se va împaca cu datoria mea de oştean, zise Hans.

— Dar, răspunse Vidra, dacă ar trebui să alegi între mine şi ceiace numeşti datoria ta de oştean?

— Atunci, răspunse cu hotărîre Hans, şi pe faţa lui se zugrăvi o adâncă mâhnire, m'aşi vedea silit, cu cea mai mare durere, să te privesc ca pierdută pentru mine!

Acest răspuns hotărît şi neaşteptat fu pen-

tru Vidra o surprindere neplăcută: ea ramase în tăcere.

— Dar, urmă Hans, nu pot crede că tu mi-ai cere un lucru care nu s'ar împaca cu jurământul meu de credință către cavaleri. Spune ce aștepți dela mine și eu îți voiu răspunde lămurit dacă pot să-ți îndeplinesc dorința sau nu.

Vidra, văzând că puterea ei asupra Neamțului nu era atât de desăvârșită pe cât o credea, era năcăjită, dar pe de altă parte, vremea ce o petrecuse printre oșteni, la Liov, o punea în stare să priceapă puterea simțirii căreia se supunea Hans și îi era teamă că, destăinuindu-i scopurile ei, el nu numai să nu-i dee nici un ajutor dar încă să-și pue toate silințile pentru a zădărnici încercările ce le-ar face în altă parte.

Dar, recunoscând că, atâta vreme cât fata se află închisă în Cetate, n'are dela cine altul să ceară ajutor pentru a dobândi scaparea ei, iar că din ceasul în care va ieși din zidiurile Cetății, Hans nu numai că nu ar mai avea nici o putere spre a-i împiedeca scaparea, dar chiar că datoria lui de oștean nu s'ar mai împotrivi încercărilor ce le-ar face Vidra în acest scop, jurământul lui fiind făcut către cavaleri și nu către voevod, se hotărî să-i spue adevărul.

— Hans, zise ea, voiam să mă ajuți să fac o faptă dreaptă, deși se poate ca ea să nu se împace cu ceiace numești datoria ta de oștean.

Voevodul Balc o furat mișăleşte pe o fată... presupun că acea fată este o prietenă, o... rudă a mea. Ştii cine-i Balc, un neom care o nenorocit atâtea femei. Vroiam să te rog să mă ajuţi să scăp din ghiarele lui pe această nenorocită fiinţă. Credeam că barbatul care mă iubeşte şi, adause ea cu un glas mai slab, pe care încep a-l iubi şi eu, va primi să fie tovarăş cu mine în săvârşirea acestei fapte bune, arătându-se astfeliu vrednic de iubirea mea. Dar văd că m'am înşalat, el îşi închipueşte că datoria lui de oştean drept este să ajute pe mişălul care pângăreşte pe o copilă nevinovată şi nu pe fiinţa căreia i-o jurat iubire, când acea fiinţă vroeşte să lucreze la scaparea nenorocitei căzută în mânile lui Balc.

Hans răsufla lung. La cele dintăi cuvinte a Vidrei înţelese că ea dorea îndeplinirea unei fapte la care el era hotărît, ce era chiar poroncită de unul din mai marii săi, cerută de soţia cavalerului Albrecht, a cărei dorinţi erau sfinte pentru toţi oştenii Cetăţii şi era încredinţat că acea faptă îndrăzneaţă se îndeplinea cu voia tăcută a castelanului. Şi acuma săvârşirea acestei fapte era mijlocul de a grăbi căsătoria lui cu Vidra! Cuprins de bucurie, fu pe cale s'o întrerupă şi să-i destăinuiască întreaga urzală, dar cele de pe urmă cuvinte ale iubitei îl făcură să-şi schimbe gândul. El hotărî s'o

lese în necunoştinţă desăvârşită despre cele ce se petreceau de dimineaţă la Cetate şi să primească s'o ajute la scaparea fetei, chiar în acea sară, dar numai în urma făgăduinţii ce ea îi va da că nunta lor se va face a doua zi.

— In ţara asta, îşi zise el, toată lumea umblă numai cu vicleşug şi cu meşteşuguri, fiecare ascunde sub o mulţime de nimicuri ceiace gândeşte şi ceiace are de gând să facă. De astă dată am să fac şi eu ca dânşii, doar este în stare şi un cap de Neamţ să învârtească meşteşuguri.

— Vidro, zise el, faptul ce mi-l ceri este primejdios şi greu. Este primejdios căci pot să fiu descoperit în săvârşirea lui; cheia uşii dela chilia în care este închisă fata se află la Balc; eu am altă cheie care umblă la acea uşă, dar cavalerii ştiu că ea se află la mine şi, dacă fata ar lipsi, prepusurile ar cădea deadreptul pe mine. Pot să fiu prins asupra faptului, pot să fiu descoperit după săvârşirea lui. Cavalerul Albrecht este oştean drept, dar aspru, dacă s'ar încredinţa că l'am tradat, căci din partea mea un asămene fapt nu s'ar putea numi decât tradare, n'ar trece ziua şi leşul meu s'ar legana în vânt pe turnul de deăsupra porţii celei mari. Este greu de îndeplinit, căci la uşa fetei stă de pază un slujitor de ai voevodului şi numai cu mare nevoe aşi putea izbuti să-l

depărtez. Mai sânt în primejdie să fiu zărit de slujitorii care umblă prin curte şi va trebui poate să scot spada pentru ca să mă apăr. Dar pentru tine sânt gata să-ţi îndeplinesc dorinţa: astăzi după ce va înopta îţi voiu aduce fata teafără: dar numai dacă tu îmi juri în schimb că mâni chiar vei fi soţia mea.

Mierarea Vidrei la auzul acestor cuvinte fu mare: ea nu se aştepta deloc ca Hans să consimtă la cererile ei cu atâta uşurinţă, mai ales după cele rostite de dânsul la începutul convorbirii lor, în privinţa credinţii nestrămutate cu care era hotărît să păstreze jurământul său. Simţi că este la mijloc ceva de care nu-şi poate da samă, dar ţinea prea mult la izbânda întreprinderii sale pentru a-şi pierde vremea căutând să afle dela Hans pricinile schimbării lui atât de neaşteptate. In cât privea cererea lui Hans, ca ea să se lege să-i fie soţie chiar a doua zi, era prea încredinţată că, în clipa cea de pe urmă, are să fie în stare să iscodească vr'un mijloc de scapare, pentru a mai sta la îndoială să-i facă făgăduinţa cerută; se grăbi deci să-i răspundă:

— Văd că într'adevăr mă iubeşti şi că n'ai minţit când mi-ai spus că îţi sânt mai scumpă decât orice pe lume. Scapă pe acea nenorocită şi chiar mâni voi fi soţia ta.

— Eu mă îndatoresc s'o scot din Cetate în

astă sară, după ce va înopta, dar aşi dori să ştiu unde va merge ea, cine va îngriji să fie dusă la casa ei şi cine, la nevoe, va apara-o împotriva oamenilor ce negreşit vor fi trimeşi de Balc în urmărirea ei, zise Hans.

— Asta este treaba mea, răspunse Vidra, eu mă îndatoresc ca îndată ce mi vei da-o pe samă, s'o pornesc sub pază bună la locul ei. Cred că te încrezi în făgăduinţa mea.

— Da, zise Hans, bucuros că găseşte astfeliu un mijloc să scăpe de un drum ce putea să fie lung şi care îl departa de lângă Vidra, am toată încrederea în tine, precum şi tu poţi să te încrezi în mine. Desară, când va înopta, află-te cu acei cărora vrei să li încredinţezi fata pe malul Ozanei, în pâlcul de arini dela moara cea părăsită care se află în aceste împrejurimi. Iţi voiu aduce fata acolo. Şi acuma trebuie să plec ca să-mi ieu toate măsurile spre a izbuti. Dar tu, dă o sărutare logodnicului tău ca să lucreze mai cu inimă.

Vidra, cu toată neplăcerea ei, dar pentru a nu lasa să se răcească cumva râvna Neamţului, îi atinse obrazul cu buzele, mai fiind silită pe urmă să sufere număroase sărutări din parte-i.

Apoi Hans, binecuvântând norocul neaşteptat care dădea peste dânsul, se aruncă pe cal şi porni iar la fugă spre Cetatea unde, îndată

ce descălecă, se duse deadreptul la cavalerul Ulrich.

— Domnule Cavaler, îi zise el, cred că nu are să mai fie trebuință să plec eu cu fata.

— Și cine va merge în locul tău cu dânsa, zise cavalerul, căci nu poate fi lasată singură.

— Am găsit pe o rudă a ei, răspunse Hans, o femee ce-mi este bine cunoscută și pe care o știu vrednică de toată încrederea. Ea s'a însărcinat să ducă pe fată teafără la casa părinților. Cred că în toate privințile este mai bine ca să rămân aici, căci plecarea mea, odată cu fuga fetei, ar putea să dee loc la bănueli.

— S'înțelege că ar fi mai bine ca tu să rămâi aici, răspunse cavalerul; eu mă hotărîsem la plecarea ta sau la acea a lui Conrad numai fiindcă nu știam cu cine să trimăt pe acea nenorocită, mai ales că până acuma n'am putut afla cine este ea și unde se află casa părinților ei. Dar tu, fără îndoială, trebuie să le știi toate acuma; le-ai aflat cu bună samă dela ruda ei.

Hans își muscă buzele de ciudă, aducându-și aminte că, stăpânit numai de dragostea lui pentru Vidra, uitase s'o întrebe macar de numele fetei și îi era rușine acuma de ușuriunța lui. fetei și îi era rușine acuma de ușurința lui. bucuria mea de a vedea că se înfățoșază un

mijloc pentru a ușura întreprinderea noastră, am uitat să-i mai pun alte întrebări, dar pe răspunderea mea o putem încrede acelei femei și, desară, când îi voiu duce-o, voiu afla atât dela dânsa cât și dela fată toate amărunțele trebuitoare.

Cavalerul, având cea mai deplină încredere în Hans, îi răspunse:

— Eu mă las pe nădejdea ta, dar te rog ca înainte de a da cuiva pe această fată pe samă, să te încredințezi bine dacă acea căreia i-o încredințezi este în stare s'o ocrotească până ce va ajunge la casa ei. Pentru noi este mult mai nemerit ca ea să fie dusă acolo de alții decât de oamenii noștri, căci oricum toată împrejurarea este destul de neplăcută și ar putea să ni atragă mai pe urmă destule greutăți. Acuma soarele se apropie de asfințit și ar fi bine să mergi ca să iei cu Conrad cele de pe urmă măsuri pentru a închizeșlui izbânda. Indată ce va începe straja în vremea căreia veți scoate pe fată din chilie, vei trimete să mi se dee de știre.

Hans se depărtă pentru a ajunge la odăile unde erau slujitorii. Pe cei mai mulți dintr'înșii îi găsi beți cu desăvârșire; unii zăceau pe paturile lor de scânduri, cufundați în somnul adânc al beției, alții șădeau pe lavițe cu ulcica în mână, vorbind sau cântând, dar ne-

îndrăznind să se scoale de teamă să nu cadă la pământ, cu glasuri întrerupte de sughițuri, iar hotnogul, cu vr'o doi sau trei mai tari de cap, se mișcau prin odăi cu un pas nesigur. Conrad și cu Nemții șădeau împrejurul lor și-i ademeneau necontenit să bee, zicând că ar fi rușine dacă ar mai rămânea în vas o picătură de vin. Sosirea lui Hans fu un prilej pentru a mai scoate încă vr'o două cofe din butoiul ce părea fără fund, spre a bea cu dânsul în sanatatea lui. Hans deșertă și el vr'o două ulcele, apoi se retrase într'un colț unde ramase în sfătuire cu Conrad.

Amurgise acuma bine, se schimbase atât straja dela poarta cea mare cât și străjării de prin curte și dela zidiul încunjurător, când Hans zise hotnogului:

— Este vreme să schimb străjărul dela poarta temnițelor; mi se pare că ai face bine să schimbi și tu pe acel de la chilia fetei.

— Da, zise hotnogul, încercându-se în zadar să se scoale de pe laviță pe care îl țintuia beția; este rândul lui Lenghel Aron. Lenghel Aron, strigă el, du-te de rădică pe Boko Istvan dela ușa fetei închise și fii cu privighere bună.

— Indată, răspunse un slujitor gros și spătos, cu părul și mustețile roșcovane, mai puțin beat

decât ceilalți, căci doi Nemți îl ținuse necontenit de vorbă.

— Nu mai bea și te du îndată, strigă hotnogul răstit, căci altfeliu ai putea s'adormi.

— Lasă, Aroane, îi zise un Neamț, nu mai bea, și te du la treaba ta, voiu avea grijă să-ți aduc mai de-apoi un ulcior plin.

Slujitorul, clătinându-se pe picioare, își luă sulița și porni spre temniță, însoțit de un Neamț căruia Hans îi șoptise câteva cuvinte la ureche, iar în curând sosiră, în locul lor, Neamțul și Ungurul care fusese de strajă până atunci.

După ce trecu un șfert de ceas, Hans și cu Conrad făcură sămn acelui ce făgăduise slujitorului care intrase în strajă la ușa Ilenei, să-i ducă vin și oșteanul, luându-și mantaua pe umere, ieși numai decât. Ei îl urmară în curând, oprindu-se dinaintea poloboculuí aproape deșert. Peste puțin se auziră pași și un foșnet de rochie prin curte și Hertha, însoțită de oșteanul care ieșise în urma sămnului făcut de Hans, se opriră în fața lor.

— Ai adus ulciorul? întrebă Hans pe oștean.

— L'am adus pe jumatate plin cu horilcă tare și pe jumatate cu vin vechiu de Nicorești, zise oșteanul, arătând un ulcior de vr'o trei ocă.

— Hertha, întrebă Hans, gata sunt hainele?

— Da, zise Hertha, scoțând o legătură de sub manta, cred că-i vor veni.

— Vilhelm, zise Hans oşteanului cu ulciorul, tu ştii vorba noastră. Du-te la Ungur şi fă-l să bee: stăi lângă el până ce va cădea ca mort. Când s'o dus la strajă era aproape gata, nu cred să poată merge până la jumătatea ulciorului. Când vei vedea că-i în nesimţire, ieşi afară şi şueră de două ori, de întâiu lung şi a doua oară mai scurt. Fritz Vinkelmann ştie tot şi te va lasa să treci. Tu, Conrad, du-te să dai de ştire cavalerului Ulrich şi întoarce-te răpede înapoi.

Oşteanul, fără a mai răspunde, se îndreptă spre temniţă cu ulciorul ascuns sub manta şi, trecând pe lângă Neamţul de pază la uşa de afară, o împinse, apoi scoborî scările care duceau la chilii şi erau luminate de o opaiţă prinsă în părete.

— Cine-i? strigă slujitorul.

— Prieten, răspunse Neamţul ungureşte. Ţi-am făgăduit un ulcior de vin şi mă ţin de cuvânt, adause el apropiindu-se de Ungur.

— Să trăeşti, zise slujitorul, sânt pe jumătate mort de sete. Nu ştiu ce are vinul din această ţară, dar pe cât bei mai mult, cu atâta îţi este mai sete.

— Ia gustă-mi dintr'acesta, zise Neamţul, scoţând ulciorul de sub manta şi întinzându-i-l El, pe lângă acel ce l'ai băut până acuma, este ca un barbat copt pe lângă un copil crud.

— Minunat, zise Ungurul pocnind din limbă după ce sorbi lung din ulcior, așa ceva înțeleg și eu. Dar nu bei și tu?

— Cum nu, numai ași vrea să știu de ce am șădea în picioare și nu ne-am pune jos, zise Vilhelm, așternând mantaua pe pământ și punându-se pe ea, după ce făcu sămn slujitorului să iee loc lângă dânsul. Apoi Neamțul, luând ulciorul, se făcu că soarbe lung din el, dar avu grijă să înghită numai câteva picături.

— Stăi, strigă Ungurul, mai lasă-mi și mie. Și, luându-i ulciorul cu amândouă mânile, începu să bee cu lăcomie.

— Uf ce bun, zise el, oprindu-se ca să răsufle, dar ce tare! Parcă-i foc, și duse iar ulciorul la gură.

— Mai na și ție, zise el pe urmă, înmânând ulciorul lui Vilhelm care se făcu din nou că bea, apoi i-l dădu înapoi, zicând:

— Bun, dar cam slab.

— Ce slab, zise Ungurul împrejurul căruia jucau sala cu ușile chiliilor, cu scară cu tot; vinul este tare, dar tu ești slab căci ulciorul joacă în mânile tale.

Numai cu greu izbuti să-l apropie de gură, dar atunci, lipind buzele de el, nu mai lăsă nimica într'însul, dar fu doborît de puterea cumplită a amestecului și, când voi să-l iee dela

gură, l'ar fi scapat din mână dacă nu l'ar fi apucat Vilhelm.

Ungurul voi să vorbească, dar limba nu i se putu învârti în gură și căzu pe spate în nemișcare.

Vilhelm îl privi câtva în tăcere, apoi auzindu-l că horăește, îl luă de braț și-l scutură cu putere.

— Scoală Aroane, zise el de mai multe ori, scoală că iaca hotnogul, dar Aron urmă să horăiască din ce în ce mai tare.

Atunci Wilhelm sculându-se, trase mantaua de sub slujitor care ramase nemișcat pe pământul gol și, urcând scările, se duse până la ușa de afară unde zise străjărului:

— Este gata, apoi șueră în chipul cuvenit cu Hans.

Trei umbre se văzură apropiindu-se răpede:

— Este bine? întrebă Hans.

— Doarme dus, răspunse Wilhelm, o mie de trâmbiți sunându-i la urechi n'ar fi în stare să-l deștepte.

— Domnului să-i mulțămim, zise Hans oprindu-se în capul scărilor. Hertho, iaca cheia: tu vei intra în chilia fetei și vei face-o să s'îmbrace răpede, dar bagă de samă, n'avem vreme de pierdut, prin urmare stăpânește-ți limba. Conrad și cu Vilhelm vor rămânea lângă Ungur și, la cea mai mică mișcare ce ar face-o, îi

vor pune un căluș în gură și-l vor lega de mâni și de picioare. Eu vă aștept aici.

Hertha se scoborî pe scară, urmată de Conrad și de Vilhelm și în curând se auzi ușa chiliei deschizându-se pentru a fi închisă din nou.

Hans aștepta plin de grijă, uitându-se la ferestile sălii celei mari, care străluceau ca niște luceefri în noaptea adâncă. Știa că Balc, cu cavalerul Albrecht, cu Somossy și cu oaspeții lor petreceau într'însa, așteptând ceasul cinei, dar se tot temea ca nu ccumva Balc, în urma vr'unui prepus, să părăsască pe ceilalți pentru a se încredința de chipul cum este păzită prinsa lui. Zabava Herthei îi părea lungă din cale afară.

— Cu bună samă că afurisita de țarcă s'a pus la vorbă cu cealaltă. Și eu stau aici ca pe jaratec din pricina lor! Conrad, adause el tare, plecându-se pe scări, bate în ușă ca să iasă mai iute acele zăpăcite.

XLVI.

Bietul Hans!

Dar înainte ca Conrad să fi putut ajunge la ușă, aceasta se deschise și din chilie ieși Hertha, însoțită de un flăcăuaș care purta pe cap o pălărie de pâslă neagră, suman de aba cafenie, ițari de lână albă și ciubote.

— Sarmana, zise Hertha lui Conrad, părul îi ajungea până sub genunchi și am fost silită să i-l rătez.

— Nu mai sta la vorbă, pleacă mai curând, zise Conrad, foarte puțin mișcat de jertfirea frumosului păr al Ilenei.

Hertha urcă răpede scările urmată de Ileana și, găsind în capul lor pe Hans, îi zise nemțește:

— Iaca fata, apoi adause românește către Ileana:

— Urmează pe acest oștean, el este însărcinat să te scoată din cetate și să te încredințeze prietenilor tăi; poți avea deplină încredere într'însul. Dumnezeu să-ți ajute!

Ileana, cu totul năucită de toate câte se întâmplau împrejurul ei, pricepea numai că o mână necunoscută lucra la scaparea ei. Fără a vorbi, îmbrățoșă pe Hertha și o strânse pe inima ei.

— Lasați desmierdările, zise Hans, n'avem vreme de pierdut cu asemenea fleacuri și, luând-o pe braț, se depărtă cu dânsa pe poartă.

Ajunși lângă boltă, lăsă brațul fetei, zicându-i:

— Ține-te de mine.

Poarta era încă deschisă și podul mișcător nerădicat: straja era alcătuită din doi Nemți

şi patru Români din satele ascultătoare de Cetate.

— Mă duc la Humuleşti la o cumetrie, şi nu mă voiu întoarce decât mâni la amiază, zise Hans străjărilor. In lipsa mea Conrad Müller are privegherea peste străji, fiţi cu bagare de samă.

Oştenii îi doriră petrecere bună, iar Hans păşi pe pod urmat de Ileana şi începu să şuere într'un chip nepăsător. Atunci dela o fereastră din rândul de sus, se auzi glasul cavalerului Ulrich:

— Petrecere bună Hans, zicea el, dar cu măsură!

— Mulţămesc, domnule Cavaler, atât pentru dorinţă cât şi pentru sfat, răspunse oşteanul, care îndată ce se văzu dincolo de pod, îşi grăbi mersul. Scoborîră dealul în tăcere şi, când ajunseră în vale, apucară şesul Ozanei în în sus, până ce sosiră la o moară părăsită. Trecură vadul pe o scândură şi ajunseră la gârlă unde, în faţa unui pâlc de arini şi de plopi, era aşazată o punte îngustă.

Indată ce se aflară dincolo de punte, din dosul unui plop bătrân, li ieşi Vidra înainte. Trecu pe lângă Hans, făcându-se că nu-l bagă în samă pentru a se răpezi asupra Ilenei care rămăsese cu vr'o câţiva paşi în urmă şi, apucând-o în braţe, o strânse la sân zicând:

— Scumpa mea, iubita mea!

Dar totodată şoptea la urechea fetei:

— Dacă-ţi este dragă viaţa şi cinstea şi vrei să ajungi teafără în casa părinţilor, fă-te că mă cunoşti, că-mi eşti rudă. Spune-mi: dragă Vidră.

— Dragă Vidră, zise Ileana, devenită cu totul fără voinţă în urma zăpăcelii pricinuite de atâtea împrejurări.

— Scumpă verişoară, zise Vidra pe acelaş ton, sărutând-o din nou, în chip zgomotos şi totodată îi şopti de iznoavă:

— Cum te chiamă?

— Ileana, răspunse fata.

— Dragă Ileană, te credeam pierdută, ce fericită sânt că te văd ieşită din groaznica primejdie în care căzuseşi, apoi adăugă din nou, încet:

— Cine eşti, de unde eşti? şi începu din nou s'o sărute, plecându-şi urechia la gura fetei, care şopti răpede:

— Sânt fata cneazului Baloş, dela Poiana lângă Smirodava.

Vidra ştia acum tot ce vroia să ştie; lăsând pe Ileana şi îndreptându-se spre Hans, care se oprise în loc şi privea la dânsele, zise:

— Iţi mulţămesc din inimă că m'ai ajutat să scăp de ocară pe iubita mea vară Ileană. Am aici trei cai şi doi oameni de nădejde; înso-

ţită de dânşii vară-mea va putea ajunge chiar mâni la casa părintelui ei, cneazul Balos, dela Poiana lângă Smirodava.

Apoi Vidra dădu un şuer trăgănat, şi deodată ieşiră, de sub frunzişul arinilor, umbrele lui Stoian şi a lui Anton. Ei se apropiară aducând după dânşii trei cai, dar se opriră la vr'o zece paşi, pe loc. Stoian purta haina preuţească şi potcapul, iar Anton era îmbracat ţărăneşte şi pusese, peste căciulă, o glugă care-i ascundea faţa cu totul.

— Aşteaptă-mă puţin aici că am să spun câteva vorbe Părintelui, zise Vidra, părăsind pe Ileana şi îndreptându-se spre Stoiar şi Anton.

— Aveţi să plecaţi amândoi cu fata, li zise ea cu glas supus când ajunse lângă ei, veţi duce-o în dealul Osoiului, în pădure, în locul unde aşteaptă argatul meu, Neculai, şi veţi aştepta până ce voiu veni. Dacă aşi întârzie mai mult de două ceasuri după sosirea voastră acolo, plecaţi cu toţii acasă şi n'aveţi grijă de mine, voiu şti eu cum să mă descurc. De fată îngrijiţi bine.

— Dar, zise Stoian, n'ar fi mai bine să rămâie numai unul din noi cu fata şi celalalt să vie cu Neculai aici, căci cine ştie dacă Neamţul te va lasa să pleci.

— N'aveţi nici o grijă de mine, răspunse Vi-

dra zâmbind, cel mult peste două ceasuri aveți să mă vedeți lângă voi; treaba mea este să scăp de acest prost, după ce voiu fi scos dela el ceiace vreu să aflu. Dar ori cum ar fi, mai mult de două ceasuri să nu mă așteptați în deal și să plecați acasă.

— Fie pe voia ta, zise Stoian, dar ie sama ca nu cumva să meargă lucrurile mai greu decât socoți.

Vidra dădu din umere și, luând unul din cai de căpăstru, îl duse Ilenei.

— Am zis tovarășilor mei să nu se apropie de noi pentru ca nici tu nici ei să nu vă puteți cunoaște dacă întâmplarea v'ar mai aduce vr'odată față în față, zise către Hans Vidra, care pusese lucrurile la cale într'acest chip fiindcă se temea ca Neamțul să nu recunoască pe Anton.

— Foarte bine ai făcut, zise Hans, paza bună întrece primejdia rea.

— Acuma, zise Vidra Ilenei, trebuie să încaleci și să pleci. Știi să mergi calare?

— Știu, răspunse Ileana, dar nu vii cu mine? adause ea spărietă la gândul că se va găsi singură cu doi barbați necunoscuți și mâhnită că frumoasa femee care îi arata atâta prietenie o părăsește.

— Poți să ai toată nădejdea în Părinte, răs-

punse Vidra, apoi luând-o iar în braţe şi sărutând-o, îi şopti la ureche:

— Peste câteva ceasuri voiu fi lângă tine.

După plecarea Ilenei cu Stoian şi cu Anton, Vidra făcu câţiva paşi spre malul gârlei, desprinse mantaua, o întinse jos, se aşăză pe ea şi făcu sămn lui Hans să iee loc lângă dânsa.

— Ce frumos te-ai purtat cu mine, ce om de treabă mai eşti, Hans, începu ea, punând mâna pe umărul oşteanului; nu ştii ce plăcere mi-ai făcut! Văd că-ţi sânt într'adevăr dragă şi că cuvintele de iubire ce mi le spuneai nu erau cuvinte deşerte.

— Nimica pe această lume nu mi-ar părea prea greu pentru a te mulţămi, zise Hans punând stăpânire pe mâna Vidrei şi începând s'o sărute. Când vom fi căsătoriţi vei vedea ce fericită ai să fii şi cum ai să găseşti în mine un rob vecinic gata să-ţi împlinească toate voinţile.

— Dar, zise Vidra trăgându-şi mâna înapoi, m'ai apucat atât de răpede încât eu, plină de dorul să scăp pe acea biată fată din ghiarele lui Balc, n'am mai avut vreme să mă gândesc. Ţi-am făgăduit că ne vom căsători îndată şi...

— Poate că acuma te căeşti că mi-ai făcut o asămene făgăduinţă şi nu mai ai de gând s'o ţii? zise Hans cu bănuială.

— Cum să mă căesc când am venit de aşa

de departe numai pentru a te înștiința că m'am hotărît să te iau de soț? răspunse Vidra. Nu, nu mă căesc și am deplină nădejde că nu-mi vei da prilej să mă căesc vr'odată. Voiu fi nevasta ta, dar nu așa de curând cum vrei tu.

— Mi-ai jurat că dacă-ți voiu împlini voința și voiu scapa pe ruda ta din mânile voevodului în astă sară, te vei căsători mâni cu mine. Eu mi-am pus în joc zilele căci, dacă cavalerul Albrecht ar afla că eu am săvârșit o asămene faptă, nimica nu m'ar scapa de spânzurătoare. Mi-am feștelit cinstea de oștean, am calcat jurământul meu numai pentru ca un ceas mai de grabă, să fii a mea și acuma tu nu vrei să te mai ții de vorbă! Nu se poate: să știi că nu voiu îngădui să te depărtezi de mine cu un pas până ce nu vei fi soția mea!

— Mă voiu ține de cuvânt și-ți voiu fi soție, zise Vidra, dar peste câteva zile.

— Chiar mâni, răspunse Hans, hotărît.

— Hans dragă, zise Vidra, silindu-se să vorbească cu un glas blând deși mânia începuse să fiarbă într'însa, ascultă-mă; lasă-mă să-ți spun pricinile pentru care suntem siliți să amânăm un lucru la care nu ții mai puțin decât ții tu.

Hans tăcu.

— Eu am venit aici, urmă Vidra, numai

pentru o zi, am adus numai ce vezi pe mine, n'am macar schimburi.

— Găsim noi în târg tot ce-ţi va trebui, zise Hans; putem merge de dimineaţă şi-ţi pot alege tot ce va fi mai frumos în dugheni, am cu ce plăti.

— Dar eu nu sânt o calică, răspunse Vidra, am zestre frumoasă: lăzi pline cu haine şi cu albituri. Ce ar zice lumea de mine când ar vedea că îmi cumperi până şi cămeşi? Ar zice că m'ai cules de pe drumuri, că sânt leneşă: vrei să fiu de râsul oraşului întreg? Dă-mi ragaz numai săptămâna asta ca să mă duc acasă să vestesc pe mătuşa Sanda şi să-mi încarc zestrea în cară. Sâmbătă sara voiu fi nesmintit în Humuleşti şi duminică putem face nunta. Eşti om cuminte, Hans, trebuie să pricepi că nu cer decât un lucru drept, şi Vidra puse din nou mâna pe umărul Neamţului:

Dar Hans scutură capul:

— Vezi, Vidro, zise el, nebun aşi mai fi eu dacă, ţinând fericirea în palmă, i-aşi da drumul şi aşi înfrunta primejdia s'o pierd. Nu vei intra în casa mea ca o calică, căci mâni vom face nunta şi îndată după săvârşirea ei vom pleca acasă la tine, ca să-ţi iei de acolo lucrurile şi să ne întoarcem la Cetate împreună cu ele. Invoire pot să capăt oricând.

— Dar, zise Vidra, crezi tu că te ieu de

soț pentru ca să mă închid pe viață în zidiurile Cetății și tu să-ți urmezi ca înainte o slujbă atât de sărăcăcioasă și de primedjioasă. Nu, slava Domnului, am destulă avere pentru ca soțul meu să poată să-și fie singur stăpân și ca, la locul unde voiu sta eu să nu fie alta mai mare decât mine. Ș'apoi vreu să fiu liniștită, să nu fiu silită să tremur necontenit pentru zilele soțului meu, vreu ca el să rămâe numai lângă mine, să nu poată un cavaler oareșicare să-l trimată în dreapta sau în stânga, ziua sau noaptea, la vreme de vară sau de iarnă, după cum i-ar veni toana.

— Imi este dragă slujba răspunse Hans și până acuma nu mă gândeam s-o părăsăsc, dar dacă așa îți este voia, mă voiu supune și voiu părăsi steagul cavalerului. Dar atunci ragazul ce aveai să-l pui căsătoriei noastre este și mai netrebuincios, căci mâni de dimineață mă voiu duce la cavaler și-l voiu înștiința că sânt silit să-i părăsesc slujba. Imi pare rău, nu-i vorbă, căci m'am deprins și cu dânsul și cu slujba, dar de acum înainte, tu îmi ești singură stăpână. Iar tot mâni, după nuntă, vom pleca acasă la tine și acolo vei hotărî ce vom face și unde ne vom așaza. Dar să știi că nu te părăsesc până ce nu vei fi a mea.

Vidra nu prevăzuse că îndărătnicia lui Hans va fi atât de mare. Increzându-se în puterea ce

o avea asupra lui, își închipuise că-i va fi un lucru ușor să scape de el, dar simțea acuma în glasul lui o hotărîre cu care nu fusese deprinsă până atunci. Incepea să fie foarte îngrijită, se căia tare că nu ascultase sfatul ce i-l dăduse Stoian și că, bizuindu-se numai pe dânsa, nu primise ca ei să se mai întoarcă pentru a o ajuta să scape de Neamț. Dar știindu-se sprintenă, îi mai rămânea nădejdea că va izbuti să fugă. Insă ca să poată fugi, trebuia mai întâiu să adoarmă bănuielile stârnite în Hans de vorbele ei și, înainte de toate, să vadă dacă nu poate afla dela el ceva despre Mihu, căci doar pentru atâta venise.

Prefacerea era un lucru potrivnic firii Vidrei. Stăpânită cum era de patima ei pentru Mihu, numai închipuirea unei desmierdări din partea altui barbat stârnea într'însa un desgust nemărginit, dar încă să-l desmierde ea? Cu ce plăcere ar fi ucis pe Neamț în acea clipă. Dar tocmai de dragul lui Mihu trebuia să afle numai decât tot ce se vorbește la Cetate despre pre el și, mai ales, să scape din cursa în care căzuse, sub stăpânirea unui îndemn nesocotit al inimii. Deci luă mâna lui Hans în mâna ei și, netezind-o, îi zise oftând:

— Văd că ai răspuns la toate și că trebuie să mă supun ție, chiar înainte de a-ți fi soție. Bine, ne-om căsători mâni...

Deodată glasul i se opri. Mâna ei, desmierdând mâna puternică și aspră a oșteanului, dăduse de un inel larg, în care era înfiptă o piatră tăietă în trei fețe, cu vârful ascuțit, pe care Hans îl purta la degetul cel mic. Vidra sări în picioare.

— De unde ai acest inel? strigă ea, cu glasul schimbat și cuprinsă de un tremur.

— L'am cumparat dela un slujitor domnesc, răspunse Hans liniștit.

— Minți, zise ea, pipăind inelul pe toate fețele, minți, strigă ea mai tare când, pe una din fețe, simți o încrestătură în chip de cruce.

Hans, uimit de mișcarea de care era cuprinsă și închipuindu-și că ea bănuește că inelul îi vine de la o femee și este geloasă, desfăcu cu putere mâna lui din mânile ei, scoase răpede inelul și îl puse în mâna Vidrei, zicând:

— Liniștește-te, Hans îți este credincios, nu vezi că inelul nu este un inel de femee?

Vidra cunoștea prea bine inelul, căci ea îl dăruise lui Mihu cu doi ani înainte. Dar faptul că inelul era la degetul lui Hans nu putea să arăte decât că fusese luat cu sila dela Mihu și atunci el poate nu mai era în viață sau, ceiace era și mai grozav în ochii Vidrei, el îl dăruise sau îl lepadase de bună voie.

— De unde ai acest inel, mai întrebă Vidra

cu un glas care se făcea din ce în ce mai răguşit.

— L'am cumparat dela un slujitor al voevodului, răspunse Hans încredinţat că mişcarea Vîdrei provine dintr'o simţire de gelozie şi măgulit în fundul inimii, căci vedea în această mişcare o dovadă de iubire.

— Şi de unde îl avea slujitorul? mai întrebă Vidra.

— Dela un ţaran care se afla cu fata pe care am scos-o din închisoare în urma voinţii tale, răspunse Hans.

— Ce ţaran? Cum şi când? întrebă Vidra a cărei viaţă părea atârnată de buzele Neamţului.

— Fata era însoţită de un ţaran care o scapase din mâna Tatarilor când a întâlnit-o Balc, în satul Tamaşi şi, când Balc o vrut s'o sărute, ţaranul, îndrăzneţ, o întins la pământ pe voevod dintr'o lovitură de pumn. Atunci au năvălit slujitorii asupra ţaranului iar el, scoţând un paloş ascuns în iţari, s'o aparat vitejeşte şi nu îndrăznea nimene să se apropie de el când hotnogul l-o trântit la pământ cu arcanul. Când l-au legat, unul din ei i-o luat inelul, şi mi l'o vândut mie pentru cinci groşi.

— Dar ţaranul ce s'o făcut?

— L'au adus la Bacău şi l'au dat pe mâna şoltuzului ca să-l pue la moarte, astăzi în zori

de ziuă. Slujitorii spuneau că om nalt, frumos şi puternic ca dânsul încă n'au văzut. Nu samana a ţaran ci a voinic de soiu.

Acuma Vidra nu se mai îndoia că acel voinic era Mihu, şi că el poate acuma nu mai trăia. Trebuia ca îndată s'ajungă într'o fugă la Bacău, să vadă dacă mai trăeşte, să facă minuni pentru a-l scapa şi, de va fi murit, să moară şi ea pe groapa lui.

Stăteau în picioare şi, înainte ca Neamţul să fi putut face o mişcare ca s'o împiedece, îşi luase avântul şi o apucase la fugă, dar piciorul i se prinse într'o buturugă de salcie şi căzu jos. Mâna lui Hans fu pe dânsa înainte ca ea să fi putut apuca să se ridice. Se apără ca o fiară şi numai după o luptă lungă şi după ce Neamţul îşi puse toate puterile, izbuti s'o stăpânească şi s'o aducă la locul unde ei stătuse până atunci, sleită de puteri, dar cu turbarea neputinţii în inimă.

Stăruind în credinţa că purtarea ei era datorită unui avânt de gelozie, Hans, îndată ce îşi recăpătă sufletul, începu s'o mustre cu blândeţă pentru iuţala ei, jurându-i din nou că ea pe nedrept bănueşte credinţa lui.

Vidra tăcea, puterea îi fusese învinsă, dar dorul de a fugi pentru a afla o clipă mai curând soarta iubitului, rămânea mai viu decât adinioarea.

Trebuia să scape cu orice chip și, dacă puterea ei nu era îndestulătoare, trebuia să chieme viclenia în ajutorul slăbăciunii sale. Puse mâna în sân pentru a căuta cuțitul, dar, o nenorocire! cuțitul trebuia să fi căzut jos în lupta cu Hans, căci mâna ei nu putu să-l afle. Atunci, din întâmplare, ochii i se opriră asupra lungului junghier atârnat de brâul lui Hans, în partea stângă. El încetase să vorbească și stătea privind la dânsa. Vidra izbuhni într'un plâns cu hohote și se aruncă jos.

— O, ce nenorocită sânt! striga ea mereu printre lacrimi.

Hans se așăză lângă dânsa și începu din nou s'o mângâe și să-i facă jurăminte de credință, iar Vidra cu încetul își liniști plânsul și începu să-i ceară noui și cumplite jurăminte că i-a spus adevărul și că inelul nu este dela altă femee.

Hans, bizuindu-se pe nevinovăția lui și încântat văzând că Vidra ținea atât de mult la credința lui, jură tot ce ea îi ceru, acoperindu-i mânile cu sărutări și îndrăznind chiar, din când în când, să nemerească cu buzele până la obrajii iubitei. Ea suferea aceste sărutări, mai mult chiar, după o bucată de vreme, Hans simți că cu brațul ei cel stâng ea îi încunjură mijlocul și capul Vidrei cade pe umărul lui. Se folosi de această apropiere pentru a-i acoperi

faţa cu sărutări, iar când ea ridică capul, îl apropie de obrazul lui şi-i dădu o lungă sărutare, în vinele lui Hans pătrunse un foc de o cumplită dulceaţă.

— O Vidro! zise el pierzându-şi capul.

Dar atunci Vidra, strângându-l cu putere, lipi buzele ei de buzele lui şi, apăsând pe el, îl făcu să se răstoarne la pământ, căzând apoi pe sânul lui.

Hans ramase nimicit de fericire; vedea cum raiul i se deschide înaintea ochilor. Sarmanul! ramase în raiu! Vidra, folosindu-se de tulburarea lui, căutase cu mâna dreaptă şi găsise junghierul.. Cu iuţala fulgerului îl scoase din teacă şi, dându-se deodată înspre stânga pentru a descoperi pieptul Neamţului, îi înfipse fierul în inimă până la mâner, pironindu-i trupul de pământ. Un fior scutură trupul lui Hans, apoi ramase mort cu surâsul pe buze.

Vidra sări în picioare; era albă ca varul, tot trupul îi tremura, privea leşul Neamţului cu ochii holbaţi de spaimă Nu pentru întâia oară ucidea ea, dar până atunci ucisese în luptă dreaptă, vitejască, faţă în faţă, ochi în ochi. Acuma avea groază şi ruşine de fapta ei.

Dar gândul lui Mihu mort, sau în primejdie de moarte, nu lăsă în inima ei loc pentru căinţă.

— Nu se putea altfeliu, zise ea.

XLVII.

Fraţi călăi.

Cu o zi înainte de scaparea Ilenei din Cetate, Sâmbătă, pe la toacă, trei oameni stăteau ascunşi într'un pâlc de sălcii, pe malul Bârnatului, nu departe de porţile Bacăului.

Unul din ei era vechea noastră cunoştinţă Petrea Cărăbuş, cu totul îndreptat de rănile primite în lupta cu Toma Alimoş. Petrea era voinic şi sprinten ca totdeauna; ochii îi erau vioi şi ageri ca altădată, dar faţa lui purta sămne vădite de grijă.

Unul din toavrăşii lui era un ţaran dela munte, de vr'o patruzeci de ani, cu plete castanii şi musteţi tunse, mai deschise decât părul.

Celalalt era un tânăr putînd să aibă dela 25 de ani, în sus. Purta un dolman şi cioreci de aba verde, cu şireturi negre, ciubote de iuft negru cu pinteni la călcâie iar, pe cap, o pălărie de pâslă neagră, cu fundul înalt, împodobită cu şiret negru şi cu trei pene de vultur înfipte sub şiret. Era încins cu un brâu de piele neagră, cusută cu flori de argint, dela care atârna un paloş lung şi subţire, cu mâner de os alb. El şădea jos lângă Petrea Cărăubş care ţinea în mână un baltag puternic. Ţaranul stă-

tea în fața lor, razamat pe o ghioagă lungă de cinci palme, groasă la capătul de de jos cât un cap de om și năstrujită până la jumătate cu cuie de fier, lungi și groase cât niște degete de barbat.

Tustrei aveau ochii ațintiți asupra unei mori ce se afla dincolo de Bârnat, aproape în fața lor. Păreau că așteaptă ca cineva să iasă dintr'însa.

— Și spui că l'ai văzut intrând în moară? întrebă Petrea pe țaran.

— Cu ochii mei, răspunse țaranul. Indată după ce o plecat morarul în târg, o ieșit Ruja afară și o început să șuere. Numai decât am văzut și pe Ferenț Iojă că iesă din casă și se duce spre moară. Când s'au întâlnit, au schimbat câteva cuvinte, apoi au intrat amândoi în moară, iar eu am alergat să vă dau de știre.

— Nu înțăleg pentru ce nu mai iesă, zise tânărul cel oacheș. Morariul trebuie să se întoarcă deacuma numai decât, căci noaptea vine răpede și ar putea să-i găsască împreună.

Cărăbuș începu să râdă.

— Ce copil mai ești tu, Berilă, zise el. Mihai Șandru este deprins cu asămene lucruri și nici prin gând nu-i trece să se supere. Știe că dragostea lui Ferenț Iojă pentru nevasta lui aduce bani în casă și l'ar îngădui să desmierde pe Ruja sub ochii lui. Dar ași dori să

iasă mai degrabă ca să putem sfârşi cu el: multe mai avem de pregătit în astă noapte.

— Uitaţi-vă, zise atunci ţaranul, iaca morarul.

Cărăbuş şi cu Berilă îşi îndreptară privirile spre porţile oraşului şi văzură, pe celalalt mal al pârăului, venind spre moară, un barbat nalt şi zdravăn, îmbracat în haine ungureşti.

El trecu cântând pe dinaintea locului unde erau ascunşi Cărăbuş şi cu tovarşăii lui.

— Cântă ca să li dee de ştire că s'întoarce, şopti Petrea zâmbind.

Când ajunse la moară, morariul bătu în uşa care se deschise îndată şi el intră.

Trecu o jumatate de ceas, noaptea căzuse şi Cărăbuş nu-şi mai putea stăpâni nerabdarea.

— Lua-iar dracul, zise el printre dinţi, sunt în stare să rămâe toată noaptea petrecând împreună.

Dar nu sfârşise bine vorba şi se văzu, căci noaptea era senină, cum se deschidea uşa şi din moară ieşi un barbat scurt şi gros, învălit într'o manta care îi acoperea faţa. El se îndreptă răpede spre o punte care se afla la câţiva paşi de ei. Cărăbuş se sculă îndată şi zise atunci tovarăşilor:

— La carare! Iute!

Se strecurară printre sălcii răpede și fără zgomot, iar când ajunseră la cararea din fața punții, Cărăbuș îi șopti:

— Tu, Ioane, rămâi din partea asta și-l lovește cu pumnul în cap, tu, Berilă, dă-te după copacul din fața lui Ion și cuprinde grumazul Ungurului cu amândouă mânile, eu rămân lângă Ion și-i voiu pune călușul în gură.

Necunoscutul se afla acuma pe punte; pași nebănuitor peste dânsa și o apucă pe carare la vale. Dar n'apucase să facă zece pași când primi în cap o lovitură care îl ameți și l'ar fi întins fără îndoială la pământ dacă, în aceiași vreme, nu l'ar fi apucat de grumaz două mâni puternice, strângându-l ca într'o minghinea.

— Nu strânge prea tare că mi-l omori, zise Cărăbuș lui Berilă, vârând totodată un căluș în gura necunoscutului. Ioane, leagă-i răpede mânile la spate, urmă el, cot la cot; așa, bine! Acuma leagă-i și picioarele, strâns, strâns de tot, să nu poată mișca. Berilă, dă-i drumul!

Berilă desprinse mânile și era vreme să le desprindă, căci necunoscutul căzu la pământ, vânăt la față și cu ochii ieșindu-i afară din cap.

— Oare nu cumva mi l'ai ucis? întrebă Cărăbuș îngrijit și plecându-se asupra Ungurului, spre a-și da samă dacă mai suflă.

— Să n'ai grijă, zise Berilă, l'am strâns numai cât trebuie.

— Acuma, zise Cărăbuş după ce se încredinţă că necunoscutul trăeşte, luaţi-l în braţe şi-l duceţi acasă la el.

— Dar oare, zise Berilă, n'ar fi mai bine să-l ducem deadreptul în beciul unde vrei să-l ţii închis?

— Nu, răspunse Cărăbuş, deocamdată îl vom duce acasă la dânsul. Dacă l'am duce aiure, la vremea asta, am fi în primejdie să ne întâlnim pe drum cu lume care se întoarce din oraş şi să deşteptăm bănueli. Casa lui este aproape şi orice fiinţă omenească o ocoleşte cu îngrijire, ţinând-o cu drept cuvânt drept lucru necurat. La noapte însă îl vom râdica şi-l vom duce în beciul cumătrului meu, Ţară-Lungă, unde nu-l va putea găsi nici tată-său, dracul.

Berilă şi cu Ion ridicară pe necunoscut de la pământ, cel dintâiu îl luă de cap, celalalt de picioare şi, ţinându-l astfeliu, urmară pe Cărăbuş care o luase la vale pe carare.

Ieşiră din pâlcul de răchiţi şi, văzându-se pe câmp deschis, grăbiră pasul spre a ajunge la alt pâlc de copaci care se vedea la o depărtare de cinci-zeci de paşi şi, îndată după ce intrară într'însul, se găsiră în faţa unei mici clădiri de lemn, acoperită cu şândilă, pe ju-

matate bordeiu, pe jumatate casă. Se opriră la uşă şi întinseră sarcina lor pe pământ.

Cărăbuş împinse uşa care s'aştepta s'o găsască închisă dar, spre mierarea lui, uşa se deschise ca dela sine şi el intră în casă. Dar nu apucase să facă un pas când se simţi a pucat de grumaz şi, mierarea râpindu-i puterile, fu trântit la pământ, o povară grea i se puse pe piept, iar la urechile lui răsunară nişte cuvinte ungureşti, rostite de un glas răguşit şi care nu le putu înţălege.

La sgomotul făcut de Petrea când căzu jos, Berilă şi cu Ion năvăliră răpede în casă. Neputând să vadă nimică din pricina întunereculuí, Ion scoase răpede un amnar şi o bucată de fitil, scăpără şi, când fitilul fu aprins, zăriră pe Petrea întins la pământ iar, pe pieptul lui, şădea un om care-i strângea grumazul cu amândouă mânile. Acesta la vederea lui Ion şi a lui Berilă, ramase o clipă nemişcat, apoi sări în picioare şi se puse în faţa lor cu un cuţit în mână. Dar Berilă se răpezi la dânsul, prinse cu dreapta braţul care ţinea cuţitul, sucindu-l cu putere, iar cu stânga închisă îi purtă mai multe lovituri la cap.

In aceiaşi vreme, Ion mai scoase din chimir o opaiţă, o aprinse la fitilul aproape stâns, o puse iute pe o masă aflată lângă dânsul şi se răpezi în ajutorul lui Berilă. Apucă pe potriv-

nic de grumaz şi, amândoi împreună, izbutiră cu înlesnire să-l trântească la pământ şi să-i smulgă cuţitul din mână.

Petrea Cărăbuş avusese acuma vreme să-şi revie în fire şi să se ridice în picioare; luând opaiţa de pe masă, se apropie de locul unde tovarăşii ţineau pe necunoscut în nemişcare, zicând:

— Ia să vedem peste cine, dracul, am dat?

Dar, când lumina căzu asupra feţii necunoscutului, ea îi arătă un cap mare, acoperit cu un păr roşu ca jaratecul, sub care se vedea o frunte mică şi îngustă, nişte ochi cenuşii, mici, aproape fără gene, un nas scurt, dar strâmb, gros, plin de bube şi de păr, o gură cumplit de mare, cu buze groase şi vinete, deasupra cărora, în loc de musteţi, erau înfipte câteva fire de păr galbene, groase şi ţapene, o bărbie spână şi nişte obraji groşi şi umflaţi. Cărăbuş se dădu mierat înapoi, iar tovarăşii lui scapără un strigăt de uimire.

— El este, strigară într'un glas, Ferenţ Iojă!

— Dar, adăugi atunci Petrea, cine să fie oare celalalt?

Intr'o clipă necunoscutul era legat de mâni şi de picioare, în aşa chip încât nu mai putea face nici o mişcare.

— Acuma aduceţi pe celalalt, mai zise Cărbuş.

Când amândoi necunoscuții fură puși unul lângă altul, Petrea și cu tovarășii scapără tustrei acelaș strigăt:

— Parcă-s frați de gemene!

Și într'adevăr, cu greu s'ar fi putut vedea o asamanare mai uimitoare. Același cap, aceleași păr, aceleași trăsături bestiale, același trup, scurt, spătos, aceleași mâni nemăsurat de mari, de late și de groase.

— Cine ești tu? întrebă Petrea pe al doilea necunoscut, căruia nu-i pusese căluș în gură.

Necunoscutul nu răspunse.

Petrea îl mai întrebă a doua oară, dar și de astă dată în zadar. Atunci Ion, scoțând din chimir un cuțit ascuțit, zise:

— Lasă că am eu leac pentru a descleșta limba. Și îngenunchind puse cuțitul pe grumazul străinului.

— Cine ești? întrebă Petrea pentru a treia oară și Ion începu să apese pe cuțit.

Necunoscutul, simțind că vârful fierului îi intră în carne, zise atunci:

— Ferenț Antal!

Ion depărtă cuțitul dela grumazul străinului zicându-i:

— Să știi că îndată ce vei amuți, te desmierd din nou cu el.

— Ești frate cu Ferenț Iojă? mai întrebă Petrea.

— Frate de gemene.

— De când ești aici?

— De astăzi.

— Unde ai fost până acuma?

— In Țara Ungurească, în Țara Leșască, în Țara Rusască și în Moldova.

— Ce căutai pe acolo?

— Pe frate-meu.

— De mult nu-l văzuseși?

— De cincisprezece ani.

— Ce te-o făcut să năvălești asupra mea când am intrat în casă?

— Credeam că este frate meu.

— Și pentruce năvăleai asupra fratelui tău cu atâta turbare? întrebă Petru mierat.

— Fiindcă voiam să-l omor!

— Și pentruce?

— De cinci-spre-zece ani îl caut peste tot locul ca să-l ucid.

— Dar ce ți-o făcut el.

— Dezlegați-mi întâiu brațele că cumplit le-ați strâns, nu pot vorbi de durere și apoi vă voiu spune tot. N'aveți de ce vă teme, adause el, sunteți trei și picioarele pot să-mi rămâe legate.

Cărăbuș făcu un sămn și Ion, plecându-se deslegă brațele Ungurului, apoi luându-l de mijloc îl răzămă cu spetele de părete.

— Atât eu cât și frate-meu, povesti el, sun-

tem dela Temeşvar. Tatăl nostru a fost calăul oraşului; la moartea lui, eu şi frate-meu am moştenit această însărcinare, împărţind datoriile şi veniturile ei. Vr'o zăce ani am trăit în bună înţălegere şi fiecare din noi pusese de o parte câte o grămegioară bună de bani. Cearta a început dela o fată, pe care amândoi voiam s'o luăm de soţie. Asamanarea între noi este precum vedeţi, uimitoare, mama noastră pentru a şti care este Iojă şi care Antal, îi legase lui o cordea albastră la gât şi mie una roşie; mai pe urmă, de oarece amândoi eram siliţi de meseria noastră să purtăm haine roşii, ne deosebea lumea numai prin deosebirea croielii. Sarolta, fata de care ne îndrăgostisem, nu ne deosebea decât prin haine şi mult a stat la gânduri până când s'a hotărît pe care să-l aleagă.

— Urâtă trebuia să mai fie, întrerupse Berilă, şi lipsită de peţitori ca să vree să se uite la nişte ciume atât de urâte şi dedate la meseria scârboasă de calău.

— Tare te înşăli, răspunse Antal, era frumoasă ca ziua, dar saracă, lipită pământului. Îi plăceau rochiile frumoase, mătăsurile, inelurile şi brăţările de aur împodobite cu pietre scumpe şi nevoia o silea să umble desculţă, îmbracată în zdrenţe şi fără altă podoabă decât frumuseţa ei. Ca s'o câştigăm, amândoi i-am adus daruri şi darurile mele fiind mai fru-

moase și mai multe decât acele ale lui Iojă, m'a ales pe mine. Mare a fost ciuda lui, dar a ascuns-o și s'a făcut că nu-i pasă: ne-am logodit și am hotărît ziua nunții. Ședeam în aceiași casă și dormeam într'aceiași odaie. In dimineața zilei în care era să se facă căsătoria, eram amândoi îmbracați și gata să plecăm la nuntă, când Iojă, scoțând dintr'un dulap o steclă cu vin de Tokai, adusă de el cu o zi înainte, m'a poftit s'o deșărtăm în sanatatea mea și a Saroltei înainte de a ieși. Eu am primit fără bănuială, dar deabie deșărtasem al doilea pahar, când m'am simțit cuprins de o amețală și de o slăbăciune grozavă și m'am văzut silit să mă întind pe pat. Bucuria care o văzuiu în ochii lui Iojă însă, îmi deșteptă bănuelile și mă făcu să înțăleg că vinul era otrăvit. Am vrut să sar de pe pat, să chiem lume în ajutor, să mă duc la un vraciu, să mă răsbun asupra ucigașului, dar în zadar; nu putuiu să mișc nici macar un deget dela mâni. Iar el, văzând neputința mea, se apropie de mine și-mi spuse cu un râset de fiară:

— Nu te opinti în zadar: otrava pusă de mine în vin te pune în neputință să faci cea mai mică mișcare vreme de trei zile. Deși vezi și auzi, trupul tău este ca mort în acest răstimp, să știi că acuma am să te îmbrac cu hainele mele și am să pun pe ale tale: mă voiu

duce la nuntă și mă voiu căsători cu Sarolta în locul tău. Celor ce se vor mira de lipsa lui Iojă, le voiu răspunde că el a băut toată noaptea și că acuma este atât de beat încât nu se poate scula de pe pat. Iar astă noapte să știi că voiu veni cu Sarolta aici, că ne vom iubi sub ochii tăi, apoi voiu desgropa, atât banii mei cât și pe ai tăi de sub cărămida de lângă vatră și că vom pleca spre țări departe. Făcu cum zisese. Imi luă hainele și mă îmbrăcă cu ale sale fără ca eu să fi putut face cea mai mică opunere, apoi plecă la nuntă. Sunt cincisprezece ani de atunci, prin multe trecut-am, dar nu pot uita cazna acelei zile și mai ales a acelei nopți. Veni sara cu soția lui: cu logodnica, cu iubita mea. Avu îndrăzneala să-i spue în fața mea ceiace făcuse cu mine și cum se căsătorise cu dânsa în locul meu. Sarolta ramase întâiu mută și spărietă dar, când auzi că are să iee averea mea și are s'o ducă în locuri departate, firea ei lacomă se arătă în toată uriciunea: uni batjocurile ei cu batjocurile lui. Multe chinuri văzut-am, multe pricinuit-am, dar nici unul nu s'a putut apropie, chiar de departe, de cazna grozavă de care avuiu parte în acea noapte. Avură cruzimea să se desmierde în fața mea: cum nu mi-a plesnit inima și mintea de durere și de turbare nu înțăleg: acuma, după atâția ani, a-

mintirea acelor ceasuri mă înfiorează, mă înebunește.

Și picături groase de sudoare se văzură curgând pe fața nenorocitului.

— Au desgropat banii adunați de mine galbăn cu galbăn și, luând toate lucrurile de preț aflate în casă, au pornit înainte de ziuă, pe niște cai pregătiți mai de înainte. Două zile și două nopți am mai ramas în aceiași stare de neputință, blăstămându-mi soarta și îndurând chinurile mai multor iaduri. Când în sfârșit mi-am recâștigat puterile, m'am găsit în neputință să urmăresc pe fugari, căci ei îmi luase tot și nu aveam nici cu ce cumpara un cal. Dorul de o răsbunare cumplită și grozavă mă ardea: dar a trebuit să vând tot ce aveam și să muncesc pentru ca să pot începe îndeplinirea ei. Cunoscând acuma ce este chinul, deși mi-ași fi dat viața pentru a putea supune pe frate-meu și pe Sarolta caznelor celor mai îngrozitoare, nu-mi mai fu cu putință să-mi urmez meseria chinuind pe alții, mă lepădaiu de dânsa și căutaiu alte mijloace de câștig.

Dar nimene nu voia să întrebuințeze slujbele acelui ce îndeplinea o sarcină privită de toți ca spurcată. Trecură doi ani până când mă văzuiu în stare să mă pun pe urma acelor care își bătuse într'atâta joc de mine. Aflasem că ei se îndreptase spre Țara Leșască: îi cău-

taiu în Cracovia, în Liov, dăduiu de urma lor la Halici, de unde plecase cu două luni înainte de venirea mea, după ce Iojă își îndeplinise meseria în acel oraș; aproape de doi ani trecură până când putuiu să plec la Kiov, unde ei se așazase. Dar, la sosirea mea accolo, întâmplarea făcu ca să mă întâlnesc față în față cu Sarolta. Inainte să fi apucat să pun mâna pe dânsa, ea se pierdu în mulțime și, când lui Iojă de știre că am sosit, amândoi plecară fără a pierde vr'o clipă. După o zabavă de câteva luni în Kiov, plecaiu căutându-i în Vladimir și Novgorod. In acest de pe urmă oraș aflaiu că Sarolta fusese prinsă de Iojă iubindu-se cu altul și tăietă de el bucăți cu toporul, iar făptuitorul plecase la Moscova. L'am căutat acolo, în Iaroslav, în Hotin, în Orheiu, în Suceava, fiind necontenit silit să mă opresc spre a agonisi banii trebuitori pentru traiu și pentru urmarea călătoriei. In Suceava am aflat că el este de trei ani calăul acestui oraș; îndată ce mi-a fost cu putință am plecat: astăzi la toacă am ajuns la Bacău și, arătându-mi-se locuința lui, într'amurgul m'am furișat într'însa după ce am izbutit să deschid ușa. Eram încredințat acuma că ceasul așteptat de atâția ani a sosit în sfârșit. Când am auzit pași, m'am pus la pândă după ușă, gata să mă arunc asupra lui,

să-l dobor la pământ şi să-l leg: ceiace a urmat ştiţi.

Cărăbuş şi Berilă ramaseră câtva în tăcere după isprăvirea acestei povestiri, în sfârşit Cărăbuş zise:

— Dacă faptele au fost precum ni spui, apoi ele te-ar îndreptăţi să urăşti pe frate-tău. Dar să vedem ce ştie să spue şi el. Ioane desleagă braţele şi celuilalt şi-i scoate căluşul din gură.

Ion deslegă braţele lui Iojă, îi ridică partea de sus a trupului şi voi să-i sprijine capul de părete, dar în zadar, capul şi umerile lunecară pe din gură, dar îi fu cu neputinţă, căci dinţii îl strângeau cu o putere de neînvins.

Simţind că obrazul este rece ca ghiaţa, se uită mai de aproape la faţa calăului, îşi apropie urechea de pieptul lui, apoi se întoarse către tovarăşi şi zise:

— Este mort!

Cărăbuş luă în mână opaiţa şi, urmat de Berilă, se apropie de calău lângă care îngenunchie şi începu să-l pipăe. In curând se încredinţă că Ion avusese dreptate. Spaima ce resimţise la vederea frăţine-său îl ucisese

— Frate-tău o murit, zise Cărăbuş lui Antal, depunând opaiţa pe masă.

Atunci Ungurul izbuhni într'un şir de bo-

cete şi de răcnete de turbare, blăstămându-şi în limba lui soarta care îi râpea orice nădejde să-şi poată vedea răsbunarea îndeplinită.

Cei trei Români care înţălegeau ungureşte nu-şi putură stăpâni greaţa văzând o ură atât de cumplită.

— Taci, ciumă, îi zise Berilă, nu uita că-ţi era frate şi că moartea pune sfârşit la toate.

Ungurul tăcu.

— Ce facem acuma cu mortul? întrebă Berilă, şi ce facem cu cel viu?

— Pe mort îl vom îngropa în beciu, răspunse Cărăbuş, iar cu cel viu vom face ceiace aveam de gând să facem cu acel mort.

— Lumea spunea că calăul avea mulţime de bani, zise atunci Ion, nu i-a fi cheltuit toţi cu Ruja lui Mihaiu Şandru, unde oare să-i fi ascuns? Ar fi pacat să rămâe pierduţi.

— Oricât de mulţi ar fi şi unde ar fi ascunşi, zise Cărăbuş, nu ni putem pierde vremea cu căutarea lor.

Antal, la cuvântul: bani, tresări. Ochii lui făcură ocolul odăii şi se opriră asupra vetrei, rămânând aţintiţi asupra ei, măriţi, ca atraşi de un farmec. Toată înfăţoşarea lui era schimbată şi Cărăbuş, care-l urmărea cu ochiul, mierat de această schimbare şi cuprins de o bănuială, îl întrebă:

— Ce să fie oare în vatra asta ca să privești la dânsa cu atâta încordare.

Ungurul tresări și încetă să privească la vatră, dar numai după oareșicare curgere de vreme întrebă, la rândul său:

— Ce aveți de gând să faceți cu mine?

— Ai auzit că vom face cu tine ceiace aveam de gând să facem cu frate-tău, răspunse Cărăbuș.

— Aveți de gând să mă ucideți? mai întrebă Ungurul cu un tremur în glas.

— S'ar putea întâmpla și una ca asta, răspunse Cărăbuș.

Ungurul tăcu și privirea lui iar se îndreptă asupra vetrei, dar numai pentru o clipă; apoi zise:

— Dar, dacă mi-aș răscumpara viața?

— Cu ce? întrebă Cărăbuș?

— Cu aur, cu aur mult! răspunse Ungurul.

— Unde este acel aur? întrebă Cărăbuș.

— Asta este treaba mea, răspunse Ungurul.

— Dar când și unde ni-l vei da? întrebă Cărăbuș.

— Aici și îndată, răspunse Ungurul.

— Cât aur? mai întrebă Petrea.

— Singur nu știu, dar mult, răspunse Ungurul, tot cât avea Iojă.

— Tu știi unde sunt ascunși banii frăține-tău?

— Da, știu.

— Și de-ți voi dărui viața ni vei spune îndată unde se află acei bani.

— Vă voiu spune îndată.

— Bine, zise Cărăbuș, îți dăruesc viața dacă ni spui unde sunt banii; mâni sară vei fi slobod să mergi unde vrei; unde sunt banii?

— Nu mă înșăli? întrebă Ungurul cu bănuială. Ce chezășie îmi dai că după ce vei lua banii nu mă vei ucide?

— Chezășie nu pot și nici nu vreu să-ți dau, răspunse Cărăbuș. Viața ta este în mânile noastre; dacă ni spui, ți-am făgăduit să te cruț și se poate întâmpla să mă ții de cuvânt: alege-ți!

— Mă voiu încrede în cuvântul vostru, zise Ungurul. Dela mijlocul vetrei, măsurați o palmă și trei degete spre păretele din fața sobei, apoi de acolo altă palmă și un deget, drept spre păretele din fund, pe urmă iar șapte degete spre păretele din față și sapați: veți da de bani.

Ion puse îndată mâna pe un hârleț, iar Berilă făcu măsurile aratate de Ungur. La a treia lovitură de hârleț, fierul dădu de o piatră, Ion scoase tot pământul de deasupra și de pe împrejurul ei, apoi Berilă, cu un cuțit, rădică piatra și scoase de sub dânsa un săculeț de piele, pe

urmă un al doilea, un al treilea și un al patrulea.

— Vedeți că nu m'am lăudat în zadar, zise atunci Antal, mi-am adus aminte că tata, când era pe patul de moarte și a împărțit banii între noi, ni-a spus că neamul nostru, din tată în fiu, și-a pastrat banii într'o bortă lângă vatră, la depărtările ce vi le-am spus.

Berilă și cu Ion puseră săculețele pe masă lângă Cărăbuș, dar voind să iee unul din ele, Petrea îl scăpă din mână și săculețul căzând jos și deschizându-se, o mulțime de galbeni se împrăștieră pe pământ, lângă Antal. Acesta întinse mâna cu lăcomie și-și umplu pumnul cu ei, apoi uitându-se la dânșii, dădu un țipet:

— Galbanașii mei, strigă el pe ungurește, aceștia sunt galbanașii mei, parte ramași dela tata, parte strânși unul câte unul de mine. Îi cunosc căci toți au chipul lui Laslău cel Sfânt. Iojă strângea numai galbeni de ai lui Bela al patrulea. O, galbanașii mei, când v'am numarat pentru cea de pe urmă oară la Temeșvar, acuma cincisprezece ani, eram la culmea fericirii, în preziua nunții mele! O, nu-mi închipuiam că nu vă voiu mai vedea și veți fi pierduți pentru mine pe veci. O dragii, o frumoșii, o dulcii mei galbanași și, ducând pumnul plin de galbeni la gură, îi sărută de mai multe ori.

Mișcarea lui era atât de mare și de adâncă

în cât Ion și Berilă ramaseră privind la dânsul cu un zâmbet de mierare și de dispreț, iar Cărăbuș stătea gânditor. El rupse cel dintâiu tăcerea:

— Ia spune-mi, Antal, întrebă el, drag îți este aurul?

— O drag, răspunse Antal urmând a se juca cu galbenii, drag tare și mult am suferit cincispre-zece ani din pricina lipsei lui.

— Dar ce-ți este mai drag, aurul sau răsbunarea?

— Până acuma, răspunse Antal după o clipă de îndoială, credeam că mai dulce este răsbunarea, dar acuma mi se pare că aurul îmi este mai drag. Dar oare, urmă el cu un glas rugător, n'ați putea să-mi lasați și mie câțiva din acești galbanași, macar vr'o jumatate de pumnișor, ca să-i țin ca o amintire a tinereții mele?

— Să vedem, zise Petrea, poate că-ți voiu da, dar întâiu să vedem câți sunt. Ii vei numara tu. Dați-i sacii ca să-i numere.

Sacii fură puși lângă Antal și el începu să numere galbenii și să-i facă grămegioare de câte o sută.

— Trei-sute și unul! strigă el după ce isprăvi numaratul galbenilor din cel dintâiu săculeț, care se împrăștiese. Tocmai câți aveam când i-am numarat pentru cea de pe urmă

oară. Ioja n'a adăugat nici unul, dar nici n'a luat vr'o unul, aceştia sunt drăguţii mei de gălbănaşi, dintr'înşii să-mi dai câţiva. Dar, mişălul, ce rău i-a ţinut, ce plini sunt de murdării: eu îi spalam în fiecare săptămână.

Şi-i bagă cu îngrijire, cu cruţare în săculeţ, par'că se temea să nu li facă vr'un rău, să nu-i betejască umblând mai răpede cu ei, apoi numără pe acei din celelalte trei săculeţe şi de toţi se găsiră peste o mie şi patru sute, sumă alcătuind pe acea vreme o avere însamnată.

— Acuma, zise Petrea după ce numaratul fu isprăvit, ia spune ce mi-ai da tu mie dacă eu ţi-aşi da, nu numai un pumnişor dintr'înşii, dar toţi, câţi i-ai numarat.

De mierare Ungurul nu răspunse.

— Ce mi-ai da tu mie, mai zise Petrea, dacă ţi-aş da toţi galebnii ce sunt în aceste săculeţe?

— Glumeşti? răspunse Antal.

— Nu glumesc deloc. Răspunde.

— Sufletul meu, răspunse Antal cu hotărîre.

— Prost dar, răspunse Petrea, căci sufletul tău nu preţueşte nimica, şi'apoi n'ai cum să-l dai, căci el este de mult al draculuil

— Alta n'am ce da, răspunse Ungurul mâhnit.

— Ai face oare tu ceiace voiu cere eu? mai întrebă Petrea.

— O, de ar fi în putința mea, ce n'aşi face eu pentru atâția galbeni, strigă Antal.

— Iți cer să faci numai o faptă bună şi dreaptă, zise Petrea.

— Fie ea chiar şi nedreaptă, numai în putința mea, îndată ți-aşi face-o, răspunse Antal.

— Ascultă, zise Petrea. In temniţa din Bacău este închis un prieten al meu, un voinic de frunte: bun, viteaz şi drept. El este ursit să moară mâni pe roată, după ce, prin cazne înfricoşate, i se vor fi stors numele tovarăşilor şi a tainiților lui. Fratele tău era menit să-l căznească şi să-l omoare. Noi am prins şi am legat pe frate-tău, voind să-l închidem într'un loc tainic pentru ca mâni să nu fie cine să căznească pe prietenul meu, căci alt călău nu e în Bacău. Astfeliu noi am avea vreme să adunăm prietenii noştri apoi, la noaptea viitoare, l'am scoate din temniță cu putere. Dar acuma încep a mă purta cu alt gând şi, dacă-mi dai ajutorul tău, prietenul nostru va fi scapat mâni, chiar de dimineață şi galbenii vor fi ai tăi.

— Şi cum pot să te ajut?

— Ai putea să iei locul frăține-tău, samcni cu dânsul atât de bine încât nu te-ar putea cunoaşte nimene. Obiceiul este că în dimineața zilei în care osânditul urmează să sufere caz-

na și moartea, călăul să ducă la locul anumit, afară din târg, uneltele de caznă și să le așăze, apoi însoțit de armașul târgului, merge la temniță, scoate pe osândit și-l duce într'o căruță, sub pază, acolo unde se află așazate uneltele. Călăul are totdeauna cu dânsul trei sau patru ajutoare, iar uneltele care trebuie să se afle aici, sunt duse într'o căruță, dar fratetău, fiind zgârcit și plata ajutorilor fiind în sarcina lui, el nu-i ținea cu anul ci tocmea, în ajunul zilei când avea trebuință, doi, trei sau patru oameni cunoscuți de dânsul. Știu bine că până acuma n'o tocmit nici oameni nici căruță pentru mâni și astfeliu îmi este lesne să pun pe lângă tine patru oameni ai mei, de încredere, afară de acel cu căruța. Singura pricină pentru care nu voiam să încerc scaparea prietenului meu pe când era pe drum spre locul caznei, era tocmai faptul că el trebuia să stee încătușat în căruță și păzit de călău și de calfe, care văzând că norodul sare în ajutorul lui, fără îndoială că l'ar fi omorît pe loc. Dar fiind el încunjurat de oameeni gata să-i dee mână de ajutor, puternic și voinic cum este din firea lui, ar fi lucru lesnicios să-l facem scapat de n'ar fi pus în fiere. Insă cred, cu ajutorul tău, să putem face ca fierele să cadă la cea dintâiu mișcare a lui.

— Ai putea, înainte de a-l scoate din tem-

niță, să-i scoți fierele sub cuvânt că nu sunt bune și n'ai nădejde în ele și să-i pui altele, ce le-ai pregăti mai de înainte, care s'ar putea scoate cu ușurință, și Cărăbuș se opri privind la Antal cu oareșicare grijă.

Ungurul, după ce se gândi câtva, zise:

— Lucrul se poate; pot pregăti aici alte fiere, părând puternice, dar cu nituri slabe care să se rupă cu puțină opinteală. Foc și unelte văd că sunt, adause el arătând spre vatră, lângă care erau o pereche de foi, un ilău, ciocane, clești și pile. Mi-ar trebui numai lanțuri.

— Trebuie să se găsască și lanțuri în casa calăului, zise Petrea. De n'ar fi, lesne putea-vom capata un rând din oraș.

Ion începu să caute prin ungherele odăii și în curând dădu peste un rând de lanțuri groase și grele care zăceau la pământ, într'un colț.

— Ia să te vedem, zise Petrea lui Iojă, apucă-te de fierele aceste și mi le pregătește ca să le încerc. Ioane, adăugi el, desleagă-i picioarele.

Picioarele îi fură deslegate, dar Ungurul se încercă în zadar să se ție îndată pe ele. Legăturile fusese atât de strânse încât picioarele îi amorțise cu totul și numai după mai multe încercări putu să stee și apoi să umble.

In acel răstimp Ion pusese mangal pe va-

tră, îi dăduse foc şi începuse a sufla din foi, iar Antal luând fierele, se puse pe lucru şi, în mai puţin de jumatate de ceas, el le întinse lui Petrea.

— Uite-te cât par de tari: ochiul cel mai priceput n'ar putea să găsască nici un cusur în ele şi, cu toate aceste, un om de putere mijlocie le poate lepada numai cu puţină oşteneală.

Cărăbuş poronci însă Ungurului să aşăze şi să potrivească fiarele pe mânile şi pe picioarele lui. După ce fu bătut cel de pe urmă nit, Cărăbuş care stătuse pe scaun în timpul aşăzării lor, se sculă cu greutate, atât de mare era povara acelor lanţuri.

— Calcă cu piciorul drept pe lanţul stâng şi zmunceşte piciorul stâng, zise Antal.

Cărăubş făcu cum îi era zis şi o verigă a lanţului dela piciorul stâng desprinzându-se, lanţul căzu la pământ. In acelaş chip îşi slobozi şi piciorul drept.

— Apucă lanţul dela braţul drept cu mâna stângă şi zmunceşte, zise iar Ungurul, şi Cărăbuş îşi desprinse braţele aproape fără opinteală.

După ce niturile rupte fură înlocuite prin altele, Cărăbuş zise Ungurului.

— Să ne înţălegem bine. Vei rămânea astă noapte aici sub paza tovarăşilor mei. Mâni, în zori de ziuă, vor veni alţi cinci credincioşi

ai mei, aducând o căruţă cu patru boi. Veţi pune uneltele de cazną în căruţă şi, cu toţii, afară de Berilă care va veni deadreptul la mine, veţi merge fără întârziere la casa şoltuzului. Acolo îi vei spune că acei ce au venit cu tine sunt ajutorii tăi şi că aştepţi poroncile lui pentru a-ţi începe lucrul. Nu încape îndoială ca el îţi va poronci să începi îndată şi-ţi va da o carte pentru temnicer, spre a-ţi preda pe osândit. Vei lua cartea şi vei merge la locul de cazną, lângă gura cuptorului, unde te vor îndrepta oamenii ce vor fi cu tine şi acolo vei descarca şi vei aşaza uneltele. Apoi, lăsând de pază pe unul din tovarăşi, vei merge cu ceilalţi şi cu căruţa la temniţă. Acolo vei da temnicerului cartea şoltuzului şi el îţi va scoate în schimb pe osândit din groapă şi ţi-l va preda. Fără a pierde vreme, începe a striga că lanţurile cu care el este încătuşat sunt prea slabe pentru un om aşa de voinic şi le vei schimba îndată. N'aibi nici o teamă, temnicerul şi păzitorii nu te vor împiedeca. Indată ce vei fi pus lanţurile cele pregătite, îl vei sui în căruţă şi veţi porni spre locul de cazną. Cu bună samă că un număr însamnat de slujitori te va urma spre a zădărnici orice încercare de fugă. Aceşti slujitori vor urma pe lângă căruţă; însă tu şi aşa numiţii tăi ajutori veţi fi în căruţă împrejurul osânditului. Oamenii mei vor găsi pri-

lej să-l pue în cunoştinţa celor pregătite de noi pentru scaparea lui şi mai ales de slăbăciunea lanţurilor cu care este ferecat. Nu încape îndoială că mulţimea adunată pentru privire are să fiee mare şi că dela început au să se audă strigăte de laudă pentru osândit şi de ură pentru acei care vor să-l piardă, iar pe la mijlocul drumului poporul va năvăli asupra slujitorilor. Atunci, dacă prietenul nostru va putea să scape lesne de lanţuri, nu mai am grijă pentru el. Scaparea lui va fi un fapt îndeplinit. Vezi prin urmare că partea ce-ţi cer s'o iei în încercarea noastră este uşoară. Iţi cer numai să-ţi păstrezi sângele rece şi să schimbi lanţurile cu care este încarcat prietenul meu. Oamenii ce vor fi cu tine sunt de toată nădejdea, i-am ales pe sprinceană: viteji, puternici şi cuminţi. Ei vor avea grijă să-ţi spue de mai înainte care-i şoltuzul, care-i temnicerul, care-i namestnicul lui Vodă, dacă acest de pe urmă s'ar arata, şi îţi vor mai numi căpeteniile slujitorilor. Indată ce vei vedea că prietenul nostru o lepadat lanţurile şi o pus mâna pe armă, poţi să te faci neevăzut, nu cer să-ţi primejduesti viaţa în încăerare. De te vei ţinea de tocmala noastră, mâni sară toţi galbenii ce se află în aceste săculeţe vor fi ai tăi. Toţi, ai înţeles? Cei dela Laslău ca şi cei dela Bela şi dela ceilalţi crai.

Ochii lui Antal începură să steclească.

— Dar bagă bine de samă, adause Cărăbuș, să nu umbli cu vicleșug: ai nemeri-o rău! Oamenii ce te vor încunjura nu te vor lasa să te depărtezi macar o clipă din mijlocul lor și la cea mai mică bănuială că nu te porți cinstit, te vor ucide fără milă. Prost ai fi și mult ai pierde dacă ai umbla cu vicleșug, căci chiar presupunând că ai izbuti să scăpi de oamenii mei și să dai de știre șoltuzului și namestnicului că voim să facem scapat pe osândit, ce mulțămire oare ai putea să ai de la ei?...

— Nu mai purcede, întrerupse Antal, nu mai pierde timpul cu vorbe zadarnice, nu sânt un prost să dau un bou pentru un ou. Șoltuzul și namestnicul m'ar mulțămi poate cu zece galbeni, mult cu două-zeci, iar tu îmi dai o avere întreagă, îmi faci un dar împărătesc. Te voiu sluji cu credință.

Cărăbuș, luând pe Berilă și pe Ion de o parte, se sfătui lung cu dânșii în șoapte, dar fără a pierde pe Ungur din ochi. După ce isprăvi, se duse la masa pe care se aflau sacii cu galbeni, îi legă împreună cu o curea și, punându-i subsuoară, se îndreptă spre ușă. Antal se făcuse mai galbăn decât ceara.

— Cum, strigă el, pleci cu banii?

Cărăbuș zâmbi.

— Da, zise el, îi ieu cu mine. Nu vreu să

ştii unde se află ca să nu ai poftă să vii să pui mâna pe ei, ci vreu să ştii că fără de mine nu ai să-i poţi găsi, nu ai să-i poţi avea, că numai eu ţi-i pot da. Adă-ţi bine aminte de câte ţi-am spus şi dacă ai poftă de galbeni, poartă-te întocmai cum te-am povăţuit.

Cu aceste cuvinte Cărăbuş ieşi pe uşă, lăsând pe Ungur sub paza lui Berilă şi a lui Ion.

XLVIII.

Nu lasaţi oameni buni!

A doua zi, dumineca, desdedimineaţă, târgoveţii Bacăului, când începură să deschidă dughenile, fură cuprinşi de mierare văzând numărul mare de ţarani necunoscuţi care mişunau pe uliţile oraşului. De obiceiu, din zece ţarani care treceau pe uliţă în zilele de târg şi de sărbătoare, fiecare negustor cunoştea cel puţin şapte sau opt, dar azi de abie dacă cunoştea pe unul dintre douăzeci. Ungurii locuitori ai satelor mărginaşe, care alcătuiau totdeauna grosul acelor care veneau să vândă, să cumpere, să petreacă, sau chiar numai să caşte gura în oraş, erau astăzi pierduţi într'o ţărănime, pe cât de număroasă pe atât de necunoscută, îmbracată în toate porturile din ţară.

Dar bătătoare la ochi era mai ales lipsa aproape desăvârșită de femei: parcă-și dăduse întâlnire în Bacău numai barbați și încă barbați zdraveni. Și, spre nacazul negustorilor, ei nu cumparau nimică și nici nu intrau prin dughene.

— La ce dracul, să mai fi venit toți mojicii aceștia atât de dimineață în orașul nostru dacă n'au ce vinde și nu cumpără nimică, întrebă de pe prag, blanariul Simion pe vecinul său, abageriul Alexe.

— Mai știi, cumetre, răspunse Alexe, nu-mi dau samă nici eu, adăugând pe urmă: doar să fi venit să privească la cazna Păunașului.

Simion blanariul se bătu pe frunte.

— Bine zici, vecine, prost mai sânt eu că n'am gâcit-o îndată. Au venit să privească la cazna hoțului. Mila Domnului, de acuma o scapat lumea de dânsul. Mărfurile străine nu vor mai plăti o vamă îndoită și, ieftenindu-se, poate va crește și alișverișul nostru. Numai de l'ar chinui calăul cum îi se cade ca să se îngrozască mojicimea și să-i piară pofta de haiducie pe viitor.

— Da, zise Alexe abageriul, soarele este sus: calăul trebue să-sosască dacă n'a fi și sosit la temniță, iar noi să mergem și să privim când îl vor scoate. Vânzare tot nu are să fie până ce nu s'a isprăvi cu dânsul.

— Bine ai vorbit, cumetre, zise Simion, te însoţesc bucuros.

Poronci băeţilor din dugheană să fie cu bagare de samă şi se departară împreună spre temniţă.

Pe măsură ce s'apropiau, calea era din ce în ce mai ticsită de lume şi numai cu greu izbuteau să-şi facă drum prin mulţimea ţaranilor, strecurându-se printre dânşii, iar în drum, faţa abageriului se întuneca din ce în ce. In sfârşit, cu mare greu, ajunseră până la temniţă şi s'apropiară de poartă, unde se adunase mulţi negustori, Români, Saşi şi Unguri.

Blanariul şi abageriul, fiind fruntaşi ai breslelor lor, fură întâmpinaţi prieteneşte de tovarăşi. Unul din ei, un butnar Sas, lung şi gros, cu părul galbăn şi cu faţa roşcovană, văzând privirea îngrijită a abageriului, îl întrebă:

— De ce eşti aşa de posomorât, Jupâne Alexe, te doare poate inima de soarta ce-l aşteaptă pe hoţul de Păunaş?

— Ba nu, răspunse Alexe, mă tem să nu ne doară pe toţi inima că el nu va avea parte de soartă rea.

— Nu te înţeleg. Ce vrei să spui? întrebă iar Sasul.

— Ah, Doamne! Se vede că sunteţi orbi, zise abageriul întorcându-se către toţi negustorii care stăteau cu gramada înaintea porţii.

Nu v'o cuprins mierarea de numărul mojicilor necunoscuți care au pătruns în oraș de astă noapte? Văzut-ați mai atâta lume într'o duminică în Bacău? Bagat-ați samă câți dintr'înșii sunt cunoscuți și câți necunoscuți, voi care ați copilărit în acest oraș și în împrejurimile lui.

— Intr'adevăr, răspunse Sasul, văd o mulțime de țarani, aproape toți necunoscuți, dar nu înțeleg pentru ce te îngrijești. Ei sunt veniți să privească cazna hoțului vestit...

— Dar, întrerupse Alexe, n'ai văzut că deși este cald ca în luna lui Cuptor toată mojicimea asta păstrează sumanele pe dânsa, par'că ne-am afla în vreme de iarnă. De ai fi venit cu mine, străbătând prin mijlocul lor, zău că ai fi îngrijit, căci coastele și coatele tale ar fi simțit ghioage, baltage și paloșe ascunse pe sub sumane.

— Și oare pentru ce să fi venit ei înarmați în oraș? întrebă un meșteer ciubotar ungur.

— Pentru ce? zise Alexe, dar în ce lume trăiți? Nu știți voi că Păunașul Codrilor, care pentru Vodă și pentru noi este un dușman și un hoț, de țărănime este privit ca un mântuitor? Nu pot să înțeleg pentru ce namestnicul voește numai decât ca cazna să se facă în fața norodului. Era mult mai cuminte ca ea să se săvârșască în temniță și numai moartea pe roată să s'întâmple în fața obștiei. Tare mă

tem că norodul, în loc să vadă o priveliște care să-l îngrozască, va avea parte de una care-i va spori îndărătnicia și cutezanța.

— Dacă este așa, zise butnariul, apoi nu este nici o clipă de pierdut: trebuie să dăm de știre namestnicului și șoltuzului pentru ca ei să iee măsuri de aparare.

Tocmai atunci se auzi un zgomot mare. Din mulțime izbuhniră huiduieli, șuerături, strigăte de: calăul! calăul! și deasupra mării de capete, apăru un steag de slujitori călări care-și făceau loc lovind în dreapta și în stânga cu lemnul suliților. Mergeau în pasul cailor și, în mijlocul lor, se vedea venind un car cu patru boi în care ședea, îmbracat în roșu, calăul, având împrejurul său ajutoarele lui, patru oameni nalți și spătoși, îmbracați țărănește, iar un al cincilea, un băiet mic și sprinteen, mâna boii.

Când cel dintâiu rând de slujitori ajunse la poarta temniții, aceasta se deschise pentru a lasa să intre prohodul în curtea care era plină de slujitori pe jos.

— Vezi, zise butnariul lui Alexe, namestnicul nostru s'o îngrijit și o luat măsurile trebuitoare pentru a răspinge pe mojici.

Alexe, dădu din umere.

— Și ce vrei să facă o sută și cincizeci de

slujitori, câți îi are namestnicul, față cu două sau trei mii de oameni hotărîți, zise el.

Căruța cu calăul pătrunsese acuma în curte și, odată cu cele de pe urmă rânduri de slujitori, intrase și negustorii noștri, iar poarta se închise după dânșii.

In mijlocul ogrăzii, spre mierarea lor, văzură pe însuși namestnicul, încunjurat de căpeteniile slujitorilor și de mai mulți pârgari. Fața lui era îngrijită. Cum văzu pe calău îi făcu sămn să se dee jos din car și să se apropie de dânsul. Când Antal, însoțit de ajutoarele sale, se închină adânc înaintea lui, namestnicul îi zise:

— Mi se spune că orașul este plin de țarani necunoscuți și înarmați, s'ar putea ca ei să se fi adunat spre a încerca să facă scapat pe vajnicul hoț osândit să-și ispășască astăzi fărădelegile- Dumnealor, și namestnicul arată spre pârgari, mă sfătuesc, unii să nu scot pe osândit afară ci să poroncesc ca cazna să se îndeplinească aici, în ograda temniții; alții ca fără a-l mai cázni să pun să-i tae capul și să-l arunce mulțimii. Mie însă nu-mi vine să arăt astfel mojicimii că-mi este teamă de dânsa; vreu ca acest hoț și răzvrătitor să moară în chinurile cele mai grozave, în fața mulțimii, pentru ca mulțimea să vadă de ce soartă au parte acei care se răzvrătesc împotriva lui Vodă.

Prin urmare sânt hotărît să-l scot afară din curte şi să-l duc la locul unde mor hoţii. Dacă prietenii lui vor încerca să-l scape din mânile noastre, slujitorii mei vor şti să le răspundă după cum se cuvine. Dar, pentru ca să nu fie nici un chip de scapare pentru el, îţi poroncesc ţie şi ajutoarelor tale ca, la cea dintâiu încercare ce s'ar face din partea mulţimii, îndată să-l ucideţi. Aveţi cu ce.

Antal, când auzi de sfatul pârgarilor, se îngălbeni, un tremur îl cuprinse şi suflarea i se opri. Dacă namestnicul asculta de acest sfat, atunci pierduţi erau galbenii, căci din curtea plină de slujitori nici nu era de gândit să poată scapa osânditul. Când însă auzi de hotărîrea namestnicului, de a scoate pe osândit din ogradă, el răsuflă lung şi i se păru că gramada de galbeni îi scânteeşte înaintea ochilor.

— Fii fără grijă, stăpâne, zise el, osânditul chiar de ar avea aripi ca să zboare nu ar putea scapa viu din mânile noastre. Numai să-mi dai voe să schimb fierele cu care este încătuşăt, prin altele care le-am dus cu mine.

— Asta este treaba ta, răspunse namestnicul, numai să ştii că dacă cumva hoţul ar scapa cu viaţă, tu cu bună samă că nu vei vedea ziua de mâni.

Namestnicul poronci temnicerului să aducă

pe Mihu din beciul unde era închis în încărcarea de deasupra, unde urma ca calăul să-i schimbe fierele şi temnicerul, urmat de calău cu ajutoarele lui, dispăru pe uşa temniţii şi în curând se auziră lovituri de ciocan.

Negustorii, care urmase prohodul calăului se apropiese în acest timp de pârgarii care însoţeau pe namestnic, începură să schimbe cu ei păreri asupra hotărârii ce o luase. Cei mulţi o lăudau: unii prooroceau că mojicii nu vor îndrăzni să se mişte, alţii, ziceau că chiar dacă s'ar mişca, nimica n'ar isprăvi în urma măsurilor luate de namestnic. Numai Alexe abageriul se arata tot îngrijit.

— Mai ştii ce se poate întâmpla în astfeliu de învălmăşală, zicea el. Calăul şi ajutoarele lui au poroncă să ucidă pe osândit la cea dintâiu încercare a mulţimii. Dar dacă ei cad ucişi de săgeţi, de pietre sau de ţăpi înainte de a-l putea ucide? Aşa-i că hoţul poate să scăpe?

— De prea multe te temi, cumetre Alexe, ziseră negustorii, mai mulţi din ei zâmbind de grijile abageriului.

— Dar dacă calăul este cumparat de prietenii Păunaşului? mai urmă Alexe. Râdeţi? N'aveţi pentruce. Ştiţi ca şi mine că hoţul, în vremile din urmă, o strâns bani cu ghiotura. Aţi văzut oameni mari, căpitani şi soli, care

s'au vândut pe bani şi credeţi că un calău, un om cu sufletul vândut de mult dracului, ar sta la îndoială ca să se vândă unui hoţ pentru un desag de aur?

Dacă aceste cuvinte nu stârniră nici o grijă nouă în negustori, se păru că deşteaptă oareşicare bănueli în uamestnic căci, chiemând pe hotnogul slujitorilor, îi porunci să iee pe lângă dânsul doi oşteni aleşi, să se sue în car cu ei, cu osândit şi cu calău şi, la cel dintâiu sămn de prieteşug din partea acestui din urmă sau a ajutoarelor sale, să-i străpungă cu paloşele, atât pe dânşii cât şi pe osândit. Namestnicul deabie isprăvise vorba când se văzură, ieşind din temniţă, temnicerul cu calăul şi ai săi, ducând în mijlocul lor pe Păunaşul Codrilor. Mihu era galbăn, cu barba crescută, slăbit în urma lipsei de aer şi de hrană îndestulătoare, plecat sub povara cătuşelor, dar faţa lui era aproape veselă şi ochii mai vioi, mai plini de îndrăzneală decât oricând. Una din ajutoarele calăului găsise chip să-i şoptească la ureche cuvintele:

— Lanţurile sunt slabe; prietenii veghiază.

— Vajnic hoţoman! ziseră unii din negustori, privindu-l lung.

— Uite ce fudulie în ochii lui! Par'că n'ar merge la roată, ziseră alţii.

— Ce pacat că n'avem să putem auzi măr-

turisirile ce le va face când va fi căznit, căci slujitorii vor face cerc şi vor ţinea norodul departe, zise butnariul Sas.

Namestnicul chiemă încă odată pe Antal şi îl puse în cunoştinţa nouei măsuri ce luase, poroncind încă odată, în faţa hotnogului de slujitori că, la cea mai mică bănuială de vicleşug, să pue pe calău şi pe oamenii lui sub paloş.

Mihu fu suit în car şi lângă dânsul se aşazară hotnogul şi doi slujitori cu paloşele goale în mână, calăul şi două ajutoare de ale sale; neîncăpând mai mulţi în car, celelalte două urmară pe jos. Carul era încunjurat de slujitori pedeştri, cei călări aşăzându-se împrejurul lor, în capul şi în urma carului, iar namestnicul care încălecase şi el, luă loc printre călăreţii din urmă.

Poarta deschizându-se, prohodul prinse a ieşi. Slujitorii călări îi deschideau drumul prin mulţimea care se dădea la o parte în tăcere.. Cu toţii aşteptau ca carul să iasă la ivală şi, când apăru pe poartă, miile de priviri ramaseră pironite pe Mihu. Un: iacată-l-îi! izbuhni din mii de piepturi când, în picioare, în mijlocul carului, se văzu chipul mândru al Păunaşului. Dar îndată după acest strigăt urmă tăcerea cea mai desăvârşită, nemai auzindu-se decât copitele cailor lovind în bolovanii de pe drum,

scârțâitul roților carului și câte un: Ța-ho! bourean! a băetului de lângă boi.

Mihu privea mândru și liniștit marea de capete care ațintea ochii asupra lui; fără îndoială că recunoscuse mulți prieteni și mulți tovarăși, dar fața lui rămase neschimbată și nemișcată.

Prohodul străbătuse vr'o două uliți fără ca să se fi ivit cea mai mică împotrivire și namestnicul începea să creadă că temerile lui fusese fără temeiu când, la o răspântie, s'auzi deodată un glas de femee strigând:

— Nu lasați oameni buni să se omoare prietenul și ocrotitorul vostru! Dacă sunteți bărbați, săriți cu toții și-l scapați! Scapați pe Păunașul Codrilor! Scapați pe sprijinul sărăcimii!

Strigătele ieșeau din gura unei femei frumoase, cu pletele bălăi despletite pe umere, care se suise pe taraba unei frânghierii.

Namestnicul deschidea gura ca să poroncească slujitorilor să pue mâna pe ea când, deodată, boii de înainte dela car o rupseră de fugă, par'că cuprinși de turbare și răsturnând în calea lor pedestrași și călăreți. Băetul care-i mâna vârâse, nebagat de samă, o andrea lungă de o palmă în nările unuia dintr'înșii.

Totodată o ploae de bolovani căzu asupra slujitorilor și oamenii adunați de amândouă

părţile năvăliră asupra lor cu arme ţinute până atunci ascunse sub sumane.

In urma zmunciturilor carului, acei ce se aflau într'însul căzuse gramadă, unul peste altul, iar cele două ajutoare ale calăului, care nu încăpuse şi umblau pe jos lângă car, sărise într'însul şi, împreună cu ceilalţi, menţineau în fund pe hotnog şi pe cei doi slujitori ce-l însoţeau. Mihu, care acum se ridicase, izbuti să se mântue de fierele ce-i încătuşau braţele printr'o singură şi puternică zmuncitură. Smulgând cu mânile lanţurile dela picioare, sări jos din car, rupse paloşul din mâna unui slujitor pe care, numai dintr'o lovitură de pumn în cap îl trânti la pământ şi, străbătând ca un fulger rândurile oştenilor, dispăru în mulţimea ţaranilor.

Chiote de bucurie salutară scaparea Păunaşului şi mulţimea se năpusti asupra slujitorilor cu o turbare îndoită. Oştenii se apărară vitejeşte, dar în curând căzură, zdrobiţi sub loviturile unor potrivnici de zece ori mai număroşi. Namestnicul, dela începutul luptei, zăcea mort cu capul spintecat în două de o lovitură de baltag, căpitanul de slujitori cu pieptul străpuns în zece locuri, îşi dădea sufletul, iar hotnogul ramase mort în car sub cuţitele închipuitelor ajutoare de calău. Câţiva slujitori mai luptau cu vitejia desnădăjduirii, ştiind

bine că pentru dânșii nu era iertare. In curând fură măcelăriți până la cel de pe urmă. Negustorii fugise care încotro putuse, unii se încuiese în casele lor și închisese tărăbile, alții neputând strabate prin ulițile deșerte de țarani, se ascunsese pe unde putuse.

Țărănimea învingătoare și stăpână pe oraș, nemai văzând înaintea ei dușmani de lovit și împinsă de setea de stricare stârnită de lupta purtată, începu să se arunce asupra dughenilor ramase deschise. Dar în curând Mihu și cu Cărăbuș, cutreerând ulițele, puseră capăt neorânduelilor. Țaranii primiră poroncă să se întoarcă la vetrele lor, afară de câteva sute care aveau să rămâe până în sară sub povățuirea lui Cărăbuș. Puțin câte puțin ulițile se goliră de străini, dar Bacăul nu-și recăpătă privelișlea obicinuită, căci negustorii ramaseră închiși în casele lor.

Orașul fiind fără diregători și fără pază, Mihu, care se oprise la casa frumoasei surori a lui Cărăbuș, trimese s'aducă pe șoltuz, căci acesta, în vremea luptei, aștepta sosirea osânditului la locul de caznă dela gura Bârnatului, unde plecase calare, pe drumul cel mai scurt. Mihu îi încredință ocârmuirea orașului, sfătuindu-l să umble de la negustori, din casă în casă, ca să-i îndemne să alcătuiască o strajă

pentru păzirea bunei orânduieli şi ridicarea morţilor.

Sasul, care înaintea lui Mihu îngenunchiese, crezând că-i sosise ceasul cel de pe urmă, plecă voios şi, pe la prânzul cel mare, o parte din dugheni erau deschise, iar negustorii cu calfele lor, ajutaţi de un număr de ţarani rânduiţi de Cărăbuş, începuse să strângă slujitorii morţi şi să-i ducă la groapa mare ce se sapa pentru dânşii, aproape de biserica catolică, iar trupurile puţinilor ţarani morţi, fură ridicate de rude şi de cunoscuţi şi pornite spre satele lor.

Cărăbuş pusese pe Mihu răpede în cunoştinţă despre toate câte se petrecuse în ţară de la plecarea lui. Era acuma să-i povestească chipul în care izbutise să-i isprăvească scăparea, când Mihu, tăindu-i deodată cuvântul, îl întrebă:

— Dar fata care era cu mine nu ştii ce s'o făcut şi unde o dus-o Balc?

— O, dus-o la Cetatea Neamţului, unde o ţine închisă, răspunse Cărăbuş. Ştim bine că până acum n'o putut să-i facă nici un rău, căci Crijatul cel bătrân n'o suferit ca mişălul de voevod să se atingă de dânsa câtă vreme ea se afla sub acoperământul său. Dar mâni, în zori de ziuă, voevodul urmează să plece şi cu bună samă va lua fata cu dânsul.

— De grabă un cal de călărie, strigă Mihu, până în sară voiu fi la Cetate şi, cu voia lui Dumnezeu şi cu ajutorul Părintelui Isaia, cel târziu mâni cneghina va fi scapată şi Balc in lanţuri. După cele ce s'au petrecut astăzi izbuhnirea răscoalei nu se mai poate întârzia. Cetatea va fi în mânile noastre oricând va voi Părintele. Tu, Petre, trimete poronci în toate părţile pentru ca toţi credincioşii noştri de mâna întâiu să se pregătească şi să se îndrepte spre Cetate, unde ne vom aduna cu toţii. Mâni sară să fii nezmintit la Cetate. Cred că la noapte Părintele va da poronci şi pentru râdicarea obştească. Ah! de aşi avea aici pe Trăsnet sau pe Vijelia.

— Trăsnet şi Vijelia sunt aici cu Onea, răspunse Cărăbuş, îi ţin de o săptămână în grajdiu la mine; după lunga odihnă ce au avut-o, nu cer decât fugă nebună.

Mihu de abie îşi dădu timp să îmbuce câte ceva din mâncările ce-i fusese puse dinainte de frumoasa gazdă, apoi luându-şi ziuă bună şi dela Stanca şi dela Petrea, sări pe Trăsnet care necheză de bucurie la vederea lui şi, odată dincolo de podul Bistriţei, porni în fugă spre Cetate. Lăsă satele la o parte, tăind curmezis peste văi şi peste dealuri, pe cărări cunoscute lui.

Făcu întâiul popas la Roznov şi al doilea la Ghindăoani unde-l prinse noaptea. Pe la nouă

ceasuri după vremea noastră era în Humuleşti, de unde se îndreptă grabnic înspre sihăstrie.

XLIX.

In care vedem că Mihu le o hotărîre neaşteptată.

Părintele Isaia şi cu Stroici plecase joi din Tecuciu. Tăind curmeziş peste dealuri, ajunseră de amiază la Răcătău, pe malul Siretiului; trecură apa cu luntrea la Răcăciuni, cu puţine ceasuri după Tatarii urmăriţi din scurt de către Balc.

In aceiaşi sară ajungeau în Bacău şi petreceau noaptea la Stanca lui Floareş, unde Părintele Isaia s'întâlni cu Cărăbuş care dădu Părintelui samă amărunţită despre câte se întâmplase în vremea cât lipsise din ţară şi, mai cu samă, despre mersul „vămilor Păunaşului", după cum li zicea poporul. Aceste vămi adusese, în acele câteva luni, foloase neobicinuit de mari. Petrea mai arătă Părintelui că vorbele răspândite de oamenii lor prin popor începeau să dee roadele cele mai îmbucurătoare şi că pretutindeni ţărănimea arata cea mai mare îndârjire în susţinerea drepturilor sale când acestea erau calcate de cneji şi de diregători,

Părintele se arătă foarte mulțămit de câte auzi dela Cărăbuș și, la rândul lui, îi povesti parte din câte văzuse și isprăvise în vremea călătoriei. Îi mai arătă că lucrul fiind copt, nu mai era nevoe să se amâe izbuhnirea răscoalei pe multă vreme și că îndată ce va fi sosit la sihăstrie, este hotărît să scrie lui Bogdan pentru a-l vesti să fie gata de plecare.

A doua zi, vineri, călătorii noștri plecară din Bacău când se crapa de ziuă și se îndreptară spre Neamțu prin drumuri lăturalnice, poteci și cărări, lăsând drumul mare deoparte, mai ales pentru ca nu cumva să întâlnească pe cineva dela Cetate sau din Târgul Neamțului care să recunoască pe Stroici. Acesta trebuia să zăbăvească câteva zile la Neamțu, spre a-i da timp să se sfătuiască cu Părintele asupra știrilor ce trebuiau să vie acestuia, atât din toate ungherele țării cât și dela Bogdan. Pe urmă, la sosirea lui Mihu, acesta avea să-l ducă la un loc teafăr, unde să poată aștepta izbuhnirea răscoalei. Dacă l'ar fi întâlnit acuma, pe drum, cineva care-l cunoștea și care ar fi vestit pe cavaleri despre sosirea lui, i-ar fi fost greu, după îngrijirea de care avusese parte acolo, să nu se arate pe la Cetate, ceiace Ștefan nu voia cu nici un preț.

Făcură un lung popas în pădurea de sub dealul Balaurului, de unde plecară tocmai pe

la toacă, astfeliu că puteră s'ajungă la sihăstrie în întunerecul nopţii, nevăzuţi de nimene. Ştefan fu adăpostit de Părinte într'o despărţitură locuită până atunci de Paisie, care primea puţină lumină printr'o crăpătură făcută cu mult meşteşug în boltă şi a cărei îmbrăcăminte se alcătuia dintr'o icoană a Maicii Domnului, un pat de scânduri acoperit cu o saltea de pae, o mică masă rotundă şi două scaune de lemn alb. Ucenicul îşi mută locuinţa într'un feliu de bordeiu lângă uşă. Dimineaţa şi amiaza zilei următoare trecuse în deschiderea şi cetirea cărţilor sosite dela Bogdan şi din ţară, precum şi în luare de lămuriri de la Paisie. Bogdan scria că toate măsurile din partea lui sunt luate, că nu numai aproape toţi cnejii şi sătenii locuind în împrejurimile Cuhniei, dar chiar alţii, locuind mai departe, sunt gata să-l urmeze, adăugând că nădăjdueşte să intre în Moldova cu o oaste de mai multe mii de oameni. Toate ştirile din ţară erau deasemenea aşa de îmbucurătoare încât Părintele şi cu Stroici se înţelesese să hotărască ca răscoala să izbuhnească prin mijlocul lunii viitoare, Octomvrie, când oamenii vor fi strâns de pe câmp toate bucatele şi vor fi adunat toate vitele în târle.

Tocmai când puneau la cale, spre sară, oareşicare amărunte, iaca că intră Paisie cu faţa

tulburată şi li vesti că Onea sosise dela Bacău calare cu veşti rele şi cerea să vorbească numai decât cu Părintele. Adus în faţa lor, Onea care li păru îmbătrânit cu zece ani şi al cărui trup întreg era cuprins de tremur, li povesti în cuvinte întretăete, că Păunaşul Codrilor fusese prins de Balc cu o zi înainte, în Tamaşi, aruncat în temniţa din Bacău şi recunoscut acolo de un Ciangău osândit la moarte, care-şi răscumparase viaţa arătând namestnicului că ţine în puterea lui pe duşmanul cel mai vestit al domniei. Mihu fusese judecat chiar în acea noapte de namestnic, ajutat de şoltuz şi de pârgari şi osândit să moară pe roată în dimineaţa duminicii următoare, după ce i se vor fi stors, prin cazne, numele tovarăşilor şi a tainiţilor lui. Părintele Isaia, la auzul acestor veşti neaşteptate, ramase ca nimicit. Era amerinţat să piardă, printr'o moarte ruşinoasă şi plină de chinuri, pe acela care, pe lângă că îl iubea ca pe copilul lui, era unealta cea mai de preţ pentru îndeplinirea lucrării de mântuire a neamului începută de el. Dar era prea barbat şi prea stăpân pe simţirile lui pentru a-şi îngădui sieşi să rămâe multă vreme doborît de simţiri.

Revenindu-şi răpede în fire, Isaia întrebă pe Onea dacă Mihu fusese căznit în închisoare. Onea îi răspunse că Mihu, îndată ce se vă-

zuse recunoscut, mărturisise că, într'adevăr este Păunaşul Codrilor şi că îndeplinise toate faptele de care era învinovăţit. Namestnicul hotărîse deci ca el să fie căznit numai în faţa norodului, pentru ca cazna să fie mai lungă şi să îngrozască pe norod mai tare.

— Slava Domnului, puterile lui Mihu sunt neatinse! strigă călugărul şi se păru că o stâncă îi este luată de pe piept.

— Nu mă îndoesc, urmă el, că ajutorat de Cărăbuş va şti să scăpe de primejdie. Ce măsuri pus-o Petrea la cale pentru mântuirea Căpitanului?

Onea răspunse că Cărăbuş luase măsuri pentru a aduna duminică, de cu noapte, mai multe mii de ţarani, cu ajutorul cărora nădăjduia să împrăştie pe slujitorii voevodului, să pue mâna pe namestnic, pe şoltuz şi pe pârgari şi să sloboadă pe Mihu din închisoare.

— Nu mă îndoesc că va izbuti, zise Părintele care părea acuma mai liniştit. Intoarce-te îndată la Bacău. Paisie te va duce la Humuleşti unde îţi va da un cal bun şi odihnit. Goneşte până la Roznov unde vei găsi alt cal la dascalul Gheorghe şi, de acolo, zoreşte de-a-junge la Bacău înainte de ziuă. Indată ce vei sosi, spune lui Cărăbuş să nu cruţe nimica. Să verse de va fi trebuinţă, pârae de sânge, să împrăştie nomoluri de bani, dar să scăpe viaţa

Căpitanului. Să ni trimeteți din ceas în ceas cîte un om calare cu veşti. Mergi!

Stroici şi Paisie îşi putură da samă că Părintele era mult mai îngrijit decât voia să arăte. El reîncepuse într'adevăr cu Ştefan punerea la cale a măsurilor ce urmau a se lua în prevederea răscoalei, dar era uşor de văzut că nu dădea mintea lui întreagă sfătuirii. Noaptea fu fără somn pentru tus-trei locuitorii sihăstriei; dimineaţa zilei de duminică îi întruni la sfânta liturghie, dar după această slujbă ceasurile se făcură din ce în ce mai grele. Cu toată stăpânirea pe sine de care se bucura Isaia, el începea să nu-şi mai poată ţinea nerabdarea în frâu. Mai mulţi necunoscuţi se înfăţoşară în cursul dimineţii la sihăstrie; voroavele tainice ce le avea cu dânşii şi sfătuirile cu Stroici în urma acestor voroave, îl ajutară s'o ducă până la amiază. Dar după prânz ceasurile deveniră nesuferite şi Paisie fu trimes înaintea ştirilor, la Humuleşti.

Trecuse de toacă când el se întoarse cu vestea că Păunaşul Codrilor o scapat şi este stăpân pe Bacău. Altă veste nu mai sosi până la noapte şi Părintele cu Stroici începeau să fie din nou îngrijiţi. Tocmai când erau să se culce, se auzi bătând în uşă şi Mihu însuşi intră în peşteră. Inaintând către călugăr se plecă ca să-i sărute mâna, dar bătrânul, cuprinzându-i capul

cu braţele, îl strânse cu putere la piept apoi, fără a-i da drumul, îndreptă o rugăciune fierbinte de mulţămire către Cel Atotputernic. In curând însă îşi stăpâni bucuria şi ceru lui Mihu mai multe amărunte asupra chipului scăpării lui, şi-i puse întrebări asupra stării în care lasase Bacăul. Se bucură mult când auzi că ţaranii adunaţi pentru a-l scapa se împrăştiese şi că puterea fusese dată în mâna şoltuzului.

— Luat-ai măsuri, întrebă el, pentru ca Cărăbuş, sora lui,, precum şi toţi acei care s'ar putea vădi că au luat parte la scaparea ta, să părăsască Bacăul şi să se adăpostească în locuri tefere până la izbuhnirea răscoalei obşteşti.

— Nu, răspunse Mihu, in gândul meu răscoala de azi dimineaţă, dela Bacău, nu poate decât să fie urmată îndată de răscoala întregii ţări. Am şi luat măsuri pentru ca toţi cei care ţin cu noi să ice armele şi să se îndrepte spre Cetate.

Faţa lui Isaia se întunecă.

— Ai făcut o greşală neiertată, care ar putea să zădărnicească întreaga noastră mişcare. Răscoala nu trebuie să izbuhnească înainte de o lună şi ea nu va izbuhni, Paisie!

Ucenicul se grăbi să se înfăţoşeze.

— Dă îndată de ştire lui Dumitru Prisacariu s'aprindă, în vârful Oglinzilor, cinci fo-

curi în chip de cruce, cu unul mai mare în mijloc.

Mihu îngălbeni acuma la rândul lui, căci acest sămn voia să zică: încetarea oricărei mişcări până la primirea altei poronci dela Părinte. Şi când Paisie voi să iasă spre a îndeplini poronca călugărului, Mihu i se puse înainte.

— Pentru numele lui Dumnezeu, Părinte, ascultă-mă, zise el, Amânând izbuhnirea răscoalei încă pe o lună, dai vreme lui Vodă să strângă slujitori pe cari să-i trimată, sub poronca lui Balc sau a altui fecior domnesc, în împrejurimile Bacăului, spre a căuta pe acei care au luat parte la scaparea mea, a-i pedepsi şi a răsbuna moartea oamenilor domneşti ucişi azi dimineaţă. Iţi dai samă de jafurile şi de fără de legile ce vor avea să le sufere dela oşteni bieţii oameni care locuesc în satele dimprejurul oraşului? Nu este o datorie sfântă pentru noi să-i ferim de aceste răle şi acum, când începutul este făcut, când toată ţara este cu noi, să ne sculăm cu toţii şi să zdrobim pe Sas şi pe ai lui, fără a li mai da vreme să facă noui jafuri şi noui schingiuiri?

— Sau, răspunse călugărul, să li dăm prilej să strivească, ei, o răscoală încă necoaptă şi rău chibzuită, ajutându-i astfeliu să întă-

rească pentru vecie domnia jafului şi fără-de-legilor.

— Peste o lună nu vom mai fi gata decât astăzi, zise Mihu.

— Peste o lună, zise Părintele, Bogdan, va fi la hotarul nostru cu zece mii de Maramureşeni; Toma Alimoş şi Gheorghiţă a Şalgăi vor fi avut vreme să-şi strângă Bârlădenii şi Codrenii. Mergi Paisie!

Dar Mihu urmă să oprească calea ucenicului.

— Balc este în Cetate şi dacă năvălim astănoapte asupra ei şi ne facem stăpâni pe dânsa, putem pune mâna pe el, lipsind astfeliu pe Sas de braţul cel mai vânjos din oastea lui, de mintea cea mai ageră din sfatul lui.

— Balc este oştean vrednic şi om iscusit la minte, lipsa lui ar fi o pagubă mare pentru Vodă, dar mai mare pagubă ar fi pentru noi lipsa ajutorului a atâtor mii de Maramureşeni, de Bârlădeni şi de Codreni! In asămene împrejurări, loviturile nu trebuie să fie răzleţe ci să se dee toate deodată, spre a avea mai multă putere. Dă-te în lături şi lasă pe Paisie să treacă.

Mihu nu se mişcă de dinaintea uşii.

— Părinte, zise el, în Cetate nu este numai Balc, dar într'însa mai este închisă o fată nenorocită şi nevinovată. Ea este fiica unuia din credincioşii noştri de căpetenie, a cneazului

Baloş dela Poiana, unde am fost găzduiţi şi unde am ţinut sfatul cel mare de astă primavară. Am avut norocul s'o scăp din mâna Tatarilor şi, împreună cu dânsa, am căzut în acea a lui Balc, la Tamaşi. Ea este închisă în temniţa Cetăţii; Balc o vrut să pângărească, dar Crijatul cel bătrân, n'o suferit ca o asemenea fărădelege să se întâmple în zidiurile încredinţate păzii lui! Cât se află în Cetate ea este teafără, dar chiar mâni, Balc pleacă la Suceava, luând-o cu dânsul... Părinte, adause el, cu glasul tremurând, iubesc pe această fată, m'am logodit cu dânsa. Nu lasa ca logodnica mea să fie necinstită de Balc! Fie-ţi milă de dragostea noastră! Să strângem pe credincioşii ce-i avem în împrejurimi. Intr'un ceas se pot aduna destui pentru ca să spargem păretele ce desparte hruba ce ai sapat-o de drumul care vine pe sub pământ, din oraş la fântâna din curtea Cetăţii; până în ziuă putem să fim stăpâni pe dânsa.

— Inainte să mă gândesc la nimicuri, răspunse călugărul, cu nerabdare, trebuie să mă gândesc la mântuirea neamului meu. Nu-i voiu pune în cumpănă viitorul cu cinstea sau cu viaţa unei fete, fie ea chiar copila cneazului Baloş şi ibovnica ta. Uiţi, adause el cu un glas înăsprit, jurământul ce l'ai făcut. Jurat-ai pe sfânta cruce că ai să trăeşti numai pentru

mântuirea neamului tău, că nu vei urmări alt țel, că nu vei avea altă nădejde până ce nu vei vedea acea mântuire împlinită? Juratu-mi-ai supunere oarbă, chiar când îți voiu porunci să-ți jertfești viața, poate și prietenii? Slab de ânger ești tu, mică este iubirea ta de neam dacă te îngrozești la gândul că trebuie să-i jertfești o muiere și dacă vrei să primejduești viitorul unui neam întreg pentru a scapa pe o sângură ființă. Dar dacă patima te orbește pe tine, datoria mea este să veghez și să nu îngădui ca slăbăciunea ta să nimicească o muncă atât de sfântă. In lături!

Fără a se departa de la ușă, Mihu căzu în genunchi.

— Părinte, zise el cu mânile întinse, am jurat precum zici și vreu să-mi țin jurământul cu sfințenie. Dumnezeu știe că-mi pare dulce de ținut, dar, te rog, nu-l face în zadar crud și nesuferit de dureros. Iți jur că izbânda noastră este mai presus de îndoială și că pricina noastră poate numai să câștige prin darea unei lovituri grabnice și neașteptate.

— Uiți, strigă cu glasul răstit călugărul care pierduse acuma cu totul rabdarea și a cărei ochi scînteiau de mânie, uiți că hotărîrile se ieu de mine singur și că tu ești numai menit să le îndeplinești! Să vedem dacă vei îndrăzni să întrebuințezi puterea împotriva mea

şi, apropiindu-se de Mihu, care, deşi în genunchi, mulţămită staturii sale urieşe, avea umerile lui la înălţimea umerilor bătrânului, mic şi sârbed la trup, iar cu capul îl întrecea, îl împinse la o parte.

Mihu se dădu în lături.

— Mergi, Paisie, şi îndeplineşte poroncile mele.

Ucenicul ieşi fără ca Mihu să facă nici un sămn de împotrivire.

— Părinte, zise el după ce uşa se închise, ai făcut ceiace aí crezut că eşti dator să faci; voiu face acuma şi eu ceiace inima îmi poronceşte să fac, şi, închinându-se, ieşi pe uşă înainte ca Părintele să mai fi putut zice un cuvânt.

— Nu mă aşteptam la asămene purtare din partea lui Mihu, zise cătră Stroici călugărul, după ce se plimbă câtva prin chilie.

— Iartă-mă, Părinte, dacă cutez şi eu să zic că o izbuhnire neîntârziată a răscoalei mi se pare mai puţin primejdioasă decât Cuviosiei Tale. Eu cred că puterile ce le avem la îndămână sunt prea îndestulăttoare pentru a ne face stăpâni pe toată Moldova şi a sili pe Sas să fugă peste munţi sau să se închidă în cetatea Sucevei. Apoi, punând mâna astă noapte pe Cetatea Neamţului, am pune mâna şi

pe Balc, dând astfeliu lui Sas o lovitură de moarte.

— Aşa este, răspunse călugărul, lovitura pentru Sas ar fi cumplită şi pentru noi folosul mare dar, odată cu izbuhnirea răscoalei, ai noştri ar striga şi pe Bogdan de domn, căci astfeliu pus-am la cale cu toţii. La auzul unei asămenea veşti, Ungurii ar putea poate să tae calea voevodului, să-l împresoare cu puteri covârşitoare şi să-l zdrobească. Şi acuma te întreb, bine am sta noi oare atunci? Folosul să fi pus mâna pe Balc mare cum este, atârna-va el oare în cumpănă tot atât de greu ca pierderea căpeteniei asupra căreia cu toţii ne-am unit? Oare nu este de prevăzut că în clipa în care s'ar afla despre înfrângerea şi, poate, pieirea lui Bogdan, în mânile multor cneji s'ar naşte pofte de domnie care ar răzleţi puterile, minţile, şi inimile noastre? Imi este oare iertat mie, namestnicului lui Bogdan, mie care în faţa lui Dumnezeu am luat asupră-mi o răspundere atât de grozavă, să primejduesc astfeliu izbutirea unor scopuri atât de înalte, pregătite cu aşa de multă grijă şi a căror izbândă este astfeliu neîndoelnică?

Stroici tăcu, neputând decât să se închine în faţa agerimii de minte şi a prevederii călugărului.

— Sânt încredinţat, urmă acesta, că nu vor

trece multe zile şi Mihu însuşi va recunoaştte câtă dreptate am avut să rămân neînduplecat faţă cu rugămintele lui.

— Nu te temi, Părinte, zise Stroici, că nepotul Cuvioşiei Tale să nu încerce, sângur sau cu câţiva prieteni, să scăpe pe acea fată din mânile lui Balc? Cuvintele lui cele de pe urmă ar putea să dee de bănuit...

Aici Stroici fu întrerupt prin întrarea lui Paisie, galbăn şi fără de suflet.

— Jupânul Mihu s'o dus la Cetate ca să se predee Crijaţilor, strigă el cu un glas întretăiet.

— De unde ştii? întrebă Isaia, îngălbenindu-se la rândul lui.

— El sângur. M'o ajuns pe drum după ce o încălecat pe calul pe care-l lasase la uşa sihăstriei şi era urmat de Onea. Mi-o zis să vin să-ţi spun că se duce la Cetate ca să se predee cavalerilor şi lui Balc şi o adăugit că nădăjdueşte că nu-l vei lasa în mânile lor. Apoi m'o părăsit şi l-am văzut gonind spre Cetate.

Trăsnetul căzând la picioarele lui Isaia n'ar fi putut să aducă în înfăţoşarea lui o schimbare mai cumplită.

— Ce nebunie! strigă el desnădăjduit. Pentru atâta lucru scapat-o el de moarte la Baçău? Crijaţii, dacă nu astă-noapte, dar mâni

dimineaţă îl vor pune cu bună samă la cazna ca să afle tovarăşii şi tainiţile lui.

Tocmai atunci uşa se deschise şi Onea intră. Faţa galbănă şi privirea rătăcită a credinciosului servitor dădea de prisos a înţălege că vestea adusă de Paisie era adevarată. Totuşi Isaia îl întrebă:

— Ce este?

— Când o ieşit Căpitanul dela Cuviosia Ta, zise Onea care părea foarte tulburat, o încălecat fără să mai zică un cuvânt, fără chiar să mă vadă şi o pornit la vale în fugă, iar eu l-am urmat. Când o ajuns pe fratele Paisie, l-o oprit şi i-o zis nişte cuvinte pe care nu le-am auzit, apoi o gonit spre Cetate. L-am auzit strigând, am văzut podul mişcător scoborându-se. am văzut pe Căpitan descălecând şi trecând podul pe jos, iar când am ajuns la capră, podul se rădicase din nou. Am luat calul Căpitanului şi am venit aici în fugă.

Călugărul străbătu chilia frângându-şi mânile şi strigând:

— Ce nebunie! Ce nebunie!

— Şi ai de gând să-l părăseşti în voia soartei, neîncercând nimica pentru scaparea lui, întrebă Stroici.

Călugărul nu răspunse.

— Nu poţi lasa ca Păunaşul Codrilor să fie spânzurat sau să moară pe roată, zise Stroici.

moartea lui ar fi o lovitură nimicitoare pentru pricina noastră, o izbândă mare şi neaşteptată pentru Vodă.

— Nu, zise Isaia, care se părea că luase o hotărîre, nu voiu lasa ca Mihu să fie ucis de vrajmaşi, căci el singur preţueşte cât o oaste întreagă. Trebuie să fac pentru Mihu ceiace nu puteam face pentru fata lui Baloş. Părăsindu-l aşi primejdui izbânda noastră mult mai mult decât aşi primejdui-o grăbind izbuhnirea răscoalei. Chiar astă noapte Cetatea va fi în puterea noastră. Paisie, du-te de dă foc grămezii de cetină din ulmul cel mare care este deasupra sihăstriei şi vină de-mi spune ce focuri răspund.

L.

Inainte cu Dumnezeu

Indată ce Paisie aprinse cetina îndesată, unsă cu păcură şi aninată într'un ulm uries, deasupra sihăstriei, se văzură strălucind trei focuri în şir, aprinse deasupra Humuleştilor. Nu trecuse ceasul şi soseau, unul câte unul, ţaranii din Humuleşti, din Grumăzeşti, din Blebea şi mărginaşi din Târgul Neamţului. Toţi aveau arme: baltage, măciuci, ghioage năstrujite, suliţi şi paloşe. Mulţi din ei purtau coifuri

de oțel și cămeși de zale, alții aveau, peste cămeși, mintene cu căptușală de cânepă, groasă de două degete. Vr'o douăzeci din ei, oameni mai de samă, intrară în sihăstrie, iar ceilalți, după ce vorbiră câte un cuvânt cu Paisie care sta la poartă, se făcură nevăzuți prin tufe. Totul se petrecea în cea mai desăvârșită tăcere.

Oamenii care intrase în sihăstrie rămâneau în chilia cea mare, în care intrai deadreptul când păşai peste pragul uşii. Părintele se afla cu Ştefan în chilia care fusese a lui Paisie şi unde şădea acuma cneazul; oamenii vorbeau între dânşii cu glas supus. Se vede că Paisie ținea socoteală de cei sosiți căci, după câtăva vreme, intră în sihăstrie şi merse de bătu la uşa chiliei unde se afla Părintele. Uşa se deschise şi Isaia apăru pe prag, având după dânsul pe Ştefan, îmbracat în zale şi în platoşe de oțel, cu coiful în cap şi cu paloşul la brâu.

— Bună sară, oameni buni, zise Isaia celor de față care se descoperiră şi se închinară înaintea lui. După sămnul ce vi l'am dat ați priceput că v'am chemat la luptă hotărîtoare. Imprejurări neaşteptate mă fac să vă adun mai curând decât credeam pentru ca să ne ajutați să punem în astă noapte mâna pe Cetate.

Oamenii, uimiți, se uitară unul la altul. Mișcarea lor nu scăpă Părintelui care urmă:

— Da, să punem mâna pe Cetate. Am să vă dovedesc îndată că lucrul este mult mai ușor decât se pare. Dar, mai înainte de toate, trebuie să vă dau o veste care are să vă mâhnească. Păunașul Codrilor este în puterea vrajmașilor, el este închis în temnița Cetății.

La auzul acestei vești neașteptate mișcarea fu mare, cu toții strigară:

— Să mergem să-l scoatem! Să nu-l lăsăm! Suntem gata la orice pentru a-l scapa.

— Vom merge și-l vom scoate, urmă Părintele, vă mulțămesc pentru bunavoința ce o arătați. Dar în Cetate nu este numai Păunașul Codrilor, este și neomul de Balc. Punând mâna pe Cetate, punem mâna și pe vrajmașul nostru cel mai vajnic și cel mai primejdios.

— Poroncește, Părinte, și te vom asculta orbește că ți-am jurat ascultare, zise atunci Andrei Creangă din Humulești, un țaran voinic, de vr'o cincizeci de ani, cu plete și musteți cărunte și cu doi ochi negri, cuminți și hotărîți.

— Vom scoate pe Păunașul Codrilor din închisoare cu toată înălțimea zidurilor Cetății, zise altul, un om lung cât o prăjină, slab ca un țâr, spân la față și cu plete bălăi deschise, aproape galbene.

— In Cetate se află douăzeci şi şăse de Nemţi şi doi Crijaţi, treizeci de slujitori unguri de ai voevodului cu voevodul şi un hotnog, solul voevodului Ardealului cu zece slujitori şi straja din sate, alcătuită ca de obiceiu, din cincizeci de Români de ai noştri. Vra să zică că veţi avea de luptat cu cincizeci şi şăse de oameni peste tot, şi voi veţi fi peste două sute cincizeci, căci străjării din sate ni vor da, fără îndoială, ajutor.

— Frate-meu, Ion, este mai mare peste dânşii, zise Creangă, sunt numai săteni dela noi, rude şi prieteni, toţi oameni prielnici nouă. Cum ne vor zări de pe zidiuri se vor da în partea noastră.

— Ar fi deci ruşine, urmă Părintele, dacă în asămenea împrejurări, n'ar fâlfâi mâni steagul nostru pe turnul cel mare al Cetăţii. Mai ales că nouă, zidiurile cele înalte nu ni vor putea pune nici o piedecă, căci am de gând să vă duc pe sub pământ.

— Veî fi dat de vr'o chioarcă ducând la Cetate, zise Creangă cu bucurie; bunicul meu, Dumnezeu să-l ierte, spunea că l'au făcut Crijaţii să lucreze la acea chioarcă cu alţi oameni din satul nostru, dar nu-şi putuse da samă nici de unde pornea nici unde se sfârşea, că-i tăceau la lucru noaptea şi cu ochii legaţi.

— Ai găcit Andrei, zise călugărul, am dat

de un drum sub pământ și printr'însul intravom în Cetate. Dar miezul nopții nu mai este departe și, până ce vom ajunge la Cetate, avem de lucru; afară așteaptă tovarășii noștri, mergeți la ei și li împărtășiți cele ce vi le-am zis. Bagați de samă să nu se facă zgomot. După ce fiecare din ei va cunoaște pentru ce este chiemat, vă veți întoarce aici.

Oamenii ieșiră și se împrăștiera prin tufe. Paisie, în urma unei poronci a călugărului, ieși afară și în curând se întoarse aducând patru cazmale.

— Iți vei lua uneltele și vei veni cu noi, mai zise Isaia ucenicului, care ieși iarăși pentru a se întoarce cu un feliu de geantă de piele.

— Unde sunt scările și luminile mai întrebă călugărul.

Ucenicul scoase de sub patul călugărului o gramadă de opaiți și de facle de coajă de mesteacăn precum și o legătură mare de frânghii.

— Andrei Creangă cu zece oameni va rămânea ca să păzască sihăstria, zise călugărul.

— Cum, tocmai pe mine mă lasați? zise Andrei suparat.

— Te las pe tine aici, fiindcă în nimene n'am atâta nădejde: te știu tot atât de cuminte pe cât ești de viteaz. Insărcinarea care ți-o încredințez este una de mare încredere. Știindu-te aici, știu că pot avea toată nădejdea că nu mă

va lovi nimene fără de veste, pe de îndărăt. Dacă cumva duşmanii s'ar ivi şi ar voi să intre, apără intrarea cu îndârjire şi trimete-mi de ştire. Uite, noi mergem pe uşa asta, şi arătă spre una din cele două uşi care se vedeau la păretele din întru, acel ce-l vei trimete să tot meargă înainte, până ce va da de noi. Dar alege-ţi numai oameni de toată nădejdea şi-i opreşte afară, la uşă.

Creangă ieşi afară.

— Mihaiu Bululete, zise călugărul către omul cel lung şi slab care vorbise după Creangă, rămâi la uşa sihăstriei şi priveghează intrarea oamenilor după noi, în chioarcă; când vor fi intrat cu toţii, vei veni şi tu cu ceata care te ascultă. In chioarcă încap numai câte doi oameni unul lângă altul; fiecare din voi va fi urmat de oamenii care stau sub ascultarea lui şi va trece pragul uşii numai după ce va fi văzut intrând pe cel de pe urmă om al cetei pornite înaintea lui; fiecare ceată să aibă câte o opaiţă şi trei facle aprinse. Patru oameni din ceata întâia vor lua câte una din cazmalele acestea.

Paisie împărţi cazmalele, opaiţele şi faclele şi apoi dădu unui ţaran legătura cu frânghiile. Isaia, deschizând uşa şi intrând cel dintâiu, în chioarcă, zise:

— Inainte cu Dumnezeu!

După dânsul intră Ştefan şi apoi Paisie, pe care îl urmară ţaranii după rânduiala hotărîtă de călugăr.

In curând ajunseră în fundul chioarcei.

— Daţi-vă puţin înapoi, poronci călugărul oprindu-se la vr'o trei paşi de păretele care li închidea drumul.

Oamenii se dădură înapoi.

— Doi oameni cu cazmalele să treacă înaintea mea şi doi cu lumânări să-i urmeze, mai poronci călugărul.

Oamenii care purtau cazmalele fiind aproape de călugăr, ei se înfăţoşară numai decât, urmaţi de altul care purta o faclă aprinsă, iar al doilea om cu facla, care aparţinea cetei următoare, îşi făcea cu greu drum printre tovarăşii înghezuiţi.

— Acest părete nu are decât o grosime de şăse palme, zise călugărul.

Cei doi oameni cu cazmalele se puseră la lucru, lovind regulat şi cu putere, dar prundişul din care era alcătuit păretele fiind peste samă de vârtos, sudoarea începu în curând să curgă pe feţele lor.

— Să treacă alţi doi oameni la cazmale, poronci atunci călugărul, şi doi ţarani veniră îndată să iee locul tovarăşilor lor.

De patru ori se schimbară lucrătorii până când, în sfârşit, unul dintre ei dădu un stri-

gât înăbuşit de bucurie: colţul cazmalei lui întâlnise golul.

Borta, întâiu mică, fu răpede mărită, dar numai când ea fu adusă la măsura rămăşiţii chioarcei, Isaia dădu poroncă lucrătorilor să înceteze lucrarea lor şi poronci ca patru oameni să dee molozul în partea dreaptă a chioarcei celei mari, lucrare anevoioasă şi care ţinu destul de mult. In sfârşit călugărul trecu înainte şi, cârnind la stânga, poronci:

— Urmaţi-mă.

Chioarca în care se aflau acuma era numai cu puţin mai largă decât cealaltă, dar mai înaltă; deşi avea un suiş foarte simţitor, oamenii o străbăteau mai uşor. Deodată însă suişul se făcea din cale afară răpede dar, la capătul acelui suiş, chioarca se lărgea şi alcătuia ca o şală mare. La un cuvânt al călugărului, doi oameni cu facle înaintară şi, dinaintea lor se văzu o uşă mică de fier într'un părete de zid.

— Uşa asta se deschide în fântâna a cărei gură se află în mijlocul curţii Cetăţii, zise călugărul.

Apoi călugărul şi Paisie s'apropiară de uşă şi o cercetară cu cea mai mare bagare de samă. Balamalele şi broască nu se vedeau, ele fiind pe dinafară; între uşă şi uşorii de piatră nu era nici cel mai mic deşert.

— Are să trebuiască, zise ucenicul, să fac o bortă mare prin care să pot vârî braţul spre a chili balamalele sau limbile broaştei. Mă tem că au să treacă multe ceasuri până ce voiu isprăvi.

Pe faţa călugărului se văzu zugrăvită o mare îngrijire.

— Câte ceasuri? întrebă el.

— Nu ştiu, răspunse ucenicul, poate două, poate mai multe.

— Atunci, zise călugărul încet către Stroici, nu ni-ar rămânea decât să părăsim calea pe care am pornit şi să dăm navală; izbânda ar fi îndoelnică şi s'ar putea cumpara numai cu preţul a sute de vieţi, şi de unde ştiu că, la intrarea noastră în Cetate, vom mai găsi pe Mihu încă în viaţă.

Pe când călugărul vorbea cu Stroici, un om se apropiese de uşă şi o privise cu mare bagare de samă. Apoi, cu amândouă mânile, apasase într'însa de două ori.

— Broasca acestei uşi, zise el întorcându-să către Părinte, are o singură limbă care se află aici, şi arătă mijlocul mărginii din dreapta uşii. Dacă aşi avea uneltele trebuitoare, m'aşi însărcina să taiu limba şi să deschid uşa în mai puţin de un ceas.

— Unelte are Paisie, zise Părintele Isaia, cu-

prins de o nouă nădejde, dar de unde ieşit-ai atât de meşter lăcătuş, Pintilii?

Pintilii era un om de vr'o treizeci de ani, de stat mijlociu şi de făptură sprintenă, cu doi ochi mari, strălucind de vioiciune în faţa-i oacheşă şi care purta haina mărginaşilor din Târgul Neamţului.

— Cât eram rob la Tatari, Cuvioase, răspunse el, căutând printre uneltele din traista de piele a lui Paisie, m'am împrietenit cu alt rob, un lăcătuş genovez, un meşter mare care m'o învaţat meşteşugul lui, dar iaca ce-mi trebuie, adause el, scoţând din traistă un sfredel cu şurub şi o pilă îngustă. Cu sfredelul am să fac o bortă şi am s'o măresc până ce va putea intra pila, iar cu pila voiu tăie limba broaştei.

Zicând aceste cuvinte, el se şi puse pe treabă.

— Uşa este de lemn la mijloc, zise el după o bucată de vreme, şi numai căptuşită cu fier pe dinăuntru şi pe dinafară; uitaţi-vă, sfredelul o trecut printr'însa. Am să fac acuma altă bortă alăturea.

In curând o a doua şi o a treia bortă erau făcute lângă cea dintâiu. La a patra se auzi sfredelul scârţâind.

— Am dat de limba broaştei, zise Pintilii, de acuma trebue să fac borte deasupra celei dintâiu.

In curând borta fu destul de mare pentru

a da intrare pilei cu care începu să lucreze asupra limbei. Aceasta fiind groasă şi de oţel bun, pila înainta încet.

Bululete venise de mult şi vestise pe călugăr că toţi oamenii, afară de cei zece ramaşi de pază, cu Creangă, la uşa sihăstriei, se aflau în chioarcă. Jumatate dintr'înşii se împinsese în încăperea de lângă uşă, cealaltă jumatate se îndesa în urma lor.

Isaia le lămuri atunci că uşa în faţa căreia se găsesc dă în fântâna Cetăţii şi se află la o adâncime de cincisprezece stânjăni de la faţa pământului.

— Îndată ce limba broaştei va fi pilită şi înainte ca uşa să se deschidă, faclele vor trebui stânse şi numai vr'o două opaiţi vor putea rămânea aprinse, însă la oareşicare depărtare de uşă. Un om sprinten şi îndrăzneţ se va sui sus şi va trebui să-şi sprijine mâinile şi picioarele în deşerturile dintre pietre. El va lua cu dânsul patru scări de frânghie, le va anina de patru belciuge care le va găsi bătute în părete, sub ghizdeiu. Care din voi se crede în stare să îndeplinească această însărcinare?

Zece glasuri răspunseră:

— Eu, Cuvioase! şi zece oameni ieşiră din gramadă.

Călugărul îi privi lung.

— Toţi sunteţi vrednici şi toţi sunteţi de

nădejde, dar numai unul singur se poate sui; voiu alege deci pe Mihaiu Bululete, nu fiindcă-i mai vrednic, dar fiindcă îmi este mai cunoscut.

— Să trăeşti, Cuvioase, strigă Bululete cu bucurie.

— Indată ce scările vor fi prinse în belciuge, se vor sui câte trei oameni pe fiecare din ele; m'am încredinţat că belciugele dela păretele ghizdeiului vor putea să poarte această greutate. Cum se vor fi suit aceşti doisprezece oameni, se vor sui alţi doisprezece şi aşa înainte până ce nu va mai rămânea nici un om aici. Bine înţăles că cei doisprezece oameni care se vor sui dintăiu trebuie să fie aleşi, voinici între voinici; unul dintr'înşii va fi cneazul Stroici.

Toţi încunjurară pe călugăr, rugându-se să fie printre cei doisprezece care aveau să dee şi să primească cele dintăi lovituri pentru mântuirea neamului. Dar călugărul alese cu îngrijire unsprezece barbaţi cunoscuţi lui, încercaţi de dânsul, care dăduse dovezi strălucite de vitejie şi de sânge rece.

— Lângă ghizdeiul fântânei, zise iar călugărul, se află în fiecare noapte un oştean neamţ de pază. Trebuie deci ca atât urcarea lui Bululete şi atârnarea scărilor de frânghie cât şi suirea rândului celui întăiu de doisprezece oameni să se facă fără cel mai mic sgomot. Alt-

feliu totul s'ar primejdui; Trebuie ca străjărul să fie ucis sau doborît fără ca să aibă vreme să strige ajutor. Nu vă mai dau alte povățuiri, veți asculta de poroncile cneazului Stroici.

Atunci unul din cei unsprezece aleși spre a însoți pe Stroici, zise cătră călugăr:

— O întrebare, Cuvioase. Pe slujitorii domnești îi vom ucide fără milă, căci sunt niște ticăloși de la care norodul o avut mult de rabdat. Pe oștenii nemți care se vor pune de pricină vom fi asămene siliți să-i răpunem; dar cu cei doi Crijați ce să facem? Ei sunt oameni drepți și au făcut bine la mulți.

— Nu veți face moarte de om zadarnică, zise călugărul, veți căuta să prindeți vii pe cât de mulți veți putea: voevod, Crijați, oșteni nemți sau slujitori. Străjării din sate vă vor da mână de ajutor; ei se așteaptă la vr'o mișcare din partea noastră; căci au văzutt focul de deasupra Humuleștilor și mulți din ei știu ce însamnă acel foc.

— Limba este cu totul tăietă, zise atunci Pintilii, încetând să mai pilească, pot deschide ușa când vei voi.

— Gata ești Bululete? întrebă călugărul.

— Gata.

— Dar cu ce te-ai înfășurat așa?

— Cu scările, Cuvioase, răspunse Bululete care își înfășurase împrejurul mijlocului una din

scările de frânghie şi-şi atârnase pe spinare celelalte trei făcute, fie-care, ghem.

— Dar nu-ţi vor împiedeca ele mişcările? întrebă Stroici.

— N'aibi teamă, răspunse ţaranul zâmbind, m'aş sui astfeliu în turnul Cetăţii.

— Stângeţi faclele şi aprindeţi două opaiţi în fund. poronci Părintele.

Apoi după ce poroncile îi fură îndeplinite, el mai poronci:

— Deschideţi uşa!

Pintilii deschise uşa şi Bululete păşi peste pragul ei. Stătu o clipă nemişcat, ascultând; începu să pipăe în dreapta şi în stânga uşii, puse mâna dreaptă în golul dintre alte două şi se făcu nevăzut. El se suia spre ghizdeiu, iar nici Stroici nici călugărul, care amândoi erau pe pragul uşii, nu auzeau nici un zgomot.

Ascultau, de abie trăgându-şi sufletul şi clipele li păreau ceasuri când, deodată, auziră un bolovan desprinzându-se şi căzând jos în apă, apoi altul şi iar altul. Inimile lor încetară să mai bată, dar altă piatră nu mai căzu şi nu se mai făcu nici cel mai mic sgomot.

Deodată si auzi un foşnet uşor şi Ştefan simţi o scară de frânghie căzând pe dânsul.

— A aruncat o scară, zise el către călugăr, apoi şopti celor unsprezece care trebuiau să se sue cu dânsul şi aşteptau împrejurul lui:

— Fiţi gata!

In curând se auzi foşnetul unei a doua scări, pe urmă a celei de a treia. Aşteptau să audă foşnetul celei de a patra, când, în loc de aceasta, se auzi zgomot sus, mai multe pietre desprinzându-se, căzură în fundul puţului şi glasul lui Bululete răsună, strigând:

— Trag Neamţul cu mine!

Se auzi zgomotul făcut de o greutate mare care cădea în apă. Ramaseră dintâiu încremeniţi, dar Ştefan îşi veni curând în fire.

— Bululete a căzut în puţ, trăgând pe Neamţul de strajă la fântână după dânsul, zise el. Sus nu mai este nimene!

Apoi, înainte ca călugărul să fi putut răspunde, strigă:

— După mine! şi începu să se urce pe scara de frânghie.

Alţi doi oameni îl urmară pe aceiaşi scară, ceilalţi prinseră cu nişte suliţi pe celelalte două şi se răpeziră ca să ajungă sus înaintea cneazului.

LI.

Despre primirea lui Mihu în Cetate.

După ce dori petrecere bună lui Hans, Cavalerul Ulrich se grăbi să meargă în sala cea mare, unde ceilalţi oaspeţi se pusese la masa

dela care Maria lipsea sub cuvânt că se simţia obosită.

Un cneaz din vecinătate, care luase loc lângă Părintele Anselm, aproape în faţa voevodului, povestea cele văzute şi auzite de la el când sluja în straja împărătească din Ţarigrad. Povestea bine: Balc, Cavalerul Albrecht şi Minoritul îl ascultau cu plăcere.

Somossy, care şădea între Cavalerul Albrecht şi şoltuzul de Neamţu, un Sas, se folosea de împrejurarea că acest de pe urmă ştia ungureşte pentru a-i istorisi feliu de feliu de prăpăstii, atât despre vitejiile şi bogăţia lui cât şi despre trecerea şi vaza de care se bucura la curtea voevodului Ardealului; lauda nu-l împiedica însă să facă cinste vinului şi mâncărilor.

Cavalerul Ulrich, azăzându-se lângă Părintele Anselm, îi strânse braţul ca să-i atragă bagarea de samă şi-i şopti la ureche:

— Fata este scapată.

— Slava Domnului! răspunse Minoritul. Ştie milostiva doamnă?

— Cu bună samă Hertha îi va fi spus, răspunse Cavalerul. Dar ce este, Conrad? adause el zărind, la trei paşi de dânsul, pe un oştean cu mâna la coif.

— Cu voia dumitale, domnule Cavaler, am să-ţi zic două vorbe care nu suferă întârziere?

Cavalerul se sculă îndată şi urmă pe Conrad până într'un colţ al sălii.

— Ce este? întrebă el, aşteptându-se să audă că fuga Ilenei a fost descoperită de oamenii voevodului.

— Domnule Cavaler, Păunaşul Codrilor s'a predat nouă.

— Unde? Când? întrebă Cavalerul.

— Chiar acuma, aici, în Cetate. Eram pe turnul de deasupra porţii celei mari, când el a venit la capra podului calare şi, după ce a descălecat, a strigat să se dee podul în jos, căci este Păunaşul Codrilor şi vine să se predee nouă. Văzând un om singur, am scoborît podul pe care l-am ridicat iar, îndată după ce el l-a trecut. A ramas liniştit la poarta cea mare. Cum am sosit de sus, mi-a dat în mână paloşul lui şi mi-a spus că, săturându-se de lotrie, vine să se predee ca să facem cu el ce voim.

— Eşti treaz? întrebă Cavalerul uimit. Nu visezi oare?

— Sunt foarte treaz, domnule Cavaler, zise Conrad, iar omul care mi s'o predat este într'adevăr Păunaşul Codrilor căci, văzând lângă mine pe Gottfried Schuster, sângurul din oamenii noştri care au scapat astă primavară nerănit din mânile hoţilor lui Ianoş, a mers la dânsul, l-a bătut pe umere şi i-o spus că se

bucură văzându-l sănătos şi-l desleagă de jurământul ce făcuse că nu-l va cunoaşte niciodată, iar Gottfried i-a recunoscut glasul.

Intăia mişcare a lui Ulrich fu să împărtăşască numai decât vestea neaşteptată Cavalerului Albrecht. Dar se gândi la vreme că ar fi fost greu să facă pe Cavaler să se scoale de la masă fără a pune şi pe Balc în cunoştinţa faptului. Voevodul, aflând despre predadarea Păunaşului Codrilor, ar fi voit să-l vadă, s'ar fi scoborît în curte, acolo şi-ar fi dat samă de starea de beţie în care era hotnogul şi acei din slujitorii lui care se mai ţineau pe picioare, ar fi mers negreşit la temniţă să vadă cum este păzită Ileana şi, acolo, ne mai fiind cu putinţă să i se ascundă fuga fetei, ar fi putut să răpadă în urmărirea ei oameni din oraş, chiar în acea noapte.

— Cine din oamenii voevodului a văzut pe omul care se dă drept Păunaşul Codrilor? întrebă Ulrich pe Conrad.

— Nici unul, zise Conrad. Hotnogul şade în odae la mine, ameţit de tot, de abie se ţine pe picioare. Ceilalţi sunt prin odăile oamenilor noştri, numai vr'o doi-trei se mai pot scula, ceilalţi toţi sunt întinşi pe paturi şi de abie dacă se vor trezi la ziuă.

Ulrich se hotărîse acuma să nu pue pe Cavalerul Albrecht în cunoştinţă despre predarea

Păunaşului Codrilor înainte de sfârşitul mesei.

— Cine mai era de faţă afară de tine şi de Gottfried?

— Ion. Creangă, căpitanul Românilor care se află astăzi de strajă şi încă un om de ai lui, care trăsese podul mişcător şi se scoborîse numai atunci din turn. In urmă au venit Iohan Schmidt şi Martin Knauer. Pe dânşii şi pe Gottfried i-am lasat să păzască pe Păunaş.

— Şi crezi că nimene altul nu ştie de sosirea lui?

— Nu poate să ştie nimene altul, căci li-am poroncit să ţie pe străin în odăiţa de sub turn şi să nu lese pe nimene să intre.

— Dă poroncă aspră atât oamenilor noştri cât şi celor doi Români să nu scăpe un singur cuvânt despre această întâmplare. Ţine pe străin închis în odăiţă şi pune la uşă pe cel mai de nădejde din oamenii noştri. Voiu aştepta până la sfârşitul mesei pentru a pune pe Cavalerul Albrecht în cunoştinţa faptului. Mergi!

Şi Ulrich, părăsind pe oştean care se grăbi să iasă, veni să-şi iee iar locul lângă Părintele Anselm.

— De ce eşti gânditor, îl întrebă acesta încet, primit-ai vr'o veste îngrijitoare?

— Nu, îi şopti Ulrich, am primit o veste neaşteptată, dar nu îngrijitoare. Vei cunoaşte-o la sfârşitul mesei.

Cneazul cu povestirile despre Țarigrad știu să păstreze bagarea de samă a mesenilor ațintită asupra lui vreme de peste două ceasuri, până în clipa în care Balc, sculându-se, pilda lui fu urmată de toți. Ulrich văzu cu bucurie că Balc nu se oprea ca să vorbească cu hotnogul lui de slujitori care se afla la ușă când ieși din sală ci, luându-și noapte bună dela gazdă și oaspeți, se retrase deadreptul în odaia lui.

După ce oaspeții ramași în Cetate fură duși de Cavaleri la deosebitele adăposturi ce le fusese pregătite, Ulrich rugă pe Cavalerul Albrecht să-l să urmeze din nou până în sală. Trecând pe dinaintea ușii voevodului, văzură cum slujitorul de pază, deși se sprijinea de părete și de suliță, se căznea să stee drept. Tocmai atunci o slugă a lui Balc ieșea dela stăpânul său.

— S'a culcat voevodul? întrebă Ulrich.

— Da, Jupâne, s'o culcat, răspunse sluga care mai adause: era tare ostenit.

Din pieptul lui Ulrich ieși un suspin de mulțămire.

Când se aflară singuri în sală, Ulrich povesti Cavalerului Albrecht fuga Ilenei și-i mărturisi partea luată de el în săvârșirea ei.

Cavalerul Albrecht zâmbi.

— Ai făcut ceiace ași fi făcut și eu în locul dumitale, zise el. A fost un noroc ca Balc,

după masă, nu a trimes după hotnog, căci de l'ar fi văzut beat, cu bună samă că ar fi mers sângur să se încredințeze de chipul în care este păzită prinsa lui. Astfeliu ea are pentru fugă noaptea întreagă și va fi departe când Balc va lua măsuri pentru urmărirea ei. El va înțălege fără îndoială că fuga fetei a fost ajutată de noi. Mierarea lui va fi mare și dacă nu ne-a iubit până acuma, de astăzi înainte are să ne cinstească cu o ură nemărginită. Noroc numai că nu prea are cum să-și răsbune asupra noastră. Dar e târziu, noapte bună.

Și bătrânul Cavaler voi să se îndrepte spre ușă.

Dar Ulrich, punându-i-se în calc, îi zise:

— Mai am pentru dumneta încă o veste, care te va uimi mult mai mult decât cea dintâiu: Păunașul Codrilor este în Cetate.

— Păunașul Codrilor? In Cetate! Cum? Când? întrebă Cavalerul Albrecht.

Ulrich îi dădu samă de toate câte i le povestise Conrad, precum și de toate măsurile luate de el. Cavalerul Albrecht însă bănuia că este vr'o greșală la mijloc și că străinul nu poate fi Păunașul Codrilor.

Ulrich chiemă atunci pe Conrad care aștepta la ușă și-i porunci să trimată la dânșii pe Gottfried Schuster, oșteanul care, împreună

cu Maria și cu Hertha, datorea Păunașului Codrilor scaparea lui din mânile lui Ianoș.

— Ai văzut bine astă primăvară pe Păunașul Codrilor? întrebă Cavalerul Albrecht pe oștean, când acesta intră în sală.

— N'am văzut fața lui, căci era acoperită cu un văl negru, dar am văzut trupul lui de urieș, portul capului său și i-am auzit glasul, răspunse Gottfried.

După ce tăcu câtva, bătrânul Cavaler urmă:

— Ești încredințat că străinul care a venit în astăsară la Cetate este într'adevăr Păunașul Codrilor?

— Nu am cea mai mică îndoială. Cine a văzut odată acel trup și i-a auzit glasul nu le poate uita atât de curând, răspunse osteanul. Dar mai sunt aici milostiva doamnă și Hertha care s'au găsit față cu el și vor ști negreșit să-l recunoască.

Cavalerul Albrecht ramase pe gânduri, o vie îngrijire se zugrăvi pe fața lui.

— Bine! Poți merge, zise el lui Gottfried după o lungă tăcere, iar după ieșirea osteanului spuse lui Ulrich:

— Această predare a Păunașului Codrilor, mă îngrijește tare. Mi se pare neîndoelnic că ne găsim în fața unui vicleșug. Vorba că se simte sătul de hoție este sacă căci, până astăzi, l'am văzut ieșind totdeauna biruitor din

toate câte le-a început. Știm că poporul îl privește ca pe un binefăcător și este cu dânsul. Precum ți-am spus mai de mult, eu bănuesc că, sub cuvânt de lotrie, se pregătește o mișcare spre a răsturna pe Sas și a scutura jugul unguresc. Mă tem că sosirea lui în zidiurile noastre să nu însămne primejdie mare pentru noi. Dar nu-l voiu vedea acuma, ci îl voiu cerceta eu sângur mâni de dimineață. Avem în Cetate numai două zeci și cinci de oameni pe care putem pune temeiu. Românii din satele supuse nouă ni vor fi cu credință câtă vreme vom avea de luptat cu dușmani străini de neamul lor, dar departe de a voi să se lupte cu Păunașul Codrilor, vor lua partea lui împotriva noastră. De unde știu eu ca așa zisa lui predare nu este decât un sămn că a sosit ceasul în care el o hotărît să răscoale pe străjării noștri români împotriva noastră? Ei sunt în aceste zidiuri cincizeci și noi suntem numai douăzeci și șapte cu toții. Știu ce vrei să-mi zici, că fiind mai bine înarmați și mai deprinși cu armele, nu avem pentru ce să ne temem de ei: așa ar fi dacă am avea a face numai cu ei, dar dacă, pe când noi ne vom lupta cu dânșii, în Cetate, două sau trei mii de tovarăși de ai lor vor năvăli pe dinafară asupra zidiurilor noastre, cine oare le va apara?

Ulrich, dându-și prea bine sama de adevărul

cuvintelor bătrânului oștean, nu răspunse. Albrecht urmă:

— Este de datoria noastră, să apărăm cu cea de pe urmă înverșunare această Cetate, încredințată de Craiu virtuții și credinții noastre. Cunosc vitejia dumitale și a oștenilor care sunt sub poroncile noastre, știu că veți face tot ce cere cinstea dela un Cavaler deplin și dela oșteni viteji; mă cunoști destul pentru a fi încredințat că știu să-mi îndeplinesc datoria în fața dușmanului, oricare ar fi el. Dar puterile cu care am avea de luptat în împrejurările de față sunt atât de nemărginit mai mari decât ale noastre încât, dacă prevederile mele s'ar îndeplini, nu putem nădăjdui alt sfârșit decât o moarte falnică, ostășească. Nu trebuie ca acele împrejurări să ne găsască nepregătiți; paza noastră să fie de acum mai neadormită și mai necontenită decât a fost până azi. Astă noapte voiu veghia eu sângur până în ziuă, mâni va fi rândul dumitale.

Dar Ulrich nu voi cu nici un preț să lese pe bătrânul său tovarăș să veghieze în acea noapte, arătându-i grija și neliniștea de care ar fi cuprinsă Maria, trebuința de a o pune în cunoștința faptului întâmplat și a o pregăti la primejdiile viitoare. Cavalerul Albrecht, după o împotrivire destul de vie, primi în sfârșit să lese pe Ulrich să veghieze,, dar numai după o

cătare amănunțită a tuturor punctelor de pază.

In fiecare din ele poronci să fie de strajă câte un Neamț și un Român, iar doi Nemți de toată nădejdea avură poroncă să nu se miște dela ușa odăii unde era închis Păunașul Codrilor. La orice încercare făcută de acesta spre a ieși sau a vorbi cu vr'o unul din Românii de strajă, trebuia să-l ucidă fără milă și fără zabavă. In sfârșit Cavalerul Albrecht, când merse să se culce, spuse lui Ulrich și lui Conrad că este hotărît să nu se desbrace în acea noapte și poronci să-i dee de știre îndată ce s'ar întâmpla ceva îngrijitor.

Inainte de a se retrage, ținu să vadă pe căpitanul Românilor de strajă. Intrebând unde este, i se răspunse că isprăvise schimbarea străjărilor săi cu puțin înainte de căutarea cavalerilor și se dusese să se odihnească pe lângă tovarășii care dormeau gramadă lângă zidiul capelei. Cavalerul trimese să-l chieme.

In curând apăru în fața lui un om de vr'o treizeci de ani, de făptură puternică, îmbracat țărănește și învălit într'un suman. Părea plin de somn, de abie putea să ție ochii deschiși. Spre marea mierare a lui Urlich și a lui Conrad, cavalerul nu-l mustră pentru lenea lui, dar se mulțămi să-i dee oareșicare povețe asupra chipului de străjuire.

— Te mieri poate că nu l'am pedepsit pen-

tru că l'am găsit dormind când trebuia să vegheze, dar îți mărturisesc că am simțit oareșicare ușurare văzându'l atât de adormit. Faptul că doarme este un semn că nu cugetă la nici un vicleșug. Noapte bună! și ambii cavaleri se despărțiră.

LII.

In care se va vedea că Ion Creangă nu era adormit.

Cavalerul Albrecht se înșala amar: Ion Creangă era un om foarte deștept și, mai ales, nu era adormit deloc. El și frate-său, Andrei, erau de mult bine văzuți de Părintele Isaia care-i pusese în cunoștința celor mai multe din tainele lui. Apoi Ion mai era unul din cetașii cei mai de nădejde ai Păunașului Codrilor: omul lui în Humulești și în împrejurimi. Rămăsese ca trăsnit când privise cum căpitanul lui iubit vine singur să se predee dușmanilor dar, văzând liniștea lui Mihu, își zisese îndată că această predare trebuie să ascundă vr'o lovitură neașteptată. In zadar ochii lui căutase să s'întâlnească cu ochii Păunașului Codrilor, cu nădejdea să 'cetească într'înșii deslegarea tainei: Mihu nu se uitase macar o clipă la dânsul. Când Conrad se duse să vestească

pe Cavalerul Ulrich, Ion, în urma poroncii primite, rămăsese de pază la uşa odăiţii unde era închis Mihu, cu alt Român şi cu un Neamţ. Când Conrad se întoarse, el porunci păzitorilor, în numele cavalerilor, să nu scăpe către nimenc macar un singur cuvânt despre sosirea Păunaşului Codrilor în Cetate.

Doi Nemţi fiind însărcinaţi de Conrad cu paza lui Mihu, Ion se duse să vadă cum îşi caută străjării lui de slujbă. Işi isprăvise căutarea pe turnul deasupra râpei despre Apus când zări deasupra Humuleştilor, în dreptul bisericii, trei focuri în şir cu unul mai mare la mijloc.

El ştia că aceste focuri însemnau:

— Indată şi cu toţii la sihăstria Părintelui, lovitură mare astă noapte.

Acuma toate se lămureau pentru Ion Creangă. Părintele era hotărît să apuce Cetatea chiar în acea noapte, spre a putea pune mâna pe Balc; Păunaşul Codrilor venise să se predee Crijaţilor spre a se afla în Cetate în ceasul în care năvălirea avea să se întâmple, spre a putea ajuta mai bine pe năvălitori. El, Ion Creangă, mai mare peste străjării Români, era dator ca, la cel dintâiu sămn al lovirii, să năvălească cu oamenii lui asupra Nemţilor care păzeau pe căpitanul lui şi să-l scoată din închisoare pentru ca să se pue în fruntea lor.

Căutarea fiind isprăvită, Ion se duse la lo-

cul unde se odihneau tovarășii lui spre a aștepta ceasul când aveau să se schimbe străjarii; se întinse pe pământ și se făcu că doarme. Însă avusese grijă să se culce lângă un cumătru al lui, Stoica Prisacariu, cetaș și el al Păunașului Codrilor.

Stoica dormea dus când simți o mână care-l gâdilea după ureche, pe când altă mână apasa pe gura lui și auzi glasul lui Ion Creangă șoptindu-i:

— Fă-te că dormi și nu te mișca. Păunașul Codrilor o sosit la Cetate și s'o predat Crijaților, zicând că este sătul de lotrie. Pentru Dumnezeu, șezi binișor, zise el simțind că Stoica voește să sară în sus, apoi urmă tot în șoapte:

— Mai dinioarea, făcându-mi căutarea pe turnuri, am văzut în pădure, deasupra bisericii noastre, trei focuri: două mici, la capete și unul mare, la mijloc. Știi ce însamnă aceste focuri. Se vede că Părintele o hotărît să apuce astă noapte Cetatea ca să poată pune mâna pe neomul de Balc. Păunașul Codrilor s'o făcut că se predă Crijaților numai pentru a fi aproape de noi și a se pune în fruntea noastră îndată ce ceilalți, de din afară, vor fi început navala. Noi trebuie să fim gata să-l scoatem de la popreala în care șade, în odăița de strajă de sub turnul cel mare, unde este păzit de doi Nemți. Fă bine și spune celor care dorm lângă

rine, dar fără sgomot şi tot făcându-te că dormi. Spune-li că dacă rândul să străjuiască li va veni înainte ca ai noştri să fi năvălit, să nu cumva să scăpe către Nemţii cu care vor fi de strajă macar un cuvânt despre sosirea Păunaşului, căci Crijaţii mi-au trimes poroncă să nu pomenesc nici o vorbă despre venirea lui.

Nu trecuse un şfert de ceas şi toţi Românii care erau de strajă ştiau ce se petrecuse şi aşteptau navala din afară pentru a scoate pe Păunaşul Codrilor din închisoarea în care se afla.

Ei nu aveau nici o ură împotriva Cavalerilor şi a oştenilor nemţi, dar toţi, unii mai mult, alţii mai puţin, erau pregătiţi să se lupte în curând pentru răsturnarea lui Sas; apoi toţi urau pe Balc şi erau bucuroşi să pue mâna pe el.

Când veni vremea să-şi schimbe străjării, Ion Creangă chiemă pe nume pe acei al căror rând venise şi se duse sub turnul cel mare, unde Conrad strângea Nemţii care trebuiau să înlocuiască pe tovarăşii lor. Schimbarea străjărilor fiind isprăvită, Ion se duse din nou să se culce lângă tovarăşi şi se făcu că doarme dus, iar acei care îşi isprăvise rândul şi venise ca să se odihnească, aflară dela tovarăşi sosirea Păunaşului Codrilor şi lovitura pregătită.

Când Cavalerul Albrecht trimese să chieme pe Ion Creangă, el se prefăcuse că se trezeşte cu greu şi am văzut că făcuse pe somnorosul atât

de bine în cât izbutise să adoarmă parte din bănuelile bătrânului oştean.

Ca toţi locuitorii din împrejurimile Cetăţii, Ion Creangă ştia că este o chioarcă care duce din fântâna Cetăţii în oraş, dar nu ştia deloc că Părintele va avea mijlocul să pătrundă în chioarcă şi s'o întrebuinţeze pentru cucerirea Cetăţii. El credea că Românii aveau să încerce să năvălească din mai multe părţi, atrăgând cea mai mare parte din Nemţi pe zidiuri, dar că lovitura cea de căpetenie avea să fie dată de Păunaşul Codrilor, scos din închisoare de străjării români. Prin urmare mai înainte de toate trebuia ca Păunaşul Codrilor să fie scos dela popreala în care se afla. El dăduse, tot prin şoapte, povăţuirile trebuitoare pentru ca, la cel dintâiu sămn de navală, două-zeci din oamenii lui, cu dânsul în frunte, să se arunce asupra acelor doi Nemţi care păzau pe Mihu, să-i doboare la pământ, să sfărme uşa închisorii cu topoarele şi să scoată pe Păunaşul Codrilor dintr'însa.

Un ceas după ce Cavalerul Albrecht părăsise curtea, Cavalerul Ulrich îşi începu căutarea? Ion Creangă părea acuma încă mai buimac de somn decât îl lasase Cavalerul.

— Ce dracu, îi zise Ulrich, ai băut împreună cu slujitorii voevodului de te clatini aşa pe pi-

cioare? Ia umbla mai drept dacă nu vrei să te pun în fiere și să te țin o săptămână nemâncat în temniță.

Apoi adăugi către sine, liniștit și cu jumătate de glas:

— Și Cavalerul Albrecht se teme ca astfeliu de dobitoci sunt în stare să urzască vicleșuguri împotriva noastră!

LIII.

In care vedem că Românii pun mâna pe Cetatea Neamțului dar nu pe Balc.

Cavalerul Ulrich pusese pe Fritz Winkelmann de strajă la fântână. Dacă Ion Creangă se prefăcea că este somnoros, apoi Fritz era somnoros cu tot dinadinsul. De oarece știa bine ungurește fusese din acei însărcinați să îndemne pe slujitorii lui Balc să bee cât mai mult. Deși era de feliul său cumpatat și avuse grijă să aducă de multe ori ulcica la gură fără a bea dintr'însa, nu-i fusese cu putință să îndemne pe Unguri să-și golească ulciorul fără a deșarta și el din când în când pe a lui. Fusese trezit numai cu greu dintr'un somn adânc pentru a-și face rândul; acuma capul îl durea iar picioarele i se păreau de plumb. La începutul străjii se primblase pe

dinaintea fântânei, făcând câte două zeci şi cinci de paşi înainte şi douăzeci şi cinci înapoi, dar după o bucată de vreme, simţindu-se cumplit de obosit, se aşăză pe marginea ghizdeiului şi îşi răzămă capul pe mânile încrucişate asupra suliţii.

Noaptea era senină, luna încă nu apăruse; liniştea cea mai desăvârşită domnea pretutindeni. Oşteanul care se lupta cu greu cu somnul, fu însfârşit învins de el şi aţipi, dar numai pentru puţină vreme. Sgomotul unor bolovani care se deslipeau de păreţii fântânei şi căzeau în apă îl trezi. Intr'o clipă Fritz fu în picioare, cu suliţa în cumpănire şi cu privirea aţintită spre fântână. Luna răsărise în toată strălucirea şi, la lumina ei, se vedeau nu numai toate amăruntele ghizdeiului, dar şi începutul păreţilor. La început urechile lui nu auziră nici un sgomot, se părea că totul reintrase în deplină tăcere. Cu încetul însă i se păru că, sub ghizdeiu, în faţa lui, vede ceva alb mişcându-se.

Fără a mai sta la gânduri, îndreptă într'acolo o puternică lovitură de suliţă. Suliţa lovi în ceva care nu era nici piatră, nici lemn şi în care fierul intră dar, când voi să-l scoată, nu numai că nu putu, dar simţi o puternică smuncitură care îl făcu să-şi piardă cumpătul şi să cadă peste cap în fântână.

Când Fritz sărise în picioare, spada lui se lovise cu putere de ghizdeiul fântânei. La auzul acestui zgomot, Ion Creangă, care acuma aştepta din clipă în clipă sămnul năvălirii, se ridică pe un cot. Văzu pe Neamţ lovind cu suliţa în fântână apoi, spre marea lui mierare, îl văzu dispărând într'însa, cu capul înainte. Ion sări în picioare: la un şuer uşor din gura lui, toţi Românii se sculară cu arma în mână, gata să se răpadă.

Fără a zice un cuvânt. Ion arătă cu mâna spre fântână. Neamţul de strajă lipsea, dar nimica nu se vedea; nimica nu se auzea: liniştea era desăvârşită.

Oamenii începuse să creadă că Ion visase când, de odată, se văzu ieşind din fântână, deasupra ghizdeiului, un braţ acoperit cu zale, urmat de un coif lucitor, apoi ieşiră două umere, apoi un piept înzăuat şi un oştean sări în în curte, scoţând paloşul din teacă. Doi ţarani înarmaţi cu baltage îl urmară numai decât şi unul din ei dădu strigătul cucuveicii.

— Ai noştri! zise Ion Creangă. Voi, cei aleşi de mine, urmaţi-mă, se răpezi spre poartă de sub turnul cel mare, dând ţipetul cucuveicii şi urmat de două-zeci de străjări; ceilalţi se îndreptară spre acei ieşiţi din fântână.

Ştefan, îndată cum pusese piciorul în Curte, se uitase de jur împrejur. Văzu pe Creangă a-

lorgând spre poartă cu străjării şi, când auzi strigătul cucuveicii pornind din mijlocul lor, înţălese că ei sunt tovarăşi de luptă. Ceilalţi străjări se apropiese acum de el şi Stoica Prisacariu dădu din nou strigătul cucuveicii. Ştefan se uită răpede înapoi, din fântână ieşise până atunci vr'o cincisprezece oameni, iar capetele şi umerile altora apăreau necontenit.

Dar străjării nemţi care se aflau pe turnul cel mare şi pe cel dinspre Apus zăriră adunătura dela fântână şi strigară:

— La arme! Duşmanul este în Cetate.

Insă de abie ieşise aceste cuvinte din gura lor şi amândoi căzeau cu capul zdrobit sub loviturile străjărului român care se afla pe lângă fiecare din ei. Străjării de pe celelalte turnuri şi posturi nu putură să apuce să strige, căci fiecare avea de luptat cu tovarăşul său român care se năpustise asupra lui. Din toate părţile se auzea acuma sgomot de arme.

— Tu vei sta în curte, vei aduna oamenii noştri şi te vei împotrivi la acei din duşmani care ar voi să se iee după mine, zise Stroici lui Prisacariu, eu ieu cu mine zece oameni de ai noştri şi străjării câţi au ramas şi mă duc să pun mâna pe Balc, şi zicând aceste cuvinte se răpezi la scara care ducea la odăile locuite de Cavalerul Albrecht, unde ştia că se adăpostesc oaspeţii.

Cavalerul Ulrich care se scobora din turnul cel mare cu Conrad, auzise sgomot și strigăte în curte și venea în grabă, blăstămând scara îngustă care se învârtea necontenit.

Când ajunse jos, sub turn, cei doi străjări nemți erau de mult doborîți la pământ și legați, iar ușa odăiții unde Mihu se afla închis sbura în țanduri sub loviturile de topor ale Românilor. Cavalerul și Conrad, răpezindu-se asupra lor cu spada ridicată, ei se dădură înapoi, dar înainte ca cei doi oșteni să fi pútut da o singură lovitură, erau apucați pe la spate, trântiți la pământ și legați burduf.

Tot atunci o chingă de fier care ținea pe din întru ușa încăperii unde era închis Mihu, se desprinse sub loviturile înviersunate ce-i erau date și căzu jos; Românii încetară de a mai lovi și, în ușă, apăru chipul Păunașului Codrilor. Un chiot de bucurie îl primi.

— Căpitane, îi zise Ioan Creangă apropiindu-se de el, ai noștri au pătruns în Cetate prin fântâna din curte. Pe Crijattul cel tânăr și pe trei Nemți îi ținem legați aici, sub poartă.

— Dați-mi un paloș, căci sânt fără arme, zise Mihu.

Un țaran îi întinse un paloș lung și lat.

— Zece oameni rămân aici cu Ion Creangă pentru a păzi poarta, porunci atunci Păunașul

Codrilor, ceilalți să mă urmeze, și să răpezi spre curte.

O găsi plină de Români, căci mai toți oamenii Părintelui Isaia ieșise din chioarcă. Oștenii nemți care ieșise din odăi pe jumatate îmbracați, fusese la ieșirea lor în curte, striviți sub un număr înzecit de dușmani, trântiți la pământ și legați. Numai vr'o doi, mai ageri, izbutiră să întrebuințeze armele și să rănească pe trei sau patru Români. Dintre aceștia însă nici unul nu dăduse în Nemți, mulțămindu-se să-i aducă la neputință.

Dar vr'o trei sau patru Unguri, mai puțin beți decât ceilalți, alergând spre locuința lui Balc, de abie apucase să facă trei pași în curte și căzură măcelăriți sub loviturile Românilor.

— La odăile Nemților, acolo sunt acuma slujitorii domnești, se auzi din mai multe părți.

Tocmai atunci Mihu ieșea de sub poartă, îndreptându-se cu pași răpezi spre mijlocul curții; Stoica Prisacariu îl zări și-i ieși înainte.

— Să trăești Căpitane! Mă bucur că te văd scapat, îi zise el.

— Ce stați aici? răspunse Păunașul Codrilor. La locuința lui Balc! Trebuie să punem numai decât mâna pe dânsul. Cetatea întreagă nu face pentru noi cât ar face prinderea lui Balc.

— Intr'acolo s'o dus cneazul Stroici cu vr'o

cincizeci de oameni, zise unul din Români. Noi, până acuma, am legat șasesprezece Nemți.

— Dacă cneazul Stroici urmărește pe Balc cu atâția oameni, zise Mihu, sânt liniștit, el va ști să pue mâna pe dânsul. Trimete câte zece oameni la fiecare din scările care duc în rândul de sus, să nu lese pe nimene să iasă, iar tu rămâi în curte. Zece oameni să vie cu mine la închisori să scăpăm dintr'însele pe nenorociții care zac acolo, și Mihu porni spre temniță.

După fuga Henei nu mai fusese pus nici unul din oștenii Cetății de strajă la închisori, unde nu se mai afla nimene închis. Mihu nu găsi în sală decât pe slujitorul ungur, Lengyel Aron, lungit pe pământ și horăind cât patru. Unii din tovarășii lui Mihu, rădicau armele asupra lui, dar Păunașul Codrilor li strigă cu un glas amerințător:

— Nu vă este rușine să ucideți pe un om care doarme; să nu care cumva să-i faceți ceva. Treziți-l.

Dar oamenii se căzniră în zadar să trezască pe Ungur; el, la toate încercările lor, răspundea, numai prin horăituri. Mihu se duse la ușile tuturor chiliilor și bătu într'însele, zicând cu glas tare:

— Românii au pus stăpânire pe Cetate; Balc

este în puterea lor. Eu slobod pe acei care zac în închisoare. Cei închişi să bată în uşă.

Dar în zadar, nimeni nu-i răspundea căci nimene nu era închis.

— Mergeţi de-mi aduceţi aici pe unul din oştenii nemţi, porunci Mihu în sfârşit.

In curând doi oameni veniră, aducând pe un Neamţ ale cărui braţe erau legate după spate. Era tocmai Gottfried Schuster: Mihu îl recunoscu îndată.

— Noi ne cunoaştem mai de mult, zise el Neamţului, iar întâlnirea noastră de astă primavară o fost spre binele tău.

— Aşa este, răspunse Gotttfried, care ca aproape toţi oştenii din Cetate vorbea bine românește.

— Atunci, zise Mihu, la rândul tău fă-mi şi mie un bine. Spune-mi unde este închisă fata pee care o adus-o Balc cu dânsul în această Cetate?

— Nu este închisă nicăiurea, răspunse Gottfried, căci o fugit sunt acuma câteva ceasuri.

Trăsnetul dacă ar fi căzut asupra lui Mihu nu l'ar fi uimit mai mult decât cuvintele pe care le auzi dela oştean.

— Unde? Cum? întrebă el.

— La fuga ei, zise atunci Gottfried, am fost partaşi cu toţii, ca să împlinim dorinţa stăpânei noastre, a soţiei Cavalerului Albrecht. In-

cotro o apucat nu este la cunoştinţa mea. Ştiu numai că o fost adusă afară din Cetate din poronca Cavalerului Ulrich de către Hans Biedermann, care este vahtmaistrul nostru.

In zadar Mihu îi mai puse întrebări, Gottfried nu putu să-i mai dee nici o lămurire în privinţa Ilenei. In urma înncredinţării că nimene nu se află închis în temniţile Cetăţii. Mihu ieşi iar în curte. Aici găsi pe Stroici vorbind cu Părintele Isaia care venise şi el în urma oamenilor lui, pe scările de fdrânghie atârnate de către Bululete.

Călugărul cum pusese piciorul în curtea Cetăţii întrebase de Mihu şi i se răspunse că Păunaşul Codrilor este slobod şi teafăr. Dar când îl văzu, faţa lui se înveseli. Mihu cum îl zări se duse să-i sărute mâna, iar bătrânul, fără a zice un cuvânt, îi luă capul între amândouă mânile şi îl sărută de mai multe ori pe obraji şi pe frunte.

— Dar, zise atunci Stroici, tocmai povesteam Părintelui că suindu-ne pe scara care duce la odăile Cavalerului Albrecht, am găsit uşa de la rândul de sus închisă. Am dat-o jos, dar cu mare greutate şi cu multă pierdere de vreme, căci era foarte grea şi legată cu şine groase de fier, închisă printr'o broască puternică şi prin doi drugi groşi de fier, încrucişaţi pe din dos. Am căutat peste tot locul, dar n'am

găsit nici pe Cavalerul Albrecht nici pe Balc nici pe solul unguresc. Trebuie să fie ascunşi în vr'o tainiţă sau să fi fugit prin vr'o ieşire cunoscută numai Cavalerului.

— In asămene împrejurare, zise Mihu, trebuie să încălecăm numai decât şi să ne punem în urmărirea lor; cai sunt destui în Cetate. Dar pe Balc trebuie să punem numai decât mâna, căci altfeliu nimică nu am făcut. Cetatea era doară aşa şi aşa a noastră, de vreme ce Părintele cunoştea chioarca şi făcuse alta dela sihăstrie până la dânsa.

— Da, zise Părintele, Balc trebuieşte urmărit numai decât: prinderea lui sângură poate cumpăni paguba pricinuită scopurilor noastre prin această lovitură pripită.

Mihu plecă capul la auzul acestor cuvinte.

— Dacă, urmă călugărul, Balc este ascuns în vr'o tainiţă, el nu va putea scapa, căci vom face pază bună, iar foamea şi setea îl vor sili să iasă. Mai rău ar fi pentru noi dacă ar fi acuma afară din zidiurile Cetăţii. De aceia grăbiţi să vă puneţi în urmărirea lui.

Mihu spuse câteva cuvinte lui Ion Creangă care dispăru, urmat de vr'o câţiva oameni.

— Câţi Nemţi au căzut? întrebă Stroici.

— Morţi sunt numai doi, răspunse Stoica Prisacariul; erau de strajă pe turnuri şi au fost ucişi de oamenii noştri care păzau în to-

vărășie cu dânșii. Alți patru sunt răniți, însă numai unul greu și șapte-spre-zece sunt teferi, dar legați cobză.

— Eu știam că numărul lor era de două-zeci și cinci, unde sunt ceilalți doi?

— Unul o fost învoit asară de Crijatul cel tânăr să se ducă până la Humulești, celalalt nu știu unde se poate afla.

— Dar slujitorii veniți cu voevodul și cu solul unguresc?

— Vr'o patru trăesc, legați și ei, ceilalți sunt acuma departe.

— Cum? întrebă Stroici, au fugit?

— Leșurile lor se află aici, răspunse Stoica liniștit, dar sufletele lor trebuie să fi ajuns acuma în iad.

Tocmai atunci apăru Ion Creangă și oamenii care îl întovărășise, aducând cu dânșii un număr mare de cai înșăuați.

— Cincizeci și doi de cai găsit-am în grajdiuri, zise el, și toți sunt buni, mai cu samă acești doi care-i țin eu de frâu.

Fără a mai pierde vreme, Mihu și cu Stroici încălecară pe caii care-i ținea Ion Creangă, iar ceilalți fură luați de acei din Români care erau cunoscuți de călăreți mai buni și erau mai bine înarmați. Poarta ceea mare fu deschisă, podul lasat în jos, iar la capră călărețiii se împărțiră în două cete, unii, cu Mihu, apucară în

dreapta, iar ceilalți, cu Ștefan, spre Târgul-Neamțului. Vr'o treizeci de oameni pe jos îi urmară în curând și se îndreptară la deal, pentru a căuta pe fugari în pădurile de deasupra Cetății.

LIV.

O fată de oștean.

De abie se închisese poarta Cetății când Părintele Isaia porunci:

— Pintilii să iee douăzeci de oameni cu facle și să vie cu mine, ca să căutăm cu deamăruntul dacă nu cumva vom găsi ascunzătoarea lui Balc.

Călugărul își aduse aminte că auzise odată vorbindu-se că, în sala cea mare, este o ușă ascunsă, deschizându-se cu meșteșug și în dosul căreia ajungeai într'un feliu de săliță, lasată în zidiuri și care ducea sub Cetate, la o tainiță. Vroia să s'încerce să găsască acea ușă și, cu ajutorul lui Pintilii, s'o deschidă.

Ajuns în sala cea mare, unde totul fusese răscolit de oamenii care intrase într'însa cu Stroici, pipăi și bătu în zadar în fiecare palmă de părete: nicăiure nu auzi sunând a deșert. Pintilii căută cu tot deamăruntul, dar nu putu să

găsască cea mai mică crăpătură care să-l fi pus pe urma unei deschizături.

Se făcuse acuma ziuă: faclele fură stânse.

— Care din voi, întrebă călugărul, o luat parte la întâia căutare făcută în aceste odăi de cneazul Stroici.

— Noi, Părinte, ziseră vr'o patru țarani.

— Căutat-au cneazul cu deamăruntul întrebă Isaia. Răspunde tu, Neculai Vleja, că te știu om deștept.

— O căutat cu deamăruntul în toate odăile afară de acea în care dormea Crijatul cel bătrân și unde se afla Jupâneasa lui.

— Și de ce n'o căutat el și acolo?

— Când era să intrăm, o ieșit afară slujnica jupânesei și o spus cneazului să nu intre în zadar, căci în odae nu se află nici unul din acei pe care-i căutăm, dar numai jupâneasa desbracată.

— Și cneazul Stroici s'o mulțămit numai cu atâta încredințare? mai întrebă călugărul zâmbind.

— Da, n'o mai stăruit să intre și ne-o chiemat în altă parte, lăsând înaintea ușii un om de pază, ca să nu cumva să încerce să intre niscaiva de ai noștri.

— Mie mi se cade să fiu mai bănuitor decât cneazul Stroici, zise Părintele Isaia îndreptându-se spre ușă. Urmați-mă!

La uşa Mariei se afla într'adevăr de strajă un Român zdravăn, razamat pe un baltag uriaş. Când văzu pe călugăr apropiindu-se, se dădu în lături. Isaia bătu în uşă, aceasta se deschise şi Hertha ieşi afară.

— Vreu să vorbesc cu stăpână-ta, zise călugărul şi, împingând-o în lături, intră în odae.

Pentru acele vremuri şi, date fiind împrejurările în care se aflau atunci aceste ţări, odaia de culcare a Cavalerului Albrecht era îmbracată cu mare bogăţie.

Patul era de lemn de nuc nelustruit, dar împodobit cu număroase săpături alcătuind izvoade frumoase. Dela verigile baldachinului, asămene de lemn de nuc sapat, atârnau nişte scoarţe de mare frumuseţă. Alte scoarţe acopereau pereţii albi şi podelile de scânduri late de brad. Două dulapuri mari, de lemn de nuc sapat, o masă acoperită cu o învălitoare de pânză, cu dungi şi ciucuri de aur, pe care se vedea o mică oglindă prinsă într'o ramă de argint, două jilţuri mari, tot de lemn de nuc sapat, căptuşite cu perine de catifea verde, trei scaune cu trei picioare şi mai multe vase de argint şi de alamă alcătuiau îmbrăcămintea.

Pe unul din jilţuri şădea Maria; se vedea că rochia albă ce o purta fusese aruncată în grabă pe dânsa, iar părul balan îi atârna pe

umere. In celalalt jilț ședea Părintele Anselm. Amândoi se sculară când zăriră pe Isaia.

— Mă iartă, Jupâneasă, zise el, dar vrâsta făcându-mă mai bănuitor decât cneazul Stroici, este de datoria mea să caut dacă nu cumva se găsește aici vr'o ascunzătoare în care să fie ascuns voevodul.

— Puterea este în mânile Cuviosiei Tale, Părinte, poți face ce vrei, dar această căutare va fi în zadar, aici, nu este nici ascunzătoare nici ascuns.

La un sămn al lui Isaia, oamenii care-l urmau începură să caute în toate părțile, sub pat, în dulapuri, după ele. Păreții fură pipăiți cu cea mai mare îngrijire, dar nu se găsi urmă de ascunzătoare.

— Te rog, Jupâneasă, să mă urmezi până în sala cea mare, zise Isaia Mariei după isprăvirea căutării și părăsi odaia urmat de soția cavalerului și de mai mulți oameni.

Pe prag călugărul se întoarse și, văzând că Anselm urmează pe Maria, îi zise cu asprime:

— Tu să nu te miști din această odae fără de voia mea, apoi își urmă drumul spre sală.

Se opri în mijlocul ei și făcu doi pași spre Maria, care văzându-l că stă, stătu și ea.

— Jupâneasă, zise el, ești Romăncă și Romăncă de neam bun și vestit. Ai luat de soț pe un străin; el o fost pentru tine ca un părinte,

iar tu i-ai fost soție credincioasă, cu toate că în cale întâlnit-ai ispite mari. Ești bună și milostivă; poporul de pe împrejurul acestei cetăți te binecuvintează, căci nenumarate sunt bunătățile ce le-ai revarsat asupra lui. Inima ta de Românca nu poate vedea suflet de Român îndurerat fără a arde de dorul să-i alini durerea. Și îndurătoare la durerea celui mai neînsamnat din țaranii acestor văi, ea nu poate să rămâe nepăsătoare la durerea obștiei celei mari, din care ai ieșit: nu mă îndoesc, că ea simte, odată cu noi toți, durerile care amărăsc traiul neamului nostru. Astăzi, Jupâneasă, poți face Românimii un bine pentru care binecuvântat în veci va fi numele tău. Cunoști împilările, jafurile și fără de legile Voevodului Sas: știi că sprijinul de căpetenie al lui Sas este fiul său, Balc; știi că neomenia, lăcomia și desfrânarea lui Sas sunt nimicuri pe lângă patimile fiului său. Cunoști nemulțămirea care fierbe în țara întreagă. Pentru a o mântui de napastea ocârmuirii lui Sas, pentru a scutura jugul greu al Ungurilor, pentru întemeerea pe aceste locuri a unei domnii în care Românul să nu cunoască pe alt stăpân decât pe sine, pentru îndrumarea neamului nostru pe calea fălii și a măririi, răsculatu-ne-am și pus-am noi mâna pe Cetate. De astăzi începem războiul sfânt împotriva lui Sas și împotriva Un-

gurilor şi, cu vrerea domnului, izbânda va încununa opintelile noastre. Românii au cucerit Cetatea în care poroncea până acuma soţul tău, dar mărinimoşi ca totdeauna, ei au cruţat pe tovarăşul Cavalerului şi pe oştenii lui, numai doi din ei şi-au pierdut viaţa. Dar scopul nostru nu era numai să apucăm Cetatea: voiam, mai presus de tot, să punem mâna pe Balc. Şi Balc nu este în Cetate, el lipseşte împreună cu soţul tău şi cu solul unguresc. Şi eu vin să te rog, în numele neamului din care ai ieşit, să ni arăţi unde este ascuns Balc. Ştiu că îl dispreţuieşti ca pe un neom, ca pe un mişăl. Sânt gata să jur pe sfânta cruce că nu se va atinge un păr din capul soţului tău şi că va fi slobod să plece cu tine, cu tovarăşul, cu oştenii şi cu tot avutul lui, încotro va găsi cu cale. Gândeşte-te că prin mine auzi rugămintea unui neam întreg.

Văzând că călugărul a tăcut şi aşteaptă răspunsul ei, Maria care ascultase cuvântul lui cu ochii aţintiţi la pământ, răspunse, uitându-se drept la dânsul:

— Nu ştiu unde se află acuma Balc.

— Dar, răspunse Isaia cu privirea aţintită asupra ochilor ei, ştii pe unde o fugit?

Maria tresări şi plecă ochii fără a răspunde. Călugărul scoase din sân crucea de abanos de care nu se despărţea niciodată:

— Jură pe această cruce că nu știi pe unde o fugit Cavalerul cu Balc și cu solul unguresc.

Maria nu răspunse, ea se făcuse și mai galbănă.

— Tăcerea ta este o mărturisire, zise călugărul, firea ta dreaptă și cinstită nu cunoaște minciuna și fuge de întrebuințarea ei. Spune-mi, fiico, pe unde o fugit Balc, și călugărul luă în mânile lui una din mânile Mariei.

Dar Maria își trase mâna înapoi și, ridicând ochii spre el, răspunse:

— Părinte, sânt Românca și sânt mândră de neamul din care m'am născut. Nu vreu ca, din pricina mea, el să primească vr'o pată de necinste. Nu știu să mint. Știu pe unde o fugit soțul meu cu Balc și cu solul unguresc. Dar, luând de soț pe Cavalerul Albrecht, i-am jurat credință în sfânta biserică și preutul,, binecuvântându-mă, mi-o spus că de acum am părăsit tată și mamă pentru a-l urma pe el. Credința cătră soțul de care mi-am legat soarta o voiu pastra întreagă, el o fost binefăcătorul și mântuitorul meu, voiu ști să mă arăt vrednică de dânsul:

— Dar, zise călugărul, eu nu-ți cer să te arăți necredincioasă cătră el, mă jur că el nu va avea nici un rău dela noi, te rog numai să ne ajuți să punem mâna pe dușmanul nostru cel mai primejdios și cel mai înverșunat, pe

Balc. Știu bine că soțul tău îl urăște și-l disprețuește.

— Balc de când o intrat în Cetate o fost oaspetele soțului meu; soțul meu era răspunzător de zilele lui, avea datorie să-l scăpe de primejdia ce o înfruntase fiindcă se afla în Cetatea unde poroncea el. Cavalerul Albrecht și-o împlinit datoria făcându-l scapat, nu eu îl voiu trada spunându-vă pe unde au fugit; o tradare din partea mea ar necinsti pe soțul meu; de la mine nu veți afla nimică.

— Vom afla, strigă atunci călugărul cu mânie, sau îți vei plăti încăpățânarea cu viața și cu viețile oștenilor ce-i avem în mânile noastre.

— Imi pare rău, zise Maria liniștită, că am numai o sângură viață de jertfit pentru pastrarea neatinsă a cinstei Cavalerului Albrecht. Sânt încredințată că Cavalerul Ulrich și oștenii noștri, a căror menire o fost să înfrunte moartea în fiecare zi, nu ar voi niciodată să datorească viața unei trădări care ar necinsti pe căpetenia lor.

— Atunci veți muri! strigă Isaia. Pintilii! Vină încoace.

Pintilii se apropie de călugăr.

— Scoate paloșul! poronci Isaia.

Pintilii scoase din teacă un paloș lung și lat.

La vederea fierului lucitor, Maria nu se înspăimântă deloc. Nici un mușchiu nu tresări

pe faţa ei, albă ca varul, dar peste samă de dulce şi frumoasă. Privirea ochilor ei celor negri se făcu strălucitoare; rădică capul cu mândrie şi mâna ei albă netezi fierul amerinţător.

— Sânt, zise ea cu un glas puternic, cea de pe urmă odraslă a unui lung şir de oşteni, barbaţi care prin paloş au trăit, prin paloş au murit. M'am trezit cu paloşul lângă leagănul meu, am trăit pe lângă barbaţi nedespărţiţi de dânsul. Frumoase sunt fulgerile care iesă dintr'însul, plăcut îmi este zângănitul lui! Nu mă tem de sărutarea lui rece dar curată. Dacă acel în slujba cărui te afli, acel care o dat pe fiul său pentru ispăşirea pacatelor omenirii, te îngădue să ucizi pe o femee a cărui vină este de a fi cu credinţă către soţul ei, poronceşte să mi se dee lovitura de moarte! Voi şti s'o primesc cum se cade s'o primască o fată de oştean.

La auzul acestor cuvinte, la vederea unei atare vitejii, unită cu atâta frumuseţă şi atâta gingăşie, Pintilii zvârli paloşul în fundul sălii şi, îngenunchind dinaintea lui Isaia, îi zise:

— Afurisit să fie acel ce se va atinge de un singur fir de păr din capul ei. Pedepseşte-mă pe mine, Părinte, căci nenumarate sunt pacatele mele, dar cruţ-o pe dânsa că-i sfântă.

Iar toţi oamenii de faţă se grămădiră împrejurul lor strigând:

— Cruţare pentru dânsa, ea este o sfântă.

Isaia nu avusese, la început gândul să facă vr'un rău Mariei, dar fusese cuprins de patimă și de mânie văzând că, din pricina încăpățânării ei, Balc îi scapa și se lasase târît la amerinţări de care se căia acuma amar. Văzând că tânăra femee nu numai că nu se spăriese dar, prin vitejia ce aratase, ieșea învingătoare de încercare, iar el învins, ruşinat și cu vaza ştirbită în fața unor oameni deprinși până atunci să-l asculte orbește, nu ştia cum să iasă din încurcătura în care se afla, când pași grăbiți se auziră și Ion Creangă, intrând în sală, se îndreptă răpede spre călugăr.

— Balc și cu solul unguresc, însoțiți de doi slujitori domnești au scapat, zise el. Prin căi necunoscute au fost duși în herghelia Crijaților, la capătul din sus al Dealului Cetății. Neamțul care îngrijește de herghelie li-o dat patru cai fugari care trebuie să fi fost înșăuați gata, căci lângă casa lui am dat de niște oameni din Humulești care scoborau de pe Pleșul și acești oameni ni-au zis că s'au întâlnit cu dânșii, chiar în vârful dealului și i-au lasat gonind spre Suceava. Oamenii au cunoscut bine atât pe Balc cât și caii pe care călăreau. Căpitanul îi urmărește cu treizeci de oameni; eu și alți câțiva de ai noștri ne-am întors cu cneazul Stroici. Pe Crijatul cel bătrân nu l-o văzut nimene.

Isaia făcu un sămn de desnădăjduire şi, urmat de toţi Românii, părăsi sala. Când Maria se văzu singură, căzu în genunchi, nu spre a mulţămi lui Dumnezeu fiindcă-i cruţase zilele, dar spre a îndrepta către el o rugăciune fierbinte, cerându-i să păstreze tefere viaţa şi cinstea soţului ei.

LV.

Un Cavaler.

Când Cavalerul Albrecht, părăsind în curtea Cetăţii pe tovarăşul său, se retrase în odaia lui de dormit, găsise pe Maria culcată, dar încă trează şi îngrijită din pricina întârzierii lui.

Cavalerul o puse pe scurt în cunoştinţa predării Păunaşului Codrilor şi, deprins să nu aibe taine pentru dânsa, crezu nemerit să nu-i ascundă bănuelile lui. Maria nu se îngrozise deloc la gândul că ea şi soţul ei trebuiau să fie gata s'înfrunte noui primejdii; se deprinsese să trăiască în mijlocul lor. Dar vestea despre predarea Păunaşului Codrilor o tulbură adânc. Amintind Cavalerului Albrecht că ea datoreşte viaţa şi cinstea aşa numitului lotru, întrebă pe soţul ei dacă nu s'ar putea găsi un mijloc de scapare pentru dânsul.

Cavalerul scutură capul.

— Am închis ochii asupra mijloacelor întrebuinţate pentru a face scapată pe biata fată adusă aici de Balc. Ea era însă o fiinţă nevinovată, a cărei sângură vină era de a fi stârnit, prin frumuseţa ei, poftele nelegiuite ale lui Balc. Ingăduind scaparea ei nu făceam nici o pagubă craiului căruia i-am jurat credinţă. Păunaşul Codrilor însă este un lotru numai pentru oamenii care nu cunosc împrejurările şi judecă cu uşurinţă; într'adevăr, el este un duşman al craiului, un om primejdios, care caută să răscoale poporul de aici împotriva Crăiei Ungureşti. Este lucru bătător la ochi că mulţi cneji şi cea mai mare parte din ţarani sunt cu dânsul, gata să se răscoale asupra mişălului de Sas şi să încerce a scutura jugul unguresc. Eu sânt pus aici ca să sprijin stăpânirea craiului peste această ţară. Dacă întâmplarea a făcut ca unul dintre cei mai aprigi şi mai primejdioşi duşmani ai craiului să încapă în puterea mea, trădător aşi fi dacă i-aşi da drumul. Nu, pe Păunaşul Codrilor îl voiu păzi cu îngrijire până ce-mi va veni deslegare dela Curte ce să fac cu el.

— Cel puţin, zise Maria, nu-l vei da pe mâna lui Sas?

— Nu, zise cavalerul, nu-l voiu preda lui Sas, cel puţin până ce nu voiu primi de la Curte poroncă să-l predau; el fiind duşmanul

craiului, craiul va hotărî de cine are să fie judecat. Această hotărîre nu va putea sosi înainte de trei sau patru luni; va trebui prin urmare să stee închis aici până la sosirea ei.

La auzul acestor cuvinte, Maria simţi că i se ie o povară grea de pe piept. Trei sau patru luni erau vreme îndelungată şi cine ştie ce se putea întâmpla în decursul lor.

— Insă, urmă cavalerul după o tăcere, tare mă tem că, până atunci, să nu fim noi cei închişi şi Păunaşul Codrilor cel tare şi mare. Dar, adause el, eu stau de vorbă împiedecându-te să dormi; trebuie să fii cumplit de ostenită. Nu, eu nu mă voiu culca astă noapte, dar mă voiu odihni în acest jilţ.

Şi, aşăzându-se într'un jilţ, cu toată îngrijirea de care era cuprins, nu întârzie să aţipească. Odihna lui fu scurtă. Strigătele străjărilor de pe turnuri şi sgomotul din curte îl făcu să sară în sus.

— Imbracă-te îndată, strigă el Mariei, eu mă duc să văd ce este.

Ieşind din sală şi apropiindu-se de o fereastă deschisă, văzu curtea plină de ţarani, o învălmăşală cumplită şi o ceată mare de oameni înarmaţi alergând spre scara care ducea la locuinţa lui. Cavalerul pricepu tot; printr'o săritură fu la uşa scării care rămânea totdeauna deschisă, o închise, întoarse cheia şi

împinse zăvorul. Nu era prea timpuriu căci de abie întorsese cheia când loviturile duşmanilor în uşă se auziră. Cavalerul prinse degrabă drugii care o închideau pe dinăuntru, şi se răpezi la odaia în care dormea Balc. Voevodul aruncase hainele pe dânsul şi un slujitor îl încingea acuma cu paloşul.

— O mulţime de ţarani năvălesc din toate părţile, au pătruns în Cetate printr'o chioarcă care duce din oraş în fântână. Orice încercare de aparare este zadarnică, trebuie să-ţi scăpi viaţa; urmează-mă şi, zicând aceste cuvinte, cavalerul se îndreptă răpede spre sala cea mare, urmat de Balc, de slujitor şi de Somossy, acesta în cioreci şi ciubote, dar fără atila şi fără pălărie.

— Alergaţi de închideţi uşa din fund, strigă cavalerul slujitorilor. Cu cheia, mai strigă el. Acuma aşazaţi drugii, răpede!

Era vreme, căci năvălitorii izbeau acuma cu putere în uşă. Cavalerul Albrecht se apropie atunci de colţul despre odăile lui a zidiului de din afară şi, după ce îl pipăi, împinse cu putere într'însul. Zidiul se deschise numai decât şi se văzu o deschidere prin care putea trece un om.

— Intraţi răpede şi scoboriţi scara, zise cavalerul, eu rămân cel de pe urmă pentru a închide uşa.

Balc dispăru prin deschiderea din zid şi Somossy îl urmă. Cavalerul Albrecht care se uita necontenit înspre uşa ramasă deschisă, văzu deodată pe Maria intrând în sală şi înaintând spre el. Alergă la dânsa şi îmbrăţoşând-o, îi zise răpede.

— Duc pe voevod şi pe sol la herghelie unde se găsesc totdeauna şăse cai cu şălele pe dânşii şi mă întorc numai decât. Nu aibi nici o teamă, duşmanii nu-ţi vor face ţie nici un rău. Numai te rog, întoarce-te în odaia ta ca să nu te gasască aici: uşa asta, arătând spre uşa care fusese închisă de slujitorii, are să cadă în curând. ——

O strinse încă odată la piept, apoi dispăru şi el în deschizătura din zid care se închise îndată după dânsul.

Ajunse în curând pe Balc şi pe ceilalţi care-l aşteptau în josul scării lungi, înguste şi întoarse ce o coborîse. Pătrunse până la zidiul înaintea căruia se oprise voevodul, pipăi din nou cu mâna, apoi oprind-o în loc, dădu o zmuncitură puternică. Zidiul se deschise îndată şi aici şi, cu toţii, intrară într'o chioarcă în care un om înalt putea merge în voe.

— Răpede, zise cavalerul, trecând înaintea celorlalţi; n'avem vreme de pierdut; ne aflăm acuma sub Cetate, această chioarcă duce la casa păzitorului dela herghelia noastră.

După un şfert de ceas şi mai bine de mers, care samana mai mult cu o alergătură, cavalerul se opri înaintea altui zid, care sub împinsătura lui, se deschise ca şi celelalte două:

— Suntem în pivniţa herghelegiului meu, zise cavalerul, după ce zidiul se închise. Un maţi-mă!

Urcară după dânsul o scară cu trepte de lemn şi se opriră în faţa unei uşi.

— Matias! Matias! strigă cavalerul, bătând cu mânerul spezei în uşă.

Se auziră paşi, uşa se deschise şi pe pragul ei apăru un Neamţ, lung cât toată lumea, slab ca un băţ, cu musteţi lungi, albe ca zapada, care ţinea un fanar în mână.

— Poronciţi, domnule cavaler? zise el.

— Indată la cai, zise cavalerul, nu avem macar o clipă de pierdut. Ţaranii s'au răsculat şi au pus mâna pe Cetate; aceştia sunt Balc, fiul lui Sas şi solul voevodului Ardealului cu doi slujitori domneşti, pe care trebuie să-i scăpăm de urgia răsculaţilor. Adă îndată caii.

Fără a răspunde un cuvânt, Matias strigă nemţeşte cuiva în locuinţa lui, să vie la grajdiu şi dispăru cu fanarul, iar cavalerul păşi peste prag urmat de tovarăşi. Ei se găsau acuma într'o odae mică dar curată, unde locuia Mathias cu ai săi. Nemţoaica, încă desbracată, aprinse în grabă o opaiţă.

Fugarii n'avură vreme să schimbe multe cuvinte, căci în curând s'auziră caii venind. Ei ieşiră atunci pe prispă şi găsiră pe herghelegiu, cu un băet al lui, care ţineau cinci cai având şălele pe dânşii. Balc, Somossy şi cei doi slujitori se grăbiră s'încalece.

— Nu vii cu noi? întrebă Balc pe cavaler.

— Nu, răspunse acesta, mă întorc la oştenii şi la soţia mea. Băetul lui Matias vă va fi călăuză până în valea Şomuzului, caii sunt foarte buni. Mergeţi cu bine.

— Domnule cavaler, zise atunci Balc nemţeşte, îţi datoresc viaţa, fii încredinţat că atât părintele meu cât şi Craiul vor avea cunoştinţă de frumoasa dumitale purtare. Să ne vedem sănătoşi, şi, cu aceste cuvinte, dădu pinteni calului.

După ce zgomotul făcut de copitele cailor nu se mai auzi, Cavalerul Albrecht schimbă câteva cuvinte cu Matias, apoi plecă spre Cetate pe drumul pe care venise. Insă când ajunse în fundul chioarcei, răzorul care deschidea zidiul nu voi să joace: vreme de un ceas se căzni în zadar. Era să-l lese şi să se întoarcă la casa lui Matias când, fără ca să fi făcut alte încercări decât acele pe care le făcuse necontenit dela inceput şi fără a apasa în alt loc, lespedele se urni. Cavalerul se grăbi să sue scara strâmtă şi sucită care, de sub temeliile Cetăţii, ducea în

sala cea mare. Când ajunse în vârful ei, se opri şi începu să pipăe păretele la înălţimea feţei lui până ce atinse de un feliu de mănunchiu; apăsă pe el cu amândouă mânile şi începu să tragă. O bucată de părete, lată de trei palme şi naltă de un stânjăn lunecă spre scară fără sgomot, căci era pusă pe rotiţi care umblau pe două şini. Această bucată de părete deslipindu-se, lasase un gol în care Cavalerul se grăbi să intre. In acel gol erau trei trepte, pe care el le sui tus-trele: la înălţimea feţii lui era o scobitură alcătuind masca unui om. Această scobitură pe dinafară, adică pe partea din sală a păretelui, alcătuia capul Mântuitorului răstignit pe cruce, sapat în piatră, iar trupul şi crucea alcătuiau ca un feliu de învăliş, în care intra partea de zid ce fusese deslipită de Cavaler. Două borte prin care trecea lumina zilei aratau unde erau ochii, alte două mai mici, plecau din urechi. Cavalerul Albrecht, punând faţa lui în acea mască, putu prin bortele ochilor să vadă toată sala, iar prin acele dela urechi, fiind foarte cu meşteşug făcute, piezişe, mai late în partea sălii decât în partea de din dos, putea s'audă cel mai mic zgomot făcut în sală.

Cum puse ochii la bortă, tresări. In sală se afla Maria, soţia lui, cu un oştean străin, fără coif, dar îmbracat în zale, cu paloş la brâu şi

pinteni de aur la călcăe. Amândoi stăteau în picioare lângă uşa care ducea la odăile ei. Osteanul se afla chiar în prag şi părea că voeşte s'o împiedece să părăsască sala.

Ea vorbea tocmai atunci şi glasul îi era suparat.

— De ce nu vreu să stau la vorbă cu tine? zicea ea. Pentru că eşti un trădător viclean! Folosindu-te de cunoştinţa Cetăţii, dobândită în vremea în care ai fost căutat de noi într'însa şi scapat de moarte de noi, ai adus în zidiurile ei pe duşmanii craiului căruia i-ai jurat credinţă. O! s'ar cădea să ţi se sfărâme pintenii de aur ce, spre ruşinea cavalerimii, îi porţi la călcăe. Nu vreu să aud un cuvânt din gura ta cea vicleană. Dă-te la o parte şi lasă-mă să trec!

Dar osteanul nu se mişcă din loc.

— Şi eu nu te voiu lasa să pleci până ce nu vei auzi tot ce am de zis.

Maria se lăsă pe un scaun şi, ascunzându-şi faţa în mâni, începu să plângă.

— Nu sânt un trădător, zise Stroici, sânt un oştean care îşi împlineşte datoria. Acuma îţi poţi destăinui că sânt deslegat de orice jurământ de credinţă către craiul unguresc şi că am jurat credinţă altuia, unui voevod din neamul nostru, care este pe cale să mântue această ţară de ocârmuirea blastamată a lui Sas

şi s'o facă neatârnată de Crăia Ungurească. Când am fost lovit de hoţii lui Ianoş şi lasat ca mort în pădure, veneam trimes de domnul meu, spre a-i fi namestnic în această ţară şi a lucra în numele lui la desrobirea neamului meu. Vina mea fost-a oare dacă am căzut rănit aproape de moarte şi dacă tu, cunoscându-mă, m'ai adus în această cetate pe când eram în nesimţire şi m'ai scapat de moarte prin îngrijirile tale şi acele ale preutului papistaş? Vinovat aşi fi dacă aşi fi încercat prin vicleşug să mă furişez în zidiurile stăpânite de Crijaţi. Sau oare, fiindcă m'aţi căutat, dator eram să părăsesc datoria sfântă de care eram legat prin fire şi prin jurământ? Dar trebuie să ştii că dela datoria mea către acei care m'au ridicat dintre morţi şi m'au căutat până când m'am făcut iar sănătos, eu n'am fugit. Am cerut şi mi-s'a încuviinţat ca viaţa tuturor acelor care aparau această cetate să fie, pe cât cu putinţă, cruţată, ca cinstea şi averea lor să rămâe neatinsă. Şi dacă m'ai văzut printre rândurile năvălitorilor, această împrejurare este datorită în mare parte dorului de a împiedeca, prin fiinţa mea, orice cruzime zadarnică, orice batjocură de care ar putea fi atinşi acei la care ţii. Iar de cunoştinţa mea de Cetate întru nimic nu ne-am folosit, căci alţii, mai vrednici decât mine, cunoşteau de mult o chioarcă ce duce la fântâna

din curtea Cetății și prin care am pătruns în zidiurile ei. Și acuma hotărăște dacă mi se cuvin poreclele de trădător și de viclean, dacă tot ești de părere că sânt nevrednic de pintenii de aur ce-i port la călcâe și dacă se cade ca ei să fie sfaramați?

Maria nu răspunse; ea urmă să plângă, dar lacrimile ei erau acuma lacrimi de mulțămire, căci vedea că logodnicul ei de altă dată, pe care îl iubise atâta și pe care îl iubea și astăzi, nu era ființa vicleană ce, pentru o clipă, își închipuise că este.

Ștefan înțălesese ce se petrecea într'însa. Se apropiă de ea și se încercă dar, în zadar, să-l desprindă binișor mânile de pe față.

— Mario, zise el, cu un glas rugător, oare n'ai să-mi zici nici o vorbă bună? Uitat-ai cu desăvârșire trecutul? oare în inima ta nu mai stă ascunsă nici o urmă de dragoste? Mario! Eu sânt Ștefan logodnicul tău, acel care a știut să deștepte iubirea în sânul tău de fecioară, acel pe care îl aleseseși pentru a-ți fi tovarăș pe viață și în a cărui inimă icoana ta n'a fost ștearsă nici macar o clipă! O, Mario, numai o vorbă bună, numai un cuvânt pornit din inima ta!

Maria se ridică în picioare și se uită țintă în ochii lui.

— Ştefan Stroici, zise ea, cu un glas care tremura deşi se vedeau silinţele ce şi le da pentru a-l face hotărît, de ce te încerci în zadar să deştepţi un trecut care trebuie să fie îngropat pe vecie? Cavalereşc este să mă faci cu deasila să ascult vorbele tale când soarta m'o dat în mâna voastră? Mărinimos este să-ţi întrebuinţezi izbânda pentru a sili pe soţia altui om care poartă pinteni de aur să asculte vorbele unei dragoste ce, dacă odinioară am împărtăşit-o, s'o făcut nelegiuită când eu mi-am dat credinţa altuia? Află încă odată că zadarnice îţi sunt încercările şi că voiu ţine cu sfinţenie credinţa jurată soţului meu care m'o mântuit de o soartă îngrozitoare! Incă odată, dacă eşti vrednic de pintenii ce-i porţi, dă-te în lături şi lasă-mă să trec!

— Ah, strigă Ştefan cu desnădăjduire, moartă este iubirea ta! şi, dându-se în lături, o lăsă să treacă.

Mai ramase câteva clipe lângă prag, privind după dânsa până ce dispăru în odaia ei apoi, plecând capul, părăsi şi el sala prin uşa opusă.

Nu avusese vreme să se depărteze mult, când păretele de lângă chipul Mântuitorului răstignit se deschise fără a face zgomot şi se închise iar asupra Cavalerului Albrecht.

El nu pierduse nici un cuvânt din cuvintele

El nu pierduse un cuvânt din cuvintele schimbate de Maria cu Ştefan; pricepuse tot şi ochii îi erau acuma plini de lacrimi.

— Biata copilă! zise el cătră sine cu jumătate de glas. Cât trebuie să fi suferit de când ştie că frumosul ei logodnic trăeşte, iar ea trebuie să-şi piardă tinereţile lângă un ghiuj bătrân şi gârbovit ca mine! O! voiu şti să fac ca chinul ei să nu se mai prelungească vreme îndelungată! Îi voiu răsplăti cei patru ani de fericire fără samăn, neaşteptată, ce mi i-o dat, voiu şti să părăsesc această lume la vreme, pentru ca ea să poată avea încă mulţi ani de fericire pe lângă acel ales de ea încă din tinereţe.

Se auzeau acuma paşi venind spre sală şi în curând intrară pe uşă Părintele Isaia, cu Stroici şi cu Mihu. La vederea cavalerului se opriră pe loc. Dar Albrecht înaintă spre dânşii şi, desprinzând spada, o întinse lui Stroici, zicând româneşte:

— Sânt Cavalerul Albrecht de Wolkenstein căruia Craiul Ungariei i-a încredinţat paza acestei cetăţi. Oştenii mei sunt ucişi sau în mânile voastre, nu-mi mai rămâne decât să mă predau şi eu. Fiindcă am a face cu un barbat care poartă pinteni de aur, nădăjduesc că el se va purta faţă de mine şi de ai mei după o-

biceiurile cavalereşti şi va încuviinţa răscumpărarea noastră.

— Sânt cneazul Ştefan Stroici, namestnicul Voevodului Bogdan în Moldova, răspunse Ştefan Stroici. Port pinteni de aur şi ştiu cum să mă port faţă de un cavaler viteaz, învins de o soartă potrivnică. Nu primesc răscumpărarea, dar te voiu lasa, împreună cu soţia, cu celalalt cavaler, cu oştenii voştri şi capelanul vostru să plecaţi chiar de astăzi în Ţara Ungurească, cu armele şi cu tot avutul vostru mişcător, vite şi lucruri de tot soiul. Iar spada păstreaz-o, nimene nu va şti s'o mânuiască mai bine decât tu.

— Şi ce ni ceri în schimb? întrebă cavalerul cu bănuială.

— Să-mi dai cuvântu-ţi de cavaler că vreme de şăse luni nu veţi purta armele împotriva lui Bogdan şi a oamenilor săi...

—Şi aratarea tainiţii prin care ai făcut pe Balc scapat, întrerupse călugărul.

— Voevodul o scapat? întrebă cavalerul.

— Da, zise Stroici, Păunaşul Codrilor, voinicul care este de faţă, l-o urmărit până la un loc şi iar s'o întors înapoi, căci s'o încredinţat că caii lui nu vor putea s'ajungă caii fugarilor.

Cavalerul zâmbi.

— Caii fugarilor sunt ce-i mai buni ce-i am. Ei totdeauna stau înşăuaţi noaptea întreagă, spre a fi gata în asămene împrejurări. Ne vom lega să nu purtăm armele împotriva voastră vreme de trei luni şi vă voiu arata taiuiţa prin care o scapat voevodul, dar sânt dator, mai înainte de toate, să mulţămesc Păunaşului Codrilor pentru binele ce l-a făcut astă primavară soţiei mele. Este acuma vreme să-i mărturisesc că, dacă mult l'am urmărit, nu l'am privit niciodată ca pe un lotru şi, dimpotrivă, de mult bănuesc că el este un oştean care se luptă pentru un scop mare. Dă-mi voe să-ţi strâng mâna.

Nimica nu putea să fie pentru Mihu mai măgulitor decât cuvintele acestui barbat, cunoscut tuturor, nu numai ca oştean viteaz şi priceput, dar şi ca adevarată icoană a cinstei; el strânse mâna care-i era întinsă cu o adevarată evlavie.

De amiază cavalerii amândoi, cu Maria, cu Părintele Ambrosie, cu oştenii şi cu parte din slugi, plecară călări spre Ţara Ungurească. Treizeci de oameni de ai Păunaşului Codrilor, cu Ion Creangă în frunte, îi însoţeau; vitele şi lucrurile lor aveau să plece a doua zi sub paza altor Români. Pe turnul cel mare al Cetăţii fâlfâia acuma, în locul steagului unguresc, acel al lui Bogdan.

LVI.

In care Vidra află lucruri care o nemulţămesc.

După ce ucisese pe Hans, Vidra alergase într'o fugă spre Humuleşti. Inima îi era sfăşietă atât de groaza sfârşitului cumplit care amerinţa pe Mihu cât şi de durerea ce-i pricinuia necredinţa lui, căci nu se îndoia macar o clipă ca ţaranul care însoţea pe Ileana când o întâlnise Balc era Păunaşul Codrilor. Ce căuta el în tovărăşia ei? Era vederat că ea era acea care-i furase iubirea lui Mihu. Era hotărîtă să se răsbune în chip grozav asupra ei dar, mai înainte de toate, Mihu trebuia scapat, dacă mai era vreme să-l scăpe. Ce departe-i părea Bacăul! Ea nu mai alerga, zbura sărind peste gârle şi peste şanţuri.

Dar, deodată, piciorul îi călcă în deşert şi ea veni peste cap, într'un şanţ adânc dela marginea satului. Capul i se lovi cu atâta putere de o piatră încât leşină. După mai bine de două ceasuri, răceala nopţii de Septemvrie o aduse iar în simţiri. Voi să se scoale, dar o durere cumplită la piciorul stâng o sili să se pue jos. Îşi pipăi piciorul, nu era rupt dar scrintit, nu-i era cu putinţă să se ţie pe dânsul. Atunci deodată, îşi aduse aminte de primejdia în care

se afla Mihu, de necredința lui, de uciderea lui Hans.

Se rădică din nou hotărită, răzămându-se numai pe piciorul drept. De mers în pădure la dealul Osoiului nici nu era de gândit: trebuia să meargă la gazda ei din Humulești, să iee un cal bun cu o călăuză și să plece spre Bacău. La câțiva pași se zărea o îngrăditură de pari împrejmuind casa din marginea satului. Se târî pe brânci până la acea îngrăditură, iar odată ajunsă acolo, se sprijini pe dânsa, apoi prin sărituri, dar mai mult cu ajutorul mânilor, își făcu încet drumul spre casa vadanei. Nu îndrăznea să strige pentru a cere ajutor, căci avea prea puțini cunnoscuți în sat și se temea să nu fie oprită, întrebată și poate apucată a doua zi pentru moartea lui Hans. Câniĭ latrau cu învierșunare la dânsa, mai ales când trecea pe dinaintea porților, de mai multe ori fu silită să se apere cu pietre, tremura ca nu cumva să iasă vr'un om din ogradă spre a-și da samă de zgomotul cumplit făcut de câni.

Trecuse de miază noapte cu vr'o două ceasuri când ajunse la poarta Anicăi. Voi să intre, dar câniĭ din ogradă se răpeziră la dânsa. Simțind că puterile o părăsesc, strigă de trei ori cu putere:

— Lele Anică!

Femeia, care dormea pe prispă, se sculă îndată şi strigă:

— Cine mă strigă!

— Eu, Vidra, nu pot intra din pricina câni-lor.

Anica, mierată de venirea Vidrei care îşi luase ziua bună dela dânsa la aprinsul lumă-nărilor, sări de pe prispă, goni câniı şi veni să-i deschidă portiţa.

— Mi-am scrintit piciorul, zise Vidra, nu pot merge de feliu.

Anica, care era voinică, o luă de subsuoară şi jumatate trăgând-o, izbuti s'o aducă în casă. Aici însă voinţa cumplită care susţinuse pe Vidra până atunci o părăsi şi ea căzu leşinată pe pat.

Când îşi reveni în fire, soarele umplea de lumină odaia în care se afla. Era desbracată şi legată la cap, lângă dânsa văzu pe Anica şi încă pe o femee bătrână. Făcu o mişcare ca să se scoale, dar femeile n'o lasară.

— Nu te mişca, zise Anica, iaca lelea Do-chiţa care-i meşteră, ţi-o tras piciorul cât erai leşinată, l'o pus la loc şi l'o înfăşurat frumos. Trei zile de vei rămânea liniştită, vei fi cu totul îndreptată şi...

— Trei zile! strigă Vidra cu durere, şi eu nu pot sta trei ceasuri.

— Dar cum vrei să mergi, aşa sângură, într'o zi ca asta, când toate drumurile şi toate colnicele sunt pline de oameni care pleacă la războiu asupra lui Vodă? zise Dochiţa care părea o femee bună de gură.

Vidra se uită la ele uimită.

— Nu ştii, zise Anica, că astănoapte Părintele Isaia şi cu Păunaşul Codrilor au apucat Cetatea Neamţului şi au chiemat pe toţi Românii să se scoale şi să scăpe ţara de Vodă şi de Unguri.

— Cum, zise Vidra ameţită, înaintea ochilor căreia începea să joace toată odaia, Păunaşul Codrilor este la Cetate?

— Da, răspunse Dochiţa grăbindu-se să apuce cuvântul înaintea Anicăi. Acuma se ştiu toate. Păunaşul Codrilor era cu fata cea frumoasă când o întâlnit pe Balc. Ea este ibovnica lui, o fată de cneaz. Altă ibovnică a lui, căreia îi zice Stanca, o răsculat norodul ieri dimineaţă la Bacău şi l-o scos din închisoare. Cum s'o văzut slobod, Păunaşul Codrilor o venit deadreptul aici, la moşu-său, la sihastrul Isaia şi amândoi s-o sfătuit cum să scoată pe ibovnica voinicului din mânile lui Balc. Şi Părintele Isaia o strâns oameni de la noi şi din satele dimprejur şi au intrat în Cetate printr'o chioarcă care au sapat-o Părintele cu ucenicul lui, cu Paisie, numai cu unghiile, dela sihăstrie şi până

la fântâna Cetății. Ci-că pe Nemți și pe slujitorii domnești i-au tăiet pe toți, dar n'au putut să pue mâna pe Balc care o ieșit prin altă chioarcă, cu Crijatul cel bătrân și o fugit încotro nu se știe și nici pe fata cea frumoasă n'au mai găsit-o în Cetate. Se zice că ar fi fugit afară cu un oștean din Cetate, dar fata nu-i nicăiure.

Aici Dochița tăcu pentru a trage sufletul. Anica, folosindu-se de prilej, luă îndată cuvîntul.

— Păunașul Codrilor, care o iubește la nebunie, nu mai are odihnă, o trimes peste douăzeci de oameni în căutarea fetei, juruind o sută de zloți acelui care ar găsi-o.

Anica urmă să vorbească înainte, dar Vidra n'o mai asculta: ea auzise destul, auzise prea mult. Vestea că Mihu era teafăr, mântuise inima și mintea ei de grija cumplită care o chinuiau. N'avuse vreme să se bucure de acea veste cum se cădea, căci îndată i se dăduse cealaltă, vestea despre iubirea lui Mihu pentru Ileana, apoi vestea că scapase de moarte la Bacău numai prin ajutorul unei alte ibovnice. Dar ea nu era femee să sufere ca altele să râpească inima aceluia pe care îl iubea peste tot. Era hotărîtă să se răsbune cumplit: ibovnica lui Mihu era doar în puterea ei; nu se îndoia că Stoian, văzând că ea nu vine, apucase dru-

mul Ciortolomului. Era hotărîtă să tocmească chiar în acea sară un car, pentru a pleca acasă şi, odată ajunsă acolo, avea ea cum să arăte acelei neruşinate la ce trebuie să se aştepte fetele care fură ibovnicii altora.

Dar, înainte de toate, trebuia să vadă pe Mihu. Trebuia să-l audă minţindu-i, zicându-i că o iubeşte numai pe ea, că alta frumoasă ca dânsa nu este, ş'apoi să-l facă de ruşine, dovedindu-i că minte, că este fără de credinţă. Era încredinţată că de va putea să stee numai câteva ceasuri sângură cu el, va şti să-şi recâştige toată puterea asupra lui.

Insă pentru a-l vedea, trebuia să fie pregătită şi să-i apară frumoasă. Intrerumpând pe Anica care încă nu isprăvise povestirea celor ce se petreceau la Cetate, o rugă să caute în straele ei o mică oglindă, lucru de mare preţ pe acea vreme, un dar al lui Mihu, dar care îl purta necontenit în brâu. Oglinda, care fusese pusă bine de cătră femei când ele o desbracase, i se aduse. Privindu-se într'însa, văzu cu bucurie că obrazul ei nu purta nici o urmă a căderii cumplite din acea noapte. Odată tulpanul care-i strângea tâmplele scos şi părul pieptanat, faţa ei nu putea decât să fie iar frumoasă; obrajii, ce-i adevarat, nu erau rumeni, împrejurul ochilor se vedea ca un cerc

vânăt, dar paloarea îi şădea bine şi ochii îi păreau acuma şi mai mari decât erau.

Rugă pe femei să-i dee de spalat şi s'o ajute să se pieptene, lucru la care ele consimţiră bucuros. Nu trecuse ceasul şi Vidra pieptanată, cu părul vârît într'o basma de matasă roşie, odor pastrat de Anica în ladă din vremea tinereţelor, îmbracată cu cămeşa cea mai frumoasă ce femeile o putuse găsi în sat şi cu fota ei curăţită cu îngrijire, şădea pe pat, razamată pe perine, cu o velinţă pe picioare, mai frumoasă decât oricând. Nu mai simţea durere nici la cap nici la picioare, era plină de hotărîre şi de nădejde.

Era pe la prânzul cel mare când Vidra rugă pe Anica să-i găsască vr'un om sprinten pe care să-l poată trimete la Cetate. Femeia, după o lungă căutare în tot satul, putu să găsască numai pe un flăcăuaş de vr'o patrusprezece ani, barbaţii toţi, tineri şi bătrâni, fiind duşi la Cetate.

Vidra, silită să se mulţămească şi cu flăcăuaşul, îi dădu în mână un inel şi-i zise să meargă la Cetate, să caute acolo pe Păunaşul Codrilor, să-l iee la o parte şi să-i dee inelul, zicându-i că i-l trimete o jupâneasă ce se află la vadana Anica din Humuleşti şi care-l roagă să vie numai decât s'o vadă.

Auzind că este trimes la Păunaşul Codrilor,

flăcăuaşul cam stătu la îndoială. Nu se temea că voinicul îi va face vr'un rău, căci ştia că el este prietenul sărăcimii şi că se aratase întotdeauna blând către cei mici, dar se temea că nu-l vor lasa cei de pe împrejurul Păunaşului să vorbească cu dânsul şi, pe de altă parte, mare era dorul flăcăuaşului să poată vedea şi el faţa acelui voinic, despre care auzise atâtea. Dar Vidra izbuti în sfârşit să-l îmbărbăteze; ea era atât de frumoasă şi-i surâdea atât de plăcut: flăcăuaşul plecă.

Mai bine de două ceasuri trecuse şi băetul nu se întorsese; Vidra începea să fie îngrijită, temându-se ca Mihu să nu fi plecat cumva dela Cetate, când s'auzi un tropot de copite care se opri la poartă.

— El este, o venit îndată! îşi zise Vidra fericită.

Anica se grăbise să iasă înaintea noului venit şi să-l aducă în odae dar, în locul lui Mihu, pe prag apăru Onea. Vidra simţi că o stâncă grea i se lasă pe piept.

— Dorim sanatate, Jupâneasă! zise Onea oprindu-se la uşă. Căpitanul nu poate veni, căci la Cetate s'au adunat cnejii şi juzii de pe împrejur, cu o mulţime de popor şi se ţine sfat mare. Iar la noapte trebuie să plece în sus pentru ca să tae lui Vodă drumurile spre Ţara Ungurească şi spre Bacău. Dar m'o trimes pe mine

să-ți dau înapoi inelul ce i l-o adus băetul ce i l'ai trimes și să te rog să te întorci numai decât acasă, unde va veni și el îndată ce-i va fi cu putință.

Mihu nu avea vreme s'o vadă! Și dela Cetate până la casa vadanei putea să vie calare într'o clipă! Ce-i mai trebuia altă dovadă că Mihu n'o mai iubește. Și își aducea aminte că, numai cu un an înainte, Mihu străbătuse calare și fără a se opri mai mult decât vremea trebuitoare pentru a se arunca pe alt cal, la Suceava și la Piatra, tot drumul dela Siret până la Ciortolom, numai spre a petrece două ceasuri cu dânsa și s'întorsese înapoi cu aceiași grabă! Și acuma nu putea să-i jertfească un ceas!

Mândria, rușinea de a-și trada nacazul înaintea unei slugi, o făcu să se stăpânească. Ceru lui Onea să-i povestească cu deamăruntul cum cucerise Românii Cetatea și credinciosul lui Mihu îi zise tot ce știa, îndreptând astfeliu întru câtva povestirea ce-i făcuse cele două femei. Vidra află că Păunașul Codrilor se dusese să se predee Crijaților în urma unei sfezi cu Părintele Isaia și că numai în urma acestei întâmplări Părintele se hotărîse să pue mâna pe Cetate. Dar Onea nu știa pentru ce căpitanul lui se certase cu moșu-său. El îi mai povesti despre mărinimia aratată de Stroici față de Crijați, lăsându-i slobozi să plece cu oamenii și cu tot avutul lor.

Vidra îi ceru să spue întâmplările de care avusese parte în vremea călătoriei lor și Onea îi povesti întâlnirea neașteptată cu Toma Alimoș, căderea lui Manea Fărtatul din copac, lupta cu Tatarii, moartea Șalgăi și cele ce se petrecuse la Bârlad.

Văzând că Onea nu-i vorbește de Ileana, începu să-l întrebe cine era frumoasa fată adusă de Balc la Cetate și prin ce întâmplare ea se afla în tovărășia Păunașului Codrilor, dar Onea nu știa nimică în această privință sau, dacă știa ceva, nu voi să-i spue nimică. El păstra aceiași tăcere asupra părții luată de Stanca lui Floareș în răscoala dela Bacău, căreia Mihu îi datorea viața.

Povestirile lui Onea ținuse mai bine de două ceasuri; el ceru în sfârșit Vidrei voe să s'întoarcă la Cetate. Dar ea voi să facă încă o încercare asupra lui Mihu.

— Spune Căpitanului din partea mea, îi zise ea, că mi-am scrintit piciorul și că nu mă pot mișca din pat, altfeliu aș fi venit sângură să-l văd la Cetate. Am să-i aduc la cunoștință lucruri vajnice, care nu rabdă nici o întârziere și care nu-l ating pe dânsul sau pe mine, dar stau în legătură cu toată lucrarea Părintelui. Spune-i că îl rog să se răpadă numai decât până aici pe puțină vreme, altfeliu răspunderea nenorocirilor ce s'ar putea întâmpla va cădea asupra lui.

Onea îi făgădui că Mihu va fi pus în cunoştinţă cuvintelor ei şi, luându-şi ziua bună, plecă. Vidra aşteptă până în sară, cuprinsă de o nerabdare şi de o grijă care o chinuiau cu atât mai mult cu cât era silită să le ascundă gazdei şi celeilalte femei.

Cu puţin înainte de aprinsul lumânărilor, cânii începură să latre şi se auziră paşi în curte, inima Vidrei începu iar să bată cu putere dar, pe prag, iarăşi nu apăru Mihu ci Onea cu Paisie.

— Căpitanului nu-i este cu putinţă să vie aici, dar iaca-o trimes cu mine pe ucenicul Părintelui Isaia, pe fratele Paisie, ca să-i zici lui lucrurile ce le ai de zis. Părintele Isaia şi Căpitanul n'au taine pentru fratele Paisie, poţi să-i spui orice.

De astă dată Vidra nu mai putu să se stăpânească: nepasarea ce i-o arata Mihu era din cale afară jignitoare.

— Spune căpitanului tău, zise ea lui Onea cu un glas răguşit de mânie şi ridicându-se de pe perine, că eu sânt deprinsă să vorbesc cu stăpânii şi nu cu slugile. Il voiu face să se căiască amar pentru purtarea ce o are faţă de mine. Ieşiţi afară amândoi!

Onea şi cu Paisie, uimiţi şi spărieţi de mânia în care o vedeau, se grăbiră să iasă şi în curând s'auzi tropotul cailor lor depărtându-se.

Vidra, nebună de mânie, era acuma hotărîtă să plece şi, spre a ajunge cu un ceas mai de grabă în Ciortolom pentru a se răsbuna asupra acelei care o privea ca pricina nenorocirii sale, zise vadanei să-i găsască numai decât, chiar în acea sară, un car cu cai buni care s'o ducă acasă. In zadar îi spuse vadana că va fi greu să găsască un om care să vree să se pue pe drum într'o zi ca aceea şi la un ceas atât de înaintat. Vidra o sili să plece numai decât în căutarea unui car şi se arătă gata să plătească oricât s'ar cere. Mai făgădui vadanei că-i va da o mulţămire de care va ţine minte dacă se întoarce cu carul.

Trecu un ceas şi jumatate de chin şi de turbare pentru Vidra; în sfârşit Anica apăru şi o vesti că carul cu patru cai buni este la poartă.

Mulţămirea ce o primi vadana fu domnească; în toată viaţa ei nu văzuse biata femee atâţia bani. Umplu carul cu fân, cu scoarţe şi cu perini; Vidra putea să călătorească astfeliu o lună întreagă fără să se simtă ostenită. Pe lângă omul al căruia era carul şi caii, gospodar cunoscut şi cam rudă cu Anica, mai merse cu ei, ca să dee ajutor pe drum şi la orice întâmplare, un nepot al acestuia, flăcău vioiu, cuminte şi voinic.

Drumurile erau din cale afară răle pe acea

vreme şi carăle grele: două nopţi şi două zile trecură până ce ajunseră în vârful Ciortolomului şi popasurile făcute fusese din cale afară scurte, iar caii de loc cruţaţi. Două nopţi şi două zile Vidra clocise turbarea şi răsbunarea ei şi tot nu ştia încă care va fi acea răsbunare. Nu se hotărîse încă bine ce pedeapsă să dee fetei. S'o ucidă, era o pedeapsă prea lină. S'o muncească prin cazne îngrozitoare? S'o ungă pe obraz cu var nestins şi s'o trimată astfeliu lui Mihu? Dar avea vreme să se mai gândească şi să aleagă în tihnă răsbunarea cea mai aleasă fără a se grăbi. Bine că ţinea pe Ileana în puterea ei.

LVII.

Stoian face o negustorie.

Precum fusese înţeleşi cu Vidra, Stoian şi Anton duseră pe Ileana, în treapădul cailor, până în dealul Osoiului, unde aştepta lângă un foc de uscături, Neculai, argatul Vidrei, cu doi cai împiedecaţi lângă el. Anton ajută pe Ileana să descalece şi, aşternându-i mantaua lui lângă foc, o pofti să şadă.

Biata fată, încă cuprinsă de tremur şi ameţită, ascultă de sfatul bătrânului oştean spre a cărui faţă cinstită se simţea atrasă. Stoian

se aşăză dincolo de foc, în faţa Ilenei, astfeliu că faţa fiecăruia din ei era luminată de foc.

Această privelişte însă stârni în inimile fiecăruia simţiri cu totul deosebite. Stoian ramase uimit de frumuseţa fetei care, nedeprinsă cu pălăria grea de pâslă, o scosese şi rămăsese cu capul gol. Ileana dimpotrivă înăbuşi cu greu un ţipet de spaimă când ochii ei căzură asupra feţei sălbatece a preutului. Stoian nu luă ochii de pe dânsa, iar ea îi lăsă pe ai ei în jos, spre a nu-l mai vedea.

Trecură cele două ceasuri şi Vidra nu veni; mai lasară să treacă încă unul, apoi văzând că ea nu se mai întoarce, Anton şi cu Stoian hotărîră să plece. Nici unul din ei nu aşteptase sosirea Vidrei cu dorul cu care o aştepta Ileana, căci mare era groaza ei de Stoian. Simţea că are un sprijin în Anton, dar mult mai teafără s'ar fi simţit dacă cu ei ar fi venit tânăra femee care o îmbrăţoşase cu atâta dragoste.

Vidra pusese la cale cu dânşii să încunjure drumurile bătute şi să urmeze cărările de prin păduri, spre a se îngreuia orice urmărire din partea lui Balc. Neculai, argatul Vidrei, era de loc din Crăcăoani şi cunoştea cât se poate de bine toate potecile, atât acele dintre Ozană şi Bistriţă cât şi acele dintre Bistriţă şi Tazlău. El îi duse toată noaptea, fără a sta macar o clipă la îndoială la vr'una din număroasele

răspântii. Se urcară pe un picior în culmea dintre Ozană și Cracău, de aici tăiară curmeziș peste văile Cracăului Alb și a Cracăului Negru, străbătură cu anevoe, mai mult pe jos, parte din dealurile dintre Cracău și Bistriță și se lasară în pârâul Cuejdiului pe care îl urmară până la un loc, apoi apucând pe un picior, în dreapta, ajunseră în vârful Prihodiștei, puțin după răsăritul soarelui. Aici popăsiră într'un ochiu de poiană încunjurat de tufe dese, pe fața dealului.

Ileana nu mai putea de osteneală; Anton îi făcu la o parte un pat alcătuit din niște cetină, îi puse o șea în loc de perină și biata fată, întinzându-se pe acel culcuș, nu întârzie s'adoarmă.

Anton și cu Neculai se grăbiră să urmeze pilda ei, dar Stoian, care nu simțea nici o obosală, se hotărî să meargă până la Piatra ca să cumpere merinde și să vadă dacă n'au sosit încă călăreții trimeși de voevod în urmărirea Vidrei. Făgădui că se va întoarce pe la toacă.

Anton dormi dus până la prânzul cel mare. Când se trezi, Neculai horăia de răsunau tufele; îl sili să se scoale și îl trimese să aducă apă în două căldări pe care le scoase din desagi, iar el se duse să vadă ce face Ileana și o găsi dormind pe coasta pe care se culcase. Apoi bătrânul oștean strânse uscături, aprinse

focul, scoase dintr'un desag un capac de aramă şi o coadă de fier, potrivi coada la capac şi pe urmă scoase din alt desag zece ouă şi o bucată de unt. Când sosi Neculai cu apa. Anton se spălă pe mâni şi pe obraz, apoi păşi, cu cea mai mare bagare de samă, la pregătirea unui scrob, acel feliu de bucate în pregătirea căruia orice Francez adevarat se mândreşte că este meşter din nascare. In curând scrobul era bătut gata şi focul pârâia vesel. Anton trimese acuma pe Neculai să ducă caii la apă, încredinţându-l că masa va fi gata la întoarcerea lui. Apoi, luând o caldare cu apă, se duse la Ileana şi o scutură uşor de umăr. Fata spărietă sări în sus, uitându-se cu groază împrejurul ei.

— Linişteşte-te, cneghină, îi zise Anton zâmbind, nu este nici un duşman în apropiere, numai un oştean bătrân, dar încă în stare să te apere împotriva oricui. Scoală-te, căci soarele este aproape de amiază, iaca apă curată ca să te speli pe mâni şi pe obraz şi un pieptene ca să-ţi netezeşti părul; grăbeşte-te căci mă duc să pun pe foc un scrob minunat, cum se mănâncă numai în ţara mea. Scrobul este bun cât este cald, când s'o răcit nu mai plăteşte nimica, şi Anton se întoarse la foc de unde strigă în curând că mâncarea este gata şi masa pusă.

Ileana, când veni lângă el, găsi capacul în care se afla un scrob gros, fraged și aurit, așazat pe un șervet curat și având din partea stângă un hârzob de pastrăvi afumați, iar în cea dreaptă un cosciug de brânză.

— Poftim la masă! zise Anton, făcând Ilenei sămn să se așăze pe un poclad de șea și tăindu-i o bucată de pâne, numai să ne ierți dacă nu te putem sluji în blide multe ca acasă: aici este ca la războiu.

Ileana mâncă din toate și cu o poftă care făcea vechiului oștean cea mai vederată plăcere. Ceiace rămăsese dela dânsa fu împărțit între Anton și Neculai, iar când din mâncări nu mai văzu altă urmă decât pieile și capetele păstrăvilor, Anton mai scoase din desagii, care păreau fără fund, o ploscă de lemn și un pahar de argint.

— Această ploscă, zise el, vine din fundul Litvaniei, am luat-o dela un cneaz litvan pe care l-am ucis în luptă cinstită. Paharul mi-a fost dăruit de starețul unei mânăstiri de pe Rin, căruia am avut prilejul să-i scăp viața, iar vinul din ploscă este bosioc dela Odobești. Măprind că ai văzut mai puțini ani decât el, și umplând paharul, îl dădu fetei care, deși nedeprinsă să bee vin, îl deșertă cu plăcere.

Anton, după ce-și strânse toate lucrurile frumos în desagi, zise Ilenei:

— Până la întoarcerea popei mai avem încă vr'o patru ceasuri. Te sfătuesc să te întorci la culcuş şi să te încerci să mai tragi un somn, căci iar avem să fim pe drumuri noaptea întreagă.

Fata ascultă de sfat şi merse să s'întindă la umbră, pe cergile care-i slujise drept pat, dar în zadar se căzni s'adoarmă; somnul nu mai voi să s'apropie de ea. Toate întâmplările groaznice în mijlocul cărora trăise vreme de cinci zile şi mai bine îi treceau necontenit dinaintea ochilor, ca un vis rău care apasa asupra pieptului ei, îi lua sufletul şi o ţinea scaldată în nişte sudori reci. Apasarea, groaza şi neliniştea dispăreau numai când îşi amintea ceasurile petrecute cu Mihu, de când se trezise din somn în peşteră, şi până în clipa nenorocită în care se întâlnise cu Balc. Viaţa ei dinainte, traiul ei liniştit la ţară lângă părintele ei, îi păreau lucruri dintr'un trecut departat de tot. Cu atât mai apropiete i se aratau însă zilele petrecute dela întâlnirea cu Balc încoace. Trupul întreg îi era cuprins de un fior de groază: nici robia la Tatari nu-i părea atât de înspăimântătoare ca aflarea ei în puterea voevodului. Şi iarăşi icoana lui Mihu trecându-i dinaintea ochilor, îi liniştea tulburarea. O, ce dulci fusese clipele petrecute cu dânsul în pădure! Sărutarea pusă pe piciorul ei o ardea ş'acuma sub ciubota

cea grea care-l acoperea! Ce cântec de dragoste îi cântase! Ce fericire să fie iubită de dânsul! Ce făcea el acuma? Şi iar o apucau fiori de groază şi iar pierdea sufletul, iar era cuprinsă de sudori răci când se gândea că Mihu era închis, era poate în acea clipă supus la chinuri grozave şi că ea poate nu-l va mai vedea.

Glasul lui Stoian izgoni aceste vedenii de dinaintea ochilor ei.

— Veşti minunate! strigă el de departe. M'am întors răpede ca să vi le dau. Ţărănimea din împrejurimile Bacăului s'o răsculat ieri dimineaţă când duceau pe Păunaşul Codrilor la cazmă şi l-o scos din mânile oamenilor domneşti, măcelărindu-i pe toţi. Astă noapte Părintele Isaia o pus mâna pe Cetatea Neamţului: o prins pe amândoi Crijaţii, dar Balc o scapat. Un călăreţ de-ai Părintelui o sosit în Piatra astăzi, la prânzul cel mare şi, în urma poroncilor aduse de dânsul, popa Gheorghe dela biserica cea mare o răsculat poporul care o ucis pe namestnicul Darman şi pe şoltuzul Şoarec, o măcelărit şi o izgonit pe slujitorii domneşti şi o făcut pe Cremene şoltuz. Ci-că toate satele au pornit astă noapte spre Neamţu; iaca pentru ce am văzut noi, din culmea Bălţăteştilor, atâtea focuri, şi Stoaian se opri pentru a trage suflet.

La auzul acestor veşti neaşteptate Anton şi

cu Neculai își făcură cruce, unul, fiind catolic, dela stânga la dreapta, iar celalalt, dreptcredincios, de la dreapta la stânga. Dar pentru Ileana se deschisese porțile raiului! Din toată povestirea lui Stoian ea auzise, ea înțelesese un sângur lucru: Mihu era scapat! In acea clipă Stoian îi păru frumos!

— De acuma, urmă acesta, nu mai avem nevoe să umblăm prin păduri, putem să ne folosim de drumul mare, căci Balc este fugar și nu mai are nici o putere ca să ne urmărească, nu mai avem pentru ce să ne ascundem. M'am gândit că nu mai este nici o trebuință ca cneghina să mai poarte straie bărbătești, cu care nu este deprinsă și am adus un negustor cu haine femeești din care să poată alege.

Și văzând că Anton și cu Neculai se uită înspre dânsul mieraţi, căci nu vedeau pe nimene lângă el, Stoian urmă râzând:

— Aveți puțină rabdare. Negustorul deși mai subțirel decât mine, nu este deprins să se sue pe dealuri și o ramas cam în urmă, dar iacată-l.

Și se văzu atunci ieșind din tufe o ființă înaltă și slabă. Fața-i sărbădă avea un nas lung și corosteț, o gură mare cu buze groase, niște ochi mici și vioi, o barbă lungă roșcovană, amestecate cu fire albe și, lângă ficcare din ure-

chile lungi și late, spânzura câte un lung zuluf întors în chip de șurub.

Purta o scufie de postav galbăn, un lung halat de aceiași culoare, cu dungi încrucișate, verzi și roșii, un brâu negru de lână și ciubote. In spinare ducea o legătură.

Neculai care de când era nu văzuse asemene aratare, se cruci din nou, dar Anton care trăise ani îndelungați în țările nemțești și leșești, zise, îndată cum zări pe noul venit:

— Un Jidov!

— Mângâe-te, Iți̦c, iacată-te ajuns, zise Stoian când puse ochii pe dânsul.

Jidovul se trânti jos; era fără suflet și sudoarea curgea șivoae de pe fruntea lui.

— Zău, pre legi a meli, zise el după ce se șterse pe obraz de mai multe ori, cu o petecă̦ce o scoase din sân, dacă nu ar fi fost pentru tine Părinte, m'așĭ fi întors la Chiatră de o mie de ori. Și puntru un chiștig di nimichi să mă chinuesc iu așa!

— Lasă, lasă că până la urmă îmi vei mulțămi că te-am adus aici, zise Stoian. Dar ia adă marfa ceea încoace ca să poată alege cneghina.

Ileana, bucuroasă să schimbe hainele bărbătești în care nu-i era de loc îndămână, ieșise din tufele unde era culcată. Iți̦c care se sculase

de jos și s'apropiese de foc, ramase înmărmurit când o zări.

— Pre leji a meli! strigă el și era să mai adauge ceva dar, dând cu ochii de Stoian care se uita crunt la dânsul, tăcu și duse legătura la picioarele Ilenei, ținând ochii ațintiți asupra ei.

— Da deschide legătura, ce stai ca un prost? strigă Stoian cu glasul răstit.

Jidovul deslegă legătura.

— Jupuneasa să aleagă, zise el, am adus și strae di cneghină și strae di țarancă.

Ileana alese o cămeșă de in cu cusuturi albastre la mânecă și la guler, o fustă de in albă, o fotă de lână albastră cu dungi roșii, o pereche de bete la feliu cu fota, o bontă de aba albastră cu flori roșii, o pereche de cisme femeești galbene care veneau până deasupra gleznelor și o basma roșie de pus pe cap. Era să iee aceste lucruri și să le ducă în tufe când își aduse aminte că nu are nici un ban asupra ei.

— Dar, zise ea, eu n'am cu ce să plătesc straele.

— Nu te îngriji, cneghină, zise Stoian, noi avem bani și poroncă dela Jupâneasa Vidra să îngrijim de toate trebuințile tale. Te vei socoti pe urmă cu dânsa.

In vremea în care Ileana își schimba hainele în tufe, Anton și cu Stoian se sfătuiau asupra

chipului în care urma să se facă rămăşiţa călătoriei. Stoian era de părere să meargă cu toţii la Piatra, să mâe în acel oraş, să tocmească un car cu cai şi să s'întoarcă în Ciortolom pe drumul mare, oprindu-se în noaptea viitoare la Bacău.

Dar Anton nu s'împăca de loc cu acest chip de a călători. Ei pusese la cale cu Vidra ca călătoria să se facă noaptea, prin păduri, încunjurând oraşele şi drumurile mari. O urmărire din partea lui Balc nu mai era de temut într'adevăr, dar, în schimb, călătoria ziua, pe drumul mare, cu o fată atât de frumoasă, era lucru primejdios într'o vreme de răscoală, când pe drumuri umblau nu numai ţarani răsculaţi dar şi talhari. Francezul zise lui Stoian că el este hotărît să nu călătorească decât noaptea şi că nu va lasa fata pe mâna altora. Nevoind să înceapă o ceartă a cărui sfârşit nu se putea prevede, preutul fu silit să se plece voinţii lui Anton.

Când Ileana apăru în haine femeeşti, acelaşi strigăt de uimire ieşi din piepturile celor patru barbaţi de faţă. Nici unul din ei nu văzuse încă atâta frumuseţă şi atâta gingăşie. Jidovul mai cu samă ramase cu gura cascată.

Târgul pentru haine fu făcut de Stoian cu Iţic şi Jidovul pregătindu-se să plece, rugă pe Stoian să vie cu dânsul până în şesul Bis-

triței, căci se temea să nu nemerească drumul. Stoian însă se hotări să meargă până la Piatra, spre a vedea dacă nu cumva soseşte şi Vidra acolo şi ca să mai audă veşti despre răscoală. De astă dată îşi luă calul cu dânsul şi spuse lui Anton că, la căderea nopții, li va ieşi înainte la vadul Bistriței din faţa dealului Prihodiştei.

Mierat ar fi fost Anton dacă ar fi auzit voroava care urmă între popă şi Jîdov, îndată ce ei se departară îndestul spre a nu avea nevoe să se teamă că vor fi auziți.

— Ei, mă Jîdane, îți place? întrebă Stoian. Te mai căeşti că te-am făcut să te cațări pe munți.

— Di când trăesc, n'am vuzut aşa minuni, răspunse Iţic.

— Şi cât îmi dai pe dânsa, mai întrebă popa.

— O sută de zloți, răspunse Jîdovul fără a a se uita la tovarăşul său.

— Şuguești, zise Stoian, o fată ca asta dusă sultanului face cel puțin două mii de zloți.

— Eu aşi fi bucuros să prind pe dânsa o mie, răspunse Jîdovul, dar chite cheltueli am să am eu până ce o voiu vedea la Brusa şi chit trebui să mai împărțesc cu alții.

— Fără de trei sute de zloți te poți şterge pe bot, zise Stoian, nu ți-o dau.

— Atunci poți s'o ții, zise Iţic; după ce am

de înfruntat o mulțime de primejdii nu pot să și păgubesc.

— Bine, răspunse Stoian cu nepasare, mâni voiu lasa fata pe sama Franțuzului ca s'o ducă în Ciortolom și eu mă voiu răpezi la Bacău ca să vorbesc cu prietenul meu, cu Panaite Arghirofil; cred că el mi-a da prețul ce-l cer.

Pomenirea numelui lui Arghirofil displăcu lui Iți.c.

— Dar ce zor ai să intri în tocmală cu el; el este numai un grec șiret și parșiv care te va înșala cu bună samă. Ce, numai dichit să-ți dau prețul care-l ceri? Vei lua o sută cinci zeci de sloți și pace!

— Trei sute de zloți, nu las nici un ban mai jos. La urma urmei ași ști să mă duc și eu cu dânsa s'o vând Turcilor. Doară nu am nevoe s'o duc chiar la Brusa, oamenii sultanului vin până la Mangalia după fetele frumoase.

— Ei, să zicem dou suti di zloți, dar mai mult, zic și zău că nu pot să dau.

— Ia nu mai vorbi prostii, zise Stoian. Acuma mi-aduc aminte că am la Mesembria pe un prieten frânc care o trimes multe fete de preț la Turci, plătind pe ele tot prețuri mari, câte patru și cinci sute de zloți celor care i le-au adus și nici una dintr'însele nu făcea cât acea pe care ai văzut-o.

Se vede că Stoian cunoștea bine negustoria

de fete care se făcea în toate țările dimprejurul Mării Negre, de când Turcii pusese stăpânire pe Azia Mică și știa care sunt locurile unde această marfă se desfăcea mai cu ușurință, căci Iţic zise:

— Bine, să-ți dau trei sute de zloți, dar tu să mi-o aduci la Bacău.

— Ba nu, zise Stoian, să vii tu s'o iei pe samă la Borzești. De acolo mai poți pleca prin Adjud, deadreptul la mare. Eu ți-aș da-o și în astă sară, aici, dacă mi-ai mai da vr'o cincizeci de zloți pentru plata oamenilor care mi-ar ajuta s'o scot din mânile Franțuzului.

— Nu, zise Iţic, nu se poate, că nici nu am unde s'o țin închisă, aici în Chiatră și nici nu sânt pregătit să plec îndată cu dânsa.

— Atunci când vii la Borzești s'o iei? întrebă popa.

— Astăzi avem Luni, zise Iţic, mi-or trebui cel puțin cinci zile ca să fac pregătirile Să mă aștepți diminica viitoare, voiu pleca din Chiatră sâmbătă, după aprinsul lumânărilor.

— Bine, zise Stoian, dar îmi vei da o arvonă de o sută de zloți?

— Nu dau nici o arvonă, zise Iţic, plătesc toți banii pe șin la predarea mărfii.

— Dacă nu-mi dai o sută de zloți arvonă, n'am făcut nimica și prin urmare voiu intra

în vorbă cu Panaite Arghirofil; iar de nu, voiu pleca singur cu dânsa la Mesembria sau la Mangalia.

Iţic ţinea mult la târgul făcut şi nădăjduia să tragă folos mare din vânzarea Ilenei, căci după o scurtă tăcere zise:

— Fie după voia ta, vină la mine şi ţi-oiu da o sută de zloţi. Dar ce mă fac eu dacă nu vei putea scoate pe fată din mâna acelei femei care zici că a scapat-o din mâna lui Balc?

Stoian râse cu hohot.

— Ştii bine că ai de aface cu un om care o împlinit lucruri mai grele. Dacă vrei îţi vând şi pe Vidra. Cât îmi dai pe dânsa? Ea este de o frumuseţă minunată.

— Aşa am auzit, zise Iţic, dar n'am ce face cu dânsa, nu-i destul de tânără: numai fetele mari se caută de Turci.

— Ba, zise Stoian, de ar vedea-o Turcii, zău că ar plăti bani buni pe dânsa, numai mă tem că ar bate pe acel ce ar cumpara-o, chiar de ar fi el însuşi sultanul.

Când ajunseră la Piatra, Iţic numără lui Stoian o sută de zloţi, iar acesta, după ce strânse bine banii în chimir, îşi luă ziuă bună dela Jîdov şi se duse la o crâşmă ca să se răcorească şi să afle noutăţi. Însă peste cele ce auzise de dimineaţă nu mai află nimica. Ceva înainte de asfinţitul soarelui plecă şi

la căderea nopții, găsi pe tovarășii lui de drum așteptându-l pe malul stâng al Bistriței.

Apa era mică, o trecură prin vad și apucară la vale, pe malul drept, până la gura pârâului Calu. De aici trecură peste dealurile Balanului și a Cuiului, înconjurară satul Bârlești și dădură în valea Nechidului, apoi în pârâul Racilei și o luară pe urmă la vale, pe Tazlău. Când se crapa de ziuă erau în dreptul Scorțenilor; aici părăsiră valea, apucară costișul și popăsiră în pădure, între Scorțeni și Nadișa. Călătorii fiind foarte trudiți, somnul lor ținu până după amiază; Anton avu de muncă până izbuti să trezască pe Stoian. Acesta cumparase la Piatra merindele trebuitoare, din care Anton le pregăti un prânz foarte gustos. Pe la toacă își reluară drumul spre rateșul Ciortolomului.

In vremea ce o petrecuse pe dealul Prihodiștei după plecarea lui Stoian, Ileana care se simțea atrasă de firea deschisă a lui Anton, se apropiese de dânsul și-i pusese mai multe întrebări în privința Vidrei. Anton se grăbi să-i spue că ea este o femee de neam mare, care căzuse la mare nenorocire și nevoe din pricina nelegiuitului de Balc; că ea, de la o vreme, trăia retrasă în rateșul din Ciortolom, dar că acuma, după învingerea și izgonirea de-

săvârșită a lui Sas, un lucru despre care nimeni nu se mai putea îndoi, va redobândi cu bună samă marea avere părintească răpită de voevod. El mai spuse fetei că Vidra este frumoasă ca o zână, bună și darnică, că el o cunoaște de când era copilă și este hotărît să părăsască pe stăpânul pe care-l slujește acuma, pentru a rămânea în slujba Vidrei până la moartea lui. Și Ileana era plină de nerabdare să s'întâlnească cu acea femee tânără, bună și frumoasă care nu se îndoia că-i va fi prietenă și o va trimete fără zabavă la tatăl ei. Caii lor fiind trudiți de calea lungă și grea ce o făcuse, mergeau încet, ajunseră deci la rateș numai cu două ceasuri după aprinsul lumânărilor.

Vidra nu sosise dar, în urma celor spuse de Stoian și de Anton, Sanda primi pe Ileana cu mare dragoste, o găzdui în odaia lui Mihu și îi dădu toate îngrijirile ce se cuveneau unei fete de starea ei. A doua zi trecu pentru Ileana întreagă în așteptarea Vidrei.

Stoian plecase de dimineață la Borzești, zicând că trebue să vadă ce-i fac poporanii și Ilenei îi păru bine când află că a scapat pentru câtăva vreme de fața lui urâcioasă. Dar simți o mâhnire vie când, de amiază, văzu că Anton voia să-și ice ziua bună dela dânsa. Intrebându-l unde merge, bunul oștean îi răspunse

că, în urma întâlnirii lui cu Vidra, părăsise slujba stăpânului său fără a-i da de veste și că acel stăpân fiind cavaler viteaz și drept, se duce să-l caute spre a-i cere iertare și a-i spune că nu mai poate sta în slujba lui, de vreme ce a găsit pe copila care o credea moartă a unui vechiu stăpân. Făgădui însă că se va întoarce îndată ce va fi împlinit aceea ce privea ca o datorie sfântă.

Noaptea venind fără ca să aducă pe Vidra, Ileana se culcase și adormise de mai bine de un ceas, când fu trezită din somn prin deschiderea cu zgomot a ușii odăii ei. Rădicându-se pe un cot, plină de somn, zări, în fața ei, cu o faclă în mână, o femee tânără pe a cărei față, de o frumuseță uimitoare, se vedeau sămnele unei mânii cumplite: Sanda o urma.

— Cum ai putut, strigă ea, să adăpostești pe această nemernică aici; ea este o ființă blastamată, o hoață care mi-o furat lucrul cel mai de preț ce-l aveam. Ieș-o îndată și o închide în una din chiliile de peste drum, numai decât, acuma.

De abie se dădu Ilenei vreme să arunce straele pe dânsa, și fără a o îngădui să vorbească, bătrâna o luă, străbătu sala cea mare din mijlocul rateșului în care se vedea acuma, în fund, un sângur car și o închise într'una din chiliuțile în care se adăposteau călătorii de rând și unde

se găsea un pat de scânduri acoperit cu o rogojină și un scăuieș cu trei picioare. Fata căzu pe pat uimită, crezând că visează sau că este vr'o încurcătură, vr'o greșală la mijloc. Ii părea rău că tânăra femee n'o lasase să vorbească, căci nu se îndoia că de ar fi putut să spue un cuvânt, totul s'ar fi lămurit și n'ar fi avut parte de batjocura ce i se făcuse. Biata fată! Ea nu știa ce o așteaptă din partea acelei tinere și frumoase femei, chiar în acea noapte.

LVIII.

In care vedem un domn fugar și o femee fără milă.

Balc și cu tovarășii lui se urcară pe o potecă îngustă până în vârful Pleșului, la Bâtca. De aici apucară la dreapta, peste vârfurile Pietrișului, a Arșiții și a Tărziii, se scoborîră în pârâul cu același nume, și urmară o scursură, până în vârful Dealului Groșilor. De acolo, luând altă scursură, se scoborîră în pârâul Dadișa, urcară dealul Boroaii, dădură în șes și, pe la prânzul cel mic, se aflau pe malul drept al Moldovei, la deal de satul Boroaia. In drumul lor nu întâlnise țipenie de om. Dădură un ceas de odihnă cailor, trecură apa care era mică și, de amiază, erau în Baia.

Acest oraş era aproape cu desăvârşire locuit de Saşi, cu totul plecaţi cătră voevod. Fugarii traseră la şoltuz care era bine cunoscut şi bine văzut de Balc.

Acesta, în puţine cuvinte, punându-l în cunoştinţa celor întâmplate, şoltuzul îi răspunse că decusară se văzuse câte trei focuri aprinse pe fiecare din dealurile mai însamnate de prin împrejurimi şi că primise, din zori de ziuă, veste cum că mai toţi ţaranii din satele învecinate se înarmase şi părăsise vetre e lor, îndreptându-se spre Neamţul. După părerea lui, acelaşi fapt trebuia să se fi întâmplat şi spre Suceava. era deci primejdios pentru Balc să facă drumul spre acel oraş fără a fi însoţit de o putere îndestulătoare pentru a ţine în departare, cetele de ţarani.

In urma unei scurte consfătuiri, se hotărî ca o sută de Saşi din Baia să se înarmeze numai decât şi să încalece; cincizeci aveau să însoţască pe Balc la Suceava, iar cincizeci să scoată pe Somossy, prin munţi, până în apropiere de Bistriţa. In cele două ceasuri care fură trebuitoare pentru adunarea şi înarmarea târgoveţilor, Balc şi cu Somossy avură vreme să guste ceva mâncare şi să se sfătuiască asupra lămuririlor ce avea să le dee Somossy la sosirea lui în Cluj, unde se afla atunci vice-

voevodul Ardealului. Lumânările nu erau încă aprinse când Balc sosi în Suceava.

Găsi pe Sas și pe toți acei care stăteau împrejurul lui foarte îngrijiți; din toate părțile li sosise veşti cum că țaranii s'au înarmat și au plecat spre Neamțu în urma unor focuri ce se văzuse arzând pe toate înălțimile. Veștile ce le aducea Balc nu surprinseră deci peste măsură pe bătrânul voevod. Ei, după ce se sfătuiră împreună, trimeseră poronci la toți credincioșii lor dela țară ca să iee armele, să-și adune oamenii și să vie cât mai curând la Suceava. Cei din împrejurimile Bacăului și a Pietrei fură însă înștiințați să meargă cu oamenii lor și să se pue sub poroncile namestnicilor acestor târguri, care primiră poroncă să apere acele orașe până la cea de pe urmă picătură de sânge. Orășenii din Suceava primiră chiar în acea noapte poroncă să fie gata pentru orice întâmplare.

Grija lui Balc era mare, toată puterea domnească nu trecea de o mie trei sute de slujitori, din care nuami nouă sute erau de față în Suceava.

In acea noapte, cu toată truda, nu dormi mai de loc. Veștile rău începură să curgă a doua zi dela revărsatul zorilor. Sosiră întâiu câțiva slujitori scapați din măcelul dela Bacău, care povestiră răscoala țaranilor din împreju-

rimile acelui oraș și scaparea Păunașului Codrilor. Pe drum, ei găsise toată țara în picioare, mai ales în părțile de sus; scapase cu greu de urgia răsculaților, însă nu toți, căci cei mulți dintr'înșii fusese uciși.

In curând sosiră cneji și juzi cu veste că țaranii din satele lor se răsculase, le arsese casele și ucisese slugile lor cele mai credincioase. Spre amiază se văzură venind mai mulți din cei trimeși decusara cu poronci prin țară: nu putuse să răsbată, căci pe drumuri și pe poteci se ațineau țarani care măcelăreau orice om domnesc li ieșea în cale. Din veștile primite în cursul sării, Sas și cu Balc pricepură că țara întreagă este răsculată și vine asupra lor. Mic era ajutorul la care se puteau aștepta dela susțiitorii lor; acei care veneau erau sânguri sau întovărășiți numai de câte două sau trei slugi. Nu era de gândit să se dee piept cu dușmanul. Două căi numai li rămâneau deschise: să se închidă în cetatea Sucevei și să aștepte într'însa ajutor dela craiul Ungariei sau să se retragă peste munți. Bătrânul Sas și fiii săi vitregi voiau să aleagă pe cea dintâiu, dar Balc se rosti cu hotărîre pentru cea de a doua.

El li arătă cu hotărîre că, dacă s'închid în cetate și ajutorul Craiului întârzie vreme îndelungată, foamea îi poate sili să se predee și,

atunci, n'au de așteptat dela ura dușmanilor lor decât o moarte rușinoasă. Pe când, dacă părăsesc țara pot, prin stăruințile lor, să grăbească sosirea oștilor ungurești însărcinate să aducă din nou pe Sas în scaun. După o lungă chibzuire plecarea fu hotărîtă.

In zori de ziuă tot neamul lui Vodă, cu slugile lui și cu lucrurile de preț, porniră. Sas călătorea într'un car cu opt cai, urmat de alte care în care se aflau soțiile feciorilor domnești și cu copiii lor. Erau însoțiți de cinci sute de slujitori unguri, toți călări, două sute de Ruși, asămene călări și două sute de Nemți pedeștri, înarmați cu spezi și cu suliți lungi. Cu cnejii și juzii care urmau pe Vodă, erau vr'o două sute de slugi înarmate.

Dar răsculații primise veste despre plecarea lui Vodă sau o găcise. In ziua dintâiu găsiră drumul slobod: făcură popasul de sară în Câmpulung unde ajunsese noaptea târziu. Insă a doua zi, străjile domnești, în fruntea cărora mergea Tatar, unul din fiii vitregi ai voevodului, dădură, în valea Putnei, peste cete mari de răsculați și fură puse pe fugă. Dar Balc cu Rușii și cu Nemții, după o luptă înviersunată, în care dădu din nou dovezi de cea mai strălucită vitejie, izbuti să curăță strâmtoarea de dușmani. Carăle nemai putând înainta, Sas, femeile și copiii fură puși pe cai și urmară

astfeliu drumul înainte. Dar de abie trecuse când Românii năvăliră din nou, duşi de astă dată de Păunaşul Codrilor. Acea navală fu oprită de Nemţii voevodului care stăteau neclătiţi, ca nişte stânci, sub o ploae de săgeţi şi de bolovani. Balc, văzând că duşmanii se retrag, poronci Nemţilor să năvălească asupra lor, punându-li-se în frunte. Românii se dădură întâiu înapoi dinaintea acestei vijelii, dar Mihu izbuti să-i facă să stee şi Nemţii fură la rândul lor siliţi să îndărăpteze. In învălmăşala cumplită care urmă, Mihu se întâlni cu Balc. Voevodul îndreptă spre capul Păunaşului Codrilor o cumplită lovitură de paloş dar fierul întâlni fierul potrivnicului şi lunecă pe dânsul. Iute ca fulgerul, paloşul lui Mihu se abătu pe umărul drept al voevodului şi, fără de platoşele de oţel care-l acopereau, ar fi desprins braţul de trunchiu. Greu rănit, Balc dădu un strigăt de durere şi ar fi căzut de pe cal dacă nu l-ar fi susţinut un Rus. Tot în clipa aceea, calul lui Mihu cădea jos, cu pântecele străpuns de sulita unui Neamţ. Pe când Românii se răpezeau şi scoteau pe căpitanul lor de sub cal, rândurile Nemţilor se deschideau spre a lasa să treacă voevodul rănit şi acei care-l susţineau pe cal.

Mihu încălecase pe alt cal şi ducea pe ai lui la o nouă navală. Nemţii se retraseră pas

cu pas, până în fundul strâmtoarei și aici se apărară ceasuri întregi cu îndârjire. O parte din Români, încunjurând strâmtoarea ajunse deasupra lor și făcu să curgă pe slujitori o ploae de pietre și de săgeți. Văzând că au ramas numai jumatate din câți erau de dimineață, se predară în urma făgăduinții dată de Mihu că viața li va fi cruțată. Dar jertfa lor nu fusese zadarnică: voevodul era acuma pe șesul Bistriței. Păunașul Codrilor nu-l mai putea ajunge, iar a doua zi Sas mânca la Rodna. Țara era mântuită de el și de fiii lui.

Mihu ramase în acea noapte pe locul luptei spre a îngriji pe răniți și a îngropa pe morți. A doua zi plecă cu câțiva călăreți spre Suceava, apucând dela Pojorita pe valea Moldovei. Sara mase în Baia, chiemă pe șoltuz la preutul român, unde trăsese în gazdă și-i porunci să pregătească merindele trebuitoare pentru oamenii ce erau să vie precum și adăposturi pentru răniți. Reaua voință vădită ce i-o arătă șoltuzul făcu pe Mihu să se hotărască să rămâe și a doua zi la Baia, spre a privighie însuși împlinirea poroncilor lui. Dar, a doua zi, șoltuzul care auzise despre învingerea și fuga lui Sas, avuse vreme să se gândească și să priceapă că, arătându-se dârj față de Românii învingători, departe de a câștiga ceva, putea pierde mult; se arătă acuma plecat și gata să îndeplinească

toate câte le cerea Mihu. Acesta văzând că fiinţa lui nu mai este de trebuinţă în Baia şi dorind să se întâlnească cât mai curând cu Stroici şi cu Părintele Isaia care se aflau în Suceava, plecă pe la două după amiază spre acel oraş.

Mai mulţi din oamenii pe care-i trimesese în căutarea Ilenei îl găsise în Baia şi-i adusese veste că nu putuse să dee de urma ei. Mihu, în culmea desnădăjduirii, era hotărît să plece sângur în căutarea iubitei, dar nu-i era cu putinţă s'o facă înainte de a fi dat samă de ceeace făcuse lui Stroici şi Părintelui şi de a se fi sfătuit cu dânşii asupra măsurilor ce erau de luat pentru viitor.

Găsi pe călugăr şi pe Stroici cât se poate de mulţămiţi de mersul împrejurărilor: erau cu desăvârşire stăpâni pe ţară.

Toţi cnejii şi juzii mai însamnaţi din Moldova sosise în Suceava şi cu toţii jurase credinţă lui Bogdan. Acei care până atunci ţinuse cu Sas, se lepadase de el sau fugise cu curtea domnească. Negustorimea română din Piatra, Rădăuţi şi Siret, ajutată de ţaranii mărginaşi, izgonise pe namestnicii lui Sas pentru a pune ocârmuitori aleşi din rândurile ei şi cu totul câştigaţi lui Bogdan. La Bacău, şoltuzul Meyer se retrăsese de bună voe cu toţi

pârgarii, iar în locul lor fusese ales Alexa abageriul cu doisprezece pârgari români.

Isaia şi cu Stroici alcătuise un sfat în care intrară cei doisprezece cneji mai de frunte din ţară şi menit să poarte toate trebile ocârmuirii. In gândul călugărului, Baloş era menit să fie pus în fruntea acestui sfat dar, în urmă, se văzu silit să-l înlocuiască prin altul, căci bătrânul cneaz, când s'întorsese la Poiana, găsind casa lui arsă şi pe Ileana răpită de Tatari, fusese lovit de dambla şi nu mai putuse să se scoale din pat.

Dar grija lor de căpetenie fusese alcătuirea unei oştiri stătătoare, înarmarea ţărănimii şi împărţirea ei în cete, cu căpetenii încercate în trebile războiului şi de încredere, spre a răspinge încercările ce, fără îndoială, erau să fie făcute de Unguri spre a aduce din nou, cu putere, pe Sas şi pe ai lui în scaun. Şi acuma banii adunaţi de Isaia fură de un folos nepreţuit. Dintr'înşii se hotărîră lefi pentru treizeci de steaguri de călăreţi şi tot atâtea de pedestraşi care urmau să fie ţinute sub steag până la izbânda desăvârşită. Se cumpărară cai şi se împrăştiera bani la toţi fierarii din ţară pentru făurire de paloşe, suliţi, baltage, vârfuri de săgeţi, coifuri, platoşe şi scuturi.

Ei mai hotărîse ca din cetaşii lui Mihu să alcătuiască o ceată aleasă, cuprinzând cinci sute

de călăreți și o mie de arcași pedeștri, a căror însărcinare era să străjuiască necontenit înaintea oștirii românești. Petrea Cărăbuș, care sosise în ajun, se și apucase de alegerea lor și de punerea la cale a tuturor amăruntelor. Vestea că Petrea se află în Suceava bucură pe Mihu, căci el era cunoscut de vrednic, atât Părintelui cât și lui Ștefan și-i era prin urmare mai ușor să plece pe vr'o câteva zile.

A doua zi Mihu ieșise din cetate pe la prânzul cel mare, cu Petrea Cărăbuș spre a merge să vadă o herghelie de cai care erau de vânzare de vale, sub biserica Mirăuții. Când ajunse la capra podului despre biserică, unul din străjări îi zise:

— Căpitane, iaca un flăcău care chiar acum o picat și voește să vorbească cu tine. Nu i-am dat drumul căci te-am văzut venind spre noi, și arătă spre un flăcău voinic,, de vr'o douăzeci de ani, care sta lângă dânsul cu pălăria în mână.

— Ce treabă ai cu mine, băete, îl întrebă Mihu cu blândeță.

— Ești Păunașul Codrilor? întrebă flăcăul cu oareșicare sfială.

— Da, zise Mihu zâmbind, eu sânt Păunașul Codrilor. Ai să-i zici ceva?

Flăcăul tuși și zise:

— Ceiace am să-ţi spun nu se cade să fie auzit de alţii.

Mihu făcu un sămn: Petrea şi cu străjărul se dădură la o parte.

— Eu, zise, atunci flăcăul, sânt Gheorghe a lui Ghiţă sin Iftimie Creangă din Humuleşti. Lunea trecută, un moş al meu, Nichifor Vlaja şi cu mine, am luat dela vadana Anica pe o jupâneasă căreia îi zicea Vidra şi am dus-o cu carul cu patru cai la un rateş care se află în Ciortolom, nu departe de satul Capăta, deasupra Trotuşului. Jupâneasa era frumoasă dar hursuză rău: cât o ţinut călătoria noastră, două zile şi două nopţi, n'am auzit zece cuvinte din gura ei.

Mihu crezând că flăcăul este trimes de Vidra, faţa i se posomorî şi făcu un sămn de nerabdare.

— Spune ce ai de spus în puţine cuvinte, zise el scurt flăcăului, căci n'am vreme de pierdut ascultând poveşti lungi.

Flăcăul, fără să pară mişcat de întrerumpere, urmă:

— După ce am ajuns la rateş, noaptea târziu, am îngrijit de cai şi li-am dat drumul la păscut; am mâncat şi ne-am culcat, moşu meu afară, pe prispă şi eu în car. In rateş nu erau alţi călători decât noi. Carul nostru rămăsese tras chiar lângă poartă. Poate să fi fost trei

ceasuri după miezul nopții când m'am trezit, așa, fără nici o pricină. Mă chinuiam ca să adorm iar când, într'una din chiliuțile în care se adăpostesc călătorii, am auzit sgomot de glasuri, lovituri și plânsete; mi s'o părut că cunosc glasul Jupânesei Vidra. M'am dat binișor jos, m'am apropiet de locul din care pornea vuetul și atunci am auzit cât se poate de lămurit glasul jupânesei, certând pe cineva cu mânie, lovituri și bocete. Vuetul pornea dela chiliuța de pe urmă, cea despre grajdiuri, prin crăpătura ușii se vedea lumină. Când m'am apropiet mai tare, am văzut lumină și în părețele despre grajdiu. M'am lipît de acel părete care este de bârne, tencuite și văruite pe din întru și pe din afară, dar se vede că într'un loc părețele fusese lovit de coarna unui bou, căci tencuiala căzuse și pe din întru și pe din afară, iar o bârnă fusese ridicată,, așa că punând ochiul la borta din care ieșea lumină puteai să vezi tot ce se petrecea în chilie. Am văzut pe Jupâneasa Vidra în picioare, cu un biciu în mână, stând înaintea unei fete care ședea tupilată pe colțul unui pat și lovind-o din când când cu biciul. Fata gemea și plângea; fața fiindu-i acoperită cu mânile nu puteam s'o văd. La ușa chiliei sta în picioare o femee bătrână, cu brațele încrucișate; auzeam orice cuvânt zicea jupâneasa Vdira. Ea mustra pe fată

pentru că-i furase inima Păunașului Codrilor și umblase prin păduri sânugră cu dânsul.

Și acuma flăcăul se opri și se uită în ochii lui Mihu.

Acesta se făcuse alb ca varul, un tremur îi apucase tot trupul de urieș dar, stăpânindu-se:

— Urmează, zise băetului cu un glas înădușit.

— După fiecare mustrare croia fetei vr'o câteva cu biciul și-o nemerea când pe cap, când pe umere, când pe brațe; biata fată nu zicea nimica, dar plângea și gemea când loviturile erau mai puternice. Îți era mai mare milă! Și jupâneasa nu s'ar mai fi săturat să bată pe fată până în ziuă, de n'ar fi fost femeia cea bătrână, care se apropie de dânsa și-i zise să nu se tulbure atâta și să meargă să se culce, că doar mai are vreme să bată pe acea nevrednică și în nopțile următoare. Jupâneasa o mai dat fetei câteva bice, apoi o eșit cu bătrâna după ce o închis ușa cu cheia. Și după ce o ieșit, trecând o bucată de vreme, am văzut fața fetei, căci ea râdicat ochii și mânile, la cer și o strigat:

— Dumnezeule, fie-ți milă de mine și mă strânge de pe acest pământ.

Când am văzut fața ei, am crezut că văd fața Maicii celei Prea Curate, atâta era de frumoasă! Insă n'am putut s'o privesc mult, căci

bătrâna s'o întors, o deschis uşa şi o luat o lumânare pe care o uitase aprinsă pe o mesişoară. Apoi, luând pe fată de braţ, o silit-o să urmeze în altă chilie, mai departată, având grija, înainte de a ieşi, să stângă lumânarea din acea în care fata fusese închisă. De ar fi ramas acolo, m'aşi fi încercat să vorbesc cu dânsa prin borta din părete; m'aşi fi încercat să găsesc chiar chilia unde era închisă acuma, dar în întunerec era greu şi mă temeam să fac zgomot şi acei din rateş m'ar fi putut aude. M'am dus iar să mă culc, dar n'am mai închis ochii. Am plecat joi, când se crapa de ziuă şi cum ne-am departat de rateş, am şi spus moşului meu ce-am văzut şi ce am auzit. Iar el, după ce s'o gândit, o deshamat pe prăştinaşul cel mai iute dela căruţă, mi-o dat un zlot din cinci care-i primise dela jupâneasa şi mi-o spus să nu cruţ nici calul nici banii, să dau de tine şi să-ţi povestesc toată întâmplarea. Am mers zi şi noapte, am schimbat calul de patru ori şi mai adinioarea am sosit aici.

Mihu chemă pe Cărăbuş care, grdăbindu-se să s'apropie de căpitanul său, se spăimântă când îi văzu faţa.

— Pentru numele lui Dumnezeu, Căpitane, ce ai auzit de eşti atât de galbăn la faţă?

— Alege şăse din oamenii noştri cei mai de nădejde, cu caii cei mai buni, zise Mihu fără

a răspunde la întrebarea lui, găseşte un al şăptelea cal pentru acest flăcău, spune lui Onea să pue şălile pe caii mei, iar peste un şfert de ceas totul să fie gata şi să se afle aici.

— Poţi să te întorci cu mine în Ciortolom? mai întrebă Mihu pe flăcău.

— Cum nu, răspunse acesta, sânt gata oricând.

— Bine, aşteaptă-mă aici, şi Păunaşul Codrilor se îndreptă răpede către cetate, unde găsind pe Părintele Isaia stând de vorbă cu mai mulţi cneji, îl rugă să-l urmeze într'altă odae. Nu se ştie ce vorbe fură schimbate între ei, dar nu trecuse şfertul de ceas hotărît lui Cărăbuş pentru îndeplinirea poroncilor primite şi Mihu era la capra podului. Oamenii şi caii îl aşteptau. Fără a zice un cuvânt, sări pe cal şi se îndreptă spre Baia, urmat de Onea şi de ceilalţi.

LIX.

In care negustoria lui Stoian se face rea.

Povestirea ce o făcuse Gheorghe lui Mihu era foarte adevarată. Ileana aţipise pe patul de scânduri din chilie când uşa se deschise şi Vidra, ţinând un biciu cu şfoară lungă şi cu mânerul scurt în mână, intră urmată de Sanda

care ţinea o lumânare în mână. Când fata, trezită de lumină, sări în sus, Vidra începu prin a-i da feliu de feliu de porecli urâte, o învinovăţi că este ibovnica Păunaşului Codrilor şi că i-a furat ei, Vidrei, inima lui.

— Nu este adevarat, strigă Ileana, nu sânt ibovnica Păunaşului Codrilor, sânt logodnica lui, nu i-am furat inima, el de bună voia lui m'o ales!

Atâta-i trebuia! Biciul din mâna Vidrei se ridică sus şi curaua împletită arse dureros umărul fetei care căzu pe pat acoperindu-şi faţa. Loviturile de biciu urmară întrerupte numai prin ocări, batjocuri şi amerinţări. Povestirea flăcăului Gheorghe ni-a aratat cum, la urmă, Ileana fusese dusă de Sanda în altă chilie, acea în care fusese bătută părându-se Vidrei că ar putea să dee fetei prilej de scapare.

Vidra dormi puţin în acea noapte, năcăjită de dorinţa să găsască pentru Ileana o pedeapsă de soiu. Auzise povestiri despre multe fapte crude, cunoştea din auzite multe chipuri de cazne care astăzi ar face să stee vâlvoiu părul celui mai nesimţitor dintre noi, dar pacatul era că toate chinurile despre care îşi aducea aminte erau cumplite şi nu ştia cum să se hotărască şi pe care să-l aleagă pentru aşi astâmpăra patima de răsbunare. Apoi se gândi că nu avea doară nici o grabă, putea s'aştepte,

să mai întrebe, să afle ceva necunoscut, cu totul deosebit; cu bună samă că popa Stoian era în stare să-i dee, în această privinţă, un sfat cât de bun. Adormi cu hotărîrea să trimată des dimineaţă după preut.

Se trezi târziu şi cea dintâi veste ce-i aduse Sanda fu că Părintele Stoian sosise şi îşi trecea de urât deşertând ulcioare de vin vechiu în crâşmă. Vidra se îmbrăcă răpede şi trimese după Stoian.

Toată mândria ei pierise în faţa mâniei ce o simţea, văzându-se părăsită pentru alta şi a dorului cumplit de răsbunare de care era muncită. Cu tot dispreţul nemărginit ce-l avea pentru preut, îi povesti necredinţa lui Mihu şi-i ceru s'o ajute să găsască o răsbunare vrednică de batjocura ce-i era făcută, înşirându-i pe acele care-i păreau mai de samă.

Stoian îngălbeni la auzul acestui pomelnic. Ce se făceau cele două sute de zloţi care mai trebuiau să-i vie dela Iţic dacă Ileana era ucisă sau slujită? Şi, mai ales, ce se făceau poftele lui? Căci el era hotărît să pue mâna pe cele două sute de zloţi ai lui Iţic, dar să-i dee pe Ileana numai spre a o răpi în aceiaşi noapte, cu ajutorul unei cete de netrebnici supuşi poroncilor lui şi mai era hotărît ca, după ce se va sătura de frumuseţa ei, s'o ducă el sângur la mare ca s'o vândă Turcilor. Trebuia deci numai decât

să dee gândurilor Vidrei altă îndreptare. Crierul lui Stoian era ager în alcătuire de țesături: Vidra nu isprăvise cu înșirarea chinurilor la care putea fi supusă Ileana și Stoian știa cum trebuie s'o apuce ca s'o aducă acolo unde voia.

— Jupâneasă Vidră, zise el când ea tăcu, iartă-mă dacă-ți zic că apuci pe o cale cu totul greșită.

Vidra se uită la dânsul, mierată și suparată.

— In zadar încrunți sprincenile, te afli pe o cale greșită. Mi-ai spus la început că ești părăsită, lucru care de feliu nu mă miară, căci știi că eu m'am încercat de astă iarnă să-ți deschid ochii și tu te-ai suparat. Dar ceiace mă miară este că îmi ceri sfat spre a te răsbuna pe fată și te căznești să alegi chinul cel mai grozav pentru a o pedepsi pe dânsa, iar nu te gândești macar o clipă să pedepsești pe acel care te-o părăsit. Această împrejurare mă face să bănuesc că dacă el nu te mai iubește, tu tot îl iubești.

Vidra care până atunci se uita țintă în fața popei, lăsă ochii în jos.

— Vezi că am gâcit, urmă Stoian, urmezi să te usuci după dânsul. Jupâneasa Vidra, eu ți-am mai spus că prăpădești bunatate de dragoste după un om care nu-i vrednic de dânsa; stăruesc și acuma în părerea mea, dar văd că păcatul îți este fără leac și că toate câte ți se

vor zice şi câte ţi se vor întâmpla nu te vor scoate din rătăcirea în care te afli. Dar dacă nu poţi să te lepezi de acea iubire, de ce te apuci să mai măreşti prapastia care este astăzi între tine şi Păunaşul Codrilor?

Vidra se uită mierată la dânsul.

— Nu vrei să ucizi fata cu care se iubeşte Căpitanul fiindcă moartea ar pune prea de grabă capăt suferinţilor ei: văd că te porţi mai mult cu gândul s'o sluţeşti, să faci dintr'însa un lucru de groază, dela care orice barbat să-şi întoarcă privirile cu greaţă: vrei s'o vadă Căppitanul în asămenea stare. Oare crezi că o asămenea faptă ar mai deştepta într'însul dragostea de altă dată? Eu, după cât îl cunosc, cred că astfeliu ai putea numai să stârneşti în sânul lui mânia şi ura. Poate să ai norocul să scăpi teafără din furtună, dar cu bună samă că nu l'ai mai vedea cât ai trăi. Nu, altfeliu trebue să urmezi dacă vrei să te şi răzbuni şi să-i ai sorţi să-l mai vezi odată lângă tine. Trebuie ca fata să piară din ţară fără ca Căpitanul să poată bănui că ea o pierit prin fapta ta şi, pe de altă parte, trebuie să ştii că soarta ei este atât de amară în cât să fii pe deplin răsbunată.

— Nu înţăleg ce vrei să spui, zise Vidra.

— Ai să înţălegi îndată, răspunse Stoian. Fata trebue dată pe mâna Turcilor ca să slu-

jască poftelor lor, iar Căpitanul să nu poată bănui niciodată că ţie ţi se datoreşte pieirea ei din ţară.

Vidra deschise ochii mari şi găsi că priceput om este Stoian. Să facă din potrivnica ei, din acea care cutezase să se lege cu Mihu pe viaţă, o unealtă de plăcere a păgânilor, iaca o răsbunare la care nu se gândise.

— Ai dreptate, zise ea după ce ramase câtva pe gânduri, răsbunare mai bună nu se poate închipui. Numai ea trebuie să ştie că de la mine i se trage.

— Ea poate să ştie, zise Stoian, dar Păunaşul Codrilor nu.

— Şi pe cine aşi putea oare găsi care s'o vândă păgânilor, mai întrebă Vidra.

— Cred, zise Stoian, că ţi-aş putea da pe cineva care să se însărcineze să te slujască, bine înţăles în schimbul unei sîmbrii, căci lucrul este primejdios şi cere cheltueli însamnate.

— O, zise Vidra, nu m'aşi uita deloc la bani, chiar de ar trebui să dau o sută de zloţi.

— Poate că va trebui ceva mai mult, zise Stoian, dar să vedem. Omul despre care ţi-am vorbit, este un Jîdov.

— Un Jîdov, zise Vidra cu desgust, să vorbeşti tu cu dânsul, eu nici nu vreu să-l văd. Iţi voiu încredinţa ţie banii şi fata şi vei face cu Jîdovul ce vei şti.

— Bine, zise Stoian, te voiu sluji cum dorești. Pentru ca Căpitanul să nu poată bănui nimica, fata va trebui să fie furată de aici, dar înainte de toate trebuie să vorbesc cu Jîdovul. Cred că duminică dimineață mă voiu întâlni cu dânsul și spre sară îți voiu putea aduce răspunsul.

— Așa de târziu! zise Vidra, nu s'ar putea oare să-l aduci mai de vreme?

— Nu, răspunse Stoian, el șade tocmai la Piatra și trebuie să trimăt după dânsul chiar azi. M'așĭ fi dus sângur, dar nu pot lipsi deacasă, căci mâni am o înmormântare și poimâni un botez. Voiu veni însă să te văd în fiecare zi. Dar adause el, Jupâneasă Vidră, pune să îngrijască de fată și n'o mai bate, căci de va vedea-o Iţic slabă și plină de vânătăi, îți va cere îndoit sau întreit pentru a te scapa de dânsa și poate chiar că n'a mai voi s'o iee.

Vidra îi făgădui că va da poroncă Sandei să îngrijască de fată și că nu va mai intra în chilia ei decât în ceasul când va putea să-i facă parte de soarta care o așteaptă.

— Incă un lucru, zise Stoian, înainte de a o părăsi, poți s'o ții în chilia în care se află câtă vreme nu este nici un călător în rateș dar, dacă ar veni cineva, bine ai face s'o muți în pivniță.

Zilele de vineri și de sâmbătă îi părură

lungi, era nerăbdătoare să-şi vadă răsbunarea îndeplinită. I se părea că dacă potrivnica ei s'ar departa de dânsa şi mai ales de Mihu, i-ar veni mai uşor să dobândească din nou dragostea lui.

Era hotărîtă să părăsască locul sânguratec în care trăia şi să se ţie de acuma totdeauna în apropiere de acel pe care îl iubea. Pe Ileana n-o vedea nimeni decât Sanda care, de două ori pe zi, îi ducea mâncare. O găsea plângând necontenit; la întrebările ei, fata nu răspundea, mâncările rămâneau neatinse. Sanda nu ascunsese Vidrei teama ce are ca fata să înebunească sau să moară de foame, iar Vidra dădu din umere fără a răspunde.

Stoian veni în fiecare sară şi, prin vorbele lui meşteşugite, ştiu să câştige încrederea Vidrei, s'o facă şi mai hotărîtă să se desfacă de Ileana în chipul propus de el. Călători nu căddeau deloc, căci nimene nu îndrăznea să umble pe drumuri în urma izbuhnirii răscoalei. In noaptea de sâmbătă spre duminică se deslănţui o furtună puternică, însoţită de un adevarat potop. Când Vidra, se trezi, auzi că apele venise mari şi se îngriji temându-se ca Stoian să nu poată trece Trotuşul, iar Jîdovul să fie oprit de Bistriţă. Dar, pe la toacă, văzu pe popă sosind. El îi aducea veste că Iţic trecuse Bistriţa înainte de ploae şi trimesese un

om călare ca să-i spue ca la aprinsul lumânărilor îl va aştepta la Piscul Fântâniţii, la jumătate de cale între rateş şi Răcăciuni, dar că din trei sute de zloţi nu lasă nici un ban. Stoian îi mai spuse că, spre a departa orice prepus, nefiind nici un călător la rateş, trebuia ca, sub deosebite cuvinte, ea să se depărteze pe un ceas cu cele două slujnici şi cei doi argaţi. Sanda, în care putea să aibă deplină încredere, putea să rămâe. El, Stoian, avea să lege frumos pe Sanda de mâni şi de picioare, să iee fata pe cal şi s'o ducă la locul unde o aştepta Iţic. Iar, la întoarcerea Vidrei, Sanda avea să povestească că, îndată după plecarea Vidrei, năvălise în rateş zece oameni înarmaţi care, după ce o legase burduf, stricase uşa dela chilie şi răpise fata care era într'însa. Dar, înainte de a pleca, trebuia ca Vidra să-i numere cei trei sute de zloţi ce avea să-i dee lui Iţic.

Vidra dădu banii numai decât şi Stoian, văzând marea uşurinţă cu care îi capatase, se căi că nu-i ceruse mai mult. Preutul plecă îndreptându-se spre Trotuş, dar se opri îndată ce intră în pădure. Argaţii fură trimeşi călări, unul la Ruşi, pentru a duce nişte pânză ţesută de o femee de acolo pentru Vidra şi despre care primise veste că este gata, iar celalalt tocmai la Corbu, la o vie cumpărată de Vi-

dra cu câteva luni înainte, spre a-i aduce must dulce. Îi fu şi mai uşor să depărteze fetele: avea, la vr'o trei bătăi de arc de rateş, o văcărie unde mergea des cu slujnicile ca să privească la mulsul vacilor: le trimese înainte, poroncindu-li s'o aştepte. Indată ce se văzu sângură, chiemă pe Sanda şi o puse în cunoştinţa celor ce aveau să se întâmple, precum şi de ceiace aştepta dela dânsa, apoi intră în chilia Ilenei.

Fata, când o zări, se spărie, temându-se că are s'o bată din nou sau poate s'o chinuiască, şi mai rău; ea se tupi în colţul cel mai depărtat al încăperii.

— Am venit, zise Vidra, să-mi ieu ziua bună dela tine. Bucură-te, căci ai să pleci îndată şi ai să pleci departe, foarte departe de mine. După răul ce mi l'ai făcut, alta te-ar fi ucis în chinuri: eu te las să trăeşti. Şi, fiindcă-ţi place să ai ibovnic, m'am îngrijit să nu fii lipsită nici odată de acest bine. Vei pleca în astă sară spre Ţara Turcească ca să ţii pe păgâni de urât. Când te vei afla în braţele lor, să-ţi aduci aminte că datoreşti acea fericire Vidrei, aceleia căreia i-ai furat ibovnicul!

Biata Ileana asculta această cuvântare înmărmurită şi cu ochii holbaţi de spaimă. Multe din vorbele Vidrei rămâneau neînţălese pentru ea, dar pricepea că Vidra, femeia care se lăuda

că altădată fusese iubită de Mihu, îi pregătise o soartă grozavă şi ruşinoasă, printre păgâni. Fără a aştepta un răspuns dela Ileana, Vidra ieşi şi închise uşa cu cheia după dânsa.

Ileana nu avu mult de aşteptat pentru a vedea împlinindu-se amerinţările Vidrei. Deodată se auziră lovituri puternice în uşa chiliei. La a treia sau la a patra, scândurile care alcătuiau uşa se desprinseră şi în odae intră Stoian care, fără a zice un cuvânt, înaintă asupra fetei, îi aruncă o velinţă grea pe cap, o luă în braţe, o duse afară şi, încălecând pe calul care-l aştepta la poartă, porni în fuga mare spre Răcăciuni, ţinând cu mâna dreaptă pe fată culcată de a curmezişul oblâncului şălei. Când ajunse la vârful Fântâniţii, înoptase bine. Stoian opri calul. Se auzi un şuer uşor, la care Stoian răspunse în acelaş chip. Dintre copaci ieşi o umbră.

— Cine-i? strigă Stoian.

— Cine să fie? Eu, Iţic, răspunse Jîdovul care se apropiese răpede de Stoian.

Acesta sări de pe cal cu fata în braţe şi scoase velinţa care-i acoperea capul.

— Iaca fata, zise Stoian, apoi adăugi: dar cum? Eşti singur?

— Ba nu, zise Iţic zâmbind şi şuerând de două ori.

Opt umbre ieşiră dintre copaci şi veniră spre

dânşii. Erau oameni zdraveni, înarmaţi cu paloşe şi ghioage. Stoian se strâmbă, credea că Jîdanul ar fi venit cu tovarăşi mai puţini şi nu atât de zdraveni. Avea şi el opt oameni ascunşi deasupra obârşiei pârâului Vărăriei, ceva mai la vale, dar prevedea că lupta în loc să fie uşoară are să fie crâncenă.

— Unde sunt banii? întrebă el pe Iţic.

— Iacată-i, zise acesta scoţând o pungă.

Stoian luă punga, lăsă pe Ileana, scoase un capăt de lumânare din sân, îl aprinse, făcu un sămn lui Iţic să se pue jos, se aşăză lângă dânsul, puse lumânarea între genunchi şi numără galbenii unul câte unul.

— Două sute, zise el sculându-se şi stângând lumânarea, nu lipseşte nici unul, fata este a ta.

— Să plecăm, zise Iţic sculându-se către oamenii lui, avem o bucată bună de drum până la Răcăciuni şi trebuie să fim la Cozmeşti înainte de ziuă. Rămâi sănătos, Părinte.

— Am de gând să vin cu voi până la Răcăciuni, zise Stoian; am ceva treabă la preutul de acolo care-mi este cumnat, mă primeşti ca tovarăş de drum?

Lui Iţic, bănuitor ca oricare Jîdan, nu-i prea venea la socoteală această însoţire a popei dar, bizuindu-se pe cei opt tovarăşi care-i adusese cu dânsul şi neavând cum să-l împiedece să vie, răspunse:

— Cum nu, sânt prea bucuros.

Iţic zise câteva cuvinte unuia din oamenii lui care luă pe Ileana în braţe. Nemâncată de patru zile, îngrozită şi ameţită de loviturile cumplite ale soartei, nenorocita era acuma fără nici o voinţă: ea nu făcu nici o împotrivire.

— Să mergem, zise Iţic, şi o luară la vale.

Stoian mergea lângă Jîdov, ducând calul de frâu; omul care purta pe Ileana şi alţi trei din tovarăşii lui Iţic mergeau înainte, ceilalţi patru veneau în urmă.

Când ajunseră în curmătura de deasupra pârâului Vărăriei, nişte umbre ieşiră fără de veste dintr'un hârtop prin care trecea drumul şi tăbărîră, cu securi şi cu ghioage, pe cei patru oameni ai Jidanului care mergeau înainte.

Cel care purta pe Ileana căzu jos, cel dintâiu,, cu capul spart. Stoian, lăsând calul, dădu lui Iţic în obraz un pumn atât de puternic în cât Jîdovul căzu jos, ameţit, cu jumatate din dinţi scoşi din gură, apoi scoţând de sub haină o ghioagă năstrujită, preutul se năpusti asupra acelor patru oameni care veneau în urmă. Invălmăşala era cumplită, loviturile curgeau şi codrul răsuna de sudălmi şi de blăstămuri. Patru din oamenii lui Iţic erau doboriţi la pământ, ceilalţi patru, încunjuraţi de un număr aproape îndoit de duşmani, căutau loc ca s'o rupă de fugă, când s'auzi un tropot de copite şi un

glas care acoperi tot zgomotul luptei, strigă:

— Ce bătălie este acolo? Staţi că vă liniştim noi!

La auzul acestui glas, Ileana care ieşise în marginea drumului, strigă:

— Ajutor, scapaţi-mă!

— O femee strigă ajutor, zise acelaş glas care vorbise, pe dânşii măi!

Şi călăreţii, cu paloşul sus, se răpeziră asupra lui Stoian şi a oamenilor lui. Acei din tovarăşii Jîdovului care mai rămăsese în picioare se făcură nevăzuţi. Dar Stoian văzând că călăreţii nu sunt mulţi strigă:

— Nu vă lasaţi măi, sunt puţini, daţi de tot, şi preutul, cu ghioaga rădicată, se năpustiasupra călăreţului care mergea în frunte şi care, precum a găcit fără îndoială cetitorul, nu era altul decât Mihu. El neputând trece Bistriţa la Bacău, trecuse pe malul stâng al Siretiului care nu venise aşa de mare ca Bistriţa, la Radomireşti, îl urmase până în dreptul Răcăciunilor, unde trecuse pe malul drept, pe podul umblător care se afla acolo.

Intr'o clipă Stoian zăcea la pământ cu capul spart de paloşul lui Mihu şi acesta se răpezi înainte asupra celorlalţi. Paloşul Păunaşului Codrilor mai lovi de două ori şi doi din tovarăşii popei căzură; din cei ramaşi, doi fură

greu răniți de acei care urmau pe Mihu, unul fu prins de Onea, ceilalți izbutiră să fugă.

— Dar oare unde-i femeia care striga ajutor? întrebă Mihu când văzu că nu li mai stă nimene împotrivă.

— Iacată-o, zise Gheorghe, sărind de pe cal și arătând, ceva mai la vale de dânșii, o umbră care sta neclintită și tremurând în marginea drumului. Nu era lună dar cerul era senin și se vedea bine.

— Maică Prea Curată, strigă flăcăul care s'apropiese de umbră, ea este fata pe care am văzut-o în rateș.

Intr'o săritură Mihu fu lângă dânsa. Da! ea era, Ileana!

— Pentru numele lui Dumnezeu, strigă el, apucând-o în brațe, cum de ai ajuns aici?

Dar fata nu răspunse nimica ci ramase leșinată în brațele lui. Mihu o întinse pe iarbă și îi frecă mânile; unul din oamenii lui aduse în pălărie, din pârău, apă cu care se scaldară tâmplele Ilenei. Cu încetul ea își reveni în fire și deschise ochii. Zări pe Mihu în genunchi dinaintea ei.

— Dumnezeu mi-o ascultat rugăciunea, zise ea încet și iar închise ochii.

Spre a nu osteni pe cetitori cu amărunte lungi, mă voiu mulțămi să spun că, după un ceas, Ileana, și cu Mihu erau în același loc, dar,

cu încetul, faţa povestise iubitului ei tot ce i se întâmplase de când soarta îi despărţise până în acea sară.

Intru'ntăiu Mihu voia s'o ducă înapoi la rateş şi, faţă cu dânsa, să dee Vidrei o răsplată cuvenită pentru purtarea ei neomenoasă. Dar Ileana îl rugă atât de mult să n'o mai pue în faţa acelei femei, încât Mihu se hotărî să s'întoarcă la Răcăciuni, să mâe într'acea noapte acolo şi a doua zi să ducă pe Ileana la Poiana la părintele ei.

Inainte de a pleca însă, voi să vadă pe omul pe care îl prinsese tovarăşii lui şi se duse la locul unde stăteau, la vr'o zece stânjăni mai sus de dânsul şi de Ileana. Spre marea lui mierare, în loc de un prins, i-se aduseră doi: al doilea fiind Iţic care, după o bucată de vreme se trezise din ameţala pricinuită de pumnul lui Stoian. Celalalt era un ţaran din Borzeşti, argat al lui Stoian, care povesti că stăpânul său îi făgăduise, lui şi altor şapte oameni din sat, câte un zlot pentru a sta la pândă în acel loc, până ce va trece el cu un Jidov şi alţi oameni, ducând cu ei o fată. Trebuiau să năvălească asupra lor, să-i pue pe fugă şi pe fată s'o ducă chiar în acea noapte la Borzeşti, la casa popei. Ei făcuse cum le fusese poroncit şi erau să iasă biruitori din luptă când sosirea neaşteptată a lui Mihu schimbase faţa lucrurilor.

Apoi Mihu întrebând pe Jîdov ce căuta el acolo, acesta îi mărturisi toată împrejurarea. Căutându-se în hainele lui Stoian care nu murise încă, dar era gata să-şi dee sufletul, se găsiră cinci sute de zloţi.

Mihu porunci tovarăşilor lui să şi-i împartă, apoi zise lui Onea:

— Eu voiu pleca spre Răcăciuni cu cneghina, cu Gheorghe şi cu Andrei Ursu. Tu, vei rămânea aici cu Neculai Roşu şi cu Ştefan Clopoţel. Indată ce mă voiu fi departat, vei lua pe Jîdov şi-l vei spânzura de acest crac de stejar, şi arătă spre un stejar gros lângă dânşii, din trunchiul căruia, la douăsprezece palme dela faţa pământului, ieşea un crac puternic, trecând deacurmezişul peste drum.

Jîdovul se prăbuşi la pământ fără glas.

— Acestui mişăl îi vei trage, adăugi Mihu arătând pe argatul lui Stoian, o sută de bice şi-i vei da drumul. Apoi trimete pe Neculai şi pe Ştefan la Răcăciuni, unde mă vor găsi la dascalul Mihăiţă şi tu, te vei duce la rateş, la Jupâneasa Vidra. De va fi dormind, vei trezi-o din somn şi-i vei povesti tot ce s'o întâmplat aici. Apoi îi vei zice: Căpitanul voia să vie la rateş cu cneghina ca să te pedepsească cum ţi se cade pentru cruzimea ce ai aratat-o cneghinei. Insă cneghina l-o făcut să te ierte şi el te-o iertat, dar îţi trimete răspuns prin mine

că niciodată nu te va mai vedea, fiindcă te-ai purtat mișăleşte şi dacă vei cuteza să te apropii de dânsul sau de cneghină, va pune să te bată cu biciul. Ai înţăles?

— Am înţăles, Căpitane, zise Onea.

— Ia mai zi odată ca să văd de ai priceput? zise Mihu.

Onea rosti din cuvânt în cuvânt vorbele ce le zisese Mihu.

— Bine, zise Mihu, văd că ai înţăles. După ce îi vei fi spus acele cuvinte, te vei întoarce deadreptul la Suceava, unde mă vei găsi. Noi, să plecăm, adause el către Gheorghe şi către Andrei.

Ileana fu pusă pe calul lui Stoian şi tuspatru se îndreptară la pas spre Răcăciuni.

— Adevarat vorbit-au acea femee când mi-o spus că ai iubit-o? întrebă, după o bucată de vreme Ileana, care mergea lângă Mihu.

— Adevarat o vorbit, răspunse Mihu, am iubit-o mult, dar n'o mai iubesc de mult.

— Dar când m'ai cunoscut pe mine, o mai iubeai? mai întrebă Ileana.

— Nu, zise Mihu, n'o mai iubeam.

— Atunci, purcese fata, nu i-am furat eu iubirea ta?

— Nu i-ai furat nimica, răspunse Mihu, nu ţi-am zis că n'o mai iubeam?

— Dar oare, mai întrebă Ileana, nu mi se

va întâmpla şi mie că, de la o bucată de vreme, nu mă vei mai iubi.

Las pe cetitor să gâcească ce răspuns dădu Mihu acestei întrebări.

LX.

Bogdan intră în Moldova.

Un om de încredere al Părintelui Isaia, de loc din Bistriţa, plecase la Cuhnia cu veşti despre izbuhnirea răscoalei un ceas după ce Românii pusese stăpânire pe Cetatea Neamţului. El avea poroncă să călătorească zi şi noapte şi să nu cruţe banii pentru a întâlni pe voevod cu o clipă mai curând. Miercuri pe însarate era în Cuhnia.

Veştile călugărului găsiră pe Bogdan numai pe jumatate pregătit. El se înţălesese cu mare parte din cnejii maramureşeni ca, de Simedriu, să-şi strângă Românii şi turmele şi să treacă peste munţi câteva zile după izbuhnirea răscoalei împotriva lui Sas. Cnejii înţăleşi cu Bogdan se încredinţase de altă parte că ţaranii din satele lor erau gata să-i urmeze, dar era nevoe de câteva săptămâni pentru a strânge pânea de pe câmp şi a aduna turmele de vite, din care mare parte erau împrăştiete prin păşunile munţilor. Mulţi din ţarani încă nu aveau arme,

iar alţii aveau împrăştiete în toată Transilvania şi în parte din Ungaria, rude plecate după dobândă, care erau să s'întoarcă de Simedriu şi fără de care li venea greu să plece.

Totuşi voevodul trimese, chiar în noaptea în care sosise trimesul călugărului, în toate părţile, călăreţi cerând cnejilor să fie gata să-l urmeze peste zece zile şi atrăgându-li bagarea de samă asupra împrejurării că, mult peste două zile, vice-voevodul Transilvaniei va afla că Românii din Moldova s'au răsculat şi l'au rădicat pe dânsul domn în locul lui Sas. Dacă întârziau, dădeau vice-voevodului vreme să trimată în Maramureş oşti spre a împiedeca orice mişcare din partea lor.

Din toate părţile primi răspuns că dacă Bogdan nu va prelungi termenul plecării, numărul bejănarilor va fi foarte scăzut şi voevodul se văzu silit să li prelungească sorocul până la jumatatea lui Octomvrie.

Dar deabie apucase să trimată acest al doilea rând de cărţi când, dela un prieten ce-l avea la curtea vice-voevodului Transilvaniei, primi veste că în urma sosirii la Cluj a lui Somossy, cu amănunte asupra răscoalei, Ungurii luase măsuri pentru grabnica adunare a unei oşti de zece mii de călăreţi, care trebuia să plece de sârg în Maramureş spre a înăbuşi orice încercare de răscoală. I se făcea totodată cu-

noscut că vice-voevodul se înțălesese cu fișpanul de Maramureș și că în locul lui fusese numit voevod al Românilor din acel comitat, vărul său, Ion, fiul lui Iuga dela Giulești. Pe de altă parte, Bogdan află că la Cluj, încă înainte de sosirea lui Somossy, se destăinuise Ungurilor că el avea de gând să rădice pe Românii din Maramureș spre a întemeie în Moldova o domnie de sine stătătoare.

Țaranii din satele lui trierase pânea și adusese vitele, dela pășuni, în sate. Femeile, copiii, bătrânii și neputincioșii, cu bucatele și cu vitele, fură îndată porniți spre Moldova. Imprejurul lui Bogdan ramaseră slugile lui și toți acei țarani care puteau să poarte arme, peste tot vr'o două mii de oameni.

Ion, îndată ce primi însărcinarea de voevod, se grăbise să trimată la toți cnejii comitatului oameni de ai lui, spre a-i sfătui să rămâe pe loc și să nu urmeze pe Bogdan în urmărirea unor scopuri nebunești. El li arata oastea ungurească, gata să intre în comitat și să pustiiască satele acelor care se aratau potrivnici coroanei ungurești. Sfaturile lui prindeau pe lângă mulți și Bogdan pe fiecare zi auzia de părăsirea cutărui sau cutărui cneaz. Spre a curma această mișcare, el căzu fără de veste asupra satelor lui Ion, Giuleștii și Nireș și le pustii cu desăvârșire, apoi străbătu tot comi-

tatul îngrozind pe potrivnicii lui şi pe acei care-l părăsise, îmbărbătând pe acei mai tari de înger care-i rămăsese credincioşi. Când îşi făcu retragerea spre Cuhnia, era urmat de cinci mii de oşteni în loc de două mii cu care plecase, iar după oaste veneau o mulţime de care încărcate cu femei, copii, bătrâni, cu pojijii de tot soiul şi urmate de turme nenumarate. La gura Taraţului îl loviră străjile oastei vicevoevodului care venea dela Cluj. Insă Bogdan nu numai le pusese pe fugă, dar le urmări până dincolo de Hust unde dădu de grosul Ungurilor. De la Hust până la Siget el îndărăptă pas cu pas, întorcându-se când duşmanul se făcea prea îndrăzneţ pentru a se răpezi cu furie asupra lui. La Marmaroş Siget se întări în unghiul dintre Tisa şi Iza şi ţinu pe Unguri patru zile în loc, deşi oastea lor era acuma întreit mai mare decât acea a Românilor.

In această vreme mulţimea bejănarilor avuse vreme să intre în Moldova cu avutul lor. In noaptea zilei a patra, Bogdan începu să străbată calea spre Moldova, împărţindu-şi oastea în două cete din care cea mai mare urmă valea Vişăului, iar cea mai mică, cu dânsul, pe acea a Izei. Ungurii îl urmăriră dar cu molăciune. La Moiseiu amândouă cetele se întruniră şi urmară drumul pe Vişău. Străbătură pasul Prislopului, acoperit cu omăt şi scobo-

rîră în valea Bistriței. La mijlocul lui Octomvrie intrau în Moldova pe Gârla Babei. Bogdan avea acuma cu dânsul peste patru mii de oșteni, cei mai mulți pedeștri, pe soția sa, Maria și pe fiul lor, Latcu, care era atunci un băețel de zece ani. Ungurii nu-i mai urmărise de la Moiseiu.

La Gârla Babei îi ieșiră înainte Părintele Isaia cu Stroici și cu întreg sfatul țării, cu cnejii și juzii cei mai de samă și cu două mii de oșteni călări.

Părintele Isaia, primi pe Bogdan cu crucea și cu evanghelia în mână, iar Stroici și cu boierii plecară genunchiul când Bogdan descălecă; în aceiași zi îl recunoscură cu toții de Voevod al Moldovei și-i jurară credință.

Bogdan dădu oștenilor săi o zi de odihnă în Gârla Babei, apoi plecă la Suceava unde se adunase mulțime de popor ca să-l primească.

A doua zi după sosire trimese de știre în toată țara că dijmele nelegiuite, înființate de Sas, erau desființate și că, pe viitor, avea să se ice de stăpânire numai una, ca în trecut. Se făcu asămene cunoscut că toate dările nelegiuite și angăriile cu care cnejii și juzii împilau pe săteni erau desființate și că, de acumi înainte, sătenii nu aveau nimica de dat peste obiceiul strămoșesc.

Părintele Isaia și Stroici slobozise pe o mul-

ţime de nenorociţi care zăceau pe nedrept în beciurile cetăţii Sucevei. Acuma Bogdan poronci ca toate averile răpite de Sas să se întoarcă acelor dela care fusese luate dacă aceştia erau în viaţă, iar dacă erau morţi, rudelor lor.

Diregătorii numiţi de Bogdan fură tot oameni aleşi dintre cnejii cei mai cinstiţi, care dăduse dovezi de destoinicie şi erau cunoscuţi pentru iubirea lor de dreptate. Poronci straşnice fură trimese juzilor pe la sate ca să judece pe oameni drept şi să nu-i mai jăfuiască cu cereri de pocloane. Cnejilor maramureşăni care venise cu dânsul, li hărăzi locuri din pustiu, de care erau foarte multe, mai ales în partea de sus a ţării.

Oastea înfiinţată de Isaia şi de Stroici fu mărită cu cete de Maramureşăni. Această oaste era bine înzestrată cu arme şi avea căpitani şi hotnogi vrednici; cei mulţi din ei slujise prin oşti străine şi cunoşteau bine rânduelile oşteneşti.

Dar nici Bogdan nici Părintele Isaia nu uitase că ajungerea în scaunul Moldovei nu era singurul ţel la care trebuiau să năzuiască. Ei nu scapase din vedere, nici macar pentru o clipă, celalalt ţel, cu mult mai mare şi mai falnic: unirea tuturor ţărilor dintre munţi, Nistru şi mare într'o singură şi puternică domnie. In cursul iernei trimeşi dela Hotin şi dela Ieşi veniseră la Suceava ca să se închine lui Bogdan şi

să-l roage să primească să li fie domn şi lor. De la Codreni venise Căpitanul Băncilă, iar dela Lăpuşneni Bibire, pentru a încheie, cu Bogdan legătura prin care şi unii şi alţii se îndatorau să dee ajutor desăvârşit şi grabnic aceluia asupra căruia ar veni vr'un duşman străin, oricare ar fi el. In asămene împrejurare povăţuirea oştenilor era să fie a lui Bogdan, ceilalţi legându-se să-l recunoască de căpitan mai mare. Gheorghiţă nu venise cu ei, căci el pregătea tocmai atunci o năvălire împotriva Tatarilor.

Dela Bârlad sosise veştile cele mai îmbucurătoare. Tărziul şi cu Coţofană nici nu se aratase la alegeri: Toma Alimoş, cu Ploscan şi ai săi fusese aleşi, cel dintâiu voevod şi cel de al doilea şoltuz, cu învoirea tuturor celor de faţă. Se adeverise pe deplin că Basarab nu voia să pue nici o piedecă înfiinţării unei domnii puternice în Moldova.

Toma Alimoş bănuia că Tărziul şi cu Coţofană se dăduse acuma în partea Ungurilor, dar lucrarea lor fiind făcută cu mare taină, nu putuse să-şi spriijne bănuelile pe fapte. De ajutorul Bârlădenilor Bogdan nu se mai putea îndoi.

Venise acuma vara şi toată lumea avea de furcă cu strânsul, căci roadă ca în acel an rar se mai văzuse.

Deodată se auzi veste că craiul Lajos s'o în-

tors din Italia şi vine cu oaste nenumarată asupra Moldovei, pentru ca să gonească pe Bogdan şi să aducă în locul lui pe Balc, căci Sas murise în Bistriţa la începutul iernii.

Inainte ca domnia să fi avut vreme să-l chieme la arme, poporul întreg fu în picioare. Săriră cu toţii, cu mic cu mare, ca să apere moşia strămoşască care, de când era ocârmuită cu dreptate, li părea şi mai dulce decât până atunci şi să păstreze acel bun nepreţuit: un domn vrednic, drept şi cu durere de ţară.

Răpegiunea cu care Ungurii năvăliră asupra Moldovei fu uimitoare. De abie se auzise veste despre întoarcerea craiului şi despre pregătirile lui, de abie avuse Bogdan vreme să-şi adune oştile şi să trimată scrisori cerând ajutoare de la Românii de pe împrejurimi, când se auzi, în aceiaşi zi, că străjile ungureşti s'au ciocnit cu cetele lui Mihu la Gârla Babei, că o oştire se apropie de trecătoarea Prisacanilor, iar alta stă la Breţcu, gata să năvălească pe Oituz.

LXI.

Cavalerul Căinţii.

Când Mihu duse pe Ileana dela Răcăciuni la Poiană, el avu grijă, pe drum, s'o pregătească la jalnica privelişte care s'înfăţoşă dinaintea ochilor ei. Intr'o casă ţărănească, una din cele

puţine cruţate de foc, ea găsi pe tatăl ei în neputinţă să mişte nici mână nici picior; cneazul numai cu mare greu izbutea să rostească crâmpee de cuvinte. Mare fu jalea Ilenei, căci ea iubea mult pe părintele ei; nu mai avu decât o singură grijă, o singură dorinţă: să-i îndulcească pe cât îi era cu putinţă zilele cele de pe urmă, să-i aline suferinţele şi să încunjure cu iubire patul lui de durere.

In asămenea împrejurări nu era de gândit la săvârşirea căsătoriei: Mihu trebui să se hotărască s'aştepte ca cerul să facă o minune sau ca cneazul să-şi dee sfârşitul. Trebui să se mulţămească să vie numai din când în când să-şi umple ochii cu privirea iubitei şi să-şi desmierde urechile cu auzul glasului ei.

Prin îngrijirile vatamanului, curtea cneazului fu acoperită de cu toamnă şi se gătiră câteva odăi în care bolnavul putu să se mute. In primăvară însă, atât casa cu încăperile de pe împrejur cât şi satul îşi luase înfăţoşarea de odinioară, numai starea cneazului rămăsese neschimbată.

Mare fu spaima Ilenei când văzu pe Mihu sosind într'o sară pe neaşteptate şi vestind-o că a venit numai pe un ceas, s'o îmbrăţoşeze şi să plece pe urmă la graniţă, spre a da piept cu furtuna care se deslănţuia asupra ţării. Cu o groază nespusă şi cu un dor nemărginit as-

cultă ea, după plecarea lui, tropotul din ce în ce mai slab al copitelor calului său.

Mihu avu cinstea să poarte cea dintâiu luptă pentru apararea Moldovei. Două mii de prăştinaşi şi de arcaşi din Dalmaţia trecuse Bistriţa din sus de Gârla Babei, spre a apuca pe Români în coaste. Nişte ciobani români din Maramureş alergară şi dădură de veste lui Mihu care se afla la Gârla Babei cu vr'o două mii de oameni. Luând o mie cu dânsul, el aţinu calea Dalmaţienilor şi, lovindu-i fără veste, îi nimici cu desăvârşire. A doua zi sosi însuşi Bogdan cu zece mii de oameni. Şase mii păzeau la Măgura Calului, unde din poronca lui Mihu se făcuse nişte adevarate cetăţi, alcătuite din copaci tăeţi. Ştefan Stroici cu alţi zece mii de oşteni era trimes la Prisacani spre apararea trecătoarei de acolo şi a văei Bistriţei, iar Oituzul era păzit de două mii de oameni domneşti şi de ţarani strânşi de pe Oituz, Trotuş şi Tazlăe.

In faţa oştii lui Bogdan se afla însuşi craiul cu peste patruzeci de mii de oameni; două zeci de mii de Unguri veneau împotriva lui Stroici, alţi zece mii năvăleau pe la Breţcu.

Incercările Ungurilor să pătrundă în partea de sus a văei Bistriţei ramaseră dintâiu zadarnice şi fură răspinse cu pierderi, atât la Gârla Babei cât şi la Măgura Calului. Odată

cu aceste izbânzi sosi vestea neașteptată că oastea ungurească care pătrunsese în valea Oituzului fusese lovită de Români fără veste, sub Măgheruș, și că puțini din năvălitori izbutise să scape. Inimile Românilor crescură.

Dar chiar a doua zi veni știre că mai multe mii de Unguri trecuse prin munții Maramureșului și erau gata să se scoboare în valea Moldovei; tot odată se află că alte cete de Unguri pătrunsese în țară prin pârâul Neagra, între munții Călimanul și Pietrele Roșii.

Amândouă aripile Moldovenilor fiind astfeliu încunjurate, numai o retragere grabnică putu să scape de nimicire oastea lui Bogdan. In câteva ceasuri ea se afla strânsă întreagă în valea Moldovei, la Pojorita. Dar numai o zi stătu aici. Ungurii folosindu-se de împrejurarea că numărul lor întrecea cu mult pe acel al Românilor, încercase din nou să tae retragerea lui Bogdan. Domnul fu silit să îndărăptez din nou. Se opri la Cornul Luncii unde se dădu o luptă cumplită și Ungurii, la rândul lor, fură siliți să dee înapoi. Bogdan primi aici două vești rele: Stroici după o apărare înviersunată, văzând și el aripile lui încunjurate, fusese silit să bată în retragere spre Piatra, iar ajutorul Ieșenilor șe al Hotinenilor nu se mai putea aștepta. Craiul Cazimir al Lehiei, în urma îndemnului nepotului său Lajos, trimesese asupra

lor o oaste spre a-i supune şi ei aveau nevoe de toate puterile lor pentru a se apara.

Invingerea lui Stroici silea pe Bogdan să se scoboare în jos, pentru a se întruni cu puterile namestnicului său şi a ţinea pe loc oştile ungureşti până la sosirea ajutoarelor din Bârlad şi din Codru. Trimese deci poroncă lui Stroici să se retragă înspre Bacău, pornind înainte câteva sute de oameni sub povăţuirea unui oştean vrednic, care să râdice întărituri şi să săpe şanţuri pe tapşanul deasupra Săuceştilor şi pe şesurile care de la acest tapşan se întindeau spre Siret şi spre Bistriţa. Apoi domnul se îndreptă cu toată oastea spre Smirodava, însărcinând cu acoperirea retragerii pe Mihu cu trei mii de oameni, pe jumatate călări şi pe jumatate pedeştri.

In ziua aceasta nu se dădu nici o luptă, căci Ungurii prinsese de veste numai târziu că Românii se dau înapoi: numai în spre sară străjile lor se aratară în departare.

Mihu îşi opri cetele pe la asfinţitul soarelui în dreptul Ciumuleştilor; ele tăbărîră pe amândouă malurile Moldovei, iar otacul lui Mihu era aşazat pe malul stâng, lângă capra podului umblător.

Soarele asfinţise când se auzi o trâmbiţă sunând dincolo de Moldova şi se văzu, venind spre pod, la pas, o ceată de zece călăreţi, în-

cunjurați de vr'o treizeci de Moldoveni. Când ajunseră la malul apei, unul din călăreți descălecă și, însoțit de trei Români, trecu cu șaica pe malul stâng, iar ajuns acolo, se îndreptă spre Mihu care se afla cu Petrea Cărăbuș și aaștepta să i se aducă mâncarea.

Noul venit purta un coif al cărui vizieră închisă lasa să i se zărească numai ochii și nasul printr'un fel de gratie, și o cămeșă de zale acoperită, pe piept, pe umere și pe brațe cu platoșe de oțel și strânsă la cingătoare cu o curea groasă de piele, împodobită cu scoici de oțel. Partea de dinainte a coapșelor, gunuchii, fluerele și picioarele erau asămene acoperite cu platoșe de oțel; la cingătoare era prinsă, în partea stângă, o spadă lungă și lată, cu mânerul în chip de cruce, cu teacă de oțel, iar în partea dreaptă spânzura un junghier, lung de două palme. La trei pași de Mihu, Românii oprindu-se, se opri și noul venit.

— Ce este? întrebă Mihu, și cine-i oșteanul pe care-l văd cu voi.

— Căpitane, răspunse unul din Români; mai dinioarea eram împrejurul focului, când am văzut venind pe drum, despre Neamțu, acești zece călăreți. Ne-am pus deacurmezișul și li-am strigat să stee și să spue cine sunt. Dintre dânșii o ieșit acest om și mi-o vorbit într'o limbă străină, dar din cuvintele: căpitan Mihu, care le

rostea necontenit, numai decât am înţăles, că ni cere să-l aducem la tine, ceiace am şi făcut.

— Cine sunteţi, zise atunci Mihu străinului, şi ce voiţi cu mine?

Dar străinul îi răspunse ruseşte:

— Eşti Căpitanul Mihu?

Mihu care, în vremea cât stătuse la Liov, învaţase bine atât ruseşte cât şi leşeşte, răspunse în aceiaşi limbă:

— Da, eu sânt, dar tu, cine eşti?

— Eu sânt Măhnitul, sluga credincioasă a Cavalerului Căinţii care aşteaptă pe celalalt mal.

— Şi cine este Cavalerul Căinţii, de unde vine el şi ce voeşte cu mine? întrebă Mihu mierat.

— Stăpânul meu, Cavalerul Căinţii, este un tânăr Leah de neam mare, care mergând în Ţara Francească, a cucerit acolo slavă mare în războae şi o dobândit astfeliu pintenii de aur dela craiul francesc... Dar duşmanul omenirii împingându-l, el, într'o clipă de rătăcire, o avut nenorocirea să jicnească adânc tocmai pe acea pe care o iubea peste tot. Rătăcirea lui însă n'a ţinut mult: recunoscându-şi vina o venit la dânsa şi i-o cerut iertare. Dar ea n'o vrut să-l ierte până ce stăpânul meu nu-i va fi dovedit căinţa lui prin fapte. Atunci el s'o legat că va strabate toate ţările creştine,

câte se întind din Ţara Franceascâ până la păgâni şi că în fiecare ţară va face câte o izbândă mare, apărând pe cel slab şi drept împotriva celui tare şi nedrept. Apoi întorcându-se dela hotarul păgânilor pe alt drum, va urma în vremea întoarcerii la feliu ca la ducere, până ce va ajunge iar lângă iubita lui. In acest răstimp el s'a jurat să nu destăinuiască numele său nimărui, luând pe acel de: Cavaler al Căinţii şi să nu schimbe macar un cuvânt cu nimene decât cu mine fără neaparată trebuinţă şi, mai ales, să nu-şi arăte faţa nimărui. Jumatate din jurământ este împlinit, am ajuns de astă primavară la hotarul păgânilor şi acum ne întoarcem înapoi în Ţara Franceascâ. Auzind că craiul unguresc o pornit cu oaste mare asupra voastră, spre a scoate pe domnul vostru, pe Bogdan, care este lăudat de toţi ca vrednic şi drept şi a pune în locul lui pe altul, cunoscut prin fărădelegile lui, stăpânul meu s'o hotărît să vă aducă ajutorul braţului său. El o întrebat pretutindeni care din fruntaşii moldoveni este mai slăvit prin faptele lui de vitejie şi de pretutindeni i s'a răspuns că mulţi viteji numără Ţara Moldovei printre fiii săi, dar că cel mai viteaz dintre toţi vitejii eşti tu. Şi încredinţându-se stăpânul meu că într'adevăr aşa este cum vorbeşte lumea, iaca că o venit drept la tine şi, el oprit fiind de jurământul său

să vorbească cu tine, m'o trimes pe mine să-ţi zic aşa: Căpitane Mihule, primeşti tu oare ca de acum înainte şi până la sfârşitul acestui războiu, Cavalerul Căinţii să-şi aşăze cortul la otacul tău şi să fie tovarăş cu tine în lupta dreaptă ce o porţi spre a-ţi feri neamul şi ţara de ruşine şi de nedreptate?

Mihu ascultase mierat această lungă cuvântare. Din spusele lui Landi, din acele ale soţiei acestuia şi din cărţile care le cetise la el, avea cunoştinţă de jurămintele făcute altă dată de către cavalerii din Apus, pentru a ispăşi vr'un pacat sau spre a mişca inima iubitei, dar credea că asămenea întâmplări sunt lucruri ale trecutului, care nu se mai văd. Povestirea străinului găsi răsunet în simţirile lui cavalereşti şi în starea inimii lui. Dar îşi zicea că dacă pacatul l'ar fi împins să greşască Ilenei, o pedeapsă ca acea ce şi-o impusese Cavalerul Căinţii i-ar fi părut lui prea mică. Deci fără a sta la îndoială, el răspunse Măhnitului:

— Du-te şi spune Cavalerului Căinţii că primesc cu bucurie ca el să-şi aşăze cortul la otacul meu şi că voiu fi mândru să lupt pentru o pricină sfântă lângă un viteaz ca el. L'aşi pofti la masa noastră oştenească, dar jurământul lui neiertându-i să-şi arăte faţa, cu greu ar putea să mănânce având pe cap coiful închis.

Măhnitul se închină şi ducându-se la şaică,

trecu iar dincolo. In curând Cavalerul Căinţii cu Mâhnitul, cu opt călăreţi înarmaţi şi cu doi cai purtând pojijia, se aflară pe malul stâng al Moldovei. Cavalerul Căinţii încă nu descalecase. Era îmbracat în fier dela cap până la picioare. Purta un coif împodobit cu pene de păun văpsite în negru, la care se vedea o singură deschizătură, în curmezişul lui, la înălţimea ochilor. La cingătoare îi atârna o spadă lungă în partea stângă, un junghier în cea dreaptă; braţul drept trecea prin curaua unui scut de oţel în trei muchii, pe care se vedea zugrăvit un păun negru pe un câmp argintiu. De călcăii lui erau prinşi pinteni de aur. Calul, mare şi puternic, era acoperit cu platoşe de oţel pe frunte, pe gât, pe şăle şi pe piept. De oblâncul de dinainte a şălii era atârnat un buzdugan greu, pene de păun văpsite în negru împodobeau şaua. Cei opt călăreţi care urmau erau tot oameni zdraveni, acoperiţi cu zale şi înarmaţi cu spezi, junghiere, buzdugane şi suliţi. Unul din ei ţinea în mână suliţa cavalerului, lungă şi grea, având la vârf o flamură roşie, pe care era cusut un pom de argint pe câmp negru.

Cavalerul se opri la câţiva paşi de Mihu, se dădu jos de pe cal, înaintând spre el, şi-i întinse mâna fără însă a scoate, după obiceiu, mănuşa de oţel care o acoperea. Mihu, fără a

se miera de această împrejurare, o strânse voiniceşte. Apoi străinul se închină uşor şi se întoarse spre oamenii lui. El era un om de statură mijlocie şi de făptură sprintenă, fierul care-l acoperea nu-i îngreuia mersul deloc.

— Mă mier, Căpitane, cum te-ai grăbit primindu-l lângă noi, zise Petrea Cărăbuş, care înţălegea şi el bine ruseşte şi ascultase toată cuvântarea Mântuitorului; cine ştie cine sânt ei, şi care sunt scopurile lor? Mie nu-mi prea-sună adevarată povestea care ni-o făcut-o acel Rus.

— Nu-ţi sună adevarată fiindcă nu cunoşti bine obiceiurile Apusului unde asămene jurăminte erau altă dată lucruri obicinuite, zise Mihu. Dacă ni-au minţit şi se poartă cu scopuri viclene, împrejurarea că-i avem lângă noi ni face supravegherea mai uşoară. Ş'apoi ce primejdie pot fi zece oameni în mijlocul unei oştiri întregi? La cel mai mic sămn de vicleşug îi putem face fărâmi.

Petrea Cărăbuş nu mai răspunse nimică şi amândoi tovarăşii se puseră la masă.

In această vreme, oamenii cei străini întinsese un cort rotund şi încăpător, sub care se retrase Cavalerul Căinţii. Apoi Măhniţul cu ceilalţi care, după limba care o vorbeau, se cunoşteau a fi Ruşi, cu toţii aprinsese un foc şi începuse să pregătească mâncarea.

Românii avură în curând prilej să se încre-

dinţeze că Mâhnitul vorbise numai adevărul când lăudase vitejia stăpânului său. Tabără fu trezită în mijlocul nopţii prin sunete de trâmbiţi: călărimea ungurească năvălea de pe valea Şomuzului. Otacul întreg fu în picioare într'o clipă şi arcaşii lui Mihu ţinură năvălitorii în loc. Iu curând călărimea moldovenească, cu Mihu în frunte, trecea Şomuzul şi cădea în coasta Ungurilor: învălmăşala fu cumplită. Mihu se văzu încunjurat, fără veste, de duşmani. Paloşul lui, tăind şi împungând în toatte părţile, izbuti o bucată de vreme să facă un gol împrejurul lui; dela o vreme însă braţul lui începuse a osteni şi cercul duşmanilor se tot strângea când, deodată, în rândurile lor se văzu, la lumina lunii, deschizându-se o uliţă şi în acea uliţă apăru Cavalerul Căinţii care îşi îndrepta calul numai cu genunchii, iar cu braţele amândouă învârtea cumplita-i spadă şi, cu fiecare lovitură, culca câte un duşman la pământ, după dânsul veneau Mâhnitul cu Ruşii, urmaţi de oştenii lui Mihu. Ungurii o luară la fugă.

— Mulţămesc, Domnule Cavaler, zise Mihu pe ruseşte străinului care-şi oprise calul. M'ai făcut datornicul tău, cred că în curând voiu avea prilej să-mi plătesc datoria, şi-i strânse mâna cu căldură.

Străinul însă s'închină fără a răspunde. Na-

vala Ungurilor fiind răspinsă, Românii s'întoarseră în tabără şi cei mulţi din ei îşi urmară somnul neîntrerupt.

In zori de ziuă, când se pregăteau de plecare, sosi dela vale, dela otacul domnesc, o veste îmbucurătoare. Toma Alimoş făcea cunoscut că este gata să plece cu oastea Bârlădenilor şi aşteaptă din zi în zi sosirea lui Gheorghiţă cu Codrenii, ca să vie împreună. Bogdan îi trimesese răspuns să se îndrepte spre Bacău.

Grosul oastei ajunse a doua zi în dreptul Bacăului şi, pe tăpşanul Săuceştilor, se întruni cu Stroici care mai dispunea de opt mii de oameni. A treia zi sosi şi Mihu; el fusese silit în aceste trei zile să oprească de cinci ori navala Ungurilor şi pierduse jumatate din oştenii lui. Cavalerul Căinţii luase parte la toate luptele şi uimise pe toţi oştenii prin îndrăzneala şi prin iscusinţa cu care mânuia armele.

In dimineaţa zilei după întrunirea tuturor oştilor, sosi din Bârlad, dela Ploscan, o veste îngrozitoare: Toma Alimoş căzuse sub cuţitul lui Manea Fărtatul. Folosindu-se de această împrejurare, Tărziul şi cu Coţofană trăsese poporul în partea Ungurilor şi erau gata să plece să aţie calea Codrenilor, spre a-i împiedeca să vie în ajutorul lui Bogdan.

LXII.

Bătălia dela Săucești.

Primejdia în care se aflau Moldovenii era mare. Oastea ungurească de pe Bistriță li închidea această vale cu desăvârșire, iar Bacăul căzuse prin tradarea negustorilor saşi şi unguri; străjile oastei care venea cu craiul tăbărau în fața cetei lui Mihu. La spinare era Siretiul venit mare, din mal în mal, în urma unei ruperi de nouri la obârşia lui şi, pentru a trece pe malul stâng, era un singur pod, la Holt, îngust şi slab, amerințat să fie luat de apă în fiecare ceas.

Un sfat la care luară parte toate căpeteniile oştirii fu ținut în grabă, în cortul lui Bogdan.

Domnul li propuse să se lepede de domnie şi să se retragă sângur dincolo de Siret, pentru ca țara să se poată închina mai uşor craiului şi să ceară cruțare dela mărinimia lui. Insă la această propunere strigară cu toții, într'un glas, că sunt hotărîți să trăiască ca pribegi în țări străine sau să moară bărbăteşte, cu arma în mână, apărând pe domnul pe care l-au ales, dar că niciodată nu vor mai pleca capul sub jugul unguresc sau vor recunoaşte domnia lui Balc.

Părintele Isaia, care se afla şi el în tabără,

rosti un cuvânt în care zicea că ţara şi Bogdan alcătuesc o singură fiinţă ce nu poate fi despărţită, că într'adevăr în grea cumpănă se afla oastea, dar că văzuse oştiri ieşind, prin vitejia lor şi ajutorul Atotputernicului, din împrejurări şi mai grele. Călugărul mai adăugi că veştile primite dela Bârlad sunau într'adevăr că Tărziul voeşte să împiedece venirea într'ajutorul lor a Codrenilor, dar nimica nu îndreptăţea presupunerea că această încercare avea să fie încununată de izbândă. Credinţa lui era că Codrenii, cu vitejia lor cunoscută, deprinşi să asculte orbeşte de poroncile căpitanilor lor, nu puteau decât să iasă biruitori dintr'o luptă cu Bârlădenii desbinaţi şi duşi la luptă de Tărziul, care nu făcuse încă nici o ispravă ca voevod şi era urât de mare parte dintr'înşii. Codrenii puteau să sosască în ajutor din ceas în ceas.

Cuvintele Părintelui Isaia redeşteptară nădejdea în inimile celor mai mulţi: hotărîrea de a lupta cu înverşunare, până la moarte, fu luată cu primirea tuturor. Se hotărî ca duşmanul să fie hărţuit necontenit dinspre Bacău şi Bistriţă, spre a-l sili să ţie în acea parte toată oastea venită pe Bistriţă. Dar puterea Moldovenilor trebuia mai ales să fie îndreptată asupra aripii stângi a Ungurilor, unde se afla însuşi craiul, pentru a nu-i lasa să pătrundă în

valea Siretiului ci a-i sili să îndărăpteze până pe Moldova în sus, pentru a-şi pastra slobod drumul spre Smirodava şi Iaşi.

In acea zi avură loc numai câteva mici hărţueli pe valea Bistriţei; Ungurii îşi adunau puterile, iar Moldovenii lucrau la întăririle începute de Stroici pe dealul Săuceştilor, la Spineni şi la Armăşeşti. A doua zi însă Ungurii năvăliră din toate părţile înainte de ziuă: era vădit că voiau să grămădească pe Români în colţul dintre Siret şi Bistriţă şi să-i arunce în apă sau să-i silească să se închine. Lupta fu mai ales crâncenă pe tapşanul Săuceştilor şi la Spineni, unde ţinu până în sară. Românii în acea zi pierdură oameni mulţi, dar nu dădură înapoi nici cu un palmac.

Lupta reîncepu în dimineaţa următoare, cu toate că o ploae cumplită începuse să cadă de cu noapte. Strunile dela arcurile Moldovenilor udându-se, minunaţii lor arcaşi nu li mai fură de nici un ajutor. Văzând că întăriturile dela Spineni vor fi pierdute în cursul zilei, Bogdan puse să sape în grabă un nou şanţ, mai la vale, între Săuceşti şi Costeiu şi îl umplu cu care răsturnate. La toacă Românii erau siliţi să se retragă, dela Spineni la această nouă întărítură.

Mihu apara tapşanul Săuceştilor împotriva lui Balc şi izbuti să răspingă toate năvălirile

dușmanului. Cavalerul Căinții arătă și aici o vitejie fără samăn, el era vecinic în frunte, se expunea cu o nepasare nemaivăzută la loviturile dușmanului, dar rămânea neatins, viața lui părea ocrotită de un farmec.

Pe Bistriță, întăriturile dela Șerbănești, cucerite de Unguri la amiază, erau recucerite de Stroici înainte de toacă. Ploaia care curgea acuma șivoaie și întunericul puseră în sfârșit capăt luptei.

Ea reîncepu în ziuă. Cerul se răsbunase. Toată puterea ungurească se năpusti asupra tapșanului Săucești; o navală urmă celei-lalte, cetele ostenite fiind necontenit schimbate prin altele proaspete. Pe la amiază Moldovenii ale căror puteri erau sleite, se văzură sleiți să dee înapoi sub puterea atât de copleșitoare a dușmanului. Pas cu pas îndărăptară, întâiu până în muchia dealului, apoi se scoborîră până în șes. Aici Mihu izbuti să alcătuiască o ceată de vr'o trei mii de oameni înarmați cu suliți și având stoluri de arcași în dreapta și în stânga. Ei opriră astfeliu înaintarea Ungurilor mai bine de două ciasuri. Căldrura ara grozavă, iar oamenii nemâncați și nebăuți de dimineață. De la o bucată de vreme însă, nu mai putură împiedeca înaintarea dușmanului și prinseră iar a se da încet înapoi.

Bătălia era pierdută, lui Bogdan nu-i mai

rămânea altă uşă de scapare decât fuga pe malul stâng al Siretiului, pe podul dela Holt. Mai mulţi din sfetnicii lui îl rugau să nu mai piardă o clipă şi să treacă podul înainte ca grămădirea fugarilor pe dânsul să-l pue în primejdie.

Deodată, despre Săcueni, se auziră nişte trâmbiţi sunând: Românii şi Ungurii încetară lupta pentru o clipă şi se uitară înspre locul de unde veneau sunetele.

O oaste de călăreţi se scobora pe coastă şi venea spre Siret; razele soarelui aproape de răsfinţit, căzând asupra miilor de coifuri şi de suliţi, li făcea să samene cu un şivoiu de foc. Un urieş strigăt de bucurie ieşi din piepturile Ungurilor.

— Bârlădenii, Bârlădenii cu Târziul.

Căci într'adevăr se puteau cunoaşte acuma steagurile Bârlădenilor şi oştirile ungureşti fusese vestite de Târziul că el vine cu ajutor înaintea craiului.

Orice nădejde pieri din inimile Românilor, dar acele inimi erau prea îndârjite pentru a se muia în faţa pieirii şi a face ca braţele lor să lovească în duşman cu mai puţină putere.

— Să murim cu răscumpărare! fu strigătul care se auzi în toată oastea.

Românii se răpeziră cu turbare asupra vrăjmaşilor şi lupta reîncepu, mai crâncenă. Cnea-

zul Radomir, care era de pază la pod, luă grabnic măsuri spre a-l apara împotriva noului dușman ce se ivea pe malul stâng.

Dar noui sunete de trâmbiți se auziră, tot de peste Siret, dar de astă dată, din jos, despre Buhociu și se văzu ieșind din pârâul Sârbului și înaintând în treapăd pe șesul Siretiului, altă oaste, tot călăreață. Mai la vale sute de ciobace se vedeau trecând apa cu oameni într'însele.

— Codrenii, Codrenii, fu strigătul de bucurie care ieși din piepturile Românilor ce se aflau aproape de mal și acoperi zgomotul luptei. Se puteau vedea, fâlfâind mândre în vânt, steagurile voinicilor din Chigheciu. In fruntea lor mergea un călăreț purtând pe cap un coif de argint suflat cu aur, încununat cu o pajură, iar pe piept un panțîr, tot de argint. Era Gheorghiță a Șalgăi.

Cum ajunse la malul Siretiului tulbure și mânios, scoase paloșul, îl ridică deasupra capului și rosti o poroncă scurtă care răsună ca un bucium peste tropotul miilor de copite și peste zgomotul undelor. Călărețîi se înșirară în rându.i de câte o sută și Gheorghiță, punându-se în dreapta celui dintâiu, rădică pentru a doua oară paloșul deasupra capului, și dădu pinteni calului care sări în apă; oastea întreagă urmă pe căpitanul ei.

Puterea Siretiului fu învinsă de puterea întrunită a miilor de oameni și de cai: un șivoiu viu trecu peste șivoiul de apă, pe celalalt mal râmăturile se tocmiră din nou pentru navală. Radomir alergă la Gheorghiță în fuga calului.

— Pentru Dumnezeu, strigă el, de ce ai rămas dincolo? Ai fi putut să ații calea Bârlădenilor și să-i oprești pe loc.

— Să aținem calea Bârlădenilor, întrebă Gheorghiță mierat, dar pentru ce?

— Ca să nu cadă Târziul în spetele noastre, răspunse Radomir care nu mai putea de nacaz.

— O, zise Gheorghiță, văd că veștile ajung încet pe aici. Târziul este acuma fugar peste Dunăre, iar în fruntea Bârlădenilor merge Toma Alimoș, voinicul voinicilor și cel mai credincios prieten al domnului vostru.

— Cum? Toma Alimoș... începu Radomir.

— Toma Alimoș, deși rănit de cuțitul unui ucigaș, trăește și iacată-l că trece apa cum am trecut-o noi, zise Gheorghiță arătând Siretiul negru de oameni și de cai în fața Costeiului, dar nu mai este vreme de vorbă acuma. Înainte! La treapăd.

Și cei șase mii de călăreți Codreni înaintea cărora mergea Gheorghiță, se îndreptară înspre locul unde Mihu și ceata lui erau aproape încunjurați de mulțimea Ungurilor, dar

cârmind ceva mai la stângă. Iar, când ajunse la două sute de stânjăni de dușmani, dădu sămnul năvălii.

Ungurii văzuse noul dușman care venea împotriva lor și luase măsuri pentru a-i ținea piept, dar avântul grozav al Codrenilor răsturnă, călcă în picioarele cailor tot ce întâlni; într'o clipă ajunseră până sub tapșan. Tot ce rămăsese în picioare din cetele opuse lor o rupsese de fugă. Sub tapșan Gheorghiță și Bibire năvăliră asupra Ungurilor care se luptau cu Mihu. Strânși între doi dușmani, ei se apărară bărbățește, dar fură măcelăriți aproape până la unul.

Codrenii pedeștri, în număr de două mii, trecuse Siretiul în ciobace aduse de ei în spinare și ajunsese răpede la întăritura care tăia șesul la Arămești și unde poroncea Stroici. Acesta, la sosirea ajutorului neașteptat, ieși din întărituri și se răpezi cu Codrenii și cu oamenii lui asupra dușmanilor. Ungurii văzând, după o luptă scurtă, că tovarășii lor pleacă în râsipă pe tapșan, pierdură inima și o luară asămenea la sănătoasa. Românii erau învingători la aripa dreaptă și la mijloc.

La aripa stângă însă Ungurii luptau cu îndârjire. Toma Alimoș, îndată ce ieși din Siret, își tocmi rândurile călărimii spre a cădea în coasta dușmanilor. Dar ei avuse vreme să se pregătească pentru a întâmpina acea lovire.

Șase mii de călăreți din cetele curții crăești, cu steagul cel mare al crăiei, care nu intrase în luptă până atunci, fusese aduși în treapădul cel mare și amerințau să iee pe Bârlădeni în coastă. Toma Alimoș se văzu deci nevoit să oprească pe loc avântul oștenilor, să-și schimbe întocmirea și să-i aducă asupra acelei călărimi care se apropia răpede. Bătrânul voevod drept pe calul lui, dar galbăn la față și slăbit la trup, se ținea la treizeci de stânjăni înaintea oștenilor și din toți câți îl urmau nici unul nu se îndoia că-i duce la izbândă. Când depărtarea dintre amândouă călărimile scăzu la vr'o trei sute de stânjăni, Toma Alimoș ridică paloșul, trâmbițile sunară și caii o luară la goană; Ungurii veneau cu aceiași iuțală. Groaznică fu ciocnirea, cumplită învălmășala. Atunci coada cetelor bârlădene se văzu cârmind deodată spre dreapta pentru a lovi, ca o vijelie de oțel, în coasta Ungurilor. Ei se clătinară apoi, dând dosul, o luară la fugă pe șesul Siretiului. Bârlădenii îi urmăriră până dincolo de Peletuci unde Ungurii, dând de niște cete de arcași ale lui Toma Alimoș, care trecuse Siretiul pe șăici și care începură să împroaște în ei cu săgeți, se răsipiră în toate părțile. Bârlădenii se luau după dânșii când voevodul, poroncind să sune adunarea, rândurile se întoc-

mirâ din nou. Steagul cel mare al Curţii rămăsese în mânile Românilor.

Pogan şi alţi cneji care erau de faţă, văzând suferinţa scrisă pe faţa lui Toma, cu toate opintelile lui să se arăte nepăsător, îl rugară să iee ceva odihnă, izbânda neputând să mai fie îndoelnică. Dar voevodul nu voi s'asculte nimica.

— O izbânda este desăvârşită, zise el, numai când duşmanul este pus pe fugă pretutindeni. Ungurii mai ţin încă tapşanul din faţa noastră, şi voevodul arătă spre Săuceşti, care se întinde în oastea noastră ca un cuiu, trebue să-i gonim de pe acel tapşan şi numai atunci puteavom să ne gândim la odihnă. Ziua de astăzi este hotărîtoare pentru viitorul neamului românesc, s'o ducem la bun sfârşit.

Şi Voevodul poronci arcaşilor să înainteze asupra înălţimilor, urmând cu călărimea după dânşii.

Navala Bârlădenilor şi fugărirea călărimii silise pe Ungurii care ţineau întăriturile dintre Costeiu şi Săuceşti să le părăsască şi să se retragă de pe tapşan, deasupra acestui de pe urmă pe dealul numit al Podului.

Ungurii nu mai putură să susţie navala dată din toate părţile de către Români, ei părăsiră tapşanul, parte se retrase pe dealul Podului, iar ceilalţi, năpustindu-se asupra cetelor

lui Stroici, izbutiră să-şi deschida un drum pe valea Bistriţei. Românii osteniţi nu-i urmăriră şi încetară de a mai năvăli asupra dealului Podului. Noaptea căzuse cu totul, dar era lună şi se vedea ca ziua.

Mihu se întâlnise la sfârşitul bătăliei cu Gheorghiţă şi cu Bibire. Acuma tus-trei descălecase şi Gheorghiţă îi povestea întâmplările din Bârlad când Onea, venind din şes, aduse stăpânului său veste că Cavalerul Albrecht este greu rănit şi doreşte să-i vorbească.

Mihu, însoţit de cei doi prieteni, se duse îndată la locul unde zăcea bătrânul oştean, chiar-sub priporul care ducea la deal. Cavalerul, căruia o lovitură de suliţă îi străpunsese maţele, zăcea lângă nişte tufe, capul îi era aşazat pe o manta învălătucită, lângă dânsul se vedeau, în genunchi, Cavalerul Ulrich şi Conrad Muller, amândoi fără arme; împrejurul lor un cerc de arcaşi români îi privea în tăcere.

Când Ulrich văzu că Mihu se apropie, el se plecă asupra feţei rănitului şi-i zise câteva cuvinte nemţeşti. Bătrânul cavaler încercându-se în zadar să ridice capul, Conrad se aşăză binişor lângă dânsul şi-i rîdică capul pe genunchii lui.

Mihu îngenunchiă lângă Crijat.

— Sânt rănit de moarte, zise acesta pe ro-

mâneşte cu un glas stâns, mai pot trăi puţine clipe. Te-am chiemat fiindcă, din toţi duşmanii noştri, te ţin drept cel mai viteaz şi cel mai mărinimos. Te rog să zici din partea mea cneazului Ştefan Stroici că am însărcinat pe prietenul nostru, Cavalerul Ulrich, să spue iubitei mele soţii, Mariei, că cea de pe urmă a mea dorinţă este ca ea să se căsătorească cât mai curând cu cneazul Stroici, cu care a fost altădată logodită. Spune cneazului că am credinţa că el va şti s'o facă fericită.

Glasul cavalerului se făcuse atât de slab în cât, pentru a-i pricepe cuvintele cele de pe urmă, Mihu se văzu silit să-şi lipească urechea de buzele lui.

Păunaşul Codrilor îi făgădui că va îndeplini cu sfinţenie însărcinarea ce i-o dăduse şi rosti câteva cuvinte de mângâere.

Crijatul scutură capul.

— Moartea mea este acea care am dorit-o în toată viaţa, zise el; mor cum trebue să moară un oştean şi un cavaler. Dumnezeu să-mi fie milostiv.

Şi peste puţin îşi dădu sufletul.

Cavalerul Ulrich închise plângând ochii vechiului său tovarăş, apoi zise o scurtă rugăciune care fu ascultată de Români cu capetele descoperite.

Mihu porunci să se caute numai decât prin împrejurimi un preut catolic care să vie a doua zi să iee trupul cavalerului şi să-l ducă spre astrucare la o biserică de legea lui. Aflând dela arcaşii de faţă că Cavalerul Ulrich se predase lor, li porunci să înapoiască armele şi calul atât lui cât şi lui Conrad şi li hotărî că sunt slobozi să meargă oriunde vor voi, dacă se leagă prin jurământ că nu vor mai purta armele împotriva lui Bogdan vreme de un an. Amândoi primiră bucuros şi făcură jurământul cerut de Mihu. Ramaseră însă pe loc pentru a păzi trupul Cavalerului Albrecht şi a fi faţă la înmormântarea lui.

Mihu luându-şi noapte bună dela Ulrich, încălecă cu prietenii lui şi se îndreptă spre satul Săuceşti, unde era otacul lui Bogdan. Când ajungea în sat, un aprod domnesc, călare, îi aţinu calea:

— Căpitane, te caut de două ceasuri. Voevodul Bârlădenilor, Toma Alimoş, trage de moarte. El doreşte să te vadă numai decât; s'au trimes oameni în toate părţile ca să te găsască şi să te aducă la dînsul. Măria Sa Vodă este cu el, la casa preutului din sat.

Crud loviţi de această veste cumplită şi neaşteptată, tustrei tinerii urmară în tăcere pe aprod înspre biserica din Săuceşti.

LXIII.

Moartea unui voinic.

Dela Simedriu Toma Alimoș era, pentru a șaptesprezecea oară, ales voevod al oștirilor bârlădene, iar Ploscan șoltuz al târgului. Toți pârgarii erau oameni de ai lor și în sfatul cel mare al țării asămene nu erau decât prieteni de ai voevodului și de ai șoltuzului. Târziul nici nu se aratase la alegeri, iar Coțofană dusese o luptă numai de ochii lumii.

Târziul trăia retras la țară; în cursul iernii luă de soție pe Florica Vișin. Nunta se făcu la Vișinești, nuntă pentru care se făcuse pregătiri mari, dar la care venise lume puțină, prietenii lui Târziul din Bârlad și câțiva Ieșeni; din Lăpușna prea puțini iar din Codru nimica. Se vorbea că mireasa foarte se suparase când văzuse că căsătoria ei atrage lume atât de puțină și de aceea luna de miere a noului soț n'ar fi fost cu totul lipsită de amărăciune.

In primavară, Târziul venind cu soția lui în Bârlad, târgoveții văzură cu mierare pe Manea Fărtatul printre slugile cneazului. De atunci el veni adesa în târg pentru treburile Târziului. Mierarea însă se schimbă în suparare când, după câteva săptămâni, se auzi, întâiu că Mitrana lui Ploscan se făcuse nevăzută

și, apoi, că ea era la Târzii și fusese furată de Manea cu voia ei. El avusese chiar îndrăzneala să trimată lui Ploscan răspuns că Mitrana este acuma ibovnica lui și că se va căsători cu ea numai dacă-i va da o zestre de zece mii de zloți. Ploscan era să înebunească de supărare și răspunse că Mitrana, părăsind casa părintească pentru a se face ibovnica unui ticălos și a unui înșelător ca Manca, rupsese orice legătură între el și dânsa și, de acuma era moartă pentru dânsul. Dar Manea de atunci se ferea să vie în Bârlad.

Tot cam pe acea vreme se zvoni că Târziul și cu Coțofană s'au dat în partea Unguri'or, că ei scriu și primesc cărți de peste munți și că la Târzii se strâng din când în când cei câțiva cneji datornici și prieteni Târziului, cu puținii negustori care mai țineau cu Coțofană. Se mai zvonea că Manea Fărtatul venea din când în când în Bârlad noaptea, pe furiș și strângea la un han de mâna a patra negustorași mici, meseriași și calfe. Se mai zicea că la aceste adunări se împărțesc bani, galbeni ungurești cu chipul craiului Laslău. Dar aceste lucruri nu prea se bagau în samă, căci obștia era cu voevodul și cu șoltuzul orașului și apoi dăduse Dumnezeu un an minunat, cu roadă multă de tot soiul și cei dela țară aveau treabă destulă cu strânsul, iar negustorii avea grijă să aducă

marfă multă, căci știau că țărănimea avea să aibă bani la iarnă și să-și aducă aminte că are nevoi multe și de tot soiul.

Când Toma Alimoș, la începutul lui August, primi veste că Craiul Lajos vine cu oaste asupra Moldovei ca să gonească pe Bogdan și să pue pe Balc în scaun, el adună îndată sfatul cel mare. Sfatul hotărî într'un glas ca poporul bârlădean să dee ajutor domnului Moldovei, a cărui pricină este acea a întregii Românimi. Toate drumurile fură împanate de voevod cu călăreți trimeși să cheme pe cneji și pe popor la arme, hotărîndu-li că până într'o săptămână să se adune cu toții pe șesul dimprejurul orașului, pentru a primi steaguri și a li se orândui de către voevod căpitani, hotnogi și stegari.

Iar cnejii și poporul, la auzul acestor vești, lasară strânsul și trierul pe sama moșnegilor, a femeilor și a copiilor și se grăbiră să urmeze voioși chemarea voevodului iubit care-i dusese de-atâtea ori la izbândă. Nu trecuse săptămâna și se strânsese pe malul Bârladului o tabără mândră de Români verzi și voioși, cei mai mulți călări, purtând paloșe și suliți, iar ceilalți pedeștri, înarmați cu arcuri, cu suliți și cu baltage. S'împărțise steaguri, se rânduise căpitani, hotnogi și stegari și, la căutarea ce o făcuse voevodul, se aflase de față șase mii de călăreți, călări pe cai buni, tot unul și unul și

trei mii de oşteni pedeştri. Nu venise însă nici Târziul nici prietenii lui şi din negustori lipseau acei cunoscuţi ca ţinând cu Coţofană.

De la Gheorghiţă venise veste că soseşte cel mult peste trei zile şi roagă pe voevod să nu plece fără dânsul. Iar Toma răpezise chiar atunci spre tabăra lui Bogdan doi călăreţi ca să-i dee de ştire că soseşte în curând cu Gheorghiţă.

In sara zilei când se făcuse căutarea, după asfinţitul soarelui, voevodul se întorcea în târg, la gazdă, la Ploscan, însoţit numai de doi oameni ai lui. Era calare pe un armasar tânăr, pe care-l învaţă acuma şi avea în mână un harapnic lung. Treceau pe o uliţă mai îngustă când, dintr'o crâşmă, ieşiră mai mulţi meseriaşi beţi, care, văzându-l, începură să şuiere numindu-l:

— Calău al Bârladului.

Voevodul uimit, dădu pinteni calului, îl croi cu harapnicul şi beţivii o luară la fugă. Dar, când era s'ajungă înaintea uşii crâşmei din care ei ieşise, iaca că deodată iesă din casă şi se răpede la dânsul Manea Fărtatul, ţinând în mână un lung junghier pe care îl înfige în pântecele voevodului şi apoi o ie la fugă.

Toma Alimoş se clătină şi de nu s'ar fi apucat cu mâna de şea, ar fi căzut jos, dar slăbăciunea lui ţinu numai o clipă. Oamenii care îl

urmau scosese paloşul din teacă şi se răpezise la el ca să-l susţie, dar nu putură să-l ajungă, căci el dăduse pinteni calului şi, luându-se după Manea, în curând îl ajunse. Ucigaşul voi să se dee în lături, dar urieşul care-i urmărea toate mişcările, izbuti să pue mâna stângă pe el. Apoi ridicându-l cu dreapta de brâu, îl întoarse odată deasupra capului şi-l azvârli împotriva unui zid, cu atâta putere încât ţeasta capului îi fu sfaramată şi bucăţi din crierii lui ramaseră lipite de zid. Voevodul în urma acestei opinteli, căzu jos de pe cal, fără cunoştinţă.

Fu luat în braţe de slugi şi dus în casa lui Ploscan care era în apropiere şi unde cei mai buni vraci ai Bârladului fură chiemaţi în grabă

Printre dânşii era un Veneţian, aşazat de mai mulţi ani în Bârlad, meşter mare în meseria lui. El scoase junghierul ramas înfipt în voevod şi cu toţii cercetară rana. Era lungă şi se afla tocmai sub cingătoare. Vracii erau de părere că maţele nu sunt atinse şi că rănitul va scapa cu zile. Rana fu spalată şi cusută iar vraciul veneţian ramase lângă patul voevodului care, spre mijlocul nopţii, îşi reveni în fire, ceru să i se dee de băut, iar după ce deşertă cu lăcomie paharul ce i se aduse, dormi adânc. Nu avea fierbinţeală de loc şi Veneţianul spuse lui Ploscan că răspunde de viaţa lui.

Din târg venise ştiri îngrijitoare. Indată cum

se aflase că voevodul este rănit de moarte mai multe cete de oameni, alcătuite din meseriaşi, calfe şi mulţi venetici străini: Greci, Bulgari şi Ruşi, duşi de oameni de ai Târziului şi de ai lui Coţofană, pusese stăpânire pe oraş şi închisese porţile.

Ploscan strânsese în casă, pe lângă slugile şi calfele lui, care se ridicau la aproape cincizeci, vr'o două sute de negustori şi de meseriaşi voinici, pe credinţa cărora putea să se bizue. Toţi fură înarmaţi şi stătură gata să răspingă orice năvălire din partea potrivnicilor. Despre dimineaţă se răspândi vestea, care pe urmă se dovedi că nu este adevarată, că oastea strânsă împrejurul oraşului se dăduse în partea Tarziului şi se pregătea de plecare spre a aţinea calea Codrenilor. Atunci Ploscan făgădui o mulţămire mare aceluia care ar izbuti să se strecoare peste zidiuri şi, luînd un cal dela un grajdiu ce-l avea afară din oraş, să meargă să ducă lui Bogdan veste despre cele întâmplate.

Se şi găsi o calfă de fierar care se îndatori să ajungă la Suceavaa într'o zi şi o noapte, dacă i se dădeau bani destui spre a schimba caii îndată ce ar obosi. Ploscan îi puse la îndămână toate mijloacele trebuitoare şi am văzut că fierarul îndrăzneţ se ţinuse de cuvânt. In graba lui nu se gândi să s'abată pe la tabără, unde

ar fi văzut că lucrurile stăteau cu totul altfeliu decât se zvonise.

Oştenii strânşi în tabără văzuse cu uimire că porţile se închid şi că nimene nu este îngăduit să intre în oraş. De dimineaţă se răspândi vestea că orăşenii s'au răsculat şi au ucis pe Toma Alimoş. Căpitanii şi hotnogii se adunară îndată şi hotărîră să trimată trei dintr'înşii în oraş spre a vedea ce se petrece şi dacă într'adevăr voevodul căzuse.

Cei trimeşi fură trei cneji, tustrei prieteni credincioşi ai lui Toma Alimoş şi oameni cu mintea întreagă.

Se încuviinţă intrarea lor în oraş, dar păzitorii nevoind să-i lese să meargă la gazda lui Toma Alimoş şi stăruind pentru a-i duce la Tărziul, cei trei trimeşi ai oştirii se hotărîră să se întoarcă înapoi. In această vreme se prinsese mai mulţi oameni care, prin ademeniri şi daruri, se încercau să câştige pe oştenii de rând; ei fură puşi în fiere.

Toţi căpitanii şi hotnogii adunându-se din nou, hotărîră să dee navală porţilor şi să intre cu putere în târg. Un căpitan fu trimes la poarta cea mare şi strigă păzitorilor că dacă până de amiază nu vor lasa slobodă intrarea, oastea va da navală în târg.

Târziul, văzând că încercările lui pe lângă oşteni nu se prind şi că Toma Alimoş trăe-

ște și este pe cale de însănătoșire, se hotărî să depărteze cea de pe urmă piedecă din calea lui și încercă să pătrundă cu deasila în casa lui Ploscan. Dar cei închiși în ograda șoltuzului o apărară cu atâta îndârjire încât voinicii Târziului, după trei năvăliri zadarnice, o luară la sănătoasa. In această vreme negustorii fruntași, care la auzul faptei din ajun se închisese în casele lor, începură a merge pe din dos, dela unul la altul și a se sfătui între ei. Din aceste sfătuiri ieși hotărîrea ca să se înarmeze și să vie în ajutourl lui Ploscan. Când oamenii Târziului o luară la fugă, dădură peste mai bine de o mie de negustori cu arme, cu calfele lor, care îndată cum îi zăriră căzură asupra lor cu paloșe și cu baltage. Acea strânsură se risipi în curând în toate părțile, iar negustorii, parte alergară la șoltuz, iar parte merseră de deschiseră porțile. Târziul se făcuse nevăzut. Numai a doua zi se auzi că șăzuse până în sară ascuns în pivnița unui negustor și că în vremea nopții izbutise să se strecoare afară din oraș, îndreptându-se spre Dunăre. Coțofană fusese prins când se pregătea să fugă și pus la opreală.

Toma Alimoș se trezise din somn după amiază și, simțindu-se bine de tot, stărui să se scoale din pat cu toată împotrivirea vraciului. Tot ce se putu dobândi de la dânsul fu

numai făgăduința că va rămânea în casă. Fu pus în cunoștința celor întâmplate și toți căpitanii și hotnogii veniră să-l vadă și să se bucure cu dânsul de minunata lui scapare. Sara se culcă foarte ostenit și vraciul stărui mult pe lângă dânsul pentru ca în zilele următoare să nu părăsască patul.

Sfatul care se adunase în acea sară hotărî ca Coțofana să stee închis câtă vreme se va socoti că este de cuviință. Veneticii care luaseră parte la răscoală fură snopiți în bătăi și goniți afară din oraș, dar meseriașii și negustorii amestecați în răscoală scapară cu pedepse ușoare.

Toma Alimoș, deși se simțise bine și voios, ramase în pat a doua zi până după amiază, însă când află că se aud trâmbițile Codrenilor și se văd steagurile lor, nu mai fu cu putință lui Ploscan și vraciului să-l ție macar în casă: încălecă și ieși înaintea lui Gheorghiță și a lui Bibire, căci Băncilă fusese silit de boală să rămâie acasă. Codrenii cu Lăpușnenii la un loc, alcătuiau o oaste de șase mii de călăreți și de două mii de arcași pedeștri.

Cu un ceas mai târziu sosi un trimes al lui Bogdan care aduse vestea despre retragerea Românilor pe Moldova și pe Bistrița și cerea ca Bârlădenii și Codrenii să grăbească plecarea lor spre a se împreuna cu domnul în Ba-

cău. Plecarea fu hotărîtă pentru a doua zi. Cu toate stăruinţile puse pe lângă el, Toma Alimoş nu voi nici într'un chip să rămâie în Bârlad şi să lese ca Bogdan să povăţuiască oastea în locul lui. In zadar îi spusese vraciul că va plăti îndrăzneala lui cu viaţa.

— Ceasul de faţă este hotărîtor pentru neamul nostru, răspunse liniştit voevodul, trebuie să fiu la locul meu.

Plecarea se făcu chiar în acea noapte. Bârlădenii apucară pe Tutova, urmând-o până în fundul văii, iar de acolo, pe la Plopana, străbătură dealurile dintre Bârlad şi Siret şi ajunseră pe la toacă în în Săcueni. Toma Alimoş ramase vecinic calare şi în fruntea oastei, dar toţi bagase de samă cum îngălbenea din ceas în ceas.

Gheorghiţă şi cu Bibire urmase calea Bârladului până la gura Zeletinului şi urmase apoi valea acestui pârău până la Coloneşti. De aici străbătură cu anevoe dealurile înalte şi văile adânci care-i despărţeau de Siret. Mersul lor era îngreuet prin mulţimea ciobacelor luate de pedestrime pentru trecerea Siretiului. Am văzut cât de folositoare fusese această îngrijire.

Toma Alimoş avuse fericirea să vadă oastea ungurească pornind în râsipă pe tapşanul Săuceştilor, dar atunci durerile cumplite ca-

re-l chinuiau de două zile şi despre care nu zisese nici un cuvânt nimărui, îl învinseră, puterile îl părăsiră şi voevodul Bârlădenilor căzu de pe cal fără cunoştinţă.

Oştenii lui îl rădicară şi-l duseră pe braţe în casa preutului din Săuceşti. Din întâmplare steagul cel mare al curţei crăeşti, cucerit de Bârlădeni, fusese adus acolo şi întins pe pat, iar voevodul culcat pe acest steag.

Bogdan şi cu Părintele Isaia, îndată ce fusese vestiţi, se grăbise să vie, aducând cu ei doi vraci. Ingrijirile acestora isbutiră să trezască pe voevod din leşin dar ei, dela început, spusese domnului că nu este nici o nădejde de scapare şi că moartea voinicului este foarte apropietă.

Când voevodul deschise ochii, văzu faţa lui Bogdan plecată asupra lui. Un zâmbet îi înveseli obrazul galbăn ca ceara şi ochii lui stinşi reîncepură să strălucească.

— Să trăeşti, Măria Ta! zise el cu un glas destul de puternic.

— Fără de ajutorul tău mică ar fi acuma măria mea, zise Bogdan, strângând mâna rănitului.

— Izbânda de astăzi, zise acesta pune temelie trainică şi desăvârşită atât Măriei Tale cât şi măriei neamului românesc.

— Dar, adause el, aşi dori să vie de faţă

căpitanii mei cei mai de samă şi, îndreptându-şi ochii către Părintele Isaia, Păunaşul Codrilor.

I se răspunse că cea mai mare parte din căpitani aşteaptă în tindă sau pe prispă şi că după Păunaşul Codrilor se va trimete de sârg. Când căpeteniile Bârlădenilor intrară în odae, voevodul făcu sămn călugărului să-i rădice capul, apoi după ce i se împlini cererea şi i se aşazară mai multe perine sub cap şi sub umeri, vorbi cu un glas desluşit şi încă puternic:

— Fraţi boeri din ţara Bârladului şi tovarăşi de luptă. Izbânda noastră de astăzi este hotărîtoare pentru Românime, ea ni dă dovada că stă în putinţa Românilor de aici, când ei sunt uniţi, să trăiască prin ei înşâşi şi să înfrunte oricând puterea ungurească. Dar pierind unirea, piere şi puterea noastră. Lajoş, învins astăzi, va porni în curând asupra noastră cu îndoită urgie şi, dacă puterile noastre vor fi răzleţe, se va vedea sfârşitul neamului românesc, iar de vor fi unite izbânda din nou va încununa steagurile noastre.

Glasul voevodului slăbise, tăcu câtva, apoi urmă din nou.

— Moartea s'apropie răpede de mine şi de astă dată ea mă va birui. Nu-mi pare rău, căci am parte de sfârşitul cel mai frumos ce şi-l

poate dori un oștean: mor într'o zi de izbândă mare. Dar și voi ca acolo unde plec, la vecinicele lacașuri, să duc cu mine credința că neamul meu ramas pe acest pământ este în stare, prin unirea lui, să ție piept oricărui dușman ce ar cuteza să vie asupra-i. Frați boeri din Țara Bârladului, tovarăși vechi de arme, copii ai acelor căzuți în luptă împrejurul meu, faceți ca bătrânul vostru voevod să moară liniștit! Scoateți paloșele și jurați pe ele că recunoașteți de mare căpitan al vostru pe Bogdan, domnul Moldovei. Jurați că la chiemarea lui veți alerga de oriunde vă veți afla și că veți da poroncilor lui oștenești aceiași ascultare care ați dat-o acelor primite dela mine.

Toate paloșele zburară în sus, apoi se întinseră deasupra căpătăiului voinicului, alcătuind o boltă strălucitoare de oțel, la vederea căreia ochii voevodului, pe jumatate păinjăniți, înviară din nou. Și cneazul Pogan rosti cu glamișcat, dar puternic:

— Pe Dumnezeu, pe cruce, pe paloșe, pe cinste, jurăm că recunoaștem pe Jupân Bogdan, Domnul Moldovei, de căpitan mai mare al nostru; jurăm că vom alerga sub steag la cea dintâiu chiemare a lui, jurăm că vom îndeplini cu sfințenie, ca oșteni drepți, toate poroncile lui oștenești.

Și când Pogan tăcu, un glas cu un tunet, al-

cătuit din glasurile tuturor căpitanilor de față răspunse:

— Jurăm!

Toma Alimoș ridică brațul:

— După cum veți ținea acest jurământ așa să vă ajute Dumnezeu.

Apoi brațul îi căzu și voevodul ramase fără glas și fără mișcare. Cei de față crezuse că își dăduse sfârșitul; mulți din ei, oșteni bătrâni, cu musteți albe ca zapada, trecuți prin sute de lupte și mii de primejdii, plângeau. Dar vracii zisese că-i numai cuprins de slăbăciune în urma lungului cuvânt ce-l ținuse și că sfârșitul, deși este foarte aproape, încă n'a sosit.

Intr'adevăr, după puțină vreme voevodul își reveni în fire. Făcu cu ochii sămn Părintelui Isaia care se apropie de el.

— Spovăduește-mă, zise el.

Călugărul făcu un sămn și toți cei de față ieșiră, Bogdan cel dintâiu. Spovăduirea fu scurtă: în curând Părintele Isaia îi chiemă pe toți în casă.

— Să știți, le zise Toma Alimoș, că neavând nici copii nici rude, las toate satele și toate turmele mele Păunașului Codrilor. Părintele Isaia îi va spune dorința mea, dar numai după ce voiu muri. Când vă veți întoarce acasă veți fi marturi că astfeliu o fost voința mea.

Văzând că Mihu nu mai vine, Bogdan poronci să se mai trimată oameni în căutarea lui. Voevodul începuse să aiureze, călugărul rugă pe căpitani să părăsască odaia.

In sfârşit se auzi un tropot de copite care se opri la poartă, paşi răpezi se apropieră şi Mihu intră în odae urmat de Gheorghiţă şi de Bibire. Călugărul îi făcu sămn să s'apropie de pat. Păunaşul Codrilor îngenunchiă lângă rănit care deschise ochii, îl privi lung şi recunoscându-l, îşi reveni în fire.

— Te-am chiemat zise el cu un glas slab şi întretăiet, fiindcă am de îndeplinit o datorie şi.... să-ţi fac o rugăminte. In tinereţe am făcut.... către maica ta.... o nedreptate. Sunt de atunci douăzeci şi şăse de ani.... rău căitu-m'am de atunci şi până în ziua de astăzi. Sânt acuma pe moarte.... te rog iartă nedreptatea ce am făcut-o mamei tale care era un înger. Şi în sămn de iertare.... făgăduieşte-mi faţă cu.... Domnul şi cu Părintele, că îndată ce-mi voi fi dat sufletul îmi vei închide ochii cu mâna ta.

Şi voevodul tăcu.

— Orice vei fi greşit mamei, iertat să fii de mine, căci încredinţat sânt că ea te-o iertat de atunci, zise Mihu: iţi voiu închide ochii cu mâna mea.

— Dumnezeu să-ţi dee viaţă lungă, cinstită şi spornică pentru binele domnului şi a neamu-

lui nostru, rostí Toma Alimoș adunându-și cele de pe urmă puteri.

Apoi un sughiț îl cuprinse și în curând își dădu sufletul. Bogdan, Părintele Isaia, Gheorghiță, Bibire, Mihu, vracii și preutul satului plângeau cu toții, iar Mihu închise ochii mortului și, plecându-se, îi sărută mâna.

Era miezul nopții când călugărul cu Mihu, cu Gheorghiță, cu Bibire și cu mai mulți oșteni părăsi odaia unde zăceau rămășițele acelui care fusese odinioară Toma Alimoș, păzite de preut și de patru slujitori cu sulițile în mână. Bogdan se retrăsese mai înainte sub cortul lui, așazat într'o livadă din apropierea bisericii.

Tinerii duceau pe călugăr la gazda ce i se pregătise. Trecuse dinaintea unei ogrăzi mari; în care se vedea adunată lume multă și unde ardeau patru focuri, când auziră un glas chiemând:

— Cuvioase, Cuvioase!

— Ce este, zise călugărul întorcându-se îndărăt, cine mă chiamă?

— Eu, Cuvioase, Petrea a lui Șarban din Ghindăoani, răspunse un tânăr voinic care se luase după ei. Tatăl meu zace aici, rănit de moarte, cu pieptul deschis de o lovitură de suliță. Auzind că ai trecut dinaintea acestei porți, mi-o cerut să te rog să vii să-i dai binecuvântare și deslegare de pacate.

Părintele se grăbi să intre în ogradă, urmat de tovarășii lui. Intins pe niște cergi, zăcea Șarban plin de sânge, cu moartea scrisă pe față și în ochi.

— Mulțămesc că ai venit, Părinte, zise el cu un glas slab. Fă-ți o milă și-mi dă deslegare de pacate, căci n'am putere să mă mărturisesc.

Călugărul, îngenunchind lângă el, îi împlini cererea și, după ce-i zise câteva cuvinte de mângâere, voi să se ridice, dar Șerban puse mâna lui înghețată pe mâna lui Isaia.

— Părinte, zise el, în lupta de astăzi am căzut eu și cu patru feciori ai mei, alți doi sunt răniți greu. Dar mie îmi pare rău numai de un lucru, că n'am încă zece vieți și douăzeci de feciori de jertfit pentru mântuirea și slava neamului meu. Ca mine mulți alții perdut-au astăzi viață și rude. Noi, țaranii, ni-am îndeplinit cu sfințenie jurământul care l'am făcut lui Bogdan. Să caute și cei ce i-am urmat să-și ție jurământul ce ni l'ați făcut nouă.

Părintele Isaia îl încredință că Bogdan va urma calea pe care o apucase și că poporul nu va avea să se căiască de jertfele făcute spre a-l ținea în scaun. Apoi binecuvântând din nou pe rănit, ieși din ogradă și își urmă drumul spre gazdă.

In aceiași noapte Bogdan era trezit din somn

de slugile sale: un oştean sosise cu veşti d n sus şi cerea să fie adus înaintea lui. Domnul porunci să fie lasat să intre. Era Iacşa, vatamanul de Turia. Venea într'o întinsoare, tocmai dela Nistru, cu ştire că oastea leşască lovită de Români în codrii Şepenişului, fusese biruită şi împrăştietă.

LXIV.

Ispăşire.

Când se crăpă de ziuă Românii în zadar căutară cu ochii pe potrivnici; nu se mai vedea urmă de Unguri, nici pe Dealul Podului nici pe şesul Bistriţei. Grosul lor, cu craiul, începuse la miezul nopţii să se retragă pe şes, lăsând străji puternice pe dealurile de pe malul stâng spre a nu fi loviţi de Români în coaste. Inainte de ziuă, perdeaua care făcea faţă oştilor lui Bogdan se retrase şi Lăpuşnenii cu Bibire, fură trimeşi să urmărească pe duşman şi să-l hărţuiască.

Bogdan, după ce luă măsurile trebuitoare pentru căutarea răniţilor şi îngroparea miilor de morţi, stătu de faţă la înmormântarea lui Toma Alimoş în biserica dela Săucesti, cu toate căpeteniile oştirii. De abie se sfârşise slujba când veni răspuns dela Bibire că, la Gârleni, o dat de Unguri care-i stau împotrivă cu în-

dârjire şi că fără pedestrime nu are ce să li facă, Bogdan încălecă îndată şi oastea întreagă se puse în mişcare pe şesul Bistriţei. Mergeau întâiu Bârlădenii, stând sub povăţuirea bătrânului Pogan, pe care Bogdan îl făcuse namestnic al său peste ei; apoi urmau oastea lui Stroici şi, pe urmă, acea care venise din sus, cu Bogdan. Gheorghiţă cu Codrenii şi Mihu cu cetele lui, scăzuse vai! groaznic, aveau poroncă să urmeze dealurile de pe malul stâng, spre a împiedeca călărimea duşmanului să hărţuiască coastele oştirii.

Ungurii se retrăgeau dar încet; câteodată cetele lor se opreau pe loc şi făcând împrejur, năvăleau cu turbare asupra Românilor.

In ziua aceea Românii tăbărîră între Costişa şi Cândeşti, pe amândouă malurile Bistriţei; Ungurii erau la o departare de o mie cinci sute de stânjăni cel mult.

In ziua următoare duşmanii îndărăptară până la Piatra; înspre sară Românii s'încercară să pătrundă în oraş, dar fură răspinşi cu pierderi mari. Acele din cetele ungureşti care alcătuiau aripa dreaptă a oştirii craiului, în număr de vr'o opt mii de călăreţi şi care fusese tăete de valea Bistriţei, fură râsipite în dealurile dintre Bistriţă şi Moldovă şi urmăriţi de Gheorghiţă cu parte din oştenii lui, hotărîţi să-i stârpească până la cel de pe urmă.

Cavalerul Căinții, în aceste două zile, dăduse din nou dovezi de cea mai strălucită vitejie, el era vecinic alături de Mihu și se vîra în învălmășala cea mai cumplită.

A treia zi după bătălia de la Săucești se auzi că Bacăul se predase căpitanului lasat de Bogdan ca să-l împresoare și că Mayer, cu alți zece Sași și Unguri, plătise trădarea lor cu capul.

Câteva mii de Unguri ținură Piatra până înspre sară, dând astfeliu vreme craiului și grosului oștirii să se depărteze. Bogdan intră în oraș pe la asfințitul soarelui.

Mihu a cărui cete luase o parte însamnată la luptele din acea zi, se întoarse de vreme cu Cărăbuș și cu Cavalerul Căinții la Roznov, unde tăbărîse în noaptea trecută. Corturile lor erau așazate pe malul Crăcăului, acel al cavalerului fiind la oareșicare depărtare de acele ale lui Mihu și a lui Cărăbuș, care fusese părăsite de Unguri în drum cu două zile înainte.

Inoptase și ei isprăveau cina afară, înaintea corturilor, când li se dăduse de știre că un flăcău cere să fie adus înaintea Păunașului Codrilor, având să-i împărtășască lucruri de samă. Mihu poroncind să-l aducă, în curând văzură înaintea lor un băet de vr'o șaptesprezece ani, cu o față plăcută, îmbracat în port țărănesc.

Intrebat ce voește, el răspunse:

— Mă numesc Axinte Flutur și sânt de loc din Buhalnița. Când au trecut Ungurii pe la noi, mergând înspre Bacău, m'o luat cu mai mulți băeți din sat pentru a mâna carăle cu boi care duceau merindele lor. Se purtau urât cu noi, ne băteau cumplit, și ni dădeau mâncare puțină de tot. Când am ajuns în dreptul Bacăului, am fugit peste noapte și, după ce am rătăcit pe dealuri și prin păduri, am avut norocul asară să nemeresc la preutul din Dănești.

— La Părintele Ioniță, zise Mihu, îl cunosc bine. Ai nemerit la un preut foarte de ispravă.

— Dumnezeu să-i dee sanatate, zise băetul, m'o primit și m'o hrănit ca pe copilul lui. Din tot satul numai el rămăsese acasă, barbații sunt duși la oaste, iar moșnegii cu femeile și cu copiii au umplut codrul de pe malul drept al Bistriței. Atâta eram de trudit încât am dormit de asară. După ce m'am trezit, am vrut să ies din căsoaia în care dormeam, dar n'am putut, căci ușa era închisă cu cheia și o trebuit să am rabdare, s'aștept să vie Părintele să-mi deschidă. Dar auzind în ogradă zgomot, zăngănit de paloșe și de pinteni și glasuri vorbind pe ungurește, am înțăles c'au venit Ungurii în sat și că Părintele m'o închis pentru ca ei să nu mă găsască și să nu-mi facă vr'un rău. In casoaia în care mă aflam era brânză bună și

pită și un ulcior cu apă rece, astfeliu că aveam cu ce să-mi astâmpăr foamea și setea. De la o bucată de vreme făcându-se liniște. Părintele o și venit la mine și mi-o spus să stau liniștit unde mă aflu, căci la dânsul au venit niște oameni răi și numai cu mare nevoe o scapat de ei și i-o dat la o casă pustie din apropiere. Mi-o mai spus că de mi-a mai fi foame, să mănânc din brânză și din pită până mă voiu sătura și iar s'o dus, închizând ușa cu cheia. Stat-am cât am stat când iaca-tă că aud glasul Părintelui vorbind cu un alt om.

— Și l'ai văzut bine? zicea Părintele.

— Cum să nu-l fi văzut, dacă o trecut la o palmă de mine.

— Il cunoști bine, știi că el este Păunașul Codrilor?

— Da cum să nu-l cunosc, Părinte, nu l-am văzut amândoi de atâtea ori.

— Și spui că are de gând să mâe în Roznov?

— Am văzut cum i se pregătea mâncarea și am văzut trei corturi întinse.

— Măi Stane, ie calul meu, trage o fugă până la Roznov și spune Păunașului pe cine avem aici.

— Nu pot, Părinte, m'am jurat că voiu fi la noapte la Părintele Vasile, la Jirov și mai am o bucată de drum zdravănă. Ce nu mergi sângur?

— Dacă aşi pleca de aici, ar bănui ceva şi ar pleca şi ei. Dar ce grabă mare ai să vezi pe Părintele Vasile încă astă seară?

— Preuteasa trage de moarte în pădure, la Calul şi trebuie să-l aduc mâni dimineaţă. Sărut mâna Părinte, rămâi sănătos.

— Mergi sănătos, Stane. Doamne, tare sunt năcăjit să-i ţin în palme şi să nu pot da de ştire celor care ar putea să pue mâna pe ei. Şi astă noapte au să plece! şi Părintele ofta greu.

Mihu şi Cărăbuş, care la începutul povestirii flăcăului dăduse semne de nerabdare, ascultau acuma cu o bagare de samă vădită.

— Atunci, urmă flăcăul ,mi-am zis că doară se putea să merg eu la Roznov să fac treaba dorită de Părinte, şi am început a bate în uşă. Părintele o intrat numai decât la mine şi i-am spus că sânt gata să merg la Roznov, să duc Păunaşului Codrilor veştile cu care m'ar însărcina. Părintele tare s'o bucurat, o mers de o pus şaua pe cal şi mi-o aratat pe unde să ies din sat fără ca să fiu văzut, care este drumul ducând la Roznov şi mi-o spus să-ţi zic aşa:

— Părintele Ioniţă de la Dăneşti dă de ştire Păunaşului Codrilor că într'o casă din satul Dăneşti, care acuma este pustiu, stă ascuns de astă noapte Balc, fiul lui Sas, fostul domn al Moldovei cu şăse oşteni Unguri; iar alţi doi oşteni păzesc pe deal, deasupra bisericii. Pău-

naşul Codrilor să trimată numai decât oameni voinici ca să-l prindă, dar să se grăbească, căci la miezul nopţii Balc pleacă negreşit. Şi Părintele mi-o aratat casa în care stă ascuns Balc, dâmbul pe care păzesc doi oşteni ai lui şi drumul pe care trebuie să vie oamenii Păunaşului, spre a nu fi văzuţi de cei doi pândari. După ce mi-o dat Părintele binecuvântare, am încălecat şi am venit într'o fugă.

Indată ce flăcăuaşul încetă să vorbească, Mihu strigă:

— Onea să pue şălele pe doi cai şi zece oameni să fie gata să mă însoţască.

— Cum, îi zise Petrea, vrei să mergi acolo numai cu zece oameni?

— Doisprezece cu mine şi cu Onea, răspunse Mihu, nu ţi se pare destul pentru a pune mâna pe opt?

— Dar dacă este vr'un vicleşug la mijloc? Dacă sunt oameni mai mulţi ascunşi în sat?

Mihu dădu din umere, dar flăcăuaşul care nu se mişcase din loc şi auzise vorbele lor, zise atunci:

— Cu voia voastră boeri! Am auzit bine zăngănit de arme când eram închis în poiată, dar mi-aşi pune capul că nu erau mai mult de şăse sau şapte oameni, căci de ar fi fost mai mulţi aşi fi auzit zgomot mai mare.

— Uite-te în ochii lui, zise Mihu la urechea

lui Petrea, şi vezi dacă el vorbeşte altăceva decât adevărul.

Dar Cărăbuş urmă să stăruiască ca Mihu să iee cel puţin o sută de oameni cu dânsul. Pentru a linişti pe credinciosul lui tovarăş, Mihu consimţi să iee cincizeci de oşteni, zicând că s'ar face de râs luând mai mulţi. Totodată poronci ca copitele cailor să fie învălite în petece ca să nu s'audă sgomotul lor. Cavalerul Căinţii auzind zarvă şi mişcare, trimesese pe Măhnitul să întrebe ce se petrece şi când Mihu era gata s'încalece, se trezi cu Cavalerul Căinţii înarmat şi calare, urmat de Măhnitul şi de patru oameni de ai lui. Iar Măhnitul îi spuse că stăpânu-său auzind de plecarea lui Mihu şi găsind noaptea frumoasă pentru o primblare, s'a hotărît să-l însoţască. Mihu dădu din umere şi după ce încălecă şi băetul trimes de preutul Ioniţă, plecară cu toţii.

Străbătură la treapăd parte din şesul Cracăului; apoi părăsindu-l, încunjurară valea Rusului,, se suiră în Dealul Dăneştilor, de unde călăuza lor li arătă casa preutului şi, în apropiere, alta mai mare, în care era adăpostit Balc.

Amândouă aceste case erau în marginea satului; la fundul gardurilor lor începea imaşul acoperit cu tufe, care s'întindea până pe dealul unde se aflau. Mihu trimese doisprezece oameni să s'înşire dealungul gardurilor, spre a

nu lasa pe nimene să scăpe din grădini pe imaş. Mai trimese câte zece oameni pe jos, să s'înşire, câte un rând, dealungul gardului casei preutului şi dealungul gardului celeilalte case din capătul dela imaş, până la uliţa satului unde dădeau porţile lor. Lăsă trei inşi pentru paza cailor, şi urmat de ceilalţi cincisprezece, de Cavalerul Căinţii, de Măhnitul, de Onea, şi de cei patru Ruşi ai cavalerului, se îndreptă fără nici un sgomot spre uliţa satului, dealungul gardului preutului. Când ajunse în dreptul porţii, Axinte care mergea înainte scăpă un ţipet de spaimă.

In ogradă, la câţiva paşi de ei, era înfipt în pământ un par, lung de doi stânjăni şi pe acel par se afla tras în ţapă preutul Ioniţă.

La strigătul de spaimă al lui Axinte răspunseră strigătele de mânie ale lui Mihu şi ale oştenilor dar, înainte ca ei să fi avut vreme să schimbe macar o vorbă, se auziră strigăte sălbatece şi, din toate livezile de pe împrejur, năvăliră asupra lor sute de Unguri. Mihu fiind înaintea tovarăşilor săi, ei se năpustiră mai ales asupra lui. Cei dintâiu care se apropiară de el căzură în curând, doboriţi la pământ de paloşul lui, care ştiu să facă împrejuru-i un gol în care nimica nu intra fără a simţi tăişul sau vârful lui. Dar un duşman, târându-se nevăzut pe brânci, ajunse sub calul voinicului şi-i vîrî

o țapă în pântece. Calul se răsturnă pe coasta dreaptă lângă gardul preutului, prinzând sub povara lui piciorul întreg al lui Mihu, până la coapsă.

Dușmanii se răpeziră asupra-i cu paloșele și ghioagele rădicate ca să-l lovească dar, cu toată răpegiunea lor, Cavalerul Căinții fusese mai iute decât ei. El sărise de pe cal și se așazase dinaintea lui Mihu, învârtind spada lungă și lată a cărei mâner îl ținea cu amândouă mânile: cei mai îndrăzneți din năvălitori căzură sub loviturile ei.

Măhnitul și cu cei patru Ruși își făcuse drum până la dânsul și, mânuind și ei spezile lor cu o agerime cumplită, golul se făcu înaintea acestor șase oameni căptușiți cu fier; nu mai îndrăznea nimene să s'apropie de ei, ceilalți Români zăceau morți sau răniți, puțini scapară, prin fugă. Mihu făcea încercări zadarnice ca să scoată piciorul de sub cal și dinții lui scrâșneau de turbare văzându-se adus la asămenea neputință.

Dar, la strigătele de mânie și de ocară a căpeteniilor lor, Ungurii se tocmise în două cete, alcătuită fiecare în chip de măciucă năstrujită cu suliți. Ei se aruncară din două părți asupra acelor șase îndrăzneți, ramași în picioare ca niște stâlpi de fier. Loviturile cumplite ale acestora secerau pe Ungurii care năvăleau în frunte

dar, la urmă, striviți sub număr, Cavalerul Căinții și slugile lui fură doboriți la pământ. Un strigăt de bucurie izbuhni din piepturile învingătorilor. Dar scurtă fu această bucurie.

In fierbinteala luptei nimene nu auzise un tropot de copite care se apropia; strigătul de izbândă nu pierise încă când s'auzi un glas răsunător strigând:

— Iaca Unguriil Pe dânșii, băeți, dați de tot!

Și Cărăbuș cu cinci sute de oșteni călări, se răpezi ca fulgerul asupra Ungurilor care se credeau biruitori. Credincîosul tovarăș al lui Mihu, îndată ce văzuse pe căpitanul lui depărtându-se cu mica ceată care-l întovărășea, poronci la cinci sute de oameni s'încalece și plecase cu ei spre Dănești, având grijă să nu ajungă pe ceilalți. Ajunși aproape de sat, aflase dela un fugar ce se petrecea și venea în fuga mare.

Impotrivirea Ungurilor surprinși fu slabă; după cea dintâiu ciocnire o luară la fugă în toate părțile, umplând pădurile și dealurile, urmăriți de Români care măcelăreau fără milă pe toți acei pe care puneau ochii. Cărăbuș cu un număr de oșteni urmărise pe Unguri numai până în marginea satului, apoi descalecase și, aprinzând niște facle, căuta pe Mihu între

morți și răniți când se auzi glasul lui chiemând pe Petrea.

Mihu, prins sub cal și strâns de gard, urmărise toată lupta fără ca să-i scape nimica din ceiace se petrecea. Văzuse pe Cavalerul Căinții, lovit de mai multe suliță, clătinându-se pe picioare și pieptul îi fusese stâlcit prin căderea peste dânsul a acestui trup învălit în fier, auzise strigătul de izbândă al Ungurilor și văzuse navala lui Petrea: pricepu că biruința era a Românilor. Nu mai făcu nici o încercare pentru a se rădica, dar aşteptă cu rabdare întoarcerea tovarășilor. Cum văzu faclele, strigă pe Petrea care se grăbi să vie la el și-l scoase de sub cal.

Mihu se temea să nu-i fie piciorul rupt, dar își dădu samă că este numai stâlcit tare și că, deși cu greu, poate umbla.

— Rădicați pe Cavaler, fură întâele cuvinte ce le rosti, el mi-o scapat viața, oprind pe dușmani să mă ucidă când calul s'o răsturnat peste mine.

Cavalerul fu ridicat și lungit pe iarba de lângă gard: sub cap i se puse o manta, el nu se mișca deloc.

— Scoate-ți coiful răpede, poate că mai trăește.

Cărăbuș îngenunchiă, desprinse curălile care prindeau coiful, îl scoase din capul rănitului

cu îngrijire și, la lumina faclelor, Mihu rămase înmărmurit când ochii lui dădură de fața Vidrei.

Acea față era albă ca varul, ochii închiși, părul tăet de la umere, dar astfeliu era mai frumoasă decât odinioară.

Ea era deci Cavalerul Căinții, ei îi datorea Mihu viața. Păunașul Codrilor căzu în genunchi lângă trupul nemișcat al foastei lui iubite. In acea clipă ea deschise ochii, întâlni privirea lui Mihu în care jalea lupta cu uimirea, zâmbind apoi cu un glas slab și întretăet zise:

— Mihule!... In sfârșit ne vedem iarăși! M'am purtat rău... cu acea fată... iartă-mă că am ispășit... nu mi se cade disprețul tău... Mult te-am iubit... Sânt fericită că.... mor pentru tine... Nu mă uita de... de tot.... Fii fericit...

Voia să mai vorbească, dar un fior o scutură, o spumă amestecată cu sânge îi acoperi buzele, dădu ochii peste cap și s'înțăpeni: își dăduse sufletul.

Mihu îi închise ochii și, plecându-se, o sărută pe frunte. Pieptul ei era străpuns de opt lovituri de suliță.

Onea și cu Măhnitul fură găsiți sub câte un morman de leșuri ungurești, erau răniți dar nu de moarte. Când se scoase trupul Măhnitului, mai mulți din oamenii de față, de loc din Humulești și din Târgul Neamțului, recu-

noscură pe Anton şi spuseră lui Mihu că el fusese sluga cneazului Stroici. Nişte oşteni scoaseră acuma de sub un pod, sub care şăzuşe ascuns în toată vremea luptei, pe Axime, flăcăuaşul care fusese trimes de preut la Mihu. Tremura ca varga şi nu era în stare să rostească nici un cuvânt.

Petrea Cărăbuş bănuia că băetul fusese de rea credinţă şi plătit de Unguri pentru a aduce pe Mihu într'o adevarată capcană; îi şi făgădui că, la ziuă, îl va spânzura de cel mai inalt copac din livada preutului. Dar unul din puţinii Unguri prinşi şi lasaţi în viaţă de Români lămuri împrejurările.

In noaptea de înainte venise în sat, după ce rătăcise o zi întreagă prin dealuri, nu Balc, dar frate-său, Costea, care sămănându-i mult, fusese luat de preut drept Balc. El era într'adevăr însoţit de opt tovarăşi, din care punea pe doi la pândă pe dâmbul de deasupra bisericii. Ei, de acolo, văzuse pe preut cum pusese şaua pe cal, după ce vorbise cu băetul pe care-l trimesese şi-l petrecuse până lângă poarta lui. Unul din aceşti doi pândari alergă la Costea şi-l vesti că sunt trădaţi de preut care a trimes un călăreţ să dee Românilor de ştire că sunt Unguri ascunşi în sat. Costea se pregătea să fugă, când în sat intrară două până la trei sute de Unguri care scapase de urmărirea lui

Gheorghiță, șăzând ascunși în codri și rătăceau acuma fără a ști încotro s'apuce, iar căpeteniile lor erau prieteni cu Costea. Costea văzând că-i vine ajutor, hotărâse să-și răsbune pe preut și îl trăsese în țapă. Trimesese pe Cracău în jos doi călăreți spre a li da de știre dacă vor vedea că vin dușmanii. Aceștia văzând ceata lui Mihu care, când ajunse aproape de dânșii, cârni pe dealul Troiții, venise să dee de știre că vin Românii, dar că sunt puțini. Atunci se hotărîse să-i aștepte stând supuși prin livezi, spre a cădea asupra lor când vor fi intrat în sat și a-i măcelări până la cel de pe urmă. Am văzut cum prevederea lui Cărăbuș zădărnicise scopurile lor.

LXV.

In care se vede sfârșitul acestei povestiri

Mihu nu părăsi Dăneștii până ce nu văzu pe Vidra înmormântată creștinește lângă biserica din acel sat. Din pricina căderii lui sub cal putea să se ție calare numai cu greu. Fu dus cu carul la Piatra unde ramase până la întoarcerea lui Bogdan în acel oraș, după desăvârșita izgonire din țară a oștirilor craiului Lajos. Cu vr'o două zile înainte de sosirea domnului, primise vestea că cneazul Baloș murise

cu două săptămâni mai înainte şi fusese astrucat în biserica din Poiană, lângă strămoşii lui. Ileana rămăsese acum sângură pe lume; nu mai era nici un temeiu care putea să întârzie căsătoria ei cu Mihu. Nunta se făcu în Poiană: nuni fură Domnul şi Doamna Moldovei, iar Părintele Isaia, preutul, care îi binecuvântă. N'am nevoe să mai spun că Gheorghiţă, Bibire, Stroici şi Petrea Cărăbuş se aflaŭ de faţă, cu o mulţime de cneji şi de oşteni. Din foştii cetaşi ai Păunaşului Codrilor ramaşi în viaţă nu lipsi nici unul.

Mihu cu Ileana trăiră împreună fericiţi până la adânci bătrâneţe şi avură norocul să vadă rădicându-se, din copiii copiilor lor, oşteni viteji şi înţălepţi, neveste frumoase şi vrednice. Mihu luă parte cu slavă la toate războaele purtate de Bogdan împotriva Craiului Lajos, care necontenit năvălea asupra Moldovei şi necontenit se întorcea înapoi cu ruşine şi cu pagubă. După moartea lui Laţcu îşi legă soarta de aceea a Muşăteştilor; mai ales silinţilor sale datorea Petrea Muşat recunoaşterea lui de domn de către Bârlădeni.

Cavalerul Ulrich ţinu cuvântul dat Cavalerului Albrecht şi aduse Mariei cea de pe urmă dorinţă a bunului şi cinstitului oştean care îi fusese mai mult tată decât soţ. Însoţită de Ulrich, de Conrad Muller şi de credincioasa

Hertha, ea se întoarse în Moldova în vara care urmă după întâmplările povestite mai sus. Nunta ei cu Stroici se făcu în Suceava: nuni fură iar Bogdan cu Doamna lui. Şi ei se bucurară de o fericire îndelungată şi văzură pe copiii lor mari. După moartea lui Costea Muşat, Ştefan caşi Mihu se dădu în partea fiului său Petrea şi găsi pe câmpul de luptă dela Plonyni o moarte de căpitan viteaz. Maria, văduvă pentru a doua oară, se călugări şi fu cea dintâiu stariţă a mănăstirii Horodnicului. Hertha se căsătorise cu Conrad Muller, amândoi ramaseră în slujba lui Ştefan şi a Mariei până la moartea lor.

Anton se întorsese la fostul său stăpân. Ajuns la adânci bătrâneţe, el mai învaţa pe copiii lui Stroici cum să mânuiască suliţa şi paloşul. Gheorghiţă se căsători după câţiva ani cu frumoasa fată a cneazului Pogan. Credincios către Bogdan cât ţinu domnia acestuia, păstră aceiaşi credinţă către Laţcu. Luptă cu Muşateştii împotriva lui Jurg. Rănit de moarte într'o luptă cu Tatarii, pe care după o năvălire în ţară îi urmărise peste Nistru, făcu pe Codreni să-i jure că vor recunoaşte pe Domnul Moldovei, care era atunci Roman Muşat, de stăpânitor al lor. Bibire muri burlac: în toată viaţa fu tovarăşul nedespărţit al lui Gheorghiţă, atât în războae cât şi în vreme de pace.

Când Codrenii se închinară lui Roman, el făcu pe Lăpușneni să urmeze această pildă.

Petrea Cărăbuș găsi o moarte cinstește, dar foarte timpurie în cursul celui de al doilea război purtat de Craiul Lajoș cu Bogdan. Sora lui, Stanca, muri în călugărie.

Cneazul Târziul izbuti să ademenească pe Bârlădeni să-l ierte și să îngădue întoarcerea lui în țară. Dar frumoasa Florica îi otrăvi traiul: el muri în curând de dambla.. Limbile rele ziceau că damblaua venise în urma descoperiri ce o făcuse că Florica îl înșală. După moartea cneazului ea se căsători cu vatamanul lui, care o bătu până la moartea ei.

Dacă voiu adăugi că Ploscan a murit în vremea lui Lațcu, fiind tot șoltuz al Bârladului și lăsând toată averea lui Mihu, căci Mitrana murise nebună puțin după moartea lui Manea, cred că nu-mi va mai rămânea decât să-mi ieu ziua bună de la cetitor, mulțămindu-i pentru rabdarea și bunavoință cu care a ascultat această lungă povestire.

CUPRINSUL

	Pag.
XLIV. In care vedem că Ileana are prieteni care se mișcă pentru ca s'o scape	5
XLV. In care Hans face pe șiretul	19
XLVI. Bietul Hans!	36
XLVII. Frați călăi	52
XLVIII. Nu lasați oameni buni!	80
XLIX. In care vedem că Mihu ie o hotărâre neașteptată	95
L. Inainte cu Dumnezeu	110
LI. Despre primirea lui Mihu în Cetate	124
LII. In care se va vedea că Ion Creangă nu era adormit	135
LIII. In care vedem că Românii pun mâna pe Cetatea Neamțului dar nu pe Balc	140
LIV. O față de oștean	151
LV. Un cavaler	161
LVI. In care Vidra află lucruri care o nemulțumesc	176
LVII. Stolan face o negustorie	188
LVIII. In care vedem un domn fugar și o femee fără milă	206
LIX. In care negustoria lui Stolan se face rea	220
LX. Bogdan intră în Moldova	
LXI. Cavalerul Căinții	
LXII. Bătălia dela Săucești	258
LXIII. Moartea unui voinic	271
LXIV. Ispășire	288
LXV. In care se vede sfârșitul acestei povești	302